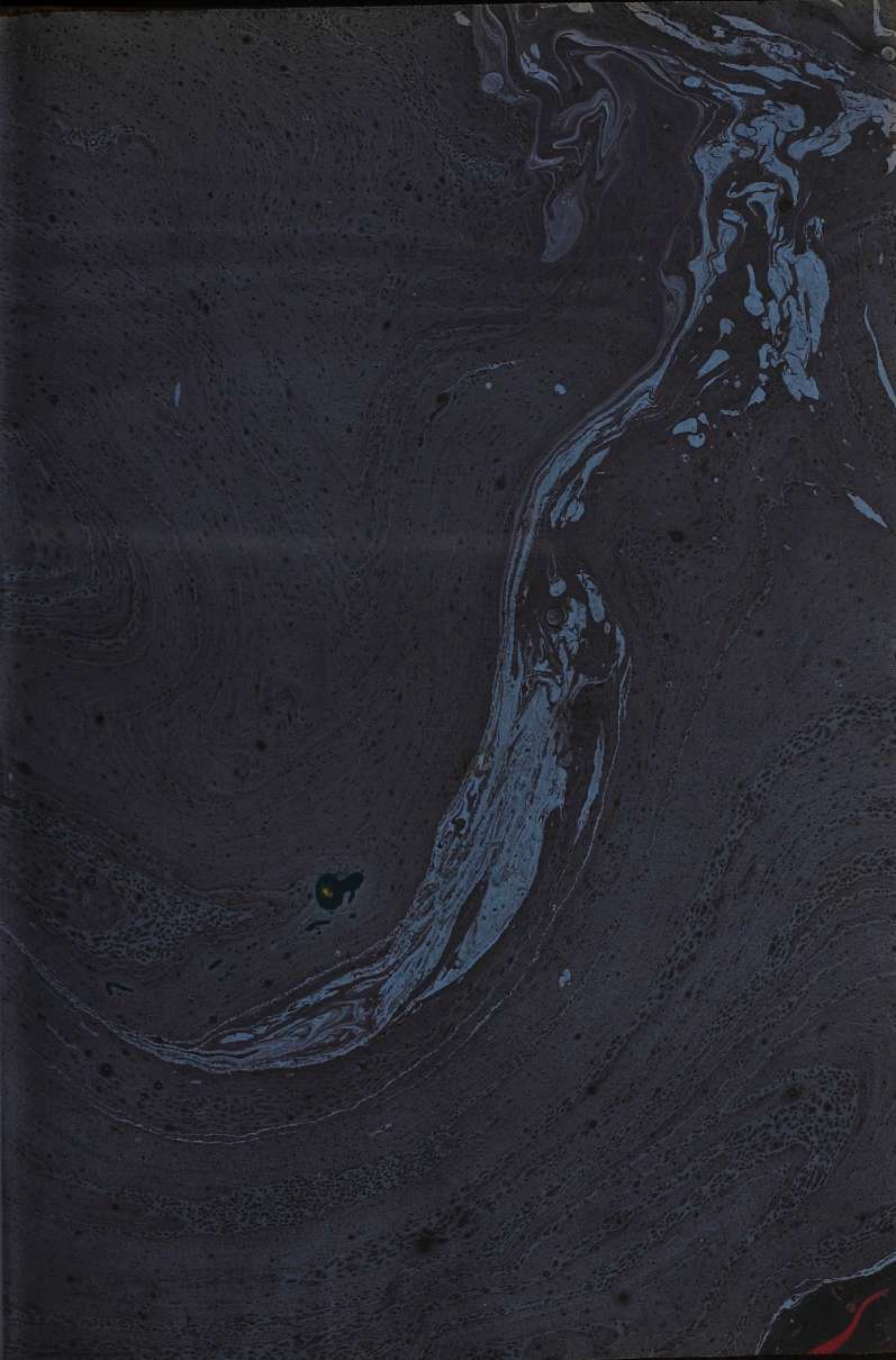

N° 622

Tractatus vel si manus exposi-
tio in symbolum Quicūq; vult vna
cum textu editus per fratrem petrum
de castrouol famatissimum sacre
theologie professorem.

Sancta trinitas
vnus deus mise-
rere nobis.

Incipit tractatus super psalmum quicunque vult nomina-
tum qui alio nomine dicitur symbolus Athanasij Episcopi
alexandrie Compilatus per fratrem Petrum de castro vol-
ordinis fratrum minorum. ac sacre theologie magistrum.

Quamuis michi laboriosus
sit tamen tui studij me cogit caritas carissime
ut sic libris philosophie naturalis deseruiui. ita
circa diuina mysteria necnon et articulos fidei
ab Athanasio Episcopo alexandrie in suo sym-
bolo scriptos. aliquod breue ppendium scribere proposui
Idcirco istud opus circa psalmum quicunque vult nominatum
ab Athanasio compositum scribere decreui. ut quod circa diuina
mysteria in predicto psalmo contenta perlegi vestigijs docto-
ris subtilis Johannis scoti inherendo. hic posita tibi sine la-
bore oblata sint. Et istis intellectis absque labore ad senten-
cias magistri Petri lombardi accedere possis. Tamen ut dixi in
omnibus scriptis philosophie naturalis. si nonnulla minus be-
ne dicta iuxta veritatem catholicam quam firma fide confiteor
hic assero: aut aliter fortassis quam formanda propono caritas
christi me sufferendo toleret atque indulgeat. et talia reuo-
co et pro non dicta confirmo: subiciens me determinationi
sancte matris Romane ecclesie. Denique et si aliqua aliorum
doctorum dicta hic posita fuerint: illa tanquam consona dictis
doctoris subtilis Johannis scoti hic conscribo.

Sed antequam ad ea que dicenda
sunt de articulis fidei in simbolo athanasij preteritis
deueniam: de causa efficiendi et de causa finali huius sym-
boli dicendum est. Causa efficiens huius symboli fuit
Athanasius episcopus ciuitatis Alexandrie. qui anno trecente-
simo quinquagesimo a natiuitate christi persecutionem Con-
stantij imperatoris heretici filij constantini (qui constantinense
patrimonium dedit ecclesie) fugiens in treuerim. a beato Adu-
rimo episcopo ciuitatis fuit receptus ubi symbolum istud quod

cūq; vult nominatū cōp osuit. quod symbolum postea ab ecclesia fuit receptum et approbatū. In quo Athanasius articulos fidei quos sabellius et arriani negabant scripsit vt impietati eorum resisteret. ac eorum heresim exprobraret. Quod quidem symbolum distinguit per versus ⁊ cantatur in choro ad modū psalmoz. ⁊ sic psalmus cōmuniter appellat. ¶ Finis autem hui⁹ simboli fuit resistere impietati hereticoz et precipue sabellij ⁊ arrianoz. de quozū numero erat cōstantius imperator supradictus. qui iter alia dicebant non esse eandem essentiam trium personarum et similiter dicebant filiū et spiritū sanctū esse creaturas: negabant etiā in eisdē easdez perfectiones esse q̄ sūt in patre. Quoz secta vt dic̄ ysidor⁹ durauit plusq; p̄ q̄ngētos ānos.

Quicunq; vult saluus esse ante oīa op⁹ est vt teneat catholicā fidē. Quas nisi quisq; integrā inuiolatāq; seruaue rit: absq; dubio in eternum peribit. In isto enim simbolo athanasio tria facit: Primo ponit veritatē fidei quo ad effectū. in principio ibi. quicūq;. Secūdo ponit veritatē q̄tū ad ea que pertinet ad fidem catholicā q̄tū ad vnitatē diuinitatis ⁊ distinctionem pesonaz ibi fides autem catholica. Tercio vero ponit ea que p̄tinent ad fidem catholicā quantum ad christum humanum ibi. sed necessarium est. Circa primam partem que ē de veritate fidei quo ad effectū determinat Athanasius quomodo sine fide catholica null⁹ potest saluari. Pro quo sunt aliqua notanda. Et primo est notandum q̄ natura rationalis cum habeat immediatum ordinem ad deum eius perfectio nō solum consistit in eo quod ei competit secundum suam naturam. s̄ etiam in eo q̄ ei attribuitur ex quadam super naturali perfectione diuine bonitatis. que

est vltia bñtudo hominis que pñstet in quadã sup naturalĩ
 dei visiõẽ et pfecta fructiõẽ. ad quã quidẽ visiõẽ et perfe-
 ctam fructiõẽ homo ptingere nõ potest nisi per modũ addi-
 scientis a deo doctore. scõz illud q̃ dicitur. Jo. vi. omnis q̃
 audit a patre et didicit venit ad me. hui⁹ aurez discipline
 fit hõ princeps nõ statĩ s̃ successiue scõm modũ nature sue.
 Dis aut talis addiscēs. oportet qđ credat ad h̃ q̃ ad perfe-
 ctam scientiã peruēiat. qz oportet etiã scõm philosophũ
 addiscētem credere. Et sic ad hoc quod homo pueniat ad
 perfectã visiõẽz fructiõẽ beatitudinis preexigitur q̃ cre-
 dat deo tanq̃ discipulus magĩo docenti. ¶ Secũdo est no-
 tandum q̃ p̃mũ fundamētum ad psequēdam vitam eternã
 est fides catholica vt d̃r ad hebre. xj. fides est s̃ba rerũ spe-
 randaz argumentũ non app̃rentiũ. Dicitur enim fides
 argumentum nõ app̃rentiũ. qz sicut argumentũ sillogisti-
 cum facit assentire conclusionĩ: sic fides illũiat intellectum
 et facit assentire intellectũ rebus nõ app̃rentibus. Causa
 hui⁹ est qz cum intellect⁹ noster vt dicit philosophus sit li-
 gatus virtute naturali ad sensibilia. et deus z omnia q̃ sũt
 in eo sunt supra naturalia. et a sensib⁹ nr̃is remotissima nõ
 potest in ip̃a nisi illustretur lumine fidei. q̃ est lumẽ sup̃na-
 turale: Dicitur enĩ fides s̃ba id est fundamētum rez sperã-
 darum scilicet gl̃ie. z bonoz eius q̃ speramus. Secũdo pa-
 tet p̃ illud q̃ dicit Augusti. q̃ fides est virtus z auriga om-
 nium virtutũ. virtus quidẽ est qz habentẽ pficit z om̃e op⁹
 eius bonum reddit. hoc enĩz ē de esse virtutis. scõm philo-
 sophũ. ij. ethicorũ. Est enĩ auriga omnĩũ virtutum vt dicit
 Augustinus. quia quicquid est meriti. quicquid vere bea-
 titudinis. anima susceptura est. ex illa p̃cedit et quelibet
 opa licet bona videantur nulla sunt. si ab ip̃i⁹ soliditate dis-
 iungũtur. ¶ Tertio patet p̃ illud q̃ dicit bernardus ad eu-
 genium fides est rectitudo vite z regula iusticie captiuans
 nostrum intellectum vt subiaceat sũme veritati. vt affect⁹
 subiciatur summe bonitati. Non enĩz potest esse anima re-
 cta nisi intellectus assentiat sũme veritati ppter se z super
 omnia et affect⁹ seu volũtas subiciatur summe bonitati:

Diffi. si dei catholica

conclu

et hoc facit fides et sic dicitur fides necessaria ad consequen-
dam vitam eternam. ¶ Istis presuppositis pono istam con-
clusionē q̄ fides catholica est ita necessaria ad salutem q̄
de lege cōmuni nullus pōt saluari sine ea vt dicit Athana-
sius in principio simboli quincunq; vult saluus eē ante om-
nia opus est vt teneat catholicā fidez. Quam nisi quisq; i-
tegram inuiolatāq; seruauerit absq; dubio in eternum pibit
Ista conclusio pbat. Et p̄rio p dictū xp̄i Mar. ultio. Qui
crediderit et baptizatus fuerit salu⁹ erit. qui v̄o nō credide-
rit cōdēnabitur. Super q̄ dictum xp̄i dicit Augustin⁹ in li.
de verb⁹ dñi. fides catholica est. q̄ peccatores homines sal-
uat. fideles iustificat. penitentes reparat. et i eterna heredi-
tate collocat. ¶ Scōdo pbat cōclusio p dictū Pau. ad heb.
xi. sine fide impossibile ē placere dō. s̄ sine h̄ q̄ hō placeat dō
nlls pōt saluari. et p p̄ns sine fide catholica null⁹ potest sal-
uari. ¶ Tertio pbat cōclusio p ratiōez sic. null⁹ pōt saluari si
non diligit deū. sed sine fide nullus potest diligere deuz er-
go et c. maior nota est. vt patet per dictum xp̄i lu. xix. vbi di-
citur. q̄ christus dixit cuidam iuueni qui euz interrogauit
quid faceret vt vitam eternam possideret. Respōdit christus
ei. diliges dñm deum tuum ex toto corde tuo. mior vero p-
batur per dictum Augu. inuisa quidem diligere possum⁹.
incognita vero minime. sed deum sine fide non possumus
cognoscere sicut est trinus et vnus et huiusmodi ergo et c.
¶ Primo enim dicit Athanasius q̄ quicunq; vult saluus esse
id est saluari: h̄ est ire ad vitam eternam. ante oīa opus est
vt teneat catholicā fidem. p hoc qd dicit ante omnia opus
est. dicit necessitatem nō necessitatē absolutam que conue-
nit rei scdm suam naturam. nec necessitatem coactionis. s̄
dicit necessitatem medij. sicut dicimus qd qui vult transire
mare necesse est qd habeat nauem. sic est in pposito. q̄ qui
cunq; vult saluus esse id est saluari. necesse est eū habere fi-
dem catholicā. i. vniuersalem. catholicum enim grece dici-
tur latine vniuersale. ¶ Ibi fides catholica dicit vniuersalis
propter duo. Prīmū est. qz omnes obligat vt patz p dictū
xp̄i supius allegatum. Secundum est qz ē oīuz articulorū

tā ad diuinitatē quā ad hūanitatē xpī ptinētū. Ratio ē ista
qz ōs articuli fidei eq̄lit̄ artāt ad sentiēduz et equalit̄ se hñt
ad fidē credētis. quāuis ptinētes ad diuinitatē artēt pmo. z
ptinētes ad hūanitatē artēt nō pzo. Probat̄ istud a simili
de obediētia. nā sic obediētia ē respectu pceptoz. ita fides
respectu credēdoz. sed obedientia vera ē respectu oīuz p-
ceptoz. vt d̄ ad galathas. v. testifico omni hōi circūciden-
ti se qd̄ sit debitor oīs legis faciēde. Et similr Jacobi. v. d̄
qd̄ q totā legē fuauerit si offendat in vno factus est omni-
um reus. ergo z fides oīum credēdozū quia non erit vera
fides: nisi assentiat om̄ibus articlis. Etia pbat̄ a simili d̄ ca-
ritate. Nam sicut se hz caritas ad diligibilia sic se hēt fides ad
credibilia s̄ caritas q̄tūcūqz pua sit. z i quocūqz sit. facit a-
mare om̄e amabile ex caritate. s. deū. seipm. z p̄ximū: ergo
pari rōne vera fides q̄tūcūqz pua si x̄a ē: facit credere oēs
articulos fidei. z h̄ ē q̄ dicit Athanasius i sc̄o x̄su quā nisi q̄s
q̄s itegrā. zc. declarauit q̄ fides fidelīū d̄z eē oīuz articulozū
qz alr credēs pibit. Et p h̄ aut q̄ dixit inuolatāqz fuauerit.
oñdit q̄ nō ē itelligēdū alr d̄ articlis fidei q̄s ecclia fidelīū i-
telligit. h̄o aut dixit p̄ hēticos z p̄cipue p̄ arrianos qz alr itel-
ligebāt script̄as sacra q̄s ecclia fidelīū q̄ ē ecclia romana itel-
ligit Nam illd̄ dictū xpī. Jo. xiiij. p̄ maior me ē. ecclia itelligit
qd̄ x̄ps ē mior p̄re sc̄oz hūanitatē. z nō sc̄oz d̄itatē z Arri⁹ in-
telligebat q̄tū ad suū totū eē. qz dicebat filiū eē purā crea-
turā Etia illud dictū xpī. ma. xxiiij. d̄ die aut illo nemo scit
nec fili⁹ s̄ sol⁹ p̄r. ecclia fidelīū itelligit q̄ fili⁹ d̄z nescire p̄p̄t
h̄. qz noluit nob̄ oñdere: z sic noluit dicere q̄ nō sciebat illū
diē. s. diē iudicij. vt nob̄ illū oñderet qñ erit. Etia ecclia itel-
ligit illud dictū sic. nā x̄ps dixit se nescire illuz diē. vt daret
nob̄ itelligere: q̄ nō sciebat illū diē a se: s̄ a patre. quia si-
cut esse filius habet a patre: ita et scire habet a p̄re. Nam
pater cōicando sibi essentiam cōmunicat sibi om̄e perfe-
ctionē. Et p̄pter h̄ dixit vt habet. Jo. viij. doctrina mea nō
est mea s̄ eius qui me misit pater Arri⁹ vero et sui sequa-
ces i p̄tinatia erroris cōstituti i hac itelligētia assētire nolu-
erūt z sic in eternū perierūt hū sine fine. ¶ Instat̄ p̄tra istam

conclusionē ⁊ cōtra dictū Athanasij. Et pbat qđ sine fide omniū articuloꝝ fidei: q̄ dicitur fides catholica. i. vniuersalis potest aliquis saluari. Et p̄io sic. nā pueri baptisati si moriūtur ante q̄ habeant iudiciū ratōis in actu saluātur. s̄ tales pueri nō habēt fidē catholicā q̄ ē respectu omniū articuloꝝ ergo ⁊c. maior nō ē. minor patet. qz secundū Aplū ad roma. x. fides est ex auditu. ¶ Secundo sic. nā multi in lege nature ⁊ in lege scripture salui facti sunt qui nō habuerūt fidē oīū articuloꝝ q̄ ⁊c. ¶ Tertio sic nā si fides catholica esset necessaria ad salutē de necessitate pauci essent qui saluarentur. hoc patet qz pauci sūt nisi sint bene p̄iti in theologia qui sciāt articulos simboli apostolorū et alios qui nō cōtinētur ibi bene distinguere ⁊ numerare Et p̄ cōsequēs si omnes tenerētur habere fidē omnium articuloꝝ oēs tenerentur scire omnes articulos: ⁊ sic pauci saluarentur q̄ ē valde crudele dicere. ¶ Respondeo ad ista. ¶ Ad primū dico vt dicit scotus li. iij. di. xxij. q̄ duplex est fides. s. infusa et acquisita. Fides infusa datur fidelibus a deo in sacramento baptismi. Fides vero acquisita est illa que habetur ex auditu. q̄ qua intelligit dictū pauli. ⁊ sic dico q̄ pueri saluātur nō p̄ fidē acq̄sitā. s̄ p̄ fidē infusam quā receperūt in baptismo. ⁊ si querat si iste due fides sint eiusdem rationis Dico vt dicit petrus de aq̄la li. iij. di. xxij. q̄ non sunt eiusdem rationis ex eo quia si essent eiusdē rationis altera supflueret. quia scōz philosophū. j. phisicoꝝ. frustra fit p̄ plura q̄ potest fieri p̄ pauciora. Etia si eēnt eiusdē rationis sequeretur q̄ sicut fides acq̄sitā pōt acq̄ri naturaliter. ita fides infusa q̄ ē falsū. ¶ Ad scōz dico vt dicit Augustin⁹ ad optatū eadē fides q̄ nos saluat saluos ātīquos faciebat. Omnes enim credebant que nos credimus ⁊ si nō explicitē saltem implicite. Dico omnes scilicet qui salui facti sunt patriarche enim et prophete et alij legis periti nō solum credebant implicite que nos credimus. sed etia explicitē. Licet aliqua aliter crederent quam nos. vt dicit ibi dem augustinus quia aliqua credebant d̄ futuro que nos credimus de preterito. ¶ Ad tertium dico quod credere

omnes articulos fidei potest esse tripliciter vt dicit sanctus
doctor seraphicus bonauentura li. iij. di. xxv. quia aut om-
nes explicite. aut oēs implicite. aut aliq̄s explicite. et aliq̄s
implicite. Credere aut oēs implicite est fidei diminute q̄ fides
non sufficit ad salutē habentibus vsum rationis. ex eo qm̄
noticia quorūdam articulorum manifesta est tam ex predi-
catōne quā etiam ex ecclesiastico vsu ⁊ consuetudine. sicut
est de vnitāte dei. et trinitate personarum. quam possunt
christiani cognoscere ex actu p̄signatiōis. dicendo in nōie
patris. et filiū. ⁊ spū sancti. Etiam sicut est de natiuitate xp̄i
et de passione. ⁊ huiusmōi. quos scire possūt ex ip̄is solen-
nitatibus quas ecclesia celebrat. ab istorū cognitiōe null⁹
ratione vtēs excipitur nec aliqua ignorantia excusatur. qz
nō potest esse talis ignorātia sine negligentia ⁊ cōtemptu
dei et sue salutis. Credere autem quosdā explicite ⁊ quos-
dam implicite est de necessitate fidei ad salutem. hoc enī
potest sufficere fidei simplicium. ad illos enim tenentē expli-
cite credēdos quos manifestat eis p̄dicatio. ⁊ ecclesiasticus
vsus ⁊ cōsuetudo. Credere enī implicite voco. vt in generali
credat homo vniuersalr. q̄ credit sc̄ā mater ecclia: ita q̄ in
p̄dicā a nullo illoꝝ dissentiat. nec aliquē articl⁹ discredat.
Credere v̄o oēs articlos fidei explicite ⁊ distincte. est fidei
iam p̄fecte. ⁊ hoc nō est de necessitate fidei. nisi illis q̄ i co-
gnitiōe fidei proferunt. ⁊ maxime illis qui fidem explicare
et manifestare tenentur alijs. vel in ecclesia officium predi-
candi ⁊ docendi assumunt sicut sunt habentes curā anima-
rum: et predicatorēs verbi dei: et doctores sacre scripture.
Et sic dico ad argumentum. quod omnes fideles possunt
saluari. licet non habeant fidem explicitam nec sciant disti-
cte distinguere articulos. sufficit enim fidelibus maxie sim-
plicibus quod aliquos articulos credant explicite. et ali-
quos implicite. Et hec de isto capitulo (in quo tractatur d̄
veritate fidei quo ad effectum ipsius) dicta sufficiant.

**Fides autē catholica hec est: vt vnū
deum in trinitate et trinitatē in vni.**

tate veneremur. Neq3 confundētes
psonas: neq3 substantiā separantes

Postquā Athanasius determinavit de veritate fidei quan-
tum ad effectum eius. Consequenter determinat d illis cir-
ca que versatur fides catholica. Pro quo sunt aliqua no-
tanda. Et primo est notandum secundū quod dicit ma-
gister sententiarum li. iij. di. xxij. quod fides accipitur tri-
pliciter. Et primo pro eo quo creditur et hoc tamen meri-
toze. et isto modo fides est habitus in anima informatus ca-
ritate mediāte quo credimus meritoze ea q nō videmus et sū-
me vītati adheremus. Dico aut informatus caritate p tātō.
qz caritas ē pfectio vītutū sine q nlla ē vītus vera qstū ad eē
merēdi. Et scōdo mō accipit fides p eo q credit. s nō meri-
toze et isto mō etiā ē habitus existēs in aīa. nō tñ ē informa-
tus caritate mediāte quo hitu mali xpiani adherēt sūme vī-
tati. istis duobus mōis nō intellexit Athanasius in suo simbo-
lo d fide. Et tertio mō accipit fides p eo q credit et sic fides
accipit p articulis fidei. et isto mō accepit Athana. fidē i suo
simbolo. Et scōdo ē nōndū q obiectū fidei (qd ē illud quod
credit) pōt accipi duplī. Uno mō p illo circa qd ipa fides: q
est hitus vītutis. tanqz circa illud qd credit eē verū siue illi assē-
tiat ppter se siue propter aliud. et isto mō obiectū fidei nō so-
lum est verum increatum. sed etiā multa facta q a vero in-
creato dictātur. quia intellectus nō tñ p fidē adheret ipi di-
vine vītati. s etiā hijs q sibi ab ea dictāt. Alio mō pōt acci-
pi obiectū fidei scōz pprīā acceptionē. s. pvt obiectū hz p
se rōnē motiui et sic obiectū fidei ē verū increatū. Tñ ipa ve-
ritas sūma duplī mouet intellectū p fidē illūiatū. Uno mō
p se sicut ē in articulis fidei spectātibus ad ipm deū scōz diui-
nitatē. Alio mō mouet vt ē vnita creature sicut ē in alijs ar-
ticulis respiciētibus deū in hūanitate sua assūpta. vl in opa-
tiōe ab ipa creata: sicut est in creatiōe et gloriātiōe et hu-
iusmōi. Et istis presuppositis pono istam cōclusionē q fides
catholica vt eā accipit athanasius in suo simbolo. scz
pro illo q creditur. et pro vt habz rationē motiui p se sunt.

articuli spectantes ad ipsos deum scilicet unitatem diuinitatis et trinitatem personarum. ut dicit athanasius expresse in simbolo. fides autem catholica hec est ut unum deum in trinitate. et trinitatem in unitate veneremur. nec confundentes personas nec substantiam separantes. Ista conclusio probatur Et primo sic. nam fides ut est habitus in anima existeret: est virtus theologica. scilicet omnis virtus theologica habet ideam pro obiecto et fine. sed finis virtutum theologiarum est quid increatum et non quid creatum ergo fides ut est virtus theologica versatur circa deum trinum et unum primo et principaliter quod est quid increatum ¶ Secundo sic. fides est virtus qua assentimur ipsi credito propter se et super omnia. sed nulli vero est propter se et super omnia assentiendum: nisi quod est summum verum et verum increatum. et istud verum est deus trinus et unus ergo et cetera ¶ Tertio probatur conclusio per determinationem sancte matris ecclesie que est maxima auctoritas: ut dicit augustinus in epistola fundamenti. ubi dicit quod euangelio non crederet nisi quia ecclesia illud approbavit. Unde de summa trinitate et fide catholica in capitulo. firmiter credimus. dicitur firmiter credimus et simpliciter confitemur. quod unus est solus verus deus pater et filius et spiritus sanctus. tres quidem persone sed una essentia omnino. Primo enim dicit Athanasius quod fides catholica hec est. id est res pertinentes ad fidem catholicam sunt iste que sequuntur. Ibi accipit athanasius fides per res creditas scilicet pro articulis fidei et non pro habitu fidei quo credimus: ut declarat ultra scilicet ut unum deum in trinitate: id est unum deum in tribus personis: et trinitatem in unitate id est tres personas in uno deo veneremur. Venerari enim deum trinum et unum: est non solum credere corde: sed etiam ore confiteri. unde dixit paulus ad romanos. x. corde enim creditur ad iustitiam: oris autem confessio fit ad salutem. Et ideo dicit Athanasius veneremur. quia non solum debemus corde credere sed etiam ore confiteri unum deum in trinitate: et trinitatem in unitate. ¶ Secundo declarat quomodo debemus credere trinitatem in unitate: et unitatem in trinitate. Dicit non confundentes personas: nec substantiam separantes. sed ut dicit Augustinus credamus patrem et filium et spiritum sanctum unum esse naturaliter de-

um: nō tñ ipm patrē eē qui filius ē: nec filius esse qui pater
vel spūsanct⁹ est. nec spūsanctum eē qui pater vel filius
est: sed esse vnā essentiā patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti. Cōfū
dere enim personas est eas non distinguere: sicut faciebat
sabellius heretic⁹: qui dicebat qđ in deo nō erant tres per
sone. sed vnica persona tantū: et dicebat quod illa nōmīa
pater et filius et spūsanct⁹ erant nōia sinonima sicut sunt
ista marcus tullius cicero. Cōtra quē sabelliū hereticū est
illud quod dicit beat⁹ Johannes in prima canonica capi
tulo. v. tres sunt qui dant testimoniū in celo pater et ver
bum et spūsanctus. ⁊ sic ineternum perijt ipe sabellius cū
suis sequacib⁹. Et ideo dicit. Athanasius ne cuz sabellio
eternum pereamus. nec cōfundentes personas: dicit vltra
nec substantiā separantes id est nec essentiā diuidentes:
sicut faciebant arriani qui filiū dicebant aliū in essentiā a
patre et a spūsancto et spiritūsanctum similiter dicebāt ali
um in essentiā a patre et filio et sic perierūt ineternū. Mos
vero vt dicit athanasī⁹ ne pereamus cum arrianis non di
camus essentiā esse distinctā in personis. Sed dicam⁹
quod dicit bt⁹ Johannes quod hij tres vnū sunt. Nōiat
enim athanasius essentiā substantiā ex eo quia essētia
diuina multis nōib⁹ appellatur. Dicitur enī diuinitas. dei
tas. essētia. natura. et substātia: Licet enim vt dicit Augu
stinus libro septimo de trinitate. ⁊ Magister sen. li. pri. di.
xxiij. nomen substātie apud grecos cū absolute significet
substantiā vt est suppositum: sed tamen apud latinos si
gnificat substantiā communem. que est essentiā diuina.
In fuit vt tres ypostases grece absolute dicuntur tres sbe
Sed latine nō tres sbe sed tria supposita vltres subsistētes
et magis specialiter tres psone dicūtur. Instatur contra
cōclusionē ⁊ cōtra dictū Athanasij. Et probatur qđ fides
catholica nō sit aliquis articulorū fidei nec vt dicit athana
sius in littera. Et primo sic: vñ augustinus diffiniens fides
dicit: qđ fides est virtus qua creduntur que non videntur
et psequēs si est virtus est habitus ex⁹ in aia ⁊ non est
articuli fidei. Secūdo sic. nā Damascenus diffiniens fides

dixit. q̄ fides est inq̄sitū⁹ p̄sensus circa p̄mā veritatē: s̄ ar-
 ticuli fidei nō sūt p̄sensus inq̄sitū⁹ ergo. Tercio sic nā apo-
 stolus ad hebreos. xj. diffiniēs fidē dixit. q̄ fides est s̄ba re-
 rum sperāda⁹ argumentū nō apparētū. sed articuli fidei
 nō sūt tale argumentū ergo. Quarto sic nā l̄hugo li. de sa-
 cramētis dicit: q̄ fides est certitudo q̄dā de reb⁹ absētib⁹
 supra opinionē z infra scientiā cōstituta. s̄ articuli fidei nō
 sūt illa certitudo sed certitudo illa est habit⁹ p̄ quē habetur
 noiīcia de eis ergo. zc. Respōdeo ad ista: z dico q̄ fides
 a diuersis diuersimode p̄siderat⁹ z sic diuersimode eā acci-
 piūt z d̄ffiniūt Et sic dico ad p̄mū. q̄ Augustin⁹ p̄siderauit
 fidem q̄tum ad habitum proprium. z sic diffinit eam dicēs
 q̄ fides est virtus qua credūtur que nō videntur. Ad secū-
 dum dico q̄ Damascenus cōsiderauit eam q̄tum ad actū
 propriū. z sic dixit q̄ fides erat inq̄sitū⁹ consensus circa
 primā veritatem. Ad tertium dico q̄ Aplus p̄siderauit
 eam q̄tū ad habitū p̄prium et q̄tū ad finem vltimū. et sic
 dixit q̄ fides est s̄ba rerum speranda⁹ et hoc q̄tū ad finē
 et argumētum non apparētū. q̄tum ad habitum. Ad
 quartū dico q̄ l̄hugo cōsiderauit eam vt est habit⁹ distin-
 ctus a scientia z opinione z sic dixit q̄ fides est certitudo q̄-
 dam de reb⁹ absētib⁹ supra opinionē z infra scientiā con-
 stituta. Preter istas cōsiderationes. Athanasius cōsidera-
 uit eā q̄tū ad res q̄ credūtur que sunt articuli fidei z res q̄
 importan⁹ per illos. Ideo dixit quod fides catholica hec
 est vt vnū deū in trinitate. zc. Et hec dicta de isto capitulo
 in quo tractatur de fide q̄tū ad illa q̄ credūtur sufficiant.

Alia est enim p̄sona patris
 alia filiū: alia sp̄ritus sancti:
 Postq̄ athanasī⁹ determinauit q̄modo fides
 catholica p̄mo cōsistit circa articulos fidei p̄-
 tinētes ad vnitatē diuine essentie z distinctionē p̄sonarū.
 Cōsequēter determinat quomodo p̄sone inter se sunt di-
 stincte: ita qd̄ vna nō sit alia sicut dicebat sabell⁹ heretic⁹.

nō p̄biss⁹ ea p̄prie
 ita q̄d̄. relatio n̄b.
 et nō hō⁹ q̄m̄ n̄b
 ut q̄d̄ ibi. ip̄is p̄supo-
 nis.

Pro quo sunt alia notanda. Et primo est notandum quod in diuinis per
ter essentialia sunt aliqua que dicuntur essentialia. et alia que dicuntur per
sonalia: Essentialia enim sunt illa que competunt tam essentie quam
omnibus tribus personis ratione essentie eque et equaliter
Et ista sunt in duplici differentia: quia quedam sunt per
modum quantitatis. ut sunt immensitas. et eternitas. Et
quedam sunt per modum qualitatis ut sunt bonitas sapien
tia et cetera attributa. Personalium vero sunt que competunt
personis et non essentie. Et ista sunt in triplici differentia: quia
tres sunt que dicuntur proprietates personales. et quatuor relati
ones. et quinque notiones. Tres proprietates personales sunt pa
ternitas. filiation. processio passiva: quarum quilibet constituit unam per
sonam et facit eam distinguere ab alia. Quatuor relationes sunt que
bus persone referuntur adinuicem: que sunt tres proprietates perso
nales supradicte. et spiratio actiua que est communis patri et
filio. Ista enim relatio non dicitur proprietas personalis: ex
eo quia non constituit aliquam personam. Sed aduenit patri et
filio iam preconstitutis. tamen pater et filius referuntur per eam
ad spiritum sanctum: et sic dicitur relatio sicut alie tres propieta
tes. Quinque vero notiones sunt ille quibus persone diuine
notificantur: que sunt quatuor relationes supradicte. Et inna
scibilitas que conuenit tantum patri proprie accipiendo inna
scibilitatem: prout ingenitum dicit non esse ab alio. Proprieta
tes enim personales dicuntur quia per eas persone constituuntur et
distinguntur. Dicuntur vero relationes quia per eas perso
ne referuntur adinuicem. Notiones autem dicuntur quia per
eas persone notificantur. Secundo est notandum quod
inter essentiam et proprietates personales seu relationes
est non ydemptitas ex natura rei. quam non ydemptitatem
quidam vocant distinctionem modalem. Scotus vero dicit eam
non ydemptitatem formalem libro primo distinctione secunda
patet hoc primo quod persone conueniunt in essentia et
distinguntur proprietatibus relatiuis. Secundo quia essen
tia non multiplicatur et relationes sic. Tercio quia essentia
est in qualibet persona et non quolibet relatio: quod tamen non
essent ista vera nisi aliqua non ydemptitas ex natura rei esset

inter essentia z proprietates. Ex isto. n. sequit̃ q̃ opinio illo-
rum qui dicunt q̃ essentia z proprietates rei sunt omnib⁹ mo-
dis idem: z solū distinguitur scdm rationē intelligibilē: per
intellectū nrm̃ est falsa. Et si dicatur q̃ tūc sequeretur q̃ rela-
tiones essent creature ex quo nō sūt omnib⁹ mōis idēz cū
essentia ex natura rei. Secūdo sequeretur q̃ esset in deo cō-
positio ex re z re. Dicendū est. q̃ p̃mum nō sequit̃ vt dicit.
Scotus ex eo: quia licet essentia z relationes sint nō idēz
formalit̃. sunt tamen idem realiter et essentialiter. Nec se-
cundum sequitur q̃z cū prius possit esse sine posteriori. et
distinctio sit prior p̃positione potest bene stare aliqua disti-
gui: et non facere cōpositionē vt dicit Petrus de aquila li.
pri. di. xxxiij. nec est ibi res z res. sed res z modus formal.
et licet res z res faciāt cōpositionē nō tū res cūz modo for-
mali. Et si dicat̃ vltra. q̃ cum omne ens sit reale aut ratio-
nis: scōz philosophū oīs distinctio d̃z eē real̃ aut rōis cū di-
stinctio sit passio entis. Dicendū ē q̃ nec ista ratio valz. ex eo
quia ens reale habet latitudinem cū accipiatur tam pro re
fundamentali quā pro modo formali entis. z secundum q̃
fit multiplicatio modorum formalium. ita fit multiplicatio
non ydemptitatū seu distinctionū. Tercio est notandū
q̃ duo faciunt proprietates psonales. Primū est quia cōsti-
tuunt psonas in esse personali. Secundum est quia faciūt
personas distingui vna ab alia. vt patet per Damascenū
li. primo vbi dicit q̃ omnia sunt vnū in deo preter genera-
re z generari z spirari. quibus ab inuicēz differūt tres ypo-
stases. Hoc etiam dicit. Boeci. li. de trinitate q̃ essentia cō-
tinet vnitatem. relatio multiplicat trinitatē. Et si dicatur
q̃ si relatio distinguit z constituit personā. sequeretur quod
distinguitur realiter ab essentia. sicut forma a materia. Ad
hoc dicendum est quod relatio non est in essentia sicut a-
ctus in potentia scilicet sicut forma in materia quia rela-
tio nō determinat seu distinguit essentiam. sicut forma de-
terminat materiam: s̃ determinat ip̃am personam quā cō-
stituit. vt dicit Damascen⁹ et sic non sequitur illud. nam p-
prietates psonales dicuntur actus personales: et nō act⁹

essentie. Istis p̄suppositis pono istam cōclusionē. q̄ in diu-
nis sunt tres p̄sone realiter distincte ab inuicem. ita q̄ vna
p̄sona non est alia. quaz vna est pater. z alia filius. et alia
sp̄ssanctus. vt dicit Athana. in simbolo. alia est enī p̄sona
patris. alia filij. alia sp̄ssancti. Ista p̄clusio p̄batur primo
per dictū Xpi. Adat. vltimo. vbi dicitur q̄ Xps dixit disci-
pulis suis. ite z p̄dicare baptizantes om̄s gentes: in nomi-
ne p̄ris z filij z sp̄ssancti. Secūdo probatur p̄clusio per di-
ctum Johannis in canonica. j. capi. v. vbi dicit̄. tres sunt q̄
testimonium dant in celo pater. z verbum. i. fili⁹. z sp̄ritus
sanctus. Tertio probatur conclusio per determinatiōez
ecclesie. vt habetur de summa trinitate z fi. catho. capi. fir-
miter credim⁹. vbi d̄z. q̄ firmiter credimus z simplr cōfite-
mur q̄ vnus est solus d̄s pat̄ z fili⁹ z sp̄ssanctus. tres qui-
dem p̄sone. s. realiter distincte. vt dicit Augusti. q̄ nec pat̄
est filius nec sp̄ssanctus. nec filius est p̄r nec sp̄ssanctus.
nec sp̄ssanctus est pater nec filius. Dicit enī Athana. q̄
alia est enī p̄sona patris. Pro quo est Sciendum qđ pa-
ter aliquā essentialit̄ dicit̄ de tota trinitate vt habet̄. Adat.
vj. vbi dicitur. pater noster qui es in celis z sic nō accipitur
hic. Aliquā d̄z p̄sōaliter vt hic dicit Athana. alia ē enī per-
sona patris. Et notāter dicit alia z non aliud: quia aliud in
neutro dicit diuersitatez in natura. ali⁹ in masculino z alia
in feio dicūt diuersitatē in suppositis. Et sic pater est alia
persona a persona filij z non aliud. Dicit vltra z alia sp̄s-
sancti Pro quo sciendum est qđ nomē sp̄ssancti nomē est
totius trinitatis. qz q̄libet persona est sp̄ssanct⁹: s̄ qz ter-
tia persona in trinitate innominata erat. noiatur noīe cō-
muni. s. sp̄ssanct⁹. Et alie due p̄sone nominantur nōibus
pprijs. qz vna dicitur pater z reliqua filius. Et si queratur
quare attribuitur istud nomē sp̄ritussanctus tertie p̄sone
cum sit commune omnib⁹ p̄sonis. Dicēdū est vt dicit Ipe.
de tharantasio. li. p̄ri. di. x. qz idō tertie p̄sone attribuitur h̄
nomē sc̄t̄s qz sanctitas ē p̄ditio volūtatis. et ip̄a tertia p̄-
sona cum sit amor patris et filij. vt dic̄ Aug. p̄cedit p̄ actū
rectū volūtatis z sic pprie dicitur sanct⁹. Hoc nomen sp̄s

attribuitur illi ut dicit Richard⁹ in eadē di. qz sps d: a spir-
ratioe z spiratio in corpe ē act⁹ vitalis. z tertia psona in tri-
nitate cū sit amor p̄ris z filij pcedit p spirationē q ē signū
vite: z sic d: sps. ¶ Instat ista p̄clusionē z p̄ dictū Altha.
Et pbat q in dō nō pōt eē pluralitas psonaz cū scōz vita-
tem nō sit nisi vn⁹ de⁹. ¶ Et pmo sic. q̄cūqz vni z eidē simplr
sunt idē, intse sūt omnino eadē. s̄ p̄sōe diuine sūt oīno sim-
pliciter idē eēntie diuine. q̄ est oīno in se simplr eadem. g. zc.
maior pz qz p illā r̄az tenet oīs forma silogistica. minor pz
qz essētia diuina p suā simplicitatē est q̄cquid hēt. ¶ Scōo
sic essēntiale et accīntale diuidūt totū ens. ideo quicquid ē in
aliquo: aut ē idē sibi essēntialr aut idē sibi accidētaliter. sed
illud q distiguit p̄sōas nō est accīns essēntie qz nichil sibi ac-
cidit. ergo est idē sibi eēntialr sed qd ē idē eēntialr eēntie si
multiplicat. etiā multiplicat eēntia. qz si eēntia nō multipli-
catur et illud qd ē in ea. sic videt qd eēntia et illud distigūt
realit. z p p̄is si sūt p̄s p̄sōe. z p̄s relatōes reales ērt plu-
res eēntie. ¶ Tertio sic. nō possūt eē plura necesse esse. se-
cūduz Auicēnā in. j. sue metha. s̄ p̄sōa dina ē necesse esse g
nō possūt eē p̄s p̄sōe in dīnis. maiorē pbat Auicēna vbi
supra sic si. n. sūt plura necesse eē q̄ro. q̄b⁹ formatr distigūt
et sint a. z b. aut ille rōes q̄b⁹ formatr distigunt sūt necesse
esse aut nō. et si sūt necesse eē cū i aliquo cōueniāt z in aliq
differāt. aliqd est necesse eē per duas rationes quod est in-
conueniens quia altera remota nichilominus ē necesse eē
Si aut ille rōes quib⁹ realiter distigunt non sunt necesse
eē: ergo necesse eē in sua ratione includit possibile esse. q
est incōueniens. ¶ Quarto sic. nichil est ponēdū in entib⁹
maxime in sūmo bono: quo non posito nichil p̄fectōis de-
ficit in vniuerso. s̄ aliq p̄sōa diuina nō existente in eēntia
diuina: nichil p̄fectōis deerēt vniuerso. ergo pl̄alitas talū
nō est ponenda in deo. maior patet. minor vero p̄batur.
Si enī secūda p̄sōa nō eēt quicquid p̄fectōis eēt in ea eēt
in p̄ma. z ita nichil p̄fectōis deerēt vniuerso. Et si dicat
q non sub omni modo quicquid perfectionis est in vna p
sona est in alia. Contra. nā iste mod⁹ habendi vel essendi.

ent ē pfectōis. aut nō. si sic eēt in deo. ⁊ p pñs pma pñōa nō
eēt simplr pfecta. nisi hēat illū modū. Si nō stat scōz q non
existēte scōa pñōa manet tota ei⁹ pfectio in pma. ¶ Rñdeo
ad ista. ¶ Ad pñm dico vt dicit Scot⁹ li. pñ. di. ij. q. vltia. q
maior ē vñ saluat⁹ duab⁹ pñtōib⁹. pñia ē identitas mediū
in se. Et scōa idētitas formalis extremoz cū medio vñ saltē
vni⁹ extremi: qz pñcipiū silogisticū tenet vbiqz eis aditis
s nūc mior ē falsa. qz pñōe diuine nō sūt idē eēntie: idētita-
te formali. pñet istas duas pñtōes ē alia cōditio scilicet
q mediū regule p dici de omī q nō ē in deo. qz nō omī q
ē de⁹ vñ eēna diuina ē pñ. Et si dicat⁹ q licet nō sint idē forat⁹
vel saltē ex identitate reali extremoz ad essentiā pclude-
tur vera idētitas realis pñonarum inter se. Ad hoc respon-
det Scotus q si pñone essent cum essentia edem identita-
te subsistentie posset cōcludi idētitas pñonarū qua subsi-
sterent inter se. sed hoc ē falsum. quia licet essentia habeat
vnicam existētiā non tamē hēt vnicam subsistētiā qua
sint pñone eedem. qz subsistētiā: q est ratio supposita: dicit
duplicē in cōicabilitatē. essentia vero ē cōicabilis trib⁹ sup-
positis: ⁊ ideo non pōt concludi idētitas realis inter se. qz
media non sunt eadez subsistētiā. Et si qñat⁹ quomodo sub-
sistētiā: q ē ratio supposita: dicit duplicē incōicabilitatez.
Dico vt dicit Scot⁹ li. pñ. di. ij. qd aliqd dī cōicabile alteri
duplr. Vno mō per idētitem sicut natura cōicat⁹ suppo-
sitis vel vniuersale singularibus. Alio modo p informatio-
nem sicut dicim⁹ qd forma cōicat⁹ materie. ratio. n. supposi-
ti. nullo istoz modoz ē cōicabilis. qz nec p idētitem vna p-
fona cōicat⁹ alteri. s bñ eēna cōicat⁹ pñonis p idētitem sicut
natura suppositis. nec etiam pñona cōicat⁹ alteri p informati-
onē sicut nec essentia tali mō cōicat⁹ pñōis. et sic ratio sup-
posita dicit⁹ cōsistere in dupplici incōicabilitate. ¶ Ad se-
cundū dico qd accñtale si accipiat⁹ pprie p eo qd ē de gene-
re accñtis. sic accipiēdo accñtale nō diuidit imediate omīe
ens. Si aut accipiat⁹ accñtale p extraneo. qd ē extra ratōez
alic⁹ eo mō q accipit⁹ accñtale in falsa accñtis. ⁊ sic dicitur q
differētia est accñtalis generi qz est extra rationem generis
sic bene cōcedo qd est extra rationē eēntie qlibz ratio seu

pprietas psonalis. et sic stat qđ sint idē eēntialit̃. sed non de
eēntia et vnū esse extra rationē alteri⁹. Et ad illud qđ dicit̃
qđ si vnū multiplicat̃ et reliquū debet multiplicari. si vnus
est eēntiale alteri. Dico qđ hoc teneret̃ x̃m si esset de essentia
eius. i. de ratioe quiditativa ei⁹. qđ tñ nō ē sic hic. Et ad il-
lud quod dicitur qđ seq̃ret̃ qđ eēntia et relatio distiguerent̃
realit̃ si eēntia nō multiplicat̃ et relatio sic. Dico vt dicit̃ pe-
trus de aq. li. pri. di. xxxiij. qđ licet eēntia diuina et relatiōes
sint idē realit̃ tñ p̃pt̃ illā nō idētitatē formale q̃ ē inter eēn-
tiaz et eas: aliquid pōt p̃petere eēntie q̃ nō p̃petit relatiōib⁹
et sic bene pōt stare qđ eēna de se dicat p̃fectiōez simplicit̃
et non relatio et eēna sit immultiplicabilis et relatio non.
eēna vna numero cōicet̃ pluribus et nō relatio. Ad terci-
um dico qđ illa ppria q̃b⁹ p̃sone distingūt̃ sūt necesse esse p̃
eādez necessitatē eēndi nō p̃ diuersaz. sicut imaginat̃. Aui-
cēna de duob⁹ dñs eēnalr distinctis. etiā realatiōes nō sunt
foralit̃ necesse eē. s̃ tñ identice. nec seq̃t̃. q̃ sūt formalit̃ pos-
sibiles eē: qz relatio formalit̃ abstrahit a necesse eē et a pos-
sibile esse. Ad quartū dico qđ argumētū p̃suppōit im-
possibile. suppōit. n. qđ nō sit nisi vna persona in diuinis sicut
dixit. Sabel. ideo isto⁹ impossibile pōito sequerent̃ mlt̃a i-
possibilia et sic argumētū nō valet. Petr⁹ de aq. et Jo. sco.
dicūt qđ cōcessa maiore pōita possibilitate. mior ē falsa et i-
possibilis. qz si scda persona deesset in diuinis sūmū bonuz
et sūma p̃fectio deēet qz deēt nat̃a cōicablis. Et si dicat̃
qđ illa sūma p̃fectio eēt in p̃e Dico qđ si illa p̃fōa deēet. sū-
ma p̃fectio deēet in p̃e: qz si illa deēet: p̃ez eē includit cō-
tradictiōez. Et hec de isto capitulo: in quo tractat̃ de disti-
ctione personarum: dicta sufficiant.

**Sed patris et filij et spūssci vna ē di-
uinitas: eqlis glia coeterna maiestas.**

Postq̃ Atha. det̃miavit quō p̃fōe erāt p̃es s̃ Sabellū he-
reticū Lōseq̃nt̃ det̃miat de vnit̃ate eēntie triū p̃sonaz. p̃-
pter h̃ ne forte Sabel. heretic⁹ et sui seq̃ces putarēt. qđ sicut
erant tres p̃fōe indiuis realit̃ distincte. qđ ita putarent esse
tres eēntias. Pro q̃ sūt aliqua notāda. Et p̃rio ē nōndū

¶ **Phis** in xi. metha. dicit qd p[ri]ncipalitas p[ri]ncipatuum nō ē bōa
et cōcludit in fine libri qd vn⁹ ē p[ri]nceps toti⁹ vniuersi. Et in
viii. ethicoꝝ dixit qd regnū est optia pollitia ex eo qd in re-
gno p[ri]ncipat vn⁹. meli⁹ ergo est vniuerso eē vnū p[ri]ncipes
q̄ p[ri]ncipes. Ex istis dictis p[ro]ph[et]a pōt inferri vnū eē deū. ⁊ p[er] con-
seque[n]s vna t[em]p[or]e eē eēnaz diuina. Auicē. x. j. metha. ca. vi. dixit
qd erat impossibile. vt qd ē necesse eē sit p[ar] aliud necesse eē
et vocat necesse eē deū. Et ix. metha. ca. j. dixit qd vniuersi-
tas hēt p[ri]ncipiū. ⁊ subdit qd ē vnū inq̄tū nō ē cōicās ei ali-
ud nullo mō in suo eē qd ē eiz. p[ro]p[ter] hāc vnitatē ē ipar. Ex q̄
bus dictis Auicē. satis clare patz qd nō ē nisi vn⁹ d[eu]s. ⁊ si nō
est nisi vn⁹ d[eu]s nec ē nisi vna eēntia. ¶ **S**cdo ē nōndū qd ali-
quid d[eu]s cōicāble alteri dupl[ic]i. Vno mō p[er] idētitatē ⁊ sic na-
tura cōicāf suppositis. Alio mō p[er] informatōez sicut dicim⁹
qd forma cōicāf materie. p[ri]mo mō dicit p[er]fectiōez. scdo mō.
nō Eēna diuina nō cōicāf p[er]sōis p[er] informatiōē. s[ed] sicut na-
tura cōicāf suppositis. s. p[er] idētitatē. ¶ **T**ertio ē notādū. qd
q̄uis eēntia diuina cōicēf suppositis diuinis p[er] idētitatē nō
t[em]p[or]e cōicāf illis sicut natura specifica cōicatur suis suppositis
seu singlarib⁹ hoc enī p[er] qd qn natura cōis specifica cōicāf
diuersis suppositis determinat ⁊ indiuiduat vt dicit Sco. p[er]
differentias indiuiduales sicut gen⁹ specificat et de termi-
natur per differentias específicas ⁊ hoc dicit i[n] p[er]fectiōez. eēna
diuina de se ē hec ⁊ singlaris q̄ nec determinat nec indiuiduat
p[er] relatiōes qd ē p[er]fectiōis qd vna numero ē in qualibet p[er]-
sona. relatiōes enī solū determinat ipas personas vt dicit Da-
ma. ¶ **Q**uarto ē notādū qd in deo licz ponātur eēntia ⁊ re-
latiōes Eēna rōne cui⁹ q̄libz p[er]sōa sit de⁹. Relatiōes v[er]o q̄
bus p[er]sōe p[ro]stituūt in eē p[er]sonali nō t[em]p[or]e ē imaginādū qd in d[eu]o
sit p[ro]positio sicut aliqui imaginati sūt qd dixerūt p[er]sōas in
diuinis eē p[ro]positas ex eēntia ⁊ relationib⁹ p[ro]p[ri]is. h[ec] enim
patz. ¶ **P**ri⁹ qd deo repugnat h[ab]ere partes ⁊ partē secūduz
qd dicit p[ro]ph[et]a. iij. phisicoꝝ qd infinito repugnat esse partem
qd tūc extra infinitū eēt aliquid ⁊ omne p[ro]positū hēt p[ar]tem et
partē. ¶ **S**cdo qd omne cōponibile cum altero non habet
omne p[er]fectionē. et eēntia diuina habet de se omnez p[er]

perfectionē. Et si dicat qđ p̄suppōitū isti⁹ ratiōis ē falsū qz
p̄suppōit qđ simplicitas dicat maiorē p̄fectōez q̄ p̄positio. qđ
videt falsū. ex eo qz illō qđ de se dicit p̄uatiōez nō dicit p̄fe
ctiōez simplr s̄ simplias dicit p̄uatōz. qz simplex ē fm̄ p̄h̄z
xij. metha. indiuisibile actu z potētia. et p̄ p̄ns videt qđ nō
sit p̄fectō simplr. Dicēdū ē ad istud. vt dicit Lādulf⁹ li. pri.
di. viij. qđ negādū ē qđ simplias sit p̄uatio. z ad dictū p̄h̄i
qđ dicit qđ simplex ē indiuisibile potētia z actu. dicit Lādu. qđ
quāuis ista desc̄ptio sit p̄p̄uatōz fm̄ vocē nō tñ simplr ē
p̄uatō s̄ ē qđā mō⁹ idēptatōis sibi ip̄i positū p°. z p̄ istū se
cūdo sibi sp̄pugnat diuidi potētia z actu. vt p̄intelligat ista
idēptatō poitiua ad quā seq̄tur ip̄a sp̄pugnātia negatiua
Et si dicat qđ si sic eēt. qđ simplias dicat ētitatē poitiuā. q̄
entitas dicit p̄fectiōez: seq̄retur qđ materia dicit maiorē p̄
fectiōz quā p̄positū. qz materia simplitior ē p̄posito. sed hoc
tñ est falsuz et per p̄ns videtur qđ simplicitas nō dicit rem
potiua sed p̄uatiua. Ad hoc ē dicendū vt dicit Sco. z filr
Land. in. di. p̄realegata materiā esse imp̄fectiōez p̄posito
pōt p̄uenire ex duob⁹. vel ex simplicitate vel ex limitatōe
annexa simplicitati p̄rimo⁹. materia nō ē imp̄fectōz quāz
p̄positū. qz p̄ simplicitatē p̄cise materia absoluit a multis de
p̄dētis a q̄b⁹ nō absoluit p̄pōitū. s̄ qđ mat̄ia sit imp̄fectior
cōpōito p̄ueit ex limitatione materie qz cōpōitū includit
actuz z potētiā. materia tñ potētia. et per p̄ns claudit in
fra limitatiōz ētītatis imp̄fectioris. ¶ Istis p̄suppōitis po
no istā p̄clusiōz. qđ quāuis indiuiuis sint tres p̄sone distin
cte tñ illaz personarū nō sūt tres essentie s̄ vna eētia tñ
vt dicit Atha. i simbolo suo. s̄ patris et filij z sp̄s s̄acti vna
est diuinitas et equalis gloria coeterna maiestas. ¶ Ista
p̄clusio probat p°. per auctoritates scripture veteris legis
¶ Cū deutro. vi. dicit. audi israhel qz dñs de⁹ tu⁹ vnus est.
Et in p̄s. lxxx. dicit ego suz. dñs de⁹ tuus qui eduxi te de
terra egipti z nō erit tibi ali⁹ de⁹ p̄ter me. z p̄ p̄ns si nō ē
nisi vn⁹ de⁹ nō ē nisi vna eētia diuina. ¶ Scđo p̄batur p̄
dictū Xpi Jo. x. vbi dicit qđ dixit xps. ego z pater vnū su
mus nō est dicēduz qđ intellexit dicere qđ erāt vnū in p̄so

na. s. vñū in essentia. Tercio probatur p dictū Jo. in p̄ma
cano. ca. v. vbi d̄r q̄ tres sūt q̄ testimoniū dant in celo. pa-
ter z verbū z sp̄s sanct⁹. z hi tres vñū sunt. s. in essentia.
Quarto pbat p dictū Augu. in eplā. ij. ad cōsentiū vbi dī-
cit. teneam⁹ incōcussa fide patrē z filiū z sp̄m sanctū esse tri-
nitatē z tñ vñū deū. nō q̄ sit eorū cōis quasi q̄rta diuinitas.
s. q̄ ip̄a est ineffabilis trinitas. Quito pbat p determina-
tionē ecclie vt hētur de sūma trinita. z fi. ca. c. firmiter cre-
dimus. vbi d̄r q̄ firmiter credim⁹ z simpliciter p̄fitemur. q̄
vñ⁹ est sol⁹ ver⁹ de⁹ etern⁹ īmensus oipotēs pater z fili⁹
z sp̄s sanct⁹. tres quidē p̄sone s; vna essentia simplex om-
nino. Per hoc. n. q̄ dicit Athana. s; p̄ris z filiū z sp̄s sancti
vna ē diuinitas ostēdit Atha. v̄itatē q̄ntū ad vnitatē essen-
tie in trib⁹ p̄sonis: p̄tra Sabelliū q̄ negabat esse tres perso-
nas. Et p̄tra Arrianos q̄ dicebāt q̄ hi tres erāt vñū nō in
diuinitate s; in volūtate s̄m q̄ amici dicūtur esse vñū. p̄p̄t
hoc q̄ idem volūt et idē nolūt. Et sic vt errozē eorū. tam sa-
belliū q̄ arrianorū excluderet: dixit athana. s. patris et filiū
et spiritū sancti vna est diuinitas. Et sicut vna est diuinitas
ita est eqlis gloria. i. eqlis honor vel laus. s. illis tribus. Et
hoc est qz sicut diuinitas est vna indiuisa i trib⁹ p̄sonis. ita
honor debet eē vñ⁹ et vna laus triū p̄sonarū. Ratio ē ista.
qz honor et laus nō debētur p̄sonis ratione p̄p̄ietatis p̄-
sonalis. s. ratioē deitatis. p̄p̄ietas. n. p̄sonalis de se vt
dicit Scotus nec dicit perfectionē nec īperfectionez. Et p
cōsequens cū essentia sit indiuisa vna in oibus trib⁹ perso-
nis vñ⁹ honor et vna laus debent eis trib⁹. Hoc aut dixit
Athana. cōtra arrianos q̄ dicebāt q̄ maior honor et laus
debet patri q̄ filio et spiritū sancto. Cōtra quē errozē ecclē-
sia in fine hymni beate virginis Aue maris stella. dicit ex-
presse trib⁹ honor vñ⁹. Et in orōne s̄ctissime trinitatis ec-
clesia dīc̄ et̄ne trinitatī gloriā. i. honorez agnoscere z in po-
tētia maiestatis adorare vnitatē. Et sequit̄ vltra qd̄ dicit
Athanasī⁹. z coet̄na maiestas. i. coetern⁹ p̄ncipat⁹ vel po-
testas. Dicit̄. n. maiestas a maiori. z sic maiestas idem est

q̄ maior potestas. Un̄ in ciuitate potestates ⁊ p̄cipue ma-
iores. maiestates dicuntur. vt maiestas impatoris vl̄ regia.
Qū enī vna itaq̄ sit essentia indiuisa triū p̄sonarū. ratione
cui⁹ debetur maiestas vt dicit augustin⁹. ⁊ similr magister
li. p̄ri. di. xix. in deo idē est esse ⁊ magnū esse: ⁊ esse deus est
necesse. Et cū sit vna maiestas triū p̄sonarū nō poterit esse
q̄ maiestas vni⁹ p̄sone sit ante maiestatē alteri⁹ cuz idem
ante seipm̄ esse nō potest. s̄ patris ⁊ filij ⁊ sp̄s sancti. vt di-
cit Athanasius est vna coeterna maiestas. Et hoc dicit atha-
nasilus cōtra arrianos q̄ dicebāt q̄ maiestas patris est ab
eterno. et q̄ maiestas filij ⁊ sp̄s sancti est ex patre. Contra
quod dictum hereticorum ecclesia in p̄phatione misse
dicit. Et in personis p̄prietas et in maiestate adoretur
equalitas. quam laudant angeli. ⁊c. Non enim dicitur q̄
adoretur p̄prietas personalis ex eo quia p̄prietas p̄-
sonalis vt p̄prietas est non est adoranda pro tanto vt di-
xi superius. quia nec dicit de se perfectionem nec imperfe-
ctionem. Sed dicitur q̄ adoretur equalitas maiestatis.
¶ Instatur contra istam conclusionem et contra dictum
Athanasij. Et probatur q̄ si in deo sunt plures persone q̄
similiter sunt plures essentie et non vna essentia tantum
trium personarum. ¶ Et primo sic. nam opposita non pos-
sunt eē siml̄. sed vnū et plura sunt opposita. ergo si in deo
sunt plures persone: in deo nō est vnitas indiuisa essentie.
¶ Secundo sic. nam plura bona paucioribus bonis sunt
meliora secundum philosophum tertio thopicozum. sed
quecunq̄ sunt meliora sunt ponenda in vniuerso. ergo si
sunt plures persone in diuinis/ponende sunt plures essen-
tie diuine. ¶ Tertio sic. nam dicit Anselmus in monolo-
gion. capitulo quindecimo. omne quod melius est ipsum
q̄ non ipsum in deo est ponendum. sed melius est esse plu-
res diuinas essentias q̄ non esse sicut patet per dictum
philosophi p̄allegatum. et per consequens videtur q̄
in diuinis si sunt plures persone. q̄ sunt plures essentie di-
uine. ¶ Quarto sic. secundum philosophum quarto

metheorum tunc vnumquodque perfectum est cum potest gene-
rare sibi simile. s. diuina essentia est perfectissima. ergo po-
test essentiam sibi similem producere. sicut persona producit
personam. s. secundum philosophum. iij. physicorum in perpetuis non differt
esse a posse. s. in diuinis si sunt plures personae sunt plures essentiae. ¶ Qui-
to sic. vbi cumque est pluralitas ibi sunt plures unitates. s. in deo
est pluralitas. quia ibi sunt plures personae. ergo ibi sunt plures unita-
tes et si sunt plures unitates sunt plures essentiae. quia secun-
dum philosophum quarto methaphysicae. ens et vnum conuertuntur. et per personam si sunt
plures unitates sunt plures entitates et si sunt plures entitates sunt
plures essentiae. ¶ Rñdeo ad ista. ¶ Ad primum. nego quod semper
multum et vnum opponatur. quia licet opponatur respectu eiusdem
non tamen respectu diuersorum. et sic est in deo. quia unitas est respectu
essentiae diuinae. et multitudo est respectu suppositorum seu personarum
quae sunt aliquo modo distincte ex natura rei ab eterna diuina
et sic potest stare bene unitas essentiae cum pluralitate personarum
sine aliquo repugnancia. ¶ Ad secundum. dicunt aliqui ad maiorem
quod plura bona finita sunt meliora paucioribus bonis finitis non
autem plura bona infinita. Alij vero respondet ad maiorem et dicunt.
quod illa maior. s. quod quicumque meliora sunt ponenda in vniuerso est
vera posita possibilitate eorum. hoc autem est impossibile esse in diui-
na essentia. ¶ Ad terciū (in quo dicitur quod esset melius ponere
plures essentias in diuinis quam vnam) dico quod falsum est quia hoc esset quā-
libet illarum limitatam et in pluribus bonis limitatis non pos-
set esse. tamen de bonitate quantum in vno bono infinito. Unde ver-
bum philosophi vt dicit richardus li. pri. di. ij. intelligendum est de
pluribus bonis presupposita equalitate bonitatis in quolibet bo-
no plurius: et in quolibet bono paucorum. ¶ Petr⁹ vero de aqila i
eadem di. dicit quod est intelligendum posita eorum possibilitate vt
dictum est in responsione precedenti. ¶ Ad quartū dico quod dictum
philosophi est intelligendum in generabilibus et corruptibilibus. id quibus
loquebatur ipse. philosophus ibidem. quia non enim propter hoc dicimus solē esse
imperfectū. quia non potest aliū solē generare. Et sic dico. quod licet sit no-
bilitas in natura inferiori generabili et corruptibili: generare sibi
simile. non sequitur propter hoc quod sit nobilitas in essentia diuina. Unde
aliquid est nobilitas in natura inferiori quod non est nobilitas

tiſ in natura ſuperiori. Siclit pz vt dicit Dyonifius de di-
uinis nōibus. q̄ eſſe iracundū ē nobilitatis in cane ⁊ tñ nō
eſt nobilitat̄ in hōie. ¶ Ad quāntū dico. q̄ duplex ē vnitas
ſc̄ vnitas eēnalis ⁊ vnitas pſonalis. et ſic ꝓcedo in deo ſūt
plures vnitates pſōales. ſ̄ nego q̄ ꝓꝓt hoc ſequit̄ ibi ſint
plures eēne. q̄ nō ē ibi niſi vna vnitas eēnalis. Et ad illud
q̄ dicit̄ q̄ ens et vnū ꝓuertunt̄. dico qđ verū eſt de vnitate
eēntiali. ⁊ ſic nichil ad ꝓpoſitū. Et hec dicta de iſto capi-
tulo: in quo tractat̄ de vnitate eēntie diuine. ſufficiant.

Qualis pater: talis filius: talis ſpi- rituſſanctus.

Postq̄ Athanaſi⁹ determinauit de vnitate diuine eſſentie
in tribus perſonis. Conſequenter determinat de perfectōi-
bus pſonaz et equalitate eaz in perfectionib⁹ attributali-
bus. ꝓꝓo quo ſt̄ aliq̄ notāda. ¶ Et ꝓꝓo ē nōndū q̄ ꝓter ꝓ-
prietates pſonales in pſonis diuinis. ſunt attributa ſeu ꝓ-
fectiones attributales. vt ſunt miſericordia. iuſticia. ſapiē-
tia. bonitas. veritas. et huiusmōi. q̄ perfectiones attribu-
tales ſūt aliquo modo non idez formaliter ⁊ ex natura rei
cuꝝ ipſa diuina eſſentia vt dicit Scotus li. ꝓꝓ. di. viij. vt ꝓ-
tet per rationem Auguſti. factam cōtra maximū li. tertio
dicebat enim Amaximus hereticus: qui fuit de ſecta ſabel-
lij: q̄ deus non erat ſimplex. ſi in eo erāt tria ſuppoſita rea-
liter diſtincta. ¶ Contra quem arguebat Auguſtinus Si
potes intelligere deum magnum bonū. ⁊c. ſine ꝓpoſitione
Quomodo nō potes intelligere patrez et filium ⁊ ſpiritu-
ſanctū in vna ſimplici eſſentia. Iſta. n. ratio Auguſtini nō
valeret. ymo eſſet fallacia conſequentis. niſi eſſet aliqua diſti-
ctio ex nat̄a rei iter attributa. patet etiā per Damascenū.
libro quarto vbi dicit. ſi iuſtum: ſi bonum: et ſi tale dixeris
non naturam dices dei. ſed que circa naturam ſunt. Hoc
etiā patet ratione. nam diſtinctio attributorum eſt fūda-
mentum emanationum in diuinis. nam filius producit̄
per intellectum. et ſpirituſſanctus per voluntatem. et

essentia nō est ratio distinctionis istarum productionum:
cū sit vna nūero in ambabus personis. et simul cōcurrat cū
intellectu et volūte in ratione obiecti. et p consequens
videtur q intellectus et volūtas nō solū inter se. sed etia
cū essentia diuina sunt nō idem. nō ē dicendū realiter sed
formalr seu ex natura rei. ¶ Scō est notandū q dictum
anselmi i monologio qd est quicqd de sūma essentia dicit
vno mō vna p̄sideratio est. Et sū dictū Augu. li. de tertio
habitaō qd est. q sapiētia in deo nō est magis sapiētia q
bonitas debēt itelligi vt dicit Sco. li. p̄ri. di. viij. de idēpti-
tate fundamētalī et nō de idēptitate formali siue modalī.
Et si dicat q tūc eēt ibi p̄positio Dicēdū ē vt dixi i penultio
et i āte penultio ca° q nō seq̄ p̄p̄ h p̄positio in dō ex diui-
na eēntia cū illis attributis. qz lz ex re et re fiat p̄positio nō
tū ex re et mō formali. ¶ Tertio ē notādū. vt dicit petr⁹ de
aq̄la li. p̄ri. di. xxxij. q ad hoc q inter aliq sit distinctio for-
malis. seu nō idēptitas formalis ex natura rei sine distin-
ctiōe reali requirūtur q̄ttuor. Primū est q vnū nō sit in a-
lio sicut i potētia materiali. qz act⁹ et potētia. s. materia dif-
ferūt realr. Scōz ē q nō sit i alio vtualit. qz alia ē p̄tinētia
vtual et alia p̄tinētia forāl. nā cā vtualit p̄tinet effectū. et cā
et causatū d̄rnt pl⁹ qz forāl qz realr et eēntialr. Tertiū q vnū
nō sit in alio sicut in quodā cōfuso. i. nō sit in alio sicut ps i
suo toto. qz p̄tes si sumātur sū sūpte sunt de eēntia toti⁹ et
nō d̄rnt ab eo formalr s solū modalr. seu ex natura rei siue
nō idēptitate formali. si vō accipiat̄ quelibet ps p se respe-
ctu toti⁹. tūc inter totū et talē partē est d̄rna realis. vt vide-
tur dicere phs p° phisicor. Quartū est q vnū nō includa-
tur i p̄ceptu q̄ditatiuo alteri⁹. qz q sic se h̄nt sunt idē forma-
liter distincta solū modalr seu ex natura rei. attributa enīz
nullo istoz modoz sūt in eēntia diuina. ¶ Quarto ē notā-
dū q phs. v°. metha. facit d̄rnaz inter relationē idēptitatis
et similitudinis et eqlitatis. Et dicit q illa sūt eadē qz sba est
vna. Similia vō qz qlitas est vna. Eqlia aut qz quātitas est
vna. qlibet istaz relationū hēt duo fūdamēta. s. p̄pinquū.
et remotū. Fūdamētū. n. remotū idēptitatis est sba. Et p

pinquū ē vnitas sbe. Fūdamētū. n. remotū similitudinis ē q̄
litas. Et ppinquū ē vnitas q̄litas. Fūdamētū aut remo
tuz eq̄litas est quātitas. et ppinquū est vnitas q̄ntitatis
¶ Istis p̄suppositis pono istā cōclusionem q̄ omnes tres
persone sunt eque perfecte in p̄fectionib⁹ attributalibus q̄
se habent ad mōm qualitātū in ipso deo ratiōe quarū per
sone dicuntur similes vt dicit Athanasius in simbolo. q̄lis
pater talis filius talis spūssancius. ¶ Ista conclusio p̄ba
tur p̄rio per Augusti. li. viij. de trini. ca. j. vbi dicitur. nec pa
ter nec filius similis magis aliqd est quā ipse spūssctūs. Ex
quo dicto patet. q̄ om̄s tres p̄sone sūt eque p̄fecte. exquo
p̄les p̄sone siml nō sunt aliqd magis quā vna. Scdo p̄bat
per ratiōē sic naz illa sunt eq̄ p̄fecta. q̄ h̄nt easdē p̄fectōes
eque ⁊ equalr. s̄ in om̄ibus trib⁹ p̄sonis sunt eedez p̄fectio
nes attributles. q̄ eadem sapiētia q̄ est in patre ē in filio ⁊
in spūssctō. et sic de alijs attributis ⁊ eq̄ ⁊ equalr. ḡ ⁊ c. ma
ior nō ē. minor vero p̄bat i. ca. imediate seq̄nti. Tercio p̄
bat cōclio per determinatiōz ecclesie vt habet d̄ sūma tri
ni. ⁊ fi. catho. ca. firmiter credim⁹ vbi dicit q̄ tres p̄sone sūt
vna eēntia simplex om̄io cōsbales ⁊ coeq̄les. s̄. in p̄fectiōi
bus: scdm q̄ dixit Athana. q̄ q̄lis est p̄s talis ē fili⁹ talis ē
spūssctūs hoc aut dixit Atha. p̄tra arrianos q̄ dicebāt q̄ pa
ter erat melior ⁊ sapiētior ⁊ iusticioz. et huiusmōi p̄fectiōi
bus. quā fili⁹ ⁊ spūssctūs. Un̄ sicut negabāt vnitatē eēntie
ita negabāt eq̄litatē p̄sonaz i p̄fectiōib⁹ attributoz. ¶ In
stat cōtra istā p̄clusiōz ⁊ p̄dictū Atha. Et p̄bat q̄ in perso
nis diuinis nō sunt p̄fectiōes attributales. Et dato q̄ sint.
p̄bat q̄ p̄sone nō sunt eq̄ p̄fecte in eisdez. ¶ Et p̄rio sic. nā
in deo nō ē aliq̄ q̄litas de ḡne q̄litas. sed attributa supi⁹
noiata sūt q̄litates ⁊ de ḡne q̄litas ḡ ⁊ c. maior nō ē de se
q̄ in deo nllz cadit acc̄is. q̄ q̄cqd est in deo ē idē realr q̄
ip̄e de⁹. mior vero p̄z. q̄ boitas ⁊ sapiētia sunt denoiatiua
p̄ mōz q̄le. s̄ talia sūt q̄litates. q̄ q̄litas ē scdm p̄p̄m fm q̄
q̄les eē dicunt. ḡ ⁊ c. ¶ Scdo dato q̄ attributa sint in dō p̄
bat q̄ p̄sone nō sūt eq̄ p̄fecte. ⁊ h̄ sic. nā p̄sone diuie sunt nō
eq̄les. in p̄fectiōib⁹. ḡ nō sunt eque p̄fecte. p̄na tenet de se

ais vñ pbat. vbi nō ē fūdamētū q̄litas ibi nō ē equalitas
f in psonis diuinis nō ē fundamētū eq̄litas g. zc. maior
nota est. mior vero probat. nā fundamētum equalitatis
secūdum p̄h̄m est quantitas. f quātitas non est in deo. vt
dicit Augusti. li. vj. de trinitate vbi dicit quod deus ē sine
quantitate magnus. ergo zc. ¶ Tercio sic. illud quod dicit
imperfectionē non est ponendum in deo. f equalitas per-
fectionuz dicit imperfectionem ergo zc. maior patet. mior
vero probat. qz q̄ repugnat perfectioni creaturaz dicit in
p̄fectionē. f equalitas quecunq̄ sit repugnat perfectioni
creaturarū. f^m quod dicit Augusti. li. lxxxij. q. vbi dicitur
quod si omnia essent inquit equaliter: iam non essent om-
nia. et per p̄ns equalitas dicit imperfectionem ¶ Quarto
sic. nam vbicunq̄ est equalitas aliquorum ibi est commē-
suratio eorum. qz equale alteri est qd nec excedit nec ex-
ditur. f in personis diuinis non potest esse mēsuratio g zc.
¶ Quinto sic. naz secūdū p̄h̄m. v. metha. capitulo de si-
mili. similia dicūtur quoz qualitas est vna. et p̄ conseq̄ns
equalia sunt quorum quātitas ē vna. sed si in diuinis esset
quantitas. illa esset quantitas virtutis. quia molis q̄ntitas
non potest esse in deo. sed quantitas virtutis nō potest ēē
in deo. sicut nec quantitas molis. vt patet quia quantitas
virtutis ē virtus. z virtus est qualitas sed qualitas non ē
nec potest esse in deo ergo zc. ¶ Respondeo ad ista. ¶ Ad
p̄imum nego minorē et ad probationem nego. quod licz
attributa que sunt in deo. sicut sapientia. bonitas. et huius
modi. se habeant ad modū qualitātū. q̄ p̄pter hoc sint rea-
liter qualitates. Unde est sciendū. f^m quod dicit Boe. li.
p̄i. de trinitate. quod substantia et relatio reperiuntur in
deo secūdum rationē generis. quia ratio generis substā-
tie est subsistere. id est non esse in alio per modum acciden-
tis. que ratio omnibus que sunt in deo conuenit cum nul-
lum eorū sit acc̄ns. ¶ Ratio generis relationis est esse ad ali-
ud suppositum q̄ tamen realiter cōuenit personis diuinis
Pater enim refertur ad filium. z pater et filius ad sp̄ritū
sanctum. Genus vero quātitatis et qualitatis quātum ad

rationē generis in deo non sūt realiter sicut sunt substantia
et relationes. qz attributa realiter nō qualificāt sicut faciūt
qualitates. nec magnitudo eorū quātificat quātitatē sicut
facit quātitas molis predicamētū quātitatis. s. solū sūt i dō
ad modū q̄litatū z ad modū quātitatis. s. in denōiando qz
denōiant ad modū quo q̄litates denōiant in creaturis. Et
ideo Athana. declarādo quō p̄sone erāt eq̄ perfecte in per
fectionib⁹ attributorū. dixit qual p̄f talis fili⁹ talis sp̄s san
ctus. ex eo qz licet in deo tale et quale nō dicāt qualitates
sicut in creaturis. dicunt tamen attributa et perfectiōes. q̄
se habent in denōiando ad modū qualitatū licet non in
essendo. Nō enī ē intelligendū pp̄ hoc q̄ dixi q̄ substantia
et relatio sunt in deo scōz ratioēz generis substantie et rela
tionis. q̄ pp̄ hoc intelligam dicere q̄ ponantur in gene
re scilicet in predicamēto ex eo quia nec deus nec aliqd q̄
est in eo ponitur in aliquo genere seu p̄dicamēto. pp̄ illi
mitationē et infinitatē ipsius dei z om̄iūz que in eo sunt vt
omnes doctores theologi dicunt li. pri. di. viij. ¶ Ad secun
dū. nego antecedēs. z ad p̄bationē nego m̄io: ē. et ad pro
bationē eius nego. q̄ in deo non sit fundamētum equalita
tis. z ad illud q̄ dicitur q̄ fundamētū equalitatis est quā
titas concedo. et ad illud q̄ dīz q̄ in deo non est quantitas.
Dico q̄ quantitas est duplex scilicet quātitas molis z quā
titas virtutis Dico q̄ licet in deo non sit quātitas molis ē
tamē quātitas virtutis. ¶ Ad tertiū dico q̄ cōcedo q̄ illud
quod dicit imperfectionē nō est ponendū in deo si dicit im
perfectionē de se. non tamē si de se nō dicit imperfectionē
sed per respectū: quia aliquid pōt eē perfectiōis in vno qd̄
tamen nō est perfectiōis in alio. qd̄ patet quia rationale
est perfectiōis in homine. non tamē in cane: quia destrue
ret naturāz eius ita in proposito vult Augustinus q̄ equa
litas non sit perfectiō in creaturis. qz destrueret naturam
vniuersi. propter hoc. quia creature sunt diuersarum na
turarum et p̄fectionū. in personis autē diuinis est eq̄litas
perfectiōis: ex eo qz est ibi vna natura numero: z p̄ con
sequēs eedez perfectiōes numero p̄sequētes illā naturā

Ad quartū dico q̄ eqlitas q̄ ē ex pueniētia in vna quāti-
tate vnitae pportōis ⁊ nō vnitae numerica cōmēsurati-
onē includit nō aut̄ est sic de eqlitate q̄ fūdat̄ sup eandem
quātitatē numero pprie loquēdo d̄ cōmēsuratiōe q̄ cō-
mēsuratō icludit tria scz cōmēsuratōz t̄mīatōz ⁊ adeq̄tiōez
Terminatio enīz ī diuīs nō pōt eē. nec etiā cōmēsuratō pro-
prie loquēdo. Eqlitas vero d̄ suo significato nō impo-
tat nisi adeq̄tiōē ⁊ ideo ī diuīs bene ē eqlitas q̄uis ibi nō
sit cōmēsuratō. **A**d quītū nego qd̄ ī diuīs nō sit q̄ntitas
virtutis. Et ad illud q̄ dicit̄ q̄ quātitas virtutis cū sit virt⁹
est qualitas. Dico q̄ virtus creata bene est qualitas p cō-
paratiōez ad illud cui⁹ est. tamē per cōparatiōez ad ob-
iecta in que potest: pōt h̄re modū quātitatis. virtus tamē
in deo nō est aliquo⁹ qualitas. cuz sit idem realiter cū ipsa
eēna diuīna. licet sint nō idem formalit̄ seu ex natura rei.
vt dicit Scot⁹. ideo silitudo ⁊ eqlitas in deo sunt idem.
Licet similitudo dicatur de diuinis psonis ratione attribu-
torum vt habent modum qualitatis in denominādo et eq̄-
litas dicatur de eis ratione illozum attributorum vt habēt
modum magnitudinis et quantitatis. Et hec de isto capi-
tulo (in quo tractatur de perfectionibus attributalibus di-
uinarum personarum) dicta sufficiant.

Increatus pater: increatus fili⁹: increatus spīritus sanctus.

Postq̄ Athanasius determinauit q̄ persone sunt eque p-
fecte in perfectionibus attributalibus. Consequenter cōtra
Arrianos determinat q̄ nulla persona indiuinis est crea-
tura nec hēt eē per creationez vt dixerūt Arriani asserētes
filiū ⁊ sp̄m sanctū nō esse similes in perfectionibus attribu-
talibus patri. Pro quo sunt aliqua notanda. **E**t p̄io est
notandum q̄ creatio est factio de nichilo. non sic intelligē-
do q̄ nichil⁹ sit quasi materia de quo fiat aliquid per cre-
ationez. sed sic intelligendo q̄ creatio est factio non de ali-
quo. Unde Anselmus in monologion capitulo octauo di-

est qd aliquid fieri de nichilo potest intelligi tripliciter. Uno
ita qd nullo modo fieret secundum consuetudinem qua dicimus: qd ta-
cens loquitur de nichilo. Alio ita qd nichilum sit aliquid ex his ex
quo aliquid fiat. Tertio modo cum aliquid fit. et non est aliquid de quo
fiat. et vult ibi Anselmus qd primo et secundo modo non est intelligen-
dum aliquid creari ex nichilo vel fieri. sed bene tertio modo.
¶ Secundo est notandum qd aliquid produci in esse stat quadru-
plicitate quidam enim est productio de nihilo et ista est creatio. quia crea-
tioni nichil presupponitur nec tanquam pars nec tanquam subiectum nec
aliquid aliud ex quo fiat ut producat. Alia est productio de en-
te in potentia ad formam substantialem per naturam. et hec est generatio sim-
plicitate in creaturis. *¶* Item primo de generatione. Alia est productio
de ente quantum est in potentia ad formam accidentalem terminum: et hec est gene-
ratio *¶* Item quod *¶* Item ibidem primo de generatione. siue illa forma acciden-
tal sit naturalis siue artificialis. Alia est productio de ente in actu
quod quidem ens in actu est terminus formalis illius et sic
sunt productiones personarum in diuinis itaque generatio filii quam pro-
ductio spiritus sancti de quibus productionibus et de termino
formali earum dicam in suo loco scilicet quomodo essentia di-
uina est terminus formalis generationis filii et productio-
nis spiritus sancti. ¶ Tertio est notandum qd in diuinis filius
producit a patre de substantia eius. et spiritus sanctus a patre
et filio de eorum essentia. non intelligendo quod essentia pre-
supponatur illis sicut materia. ut dixit hereticus. sed ut ter-
minus formalis utriusque productionis Et est sensus ut di-
cit Augustinus contra Maximum. qd filius originatur a pa-
tre cui tamen est consubstantialis: et spiritus sanctus producit
a patre et a filio quibus est consubstantialis. quorum pro-
ductionum terminus formalis communicatus illis personis
est essentia diuina. de quo dixi in precedenti notabili et dicam
in suo loco scilicet in illo versu. deus est ex substantia patris
¶ Istis presuppositis pono istam conclusionem qd nec filius est
a patre per creationem nec spiritus sanctus a patre et filio est
similiter per creationem nec creature dici possunt. ut dicit
Athanasius in simbolo. increatus pater increatus filius incre-
atus spiritus sanctus. Ista conclusio patet primo quia filius producit

de eēntia patris. ⁊ spūssanct⁹ de eēntia p̄ris et filij ⁊ creari
est aliqd de nichilo fieri. ¶ Scdo conclusio pbat p rationem
sic. nā illa q̄ hēnt eē p pductōes necessario pcedētes creati
onē q̄rūcunq; creaturaz nō hnt eē p creatiōez: nec illa sūt
creature. sed fili⁹ in diuinis ⁊ spūssct⁹ sūt huiusmōi. ḡ ⁊ c.
maior nō ē. minor vō pbat. ¶ Et pmo sic. pncipiū. n. duarū
pductionū quaz vna ē necessaria: altera ptingēs: prius se
habz ad pductionē necessariā q̄ ad productionē cōtingē
tem: s̄ productio psonaz in diuinis ē necessaria. ⁊ pductio
creaturaz ptingēs. ḡ pncipiū in diuinis p̄us se habz ad pro
ductionē psonaz q̄ creaturaz. nā pncipiū pductiōis filij
est intellectus secūdus. et pncipiū productionis spūsscti
est volūtas: qui intellect⁹ ⁊ q̄ volūtas sunt pncipiū creatu
rarū. ¶ Scdo sic. potētia prius fertur supra obiectum pri
mariū q̄ supra obiectū secundarium. ¶ Sed primarium
obiectum intellectus ⁊ volūtat̄is diuine est essentia diuina
Creature vero sunt obiecta secūdaria. ergo iste potentie
prius respiciunt essentiā diuinā q̄ sit pductio creaturarū
sed in illo priori ē emanatio psonaz q̄ intellect⁹ diuin⁹ ex
primit noticiā adequatā sibi cū obiecto. ⁊ sic ē noticiā ge
nita īfinita q̄ est fili⁹. eodē modo de volūtate respectu spi
ritusscti. ḡ ⁊ c. ¶ Tercio pbatur cōclusio p dictū Augustini
li. pri. de doctrina xp̄iana vbi dicit. Res q̄b⁹ fruēdū est q̄s
eternas ac incōmutabiles commemoram⁹ sūt p̄ ⁊ filius ⁊
spūssanctus. Ex quo dicto Augustini patet expresse q̄ fili
us ⁊ spūssanctus non sunt creature cum sint eterni sicut p̄
¶ Quarto probatur conclusio. p determinationē ecclesie. vt
habet de sūma trini. ⁊ fi. catho. ca. firmiter credimus vbi di
citur q̄ vn⁹ est solus d̄s et̄nus p̄ ⁊ filius ⁊ spūssanctus.
absq; initio parit̄ ac fine p̄ generā. filius nascens. spirit⁹
sanctus pcedēs. cōsubstātiales ⁊ coequales. Ex qua de
cretali habetur expresse q̄ filius ⁊ spūssanct⁹ nō sunt crea
ture cum absq; initio producātur et sint cōsubstātiales p̄
Et ppter h̄ dixit Athanasī⁹ increatus p̄. increatus filius.
increatus spūssanct⁹. Hoc autē dixit Athanasius vt exclu
deret errorem arrianorū qui dicebant q̄ filius et spūssanctus

erant creature vt dicā in capitulo sequēti. Instat p̄tra istā
p̄clusionē ⁊ cōtra dictū Atha. ⁊ pbat q̄ fili⁹ ⁊ spūssctūs sūt
creature ⁊ habeāt eē p̄ creatōez. Et p̄ sic. nullū p̄ductum ē
ex se necessariū sed quicqd est deus est ex se necessarium
ergo nichil p̄ductū est necessariū nec deus: sed q̄ nō est
deus et est p̄ductū est creatura/ergo cum filius et spīri-
tussanctus sūt p̄ducti/ergo sūt creature. ¶ Secūdo sic.
omne p̄ductū possibile fuit p̄duci/sed possibilitas produci
repugnat necessitati:ergo nullū p̄ductū ē necessariū. ⁊ per
p̄is erit cōtingens s̄ qd est cōtingēs ē creatura: s̄ filius et
spūssctūs sūt creature. ¶ Respōdeo ad ista. Ad primū.
dico q̄ nego illā p̄positōez q̄ nullū p̄ductū ē ex se necessa-
riū quāuis nō sit a se necessariū. Unū fili⁹ ex se ē necesse eē
formaliter/licit sit a patre p̄ductiue necesse eē. ¶ Ad s̄m
vero dico q̄ possibile dicitur tripliciter. Uno mō dicit̄ pos-
sibile q̄ opponitur impossibili/et isto modo possibile est de-
um esse. Secūdo modo dicitur possibile/pro vt diuidit̄ cō-
tra necessariū/et est cōtingēs/⁊ istud possibile non cadit
in deo. Tercio modo dicit̄ possibile in relatione ad agens
et isto modo omne producibile dicitur possibile. Et sic di-
co ad argumētū q̄ isto tertio modo accipiēdo possibile in
relatione ad agens non repugnat necessario ex se forma-
liter. ⁊ sic nego q̄ nullū p̄ductū sit necessariū. Et hec de
isto capitulo dicta sufficiant. quia de ista materia in sequē-
tibus capitulis largius dicetur.

Immēsus pater ⁊ immensus fili⁹: immēsus spīritussanctus.

Postq̄ Athanasius determinauit quō nec filius/nec spīri-
tussctūs sūt create Lōsequēter d̄teriat p̄tra Arriāos immē-
sitatē ⁊ interabilitatē p̄fectōm attributoz eā et eāliter eē
in oībus trib⁹ p̄sonis s̄m q̄ntitatē v̄tutis/⁊ magnitudinez
illoz attributoz. ¶ Pro q̄ sunt aliq̄ notanda. Et p̄rio est
notādū. q̄ quāritas seu magnitudo ē duplex. Una ē mo-
lis et ista ē de p̄dicamēto quāritatis/vt ponit p̄phus. in se-
cūdo de generatiōe/ca° p̄mo admirabilis. Alia est quā-

titas virtutis de qua dicit Augustinus li. v. de trinitate quod in his
quae non sunt mole magna idem est melius esse quam maius esse. In deo enim
non ponitur prima quantitas sed secunda scilicet quantitas virtutis.
¶ Secundo est notandum quod perfectio quantitatis seu magnitudi-
nis virtutis stat per distantiam a non gradu: et quanto est propinquior
non gradui: tanto est minoris perfectionis ex eo quod quanto est pro-
pinquior non gradui: tanto magis distat a summo gradu: et
quanto est remotior non gradui: tanto est maioris perfectionis.
cum habeat plures gradus perfectionis: et plus appropinquet
ad summum gradum. et tunc est simpliciter perfecta
quando ei non potest fieri additio ex qua surgat maior
perfectio intensius et essentialiter. ¶ Tertio est notandum
quod ad hoc quod aliquid dicatur perfectum simpliciter requiruntur
tria. Primum est quod sibi nichil deficiat. Secundum est quod sibi
non possit fieri additio. Tertium est quod non sit aliquid perfe-
ctius eo. si enim aliqua istarum conditionum defuerit illud est
perfectum secundum quid: et non erit perfectum simpliciter. quan-
titas enim seu magnitudo virtutis in deo est simpliciter per-
fecta continens omnes illas tres conditiones. ¶ Quarto
est notandum quod in personis diuinis est equalitas perfectio-
num fundata in quantitate seu magnitudine virtutis. Et non so-
lum in eis est una equalitas sed sunt in eis plures equalitates. ut
dicunt Landolphus et Petrus de aquila li. pri. di. xix. ex eo quod
equalitas pluralificatur in eis secundum pluralitatem attributo-
rum quae sunt plura in deo et inter se sunt non idem formaliter.
Et si dicatur quod in deo est solum unicum fundamentum equali-
tis quod est magnitudo perfectionum quae dicitur quantitas vir-
tutis: et per consequens si fundamentum est unum: relatio quae
est equalitas: videtur quod sit una tantum. Ad hoc est dicendum
(secundum Scotum et Landulfum et Petrum de aquila li.
primo di. xix.) quod licet fundamentaliter in deo non sit nisi una
magnitudo perfectionum: tamen formaliter quodlibet attributum
habet suam propriam magnitudinem: et hec formaliter non est
illa: nam magnitudo perfectionis sapientie non est formaliter
eadem cum magnitudine perfectionis bonitatis. Unde se-
cundum istos supradictos doctores si in deo sunt infinita

attributa perfectionum et infinite erunt magnitudines for-
maliter sumptæ. licet fundamentaliter et realiter et essentia-
liter non sit nisi una magnitudo que est magnitudo essentie
diuine. ¶ Istis presuppositis pono istam conclusionem. q̄
quelibet persona in diuinis habet quātitatem et magnitu-
dinez p̄fectionū immēsz seu sine termino / vt dicit Athan.
in simbolo. immēsus pater / imēsus fili⁹ / immēsus sp̄s sanct⁹
¶ Ista conclusio p̄batur p̄mo p̄ illud q̄ d̄r in psalmo cxliiij.
magnus dñs et laudabilis nimis et magnitudinis ei⁹ non ē
finis / scilicet magnitudinis perfectionis. ¶ Secūdo p̄batur
conclusio p̄ dictū anselmi libro p̄mo soliloquiorū . et etiam
in secundo libro vbi dicitur. q̄ deus est q̄ nichil mai⁹ cogi-
tari potest. et p̄ consequens magnitudo p̄fectionuz dei est
qua nichil maius cogitari potest. et si nichil maius cogita-
ri potest illa magnitudine / sequit̄ q̄ est immensa / et sine ter-
mino: sed cum in qualibet persona sit eadem essentia diui-
na / ergo in qualibet persona est eadē magnitudo perfecti-
onum. Et per cōsequens sicut pater est immensus in ma-
gnitudine perfectionū / et quelibet alia persona est immen-
sa: seu habet illā magnitudinez immēsz illaz p̄fectionū
¶ Tertio probatur conclusio per rationē sic. naz magnitu-
do perfectionū ē simpliciter p̄fecta que ē in qualibz perso-
na sed magnitudini perfectionū simpliciter perfecte nichil
deficit / nec ei potest fieri additio / nec aliquid est perfecti⁹
ea: ergo talis magnitudo est immensa seu sine termino.
¶ Quarto probatur conclusio. per determinationē eccle-
sie vt habetur de sūma trinitate et fide catholica capitulo
firmiter credimus. vbi dicitur q̄ firmiter credimus et sim-
pliciter confitemur q̄ vnus est solus ver⁹ deus. immensus
pater / et filius / et sp̄s sanctus. ¶ Tñ Athana. immensus
pater id est pater habēs immensam p̄fectionem et sine ter-
mino. Et s̄r filius habet imensam perfectionem sicut et pa-
ter. et sp̄s sanctus similiter habet immensam perfectio-
nem. Immēsitas enim dicit perfectionē sine terminovl mē-
sura. Et quia eedem perfectiones attributales sunt in qua-
libet persona equalit̄ / cū eq̄liter eadē eēna sit in oib⁹ p̄so-

nis necesse ē q̄ si pater ē immēsus q̄ etiā fili⁹ et spūssanct⁹
sūt immēsi. Hoc aut̄ posuit Athanasī⁹ cōtra Arrianos qui
dixerūt q̄ pater erat immēs⁹ in p̄fectionib⁹ seu i magnitu-
dine p̄fectionū. sed nō fili⁹ nec spūssanct⁹ erāt immēsi sicut
pater. Et fūdabāt errozē suū i hoc: q̄ dicebāt filiū ⁊ spūssac-
tū eē puras creaturas/ et q̄ sol⁹ pater erat increatus. ⁊ sic
solus pat̄ habebat magnitudinē p̄fectionū immēsaz. Et cū
filius et spīritussanctus sint creature nō habebāt nec pote-
rāt habere magnitudinē immēsaz: quia repugnat creatu-
re habere talem magnitudinē p̄fectionū. Etiam dicebant
aliū errozē scilicet q̄ spīritussanct⁹ nō solū erat creatura
Sed etiā dicebāt q̄ est seru⁹ patris et filij. Et sic negabant
omnimodaz equalitatez inter p̄sonas diuinas. Athanasī⁹
vero vt excluderet p̄suppositū falsū. Arrianorum/ ⁊ per
cōsequens vt excluderet istos errores posuit vnū versum
ante istū versum intermedium inter versum illū. Qualis
pater. ⁊c. et istum versum. scilicet. Immēsus pater. ⁊c. qui
versus intermedius est. increatus pater. increatus filius.
increatus spīritussanctus. Unde illud dicitur creari qđ de
nīchilo producitur esse post nō esse. ergo cum vnū sit idēz
esse trium personarum/ cum sit eadem essentia indiuisa in
omnibus tribus: necesse est q̄ sicut pater est increatus q̄
filius ⁊ spīritussanctus sint increati. ⁊ per consequēs est ne-
cesse q̄ sint equales: et habeant equaliter magnitudinem
immēsam p̄fectionum seu sine termino. ¶ Instatur con-
tra istam conclusionē et contra dictum Athanasij. Et pro-
batur q̄ in nulla persona i diuinis sit magnitudo p̄fectio-
num immensa. Et primo sic. nā in dō nulla est magnitudo.
ergo in deo nulla est magnitudo p̄fectionū. consequen-
tia nota est. antecedens vero probatur. Et primo sic. nam
magnitudo est quantitas continua. sed quantitas conti-
nua non est iū deo. ergo ⁊c. ¶ Secundo sic. nam magnitu-
do est in rebus per naturam materie. sed in deo nō est ma-
teria. ergo nec materialis conditio. ergo ⁊c. ¶ Secūdo p̄i-
cipaliter probatur sic. nam in deo non est nisi quātitas vir-
tutis. sed quantitas virtutis nō est nisi quantitas potesta-

tis. et per consequens in deo non est nisi magnitudo potestatis: ergo videtur quod in deo non est nisi magnitudo immensa perfectionum. ¶ Respondeo ad ista. Ad primum nego antecedens et ad primam probationem dico quod verum est quod magnitudo corporalis seu molis est quantitas continua et concedo quod talis non est in deo quia talis magnitudo est quantitas molis tamen propter istam magnitudinem est alia magnitudo spiritualis quam non est quantitas continua et istam ponimus in deo. Et sic dico ad argumentum nam cum dicitur quod magnitudo est quantitas continua dico quod verum est de magnitudine molis et non de magnitudine virtutis. Ad secundam vero probationem (in qua dicitur quod magnitudo est in rebus per naturam materie) dico quod hoc est intelligendum de magnitudine molis: talem autem magnitudinem non ponimus in deo. Ad secundum principale (in quo dicitur quod quantitas virtutis est magnitudo potestatis) dico quod divina essentia uno modo comparatur ad durationem suam esse et sic quantitas virtutis in deo est eternitas seu magnitudo eternitatis. Alio modo comparatur ad exteriorem operationem et sic quantitas virtutis in deo est magnitudo omnipotentie quam Augustinus libro primo distinctione. xix. nominat nomine potestatis. Comparatur etiam divina essentia ad suam perfectionem et sic quantitas virtutis in deo est immensitas perfectionum: quam Augustinus ibidem libro primo distinctione. xix. nominat magnitudinem. Unde quia perfectio divine essentie est infinita ideo magnitudo divine essentie est infinita. Et sic dico ad argumentum quod quantitas virtutis in deo non tantum respicit divini esse durationem. nec tantum ipsius dei operationem sed etiam respicit divini esse perfectionem. Et licet esse dei et potestas et perfectio in deo sint idem realiter tamen ex natura rei sunt non idem formaliter. Et hec de isto capitulo (in quo tractatur de immensitate perfectionum divinarum personarum) dicta sufficiant.

Eternus pater: eternus filius: eternus spiritus sanctus: Et tamen non

tres eterni: sed vnus eternus. Sicut
non tres increati. nec tres immensi:
sed vn⁹ increatus ⁊ vnus immensus.

Postq̃ Athana. determinauit de p̃fectōib⁹ attributalibus
diuinarū personarum. et de increabilitate passiuā earum.
et de immensitate perfectionū in oībus trib⁹ p̃sōis. Conse
quenter determinat de eternitate oīm triū personarū con
tra arrianos/ qui dicebant filiū et sp̃m̃ sc̃m̃ nō esse et̃nos
p̃pter hoc qm̃ nlla creatura ē eterna/ ⁊ dicebāt filiū ⁊ sp̃ū
sc̃m̃ eē creaturas. Pro q̃ sūt aliq̃ notāda. Et p̃^o ē notādū
q̃ quattuor sunt genera mensurarū applicando mensurat⁹
scilicet instans. tempus. euum. et eternitas. Instans men
surat indiuisibilia. sicut sunt subite mutationes ⁊ mutata
esse in motu. Tempus enī mensurat motū ⁊ mobile dum ē
sub motu et hoc de per se. et quietem mensurat de per acci
dens ratione motus. et generaliter omnes duratiōes om
nium rerum habentiū principiū et finē. Euum vero est mē
sura entium creatorum permanentium. in eo q̃ p̃manētia
sunt habentia principiū et non finem p̃cisa ratiōe mo
tus. vel mobilis vel quietis. solum enī mensurat duratiōē
talis rei p̃manētis. Eternitas autem est mensura diuine
permanētie existentis que est interiabilis taz a parte an
te q̃ a parte post. ¶ Secundo est notandū q̃ temp⁹ ⁊ euū
et eternitas differunt abinuicem. Nam tempus differt ab
eternitate in hoc. quia tempus (secūduz q̃ dicit p̃bus. iij.
ph̃sicoz.) mensurat res successiuas secundum prius ⁊ po
sterius. Eternitas vero dicit p̃riuationē p̃rioritatis ⁊ poste
rioritatis: nam illa res mensurat eternitate que nō potuit
habere principiū/ nec potest habere finem: sicut est deus
Tempus vero differt ab euo: quia tempus mensurat mo
tum et quietem/ ⁊ durationem rerum temporalium secun
dum prius et posterius. Euum vero mensurat durationē
rerum permanentium que habuerunt principiū et non

habebunt finem sicut sunt intelligentie et anime rationales et huiusmodi. Euum enim differt ab eternitate. qz eum mensurat durationem rei permanentis non per carentiaz principij sed per carentiam finis solum. vt dixi superius. Eternitas vero mensurat existentiam rerum permanentium seu durationem per carentiam principij et finis. non solum actu sed etiam de possibili. ¶ Tertio est notandum (vt dicit Boecius libro quinto de consolatione) qd eternitas e interminabilis vite tota simul et perfecta possessio. Unde nichil imaginor eternitatem esse nisi ipsuz existere dei hns simul totam suam permanentiam sine initio et sine fine. hoc enim patet qd illud proprie est eternum quod est. et tamen nec incepit esse nec pot nō esse nec potest desinere ee post esse. nec aliquo modo sibi in essendo succedit esse et existere. sed habet existere et esse cum tota permanentia simul. huius autem existere est existere dei quia deus nō potest non esse nec tamen incepit esse. nec aliquo modo potest desinere esse post esse nec esse succedit sibi in essendo. Et sic ipsum existere dei est ipsa eternitas. ¶ Istis presuppositis pono istam conclusionem quod omnes tres persone eque et equaliter sunt eterne vt dicit Athanasius in simbolo et quis pater. eternus filius. eternus spiritussanctus. Ista conclusio probatur primo per rationes. Et primo sic. quod caret principio et fine illud est eternum. sed omnes tres persone carent principio et fine durationis ergo et cetera. maior nota est. minor vero probatur per dictum Augustini. libro primo de doctrina christiana. vbi dicitur. res quibus fruendum est quas eternas ac incommutabiles comemoramus sunt pater et filius et spiritussanctus. ¶ Secundo sic quorum duratio est vna si vnus e eternum et reliquum est eternum. sed duratio trium personarum est vna. ergo si pater est eternus et filius et spiritussanctus sunt eterni. maior nota est. minor vero probatur: nam quorum est vnum esse existentie est vna duratio. quia duratio respicit esse existentie sed patris et filij est vnum esse existentie. licet non sit vnum esse substantie ergo eorum est vna

duratio. sine vna eternitas. ¶ Tertio sic agens ex se sufficiens. in nullo dependens produces per modum nature et sine motu habet productionem sibi coeuam. sed tale agens est deus pro respectu generationis filii. ergo habet illam generationem coeuam sed ipse pro est eternus. ergo illa generatio est eterna. maior pars. quia si agens non potest habere effectum coeuum hoc est vel quia dependens. vel quia insufficiens. vel quia non agit per modum nature. vel quia agit per motum vel per mutationem. sed omnes iste circumstantie excluduntur in maiori. Et quod tale agens sit deus patet manifestum est ergo habet generationem eternam: sed quod generatur generatione eterna est eternus. ergo filius est coeuus patri. et per consequens eternus sicut pater. per istam rationem potest probari. quod spiritus sanctus est coeuus patri et filio et per consequens est eternus sicut pater et filius. omnes rationes que probant eternitatem filii probant similiter eternitatem spiritus sancti. excepto quod non dicitur produci per modum nature. ¶ Secundo probatur per rationem per determinationem ecclesie ut habetur in summa tri. et fide catholici. capituli. firmiter credimus. ubi dicitur firmiter credimus et simpliciter confitemur quod vnus est solus verus deus immensus eternus pater et filius et spiritus sanctus. absque initio pater semper generans. et filius nascens. spiritus sanctus procedens. consubstantiales et coequales. ¶ Primo enim dicit Athanasius eternus pater id est pater habet durationem sine initio et sine fine. ¶ Secundo dicit. eternus filius et eternus spiritus sanctus. ex eo quia eandem durationem habent cum patre. Ratio est ista quod filius et spiritus sanctus habent idem esse et existere cum patre. Hoc autem dixit contra Arianos qui dicebant quod solus pater erat eternus et non filius et spiritus sanctus. Dicebant enim filium et spiritum sanctum esse creaturas et sic dicebant eos esse ex tempore et non esse eternos. Et ne cogitaret Ariani quod sicut dicebat Athanasius quod omnes tres persone erant eterne quod propter hoc essent tres eterni subiungit Athanasius Et tamen non tres eterni sed vnus eternus: quasi diceret quia sicut non sunt tres essentie diuine. sed vna tantum. in eis non sunt tres essentie: sed solum vna essentia numero indiuisa. ita nec sunt tres eter

nitates sed vna est eternitas trium personarum . sicut non sunt
tres eēntie hñres eternitatē. s. vna essentia habēs vnā eter
nitatē. et sic sunt omnes tres psonae vn⁹ deus et⁹nus. Dicit vlt
tra Athanasius nec sunt tres increati scilicet tres dñi increa
ti. s. vnus increatus id ē vnus dñs increat⁹. nec tres immē
si: s. vnus immēsus. i. vnus de⁹ immēsus. Ratio ē ista. q̄a si
omnes psonae sunt tātū vn⁹ deus: cui cōpetit eē eternū. et eē
increatum et esse immensum non habent nisi vnā eterni
tatem et non tres eternitates. nec tres immēsitates s. vnā
tantum. sicut non habent tres essentias sed vnā tantum
Dico vnā immensitatem realiter et fundamentaliter: et
respectu cuiuslibet attributi. ¶ Instatur contra istam con
clusionem. et contra dictum Athanasij Et primo probat.
q̄ nulla persona sit eterna. ¶ Et primo sic. in dō nō ē eter
nitas. ergo personae diuinae non sunt eterne. Consequentia
nota est d se. ātecedens vero probatur per illud q̄ dicitur
in commento super secundā propositionem de causis. vbi
dicitur: q̄ esse quod est ante eternitatem: est causa prima.
quoniam est causa eius. ex quo dicto videtur q̄ in deo nō
est eternitas. sed eternitas est aliquid effectum ab eo.
¶ Secundo sic. nam in exodo capitulo quindécimo. dicit̄
dominus regnauit in eternū et vltra. sed in deo nulla ē du
ratio vltra quā sit alia. et per pñs in deo nulla est eternitas
¶ Secundo instatur contra conclusionem et contra dictum
Athanasij Et probat. q̄ dato q̄ in dō sit eternitas. et q̄ pa
ter sit eternus q̄ non propter hoc sequitur q̄ filius et spiri
tus sanctus sint eterni. ¶ Et primo sic. vbi est idem esse et
duratio. si esse habet principium et duratio sñr habet prin
cipiū s. in filio dei et in spūsctō est idē esse et duratio. et esse
eorum habet pñcipiū. quia esse filij est a patre: et spiritus sa
cti. est a patre et filio ergo et duratio eorum habet principi
um s. duratio que habet principium non est eterna. ergo fili
us et spiritus sanctus non sunt eterni. ¶ Secūdo sic nam ge
neratio et corruptio sunt mutationes oppositae: sed corrup
tioni necessario p̄cedit esse. ergo ante generationēz neces
sario p̄cedit nō esse: sed nullus rale est eternū ergo. et c.

Tertio sic. principiū ē ante principiātū. s. p̄r est principiū fi-
lij. et p̄r et filius sunt principiū spūscti. q̄ p̄r est prior filio. et
filius ē prior spūscto. et per p̄s nō sunt om̄es p̄sone coet-
ne. **R**nde ad ista et p̄ ad duo prima argumēta q̄ p̄bāt
in deo nō eē eternitatē. **A**d primū nego aīcedēs **E**t ad
dictū comēti sup̄ secūdā p̄positionē de causis dico q̄ ibi ac-
cipitur eternitas pro euo et sic nihil ad propositum. **A**d
secundum dico ad auctoritatē alegatam q̄ ibi accipitur et-
nitas pro sc̄o quod est perīodus cuiuscunq̄ durationis fi-
nite: quasi dicat q̄ dñs regnabit vltra quācunq̄ duratiōez
finitam. volens dicere q̄ durante quacūq̄ re de⁹ durat et
vltra quācunq̄ rem aliam que habet finem et sic nihil fa-
cit ad p̄positum. **S**ecūdo respōdeo ad alia tria argumē-
ta **A**d primū dico q̄ maior ē vera vbi esse geniti p̄cedit nō
esse. ita q̄ ante esse ē nō esse qđ non creditur in proposito
quia nullo modo est intelligendū in filio non esse ante esse
Instatutur contra istam respōsionē. et probatur qđ in filio
et in spiritus sancto nō esse p̄cedat esse **E**t hoc sic. nihil ac-
cipit quod iam habet: sed filius accipit esse a patre: et spiri-
tus sanctus a patre et filio. ergo filius et spiritus sanctus ali-
quādo non habuerunt esse. sed qđ accipit esse p̄r non esse
non est ab eterno genitū nec productū ergo. et c. **R**nde
ad istud vt dicit Richardus. li. p̄i. di. ix. q̄ illa maior hēt i-
stantiam in diuinis quia licet in creaturis sit vera non ta-
men in diuinis: q̄a filius et spūsctus ab eterno hñt esse: et
ab etno accipiūt eē: et vnū nō fuit prius t̄pe alio: licet secū-
dū rationē intelligēdi possz dici q̄ fuit p̄us accipere esse q̄
hēre eē. **A**d fm̄ dico. (vt dicit Scotus. li. p̄. di. ij. et di. ix)
q̄ gñatio i creatis duo diē: scilicet mutatiōz et p̄ductiōem. et
istorū sūt alie et alie rōes formales ab inuicē sine cōtradi-
ctione separabiles. quia mutatio est actus subiecti muta-
bilis q̄ transit de potentia ad actū: vt patet per p̄m sex-
to phisicorum. **P**roductio aut̄ est formaliter actus ipsius
termini producti cui accidit q̄ sit cum mutatione. **A**pplicā-
do ista ad propositum dico q̄ generatio non ponitur in di-
uinis sub ratiōe mutatiōis: qz vt sic dicit imperfectionem

propter imperfectiōem āneraz et nihil tale ponēdū ē in deo:
ponit tñ in diuis sub rōe pductiōis/ vt est actus termini p
ducti ⁊ nō sub ratiōe mutatiōis vt ē act⁹ subiecti mutati.
Et sic dico q̄ argu^m bene vadit d̄ gñatiōe sūpta sub rōe mu
tatiōis. s̄ nō de gñatiōe sumpta sub rōe pductiōis. Et isto
mō ponit in deo gñatio. s. s̄ rōe pductiōis non tñ sub rōe
mutatiōis. ¶ Ad ter. dico ad ma. q̄ pncipiū et pncipiatum
pōt cōsiderari dupl^r vel s̄m illd̄ q̄ sunt vel sub habitudine
pncipiū et pncipiatu. Primo in creaturis pncipiū precedit
tempore pncipiatum: in deo autē non quia pater secun
dum illud quod est non precedit filius duratione: sed in qñ
tum principium et principiatum pater precedit filium ori
gine: quia pater est prius origine filio: et filius similiter est
prius origine spiritus sancto et non duratione temporis: nā
in deo cum simultate durationis seu cū eternitate potest
stare: et stat prioritas et posterioritas originis ē a quo ali
ud: sicut filius a patre: et spiritus sanctus a patre et filio.
Quidam arguunt contra istam respōsionem ⁊ dicunt q̄ ē
falsus in hoc q̄ dicit in deo eē p̄oritatē originis. Et probāt
in deo non esse talem prioritatem: sicut nec ē prioritas du
rationis. Et primo sic. qz cuiusq̄ repugnat esse possibile:
ei repugnat esse posterius: sed deo et cuiusq̄ ad intra in
deo repugnat esse possibile cū sit summe necesse esse. g. ⁊ c.
¶ Secūdo sic. p̄us inq̄tū prius: potest intelligi sine poste
riori: s̄ pater nullo modo potest intelligi sine filio. ergo ⁊ c.
¶ Tertio sic. q̄cunq̄ sunt simul naturali intelligētia: nunq̄
vnū ē prius origine alio: sed p̄ et filius originās: ⁊ origina
tum: cum sint relatiua sunt simul naturali intelligentia. er
go. ⁊ c.. ¶ Quarto sic. quecunq̄ habēt vnaz ⁊ eādē essenti
am omnino in diuisam: nullo modo vnū est prius alio:
sed persone diuine habent omnino eandem essentiam pe
nitus indiuisaz et semper eodem modo se habentes. g. ⁊ c.
¶ Respondeo ad ista. Ad primū dico. q̄ possibile accipit
tripliciter. Vno modo vt opponit impossibili: et isto mō
possibile est deus esse. ¶ Secūdo modo pro vt distinguit
cōtra necessariū: et tunc possibile est cōtingens: ⁊ isto mō

in deo nō est possibile. Tercio mō dī possibile in relatione
ad agēs / et isto mō filio et spūisctō nō repugnat eē possibile
Et cū dī q̄ sūt necesse eē. dico q̄ pcedo q̄ sūt necesse eē ex se s̄
nō a se. Ad scōz pcedo maiores. si p̄ ē absolutū: et si aut est
r̄m nego. qz q̄cūqz nouit vnū / nouit et aliud r̄m. s̄m p̄bz
in p̄dica° r̄latōis. Ad tertiū dico q̄ illa q̄ sūt s̄l naturali itel
ligētia: ita q̄ vnū nō sit pductiuū alteri⁹ vnū nō ē p̄ alio.
nūc aut: licet p̄ et fili⁹ sint s̄l intelligētia: p̄ t̄m pducit filium
Uñ dico q̄ cū s̄ltate nature et s̄ltate intelligentie stat p̄o
ritas originis. sicut pōit Auicē. vj. sue metaphi. de cā et cau
sato. Ad quartū dico q̄ cū sūma vnitae essētie diuine stat
trinitas psonaz q̄rū vna est p̄o: alia: et sic stat s̄l vnitās es
sentie: et p̄ et posteri⁹ s̄m origines. Et hec de isto ca° (in quo
tractat de eternitate triū psonaz) dicta sufficiant.

**Similiter omnipotēs pater: omni
potens fili⁹: oīpotēs spūis sanct⁹. Et
tamē nō tres omnipotentes. sed vn⁹
omnipotens.**

Postq̄ Athanasī⁹ determinauit de eternitate triū psonarū
Lōsequēter p̄ arrianos deteriat d̄ eqlitate triū psonaz in
oīpotētia. Pro q̄ sūt aliq̄ notāda. Et p̄mo ē notandū q̄ s̄m
p̄bm v. et xj. methaphisice. potētia sumit̄ q̄drupliciter. p̄ri
mo p̄ potētia mathematica in geometris sicut mathema
thici dicūt pūctuz eē in potētia ad lineā. ¶ Scōdo p̄ poten
tia logica: q̄ ē nō repugnātia t̄minor. ¶ Tercio mō p̄ potē
tia obiectiua: q̄ ē d̄rntia entis: sicut pōit p̄bus. ix. metha
phisice. q̄ ens diuidit̄ p̄ actū et potētia. et istis trib⁹ mōis nō
q̄rit̄ hic d̄ potētia q̄ ē in deo. ¶ Quarto mō sūt potētia p̄
p̄ncipio alicui⁹ act⁹ seu actōis: et isto mō q̄rit̄ i isto ca° si in
deo ē aliq̄ potētia. ¶ Scōdo ē nōndū. q̄ potētia sūpta p̄ p̄n
cipio alicui⁹ act⁹ seu actōis ē duplex. qz vno mō sumit̄ p̄o
p̄ncipio passiuo: et isto modo dicit impfectionē: ex eo qz q̄
est in potentia ad aliquid q̄ nō habet caret illa p̄fectione.
Alio modo sumit̄ p̄o p̄ncipio actiuo: et isto mō dicit per-

fectionē ¶ **P**rimo modo scilicet ut pō sumit p pncipio passiuo
nō ponit in deo / ex eo qz in deo nihil ponit q in se dicit im
pfectiōz. ¶ **S**ecundo modo pō ut sumit p pncipio actiuo pōi
tur in deo. ex eo qz in deo ponit omē q dicit de se pfectiōz
cū sit maxie in actu. ¶ **T**er° ē notādū q pō hic sūpta p pnc
ipio actiuo respicit possibile p tmino put possibl ē ptingēs
ad extra z qñ respicit omē possibile tle dī oipō ¶ **P**ossible tñ
accipit duplr. ¶ **U**no° ut oppōit iposibili. ¶ **A**lio° ut oppōit ei
q ē necessariuz. et sic possibile ē cōtingēs: potentia autē ut
hic sumitur non se extendit ad possibile primo modo. quia
illo modo deum esse est possibile / et tamen deus non ē ter
minus alicuius potētie actiue ut hic sumitur potētia actia
Extendit se autē potentia actiua (ut hic sumitur) ad possi
bile. ¶ **S**ecundo modo scilicet pro ut possibile opponitur ne
cessario ex se. Et notanter dico ut potentia actiua sūmitur
hic ppter potētiā generandi. que licet sit potentia actiua
nō tamē est potētia actiua ut ei correspōdeat: ut dicit Sco
tus: possibile pro termino ut possibile opponitur necessa
rio / quia possibile tale correspondens potentie actiue di
cit impfectiōez cum sit cōtingens: terminus vero correspō
dens potentie generandi / in deo est necessarius: et sic po
tentia generandi in deo est ad filium / non tanqz ad possibi
le / sed tanqz ad principiatū / seu sub ratione principiatī / et
non sub ratione possibilis. nisi accipiatur possibile per re
spectuz ad agens / ut dixi superius. ¶ **I**stis p̄suppositis po
no istam cōclusionē. omēs tres p̄sone diuine sunt om̄ipotē
tes / et eque om̄ipotentes respectu oim possibilium / ut di
cit Athana. in simbolo. Similiter om̄ipotens pater / oipō
tēs filius / om̄ipotens spūssanctus. ¶ **I**sta cōclusio pbat
primo per ratiōes. Et primo sic. naz pater aut genuit filiu
equalem sibi in potentia / aut nō. si sic / habetur ppositum
si nō / aut hoc fuit qz noluit: z tūc fuit inuidus / aut qz nō po
tuit: et sic fuit impotens. ¶ **S**ecundo sic. naz pater gñando
filiū cōicat sibi quicqd habz preter relatōes originis / ut pz
per illd dictuz Saluatoris Johan. x. oia inqt q patris mei
sūt mea sūt. s̄ p̄r hēt potētiā respectu oim possibilium q nō

dicūt relatōz originis ḡ cōicat eā filio. Ex q̄ rōe arguitur
sic. supposita hñtia eādē pōz numero z omnimō habēdi eā
pfecte ī ratiōe pncipij s̄t eāles ī pō: supposita diuina seu plō
ne diuine sunt huiusmodi ḡ zc. ¶ Tertio sic. sicut pater cōi-
cat filio sapiētiaz/ ita cōicat ei pōz qz vtraqz dicit pfectōez
attributalē: s̄ pater cōicat filio oēs sapiētia/ ḡ cōicat ei oēm
pōm: et sic sūt eāles in oipō. ¶ Iste ratiōes possūt fieri de
spūs sancto ex eo qz sicut pater cōicat filio oipotētiā/ ita pa-
ter et filius cōmunicāt spūs sancto oīpotentiā. ¶ Secundo
pbat̄ conclusio p dictum Augustini de fide ad petrum lo-
quens de tribus psonis sic ait: nullus inquit horū alius pre-
cedit eternitate/ aut supat potestate: et per cōsequēs sunt
equales in oīpotētiā. ¶ Tertio pbat̄ conclusio p de-
terminatiōz ecclie vt habetur de sūma trini. z fi. catho. ca.
firmiter credim⁹. vbi dicitur firmiter credimus z simplici-
ter confitemur q̄ vnus est solus ver⁹ deus eternus/ immē-
sus/ oīpotēs pater z filius z spiritus sanctus consubstan-
tiales z coequales. Unde dicit Athana. similiter oīpo-
tens pater/ oīpotens filius/ oīpotens spiritus sanctus. q̄-
si dicat q̄ sicut pater est oīpotens/ ita filius est oīpotens
et ita spūs sanctus est oīpotēs. Et causa est ista (secūdm
q̄ dicit ioh̄s. v. metha.) qz potētia dicit seu respicit ope-
ratiōez. operari vero (fm qd̄ dicit Augusti. j. li. de tri.) non
cōuenit psonis ratiōe pprietatis/ s̄ rōe nate diuine: q̄ nata
vna indiuisa est in trib⁹ psonis et p pñs vna z eadez potē-
tia est in trib⁹ psonis respectu possibiliū Et sic dicit Atha.
si p̄r est oīpotēs ncce est q̄ filius sit oīpotēs: et simili-
ter est necesse q̄ spūs sanctus sit oīpotēs. Hoc autez dixit
Athanasius p̄tra arrianos qui asserēbant soluz patres oī-
potentem. filium et spiritus sanctum dicebāt habere poten-
tiam limitatam. propter hoc q̄ dicebant eos esse creatas.
Et ne daret occasio errandi ex supiori mō loquēdi subiun-
git Athanasius/ et tamē non tres oīpotentes/ sed vnus
oīpotens: quasi dicat nō sunt tres habentes tres oīni-
potentias/ sed sunt tres habentes vnā oīpotentiā: ex eo
quia non sunt tres plone hñtes tres essētias/ s̄ tres plone

vnā eēntiā: rōe cui⁹ cōueit eis hēre oīpōz. Dictū. n. Atha. ē
intelligēdū substātiue ⁊ nō adiectiue q̄a adiectiue dici pōt
q̄ s̄t ēs oīpotētes/ licz substātiue sit vnū oīpotēs Et si q̄rat
ratio q̄re adiectiue p̄sone diuīe possūt dici ēs oīpotētes ⁊
nō substātiue. Dicēdū ē vt dīc̄ Richar. li. p°. dī xij. qz adiecti
ua q̄tū ad mōz significādi accipiūt numez a suis suppositis
substātiua vero a se ip̄is s̄m formā significatam. Et ideo pp
ter plalitatem suppositoꝝ pater ⁊ filius et spūssanct⁹ pos
sunt dici tres omnipotentes: accipiēdo adiectiue li oīpo
tens. s̄ pp̄ter vnitatēz oīpotētie q̄ est vna potētia actiua
q̄ p̄sone diuīe pducūt possibilia/ dicunt̄ oīs tres p̄sone
vnum oīpotens. ¶ Unde est sciendum q̄ q̄uis adiectiue
oīs tres p̄sone possunt dici tres oīmpotētes/ nō tñ est di
cendū ne aures pie offendātur/ ex eo qz non omnes sciūt
facere d̄ram de omnipotentia/ substātiue sumpta/ et adie
ctiue sumpta. ¶ Instatur contra istam cōclusionē ⁊ cōtra
dictum Atha. Et pbat̄ p° q̄ p̄sone diuīe non sint omni
potentes. Et hoc sic. nam in deo non est omnipotentia. s̄
p̄sone diuīe non sunt oīpotentes: cōsequētia tenet de se
aīcedēs vero p̄batur. qz oīmpotentia respicit oīpossibi
le fieri p̄ terminio. s̄ sūt m̄lta q̄ deus nō potest facere q̄ nos
possumus facere/ vt ābulare comedere ⁊ huiusmodi. Et iā
non potest facere mūdum infinitū: ⁊ p̄ consequēs non hēt
potētiāz infinitā/ ⁊ si non habet potētiā infinitā: nec hēt
oīpotētiā. qz oīmpotentia est potentia infinita. Secūdo
p̄batur q̄ dato q̄ pater sit oīpotens non tñ filius est oī
potens nec spūssanctus. Et. p̄ri. sic. non possunt esse plēs
oīmpotentes: s̄ nec plēs p̄sone eque oīmpotentes. aīce
dens vero p̄z per Richardū. li. p̄ri. de. tri. cōsequētia et iā
p̄z qz p̄batio Richardi ita tenet/ q̄ nō sūt plures p̄sone eq̄
oīmpotētes: ipe. n. p̄bat q̄ non sunt duo omnipotentes.
qz vnus faceret aliūz nullipotentēz. s̄ ita potest argui in p̄
posito de duab⁹ p̄sonis h̄ntibus equalē potētiā siue oī
potētiāz. ¶ Secundo sic. nam cā p̄ma plus influit quā cā
sc̄da. vt patet ex p̄ma p̄positiōe de cāis/ sed p̄r est p̄or filio
⁊ filius p̄ior spiritus sancto/ ergo pater plus influit q̄ filius

et filius quod spiritus sanctus cum sit prior eo. ¶ Tercio sic. quod accipit
virtutem ab alio non habet eandem virtutem cum illo : sed filius accipit virtutem
a patre et spiritus sanctus a patre et filio : ergo non habet eandem virtutem. ¶ Quarto
sic nam pater habet potestatem generandi et non filius / pater et filius habent po-
tentiā spirandi et non spiritus sanctus : ergo omnes tres persone non sunt equeles
in potentia. ¶ Respondeo ad ista et primo. Ad primum quod probat quod
in deo non est omnipotentia. et dico quod antecedens est falsum.
Et a probatione dico quod concedo quod deus non potest facere il-
la : ex eo quia non sunt factibilia ab ipso : nam omnipotentia non respi-
cit omne factibile sed solum factibile possibile fieri et non im-
plicans contradictionem nec imperfectionem. Et sic dico quod verum est talia
deum non posse facere in se. quia talia : ut dicit Ricardus li. primo.
di. xxxxiij : de ratione sui includunt imperfectionem ex eo quia ista talia
non possunt esse in aliqua re nisi in quantum in ea est aliqua im-
perfectio. et sic deus in se ipso illa non potest facere. licet ipsa
deus faciat in creatura. ¶ Respondit magister li. primo. di. xxxxiij.
ca. iij. quod per istas actiones diuine potentie non detrahunt ali-
quid : quia et hoc potest facere omnipotens deus non in se sed
in creatura : nec potest deus malum culpe facere / quia tale fie-
ri dicit imperfectionem cum sit potius deficere quam aliquid fieri.
Nec etiam potest facere preteritum non fuisse. ex eo quia hoc non
est factibile quia implicat contradictionem. Nec potest face-
re mundum infinitum : quia talem mundum fieri est repugnantia
non ex parte dei sed ex parte talis mundi factibilis. ¶ Secundo
respondeo ad illa quatuor argumenta que probant quod filius et spiritus
sanctus non sunt eque omnipotentes cum patre. ¶ Ad primum ne-
go consequentiam. nec probatio aliquid valet. quia ratio Richardi
probat quod non sunt duo omnipotentes eternaliter distincti qui
habent duas virtutes distinctas : sed non est sic in proposi-
to : quia persone diuine sunt idem in eterna et habent eandem virtu-
tem actiuam numero. ¶ Ad secundum dico quod maior habet vir-
tutem quando causa prima et causa secunda habent alias et aliam
virtutes actiuas. quando autem habent eandem virtutem actiuam
sicut est in proposito maior non est vera. ¶ Ad tertium concedo
quod recipiens virtutem ab alio quod non equatur ei in potentia si
recipit virtutem distinctam sed quando est eadem virtus nume-
ro in recipiente et dante tunc non oportet. ¶ Ad quartum

dico (vt dicit Scot⁹ li. pri. di. vii.) qđ potētia gñandi potest
p̄siderari dupl̄r. vno mō fūdamētāl̄r. Et isto mō potētia ge
nerādi ē ip̄a mēoria fecūda in dco: q̄ memoria fecūda ē (vt
dicit idē Sco.) intellect⁹ hñs essentiā dinā obiectatā. Alio
modo accipit̄ potētia generādi forl̄iter vt dicit respectum
ad gēitūz / z sic accepta est respectiua. Et p^o mō accepta ē
qđ absolutū / z pōit̄ in filio sic in p̄re. s̄ scđo mō nō. Et nec
pp̄t̄ h̄ fili⁹ d̄z min⁹ oīpotēs q̄ p̄r / ex eo q̄z vt dicit Sco. li. pri.
di. ii. potētia gñandi nō cadit sub oīpotētia / nec potentia
spirādi vt hic sumit̄ oīpotētia: q̄ respicit possibile p̄ terio vt
possibile oppōit̄ nc̄cio qđ ē p̄tingēs. Accipiēdo potētiā ge
nerādi primo mō nō solū ē in p̄re z in filio / s̄ etiā in sp̄uscō
q̄z in oīb⁹ trib⁹ p̄sōis ē eadē mēoria fecūda. Et qđ dico de
potentia generādi intelligendū est de potētia spirādi sp̄um
sc̄m q̄ est ip̄a volūtas fecūda: q̄ est ip̄a voluntas diuina s̄it
cum essentiā. Et sic dico qđ equalis virt⁹ generandi est in
patre z in filio. licet filius nō habeat eam sub actu sicut hēt
p̄r. Et si q̄rat̄ q̄ est cā qđ p̄r potest generare. z non filius / si
in ambob⁹ est eadem virtus scilicet eadem potētia generā
di que est memoria fecunda. Ad hoc dicit Petrus de aqla
li. pri. di. ii. q̄z suppositū recipiēs formā p̄ productōz adeq̄
tam illi forme non potest p̄ illaz formā producere: fili⁹ aut̄
recipit memoriā fecundā p̄ productionē adequatāz
ei vt dicit Scotus li. pri. di. ii. ideo nō potest gñare / cū me
moriam fecundā in patre habeat terminum adequatūz. qui
termin⁹ est filius: et hoc est dicendū de sp̄usanto qui hēt
voluntatē fecundā p̄ p̄ductionē adequatā ei. Et si argu
atur contra respōsionem argumētī contra illud quod fuit
dictum in eo scilicet qđ potētia generādi nō cadit sub omni
potētia. etiam vt dicit respectū ad gēitū. nā Augusti. cōtra
Arianum dixit li. ii. q̄ si pater nō posset gñare filium nō
eēt oīpotens: z p̄ cōsequēs videē qđ potentia gñandi vt ē
sub actu cadat sub oīpotentia. Ad hoc est dicendum qđ
Augusti. arguebat contra Arianum qui erat de secta ar
rianorum qui dicebant filium esse creaturam. Hoc autem
posito inferebat Augusti. q̄ si pater non potest gñare filiū

non esset omnipotens: quasi dicere quod pater non haberet diuinā naturā cōicabilē et sic nō eēt de⁹ pro eo q^d nō haberet in se omnem perfectionem quia comunicabilitas nature de se dicit perfectionem/ licet diuidi in plura supposita seu singularia dicat imperfectionem sicut in creaturis: et sic pater non esset omnipotens. Et hec d^o isto capi. (in quo tractatur de omnipotētia triū psonarum) dicta sufficiant.

Ita deus pater: deus filius: de⁹ spiritus sanctus. Et tamen nō tres dī: sed vnus est deus.

Postq^{am} Athana. determinauit de equalitate perfectionū et immensitate/ et de eternitate/ et de omnipotentia trium personarum. Consequenter determinat de eē earum/ scilz ostendens quid omnes tres persone sunt vnde proueniebat eis eē equales in omnibus supradictis. Et h^{oc} declarans q^d q^{uasi} in principio dixerat scz q^d p^{ater} et filij et spū^s sancti vna est diuinitas. etc. ¶ Pro quo sunt aliqua notanda. Et p^{ri}mo est notandū q^d scdm Scotū. li. p^{ri}. di. iij. cuilibz quo. i. cuilz nāe cōrespōdet suū p^{ri}uū q^d v^{el} q^{uod} s. i. suū p^{ri}uū singulare cui p^{ri}mo ē cōicabilis dico singulare et non suppositum pro eo q^d sunt multe nāe quarū singularia non sunt supposita sicut sunt nāe accidentiū declarat istud dictū Scot⁹ etiam in re- portatione. li. p^{ri}. di. iij. vbi dicit q^d illud singulare cui p^{ri}mo ē cōicabilis nā de se non dicit rationem incōicabilitatis que est ratio suppositi et dato q^d illud singulare cui p^{ri}mo ē cōicabilis natura in se sit determinatum singulare q^d fuit in eē illius nature dicitur tñ idiuiduū vagū pro eo q^d inter singularia eiusdem nature est ordo accidentalis et non essentialis/ et sic nullum habet de se q^d sit p^{ri}imum hoc est de sua ratione. Et sic dato q^d adam fuerit p^{ri}mus homo cui p^{ri}mo fuit cōmunicata natura humana non tamen fuit illud de ratione ei⁹ scilicet ade. Et si quera^t quis fuit cui p^{ri}mo fuit cōmunicata natura humana est respondendum q^d fuit homo vel aliquis homo vel hic homo et non est dicendum adam quauis ipse fuerit p^{ri}mus. Et si in diuinis quera^t cui p^{ri}mo ē cōi

cata eēntia diuina. respondendum est q̄ est deus vel hic deus
et non debet respōderi pater quāuis prioritate originis
ip̄i est primo cōicata p̄ eo q̄ non est de ratione patris vt p̄
sona seu suppositum talis nature ē q̄ ip̄e fuerit primus p̄
eo q̄ inter supposita alicuius nature est ordo accidentalis et
non eēntialis. quāuis vt aliqui dicūt q̄ inq̄tum sunt relati
ua pōt dici q̄ inter illa sit ordo eēntialis et hoc idez est dicē
dum de quocunq; alio quo respectu sui quod vel quis.

¶ Secundo est notandum q̄ aliter essētia diuina est i suis
suppositis et aliter eēna creata in suis suppositis seu singu
laribus. Ista eēntia creata non est vna numero in omni
bus suis suppositis. sed determinata et indiuiduata p̄ suas
differētias indiuiduales est in quolibet supposito. et illa nu
mero que est in petro non est in iohanne sed alia numero
Et ideo non est verum dicere plures homines sunt vnus
homo nec vnus homo plures homines. Essētia autē di
uina vna numero et singularis est in suis suppositis et ideo
conceditur q̄ vnus de⁹ est pater et fili⁹ et spūssct⁹ et ecōtra
scz p̄ et fili⁹ et spiritussanctus sunt vn⁹ deus. Et similier cō
ceditur ista deitas est pater et filius et spiritussanctus et ecō
tra pater et fili⁹ et spūssct⁹ sunt deitas. Et negatur illa hu
manitas est plures homines et similiter plures homines
sunt humanitas. Et si queratur quomodo est vera prima
de essētia diuina et non secūda de humanitate cuz in vtra
q̄ sit predicatio in ultimate abstracto. Dicendum est q̄ pri
ma est vera idētice que predicatio est q̄ alteruz extremo
rum est infinitum vel ambo vel saltem transcendēs q̄ nō
est sic in secūda scilicet de humanitate. ¶ Tercio est notan
dum q̄. cum dicitur deus est pater et filius et spūssanct⁹ ibi
deus non supponit pro aliquo supposito sed tantum pro
singulari natura diuinitatis nō vt suppositata: quia aliter
propositio esset falsa: quia deus inq̄tū stat pro supposito
p̄is nō ē fili⁹ nec spūssct⁹ ¶ Quarto ē nōndū q̄ om̄e p̄di
catū dictū de deo vt p̄petit tribus personis nō dicit de dō
vt supponit tantū p̄ vno solo supposito determinate vt cū
dicit de⁹ creat de⁹ saluat de⁹ est immensus de⁹ est omni

potens / et huiusmodi. Hoc enim patet per tanto quod quod est commune
tribus personis non supponit solum pro uno quia aliter non
esset vera pro alijs. ¶ Quinto est notandum quod omne tale pro-
dicatur propter personis diuinis eque et equaliter ratione esse diue
que est una equaliter in omnibus personis. Nam cum dicitur de per-
sona patris quod est immensa vel omnipotens Et similiter de filio et
de spiritu sancto quolibet istorum dicitur de eis ratione essentie ratione
cuius quolibet persona est deus. ¶ Istis pre-suppositis pono istam
conclusionem quod sicut pater est deus ita filius est deus et spiritus
sanctus est deus et non sunt omnes tres persone tres dum sunt unus
deus ut dicit Athanasius. in sim. ita deus pater deus filius deus
spiritus sanctus non tamen tres dum sunt unus deus. ¶ Ista conclusio pro-
batur. Et primo per rationes Et primo sic nam pater quando filium
consecrat sibi suam essentiam et omnem perfectionem quam habet. Et pater et
filius producendo spiritum sanctum consecrant sibi eternam diuinam quam
habent / sed omne suppositum habens diuinam eternam est deus / ergo quolibet per-
sona est deus et cum omnes habeant eandem eternam diuinam unam
numero et indiuisam omnes tres persone sunt unus deus. ¶ Secun-
do sic. nam pater genuit filium / aut genuit filium deum aut non
si sic habet prepositum / quod filius est deus sicut pater / si non hoc est vel
quia non potuit / et tunc pater (ut dicit Augustinus. contra Maximum)
esset impotens / vel quod noluit / et tunc (ut dicit idem Augu-
stinus. contra eundem Maximum) pater fuit inuidus. Etiam si pater
non genuit filium deum sequeretur quod aliquid est in deo quod non sit de-
us / quod est falsum: et per primum genuit filium deum: et cum non sint
dandi plures dum sequitur quod pater generans et filius genitus sunt
unus deus. Ista ratio potest fieri de spiritu sancto. ¶ Secundo
probat conclusio per Augustinum. Et primo in primo libro. de trinitate. ca. vlti.
ubi dicitur recte ipse deus trinitas intelligitur beatus / et solus
potens. Secundo in. v. libro. de trinitate. ca. iiii. ubi dicitur non tres deos
dicimus esse ipsam prestantissimam trinitatem. ¶ Tertio in li. de
fide ad petrum. ubi dicitur satis est christiano rex creaturarum causam
visibiliu siue invisibiliu non nisi bonitatem credere creatoris
qui est deus unus et verus nullamque esse naturam quam non aut ipsa sit aut ab
ipso eumque scilicet deum esse trinitatem preter scilicet filium et spiritum sanctum.
Ex istis dictis Augustini. satis clare ostenditur quod omnes tres persone

sunt de⁹ / et q̄ sunt vn⁹ de⁹. ¶ Tercio p̄batur p̄clusio per
determinationē ecclesie vt habet de summa tri. ⁊ si. catho.
ca. firmiter credim⁹. vbi dicitur: firmiter credimus ⁊ simpliciter
p̄fitemur q̄ vn⁹ est solus verus de⁹ pater ⁊ filius et spirit⁹
sc̄t⁹ / tres quidē p̄sone. s̄ vna eēna simplex omnino. P̄rio
enī dicit Athana. ita de⁹ pater de⁹ filius / de⁹ sp̄s sanct⁹.
Hoc autem dixit contra arrianos. qui dicebant q̄ solus pa-
ter erat de⁹. ⁊ nō filius nec sp̄s sanct⁹ propter hoc q̄ di-
cebāt eos eē creaturas. Et ne ex isto versu habeatur occa-
sio errādi / sc̄z q̄ aliquis possit cogitare q̄ sicut omnes tres
persone sūt de⁹ / q̄ eēnt tres dī Secūdo dixit immediate
Athana. et tñ non tres dī sed vnus est de⁹. quia sicut nō
est in deo aliquid q̄ realiter distiguat ab eēna diuina (vt di-
xit supra Athana. in tertio vsu) ita est necesse q̄ ip̄e tres p̄-
sone sint vnus de⁹. ¶ Instat cōtra istā p̄clusionē ⁊ p̄tra-
dictū Athana. Et p̄bat primo q̄ filius et spirit⁹ sanct⁹ nō
sint de⁹. Et primo sic. nā si filius et sp̄s sanct⁹ essent de⁹
sicut pater seq̄ret q̄ de⁹ genuit deū / s̄ hoc est falsum. g. ⁊ c.
Consequētia nota est. sed q̄ p̄sequens sit falsum / probatur
quia si de⁹ genuit deū: aut genuit se deū / aut aliū deū
Non se deū q̄ secundū Augusti. nichil est q̄ seipm̄ gignit.
Nec genuit aliū deū: cum non sint plures dī: ⁊ per p̄ns
de⁹ non genuit deū. ¶ Sc̄do sic. nam hec est vera de⁹
non genuit deū: ergo hec est falsa: de⁹ genuit deū: cō-
sequētia tenet per legē cōtradictoriā et ille p̄positōes
sunt cōtradictorie: quia terio singulari non refert p̄pone-
re negationem vel postponere secundum logicos: qualis
terminus est h̄ nomē de⁹: q̄ añs sit verū p̄batur. nāz de⁹
nō genuit deū q̄ est pater: q̄ p̄r ē ingeni⁹. nec genuit deū
q̄ nō est p̄r q̄ h̄ implicat q̄ de⁹ nō est pater q̄ est falsum.
Et per cōsequens de⁹ non genuit deū: et sic constat q̄ fi-
lius non est d̄s: et si fili⁹ nō est de⁹ nec per cōsequens spi-
rit⁹ sanct⁹. ¶ Secundo p̄batur q̄ si omnes tres persone
sunt de⁹: q̄ sunt plures dī et non vnus tantū. Et hoc sic
Omne q̄ melius est ip̄m q̄ non ipsum in deo est ponendū
secundū Anselmū in monologion capi. xv. sed si sunt plu-

res persōe q̄ sūt de⁹ / est meli⁹ eē plures dōs q̄ nō eē: vt p̄
per ip̄m t̄cio ethicorū. plura bona pauciorib⁹ bōis sūt me
liora. ⁊ p̄ p̄svidet q̄ sūt p̄es dū si p̄es p̄sōe dīne sūt q̄ sūt
deus. ¶ Respōdeo ad ista Et p̄mo ad duo p̄ima argumē
ta / que probant q̄ filius et sp̄itus sanctus non sunt deus.
Ad primum dico q̄ consequētia est vera / quia verū ē q̄ de
us genuit deū Et ad illud / q̄ dicit aut genuit se deum: aut
alium deum dicit Agister. li. p̄i. di. iij. q̄ neutra pars est
danda. Et si dicatur contra / quia aut genuit eūdem aut ali
um. quia secundum ip̄m decimo methaphice idem ⁊ di
uersum dicūtur de oī et reducūtur ad cōtradictoria. Ad h̄
dico q̄ d̄s sc̄z. pater genuit alium: scilicet alium personalit̄
distinctum / quia pater genuit filium / sed non alium in dei
tate distinctum. Etiam potest cōcedi (vt dicit Petrus de a
quila li. p̄i. di. iij.) q̄ genuit eundem deum / s̄ non se deum
quia genuit filium qui est idem deus cum patre / cū sit vna
natura diuinitatis amboꝝ. Unde committitur fallacia
figure dictionis dicendo q̄ deus genuit eundem deū ergo
genuit se deū. ex eo quia mutat̄ quale quid in hoc aliquid
Lū enī dicit genuit eundem deū nlla est reciprocatio. Lū
autem d̄z genuit se deū ibi est reciprocatio. Et si dicať q̄ si
illa admittit̄ q̄ de⁹ genuit eundē deū q̄ veri⁹ d̄z amittit̄ cō
cedi q̄ deus genuit se deum vt patet per Augustinū p̄tra
Maximū q̄ dixit q̄ de⁹ genuit d̄ se alter se. Etiam sup̄ illd̄
dictū. mittēs p̄ filius suū in mūdū dicit Augu. mittēs p̄ fi
liū se alter misit. Ad ista dictā Aug. dicit Land. li. p̄i. di. iij
q̄ Augustin⁹ loq̄bat̄ sic stricte propter errorem arrianorū
q̄ illo t̄pe vigeat / qui dicebāt filiū esse minoꝝe p̄e. ⁊ disti
ctum ab eo in natura. Unde vt illū erroꝝe elideret appone
bat illud relatiuū se reciprocum. non vt denotaret supposi
tum patris / sed vt denotaret vnitatē nature patris et filij.
Quasi diceret Augusti. q̄ pater genuit se alterum. i. alter
in persona qui est eiusdē nature cum illo. Unde illud rela
tiuū se nō stat ibi in accusatiuo sed in ablatiui. ⁊ denotat
p̄ncipiū productiuū. Et si vltra dicať q̄ aliquo modo nō
potest stare nec vere dici. de⁹ genuit deum. ex eo q̄z cūz d̄s

supponat pro natura. si competeret sibi generare sequeretur
quod ubicunque esset sibi competeret et sic generare competeret
filio et spiritui sancto quod est falsum. Ad hoc dicit Petrus
de aquila libro primo distinctione quarta quod illa deus ge-
nuit deum est vera non ex vi terminorum propter rationem
factam in obiectione: sed ex vi alicuius exponentis nam illa
propositio exponitur sic. deus genuit deum id est habens dei-
tatem genuit habentem deitatem. quia pater habens deitatem
genuit filium habentem deitatem. Ad secundum nego quod hec sit
vera deus non genuit deum. ex eo ut dicit Bonaventura Et si-
militer Richardus li. pri. di. iiii. quod hoc nomen deus in quantum
significat naturam non est pluralificabile. nec secundum rem nec
secundum apprehensionem. si tamen vere apprehendatur habens naturam terminum
singularis cui preponere vel postponere negationem non licet
Et ideo dicendo deus non genuit deum negatur generare non tan-
tummodo de filio sed de quolibet supposito diuine essentie. Et
sic stat quod eius contradictoria est vera. scilicet deus genuit deum. Et
ad probationem antecedentis que est quod deus non genuit
deum qui est pater. etc. Dico quod relatiuum refert alius suum sub
eodem modo supponendi sub quo antecedens precessit ip-
sum relatiuum nisi faciat simplicem relationem. Sed cum deus
deus genuit deum hoc quod dico deum: stat pro supposito fi-
lij. eo modo quo dictum est superius scilicet non ex vi termi-
norum sed ex vi alicuius exponentis. et ita stat pro deo geni-
to. et ideo hoc relatiuum: qui refert deum genitum quod non est pater
Cuius sensus est quod deus genuit deum genitum: qui deus genitus
non est pater et hoc est verum: et nec propter hoc licet infer-
re quod deus non est pater. ¶ Secundo vero ad aliud argumentum
quod probat quod si omnes tres persone sunt deus quod est dicendum
quod sunt plures dii. illud nego. Ad illud quod dicitur quod melius est
esse plures deos quam unum. etc. Dico (ut dicit Richardus li.
pri. di. ii.) quod falsum est quia hoc esset ponere quolibet illorum
limitatum et in pluribus bonis limitatis non potest esse tantum
de bonitate quantum in uno bono infinito. Et ad dictum philosophi.
dicit quod intelligitur de pluribus bonis pre-supposita equalitate
bonitatis in quolibet bonorum plurium; et in quolibet bonorum

passioꝝ. Petr⁹ d̄ aq̄la li. p̄ri. di. ij. dicit q̄ illud dictum p̄bi
intelligit p̄oita possibilitate eoꝝ: hoc autē est ip̄ossibile ita
eē in deo. Et hec de isto capi. (in quo tractat̄ de eē persōa
rum. et vnit̄ate ipsaꝝ in esse diuine eēne) dicta sufficiant.

Ita dominus pater: dominus fili⁹: dominus spiritus sanctus.

Postq̄ Athana. determinauit quō q̄libet p̄sona est de⁹. et
oēs tres sūt vnus de⁹: et sic stat in veritate q̄ q̄libz est im
mēsa/et eterna/et oīpotēs. Cōseq̄nter determinat quō q̄li
bet p̄sōa habz dominiū sup oīs creaturas: et hoc est quia
oīs tres p̄sone produxerūt mūdum: et non magis vna q̄
alia. ¶ Pro quo sunt aliqua notāda. Et p̄mo est notādum
q̄ dominiū ex iure p̄uenit alicui sup aliquā rem h̄re dupl̄
sc̄z v̄l rōe efficiētie/ v̄l rōe dignitatis. et excellētie seu eminē
tie. Rōe efficiētie sic. nā cū aliq̄s facit aliquā rem p̄p̄ se na
turali ē dñs illi⁹ rei. Rōe v̄o excellētie et eminētie sic. nā
nat̄alit̄ debet̄ dominiū illi q̄ natura excellētior ē. ¶ Sc̄do ē
notandum q̄ ex iure cōuenit dō et debet̄ dominiū omniū
creaturarum p̄mo ratione creatiōis et p̄ductiōis earū/
q̄z vt dicit̄ gen. i. deus in p̄ncipio creauit celum et terram
et oīa que in eis sunt. nō tñ auctoritate nec ex p̄cepto alte
rius/ sed auctoritate propria et propria et libera voluntate
vt dicitur in psalmo c̄xlviij⁹ q̄z ipse dixit et facta sunt/ ipse
mandauit et creata sunt. Et secundū q̄ dicitur p̄uerbioꝝ
xxvj. fecit ea p̄pter semetipsum. et sic ex iure naturali ipse
deus est dñs oīm. ¶ Sc̄do ratiōe excellentie seu eminentie
nature. quoniā ip̄e deus est p̄mum efficiēs et primus finis
et vltimus oīm. et est nature ineffectibilis. ratiōe cui⁹ om
nia facta et creata sunt. ¶ Tertio est notādū q̄ oēs creatu
re sunt a deo qui ē p̄ma cā p̄ creatiōez: et a nulla alia cā sūt
nec eē possūt. sicut dixit Athaniche⁹ h̄etic⁹ q̄ dixit q̄ erant
due cause p̄me: et duo dij essētiāl̄ distincti: vn⁹ erat cā lucis
et ali⁹ cā tenebraꝝ. etiā vn⁹ erat cā maloz/ et ali⁹ cā bono
rum. Qd̄ aut̄ oīa sint a deo per creationē patet per illud q̄
dicit Anselmus in monologion capi. viij. vbi dicit q̄ crea-

tio ē alicui⁹ rei de nichilo productio. facere enim aliquid d
nichilo nulli potentie cōuenit nisi potētie infinite : vt dicit
Richardus li. secundo di. pri. ex eo quia quāto de quo p
ducēdus est effect⁹ magis distat ab actu / tanto minus pro
porcionat ei ⁊ p cōsequēs requirit maior potētia ad illud
ad pducendum s nō aliquid de quo facte sūt create nullas
habebat proportionē ad ens : nec propinquitatem : et per
cōsequēs ad productionē rer⁹ de nichilo necessario fuit re
quisita potentia infinita / et talis est potentia dei et non al
terius cuiuscunq; cause. Et ideo dixit Augusti. li. iij. de tri.
ca. vij. q non erat fas putare angelos nec bonos nec ma
los esse creatores. ¶ Quarto est notandum. q false dicūt
illi qui dicunt q non omnes creature sunt a deo pducte p
creationē / ppter hoc qz multe creature sunt facte de mate
ria preexistente / et generate a causis secundis. ¶ Ad quod
est dicendum (vt dicit Richardus .li. ij. di. x. q aliquid esse
creatum potest cōsiderari dupliciter. vel scdm se totum / vt
secūduz pma principia ex quibus est cōstitutuz . Primo
omnes angeli et ipsa materia prima (quā p̄bus in primo
de generatione noiat yle) et omnes anime intellectiue seu ra
tionales habent esse p creationem Scdo modo omnia alia
entia producta dicunt esse creata : que licet scdm aliquem
respectum dicantur generata : tamen q̄tuz ad principiu ma
teriale dicuntur creata. et siue sint creata pmo modo siue di
cantur creata secundo modo : omnes creature sunt produ
cte a deo. Quedam eniz immediate vt om̄s angeli : et ani
me intellectiue : et materia prima : et corpora primo produ
cta. Quedaz vero mediate vt sunt creature q ab ipso me
diantibus causis secundis producuntur per generationē.
¶ Quinto est notādum q illud dictum Anselmi d creatio
ne scilicet q creatio est de nihilo aliqd facere nō ē intelligē
dū vt dicit idē Anselmus in monologion capitulo octauo
q nihilum sit aliquid existens q sit materia de quo fiat ali
qd p creationē. s est intelligenduz q creatio est productio
seu factio non tamen de aliquo. ¶ Sexto est notanduz. q
deus qui est causa rerum et productionis earum produ

Xit res et pducit p intellectū et volūtatē: ita q intellectus
et volūtas sunt duo principia partialia faciētia vnū princi-
piū totale: quar potētia principalis principium ē (vt dicit
Scotus) volūtas q intellectus. Primum enī p3 ex hoc. q2 de-
us ē causa rer nobilissimo mō pductiuo: et talis modus p-
ducēdi ē p intellectus et volūtatē. Scō3 etiā p3. pri. q2 intel-
lectus ē principium representatiuū et volūtas elicitiuū. secundo
q2 volūtas ē dñā sui actus et nō intellectus. tertio q2 licet d-
us cōtineat res in sua sciētia tamē principalis cōtinet eas
per volūtatē q per intellectus: q2 per intellectum cōtinet
representatiue et p volūtatē elicitineet pductiue. quarto
quia licet intellectus dirigat volūtatē p modum consuij
volūtas tamē dirigit intellectū per modū imperij/que vo-
luntas se ipsam libere determinat ad productionē rerum.
Scōdo est notandū. q pater pducendo filiū coīcat ei suam
eēnam et oēm pfectiōez quā habet. et sic coīcat ei potētā
producendi creaturas. Et pater et filius producendo spūz
sanctum coīcāt ei similiter eēnam quam habent et similiter
oēm perfectionem/et sic coīcant ei potentiam producendi
creaturas ita q sicut in omnibus tribus personis est vna
essentia ita est vna potentia productiōis reruz. Et ideo in
supiorib9 dixit Atha. omnipotens pater/omnipotens filius
omnipotens spūssanctus. et postea subiunxit causam: quia
sicut pater erat deus ita filius erat deus et spūssanctus erat
deus. ostendens q cuilibet psonē cōuenit pducere creatu-
ras: cum sint omnes eque omnipotentes/et habeant vnā
et eādēz oipotētā sic hnt vnā et eādē eēnā. ¶ Istis psuppo-
sitis pono istā pclusionē q nō solus p3 iure creatiōis et emi-
nētie ē dñs creaturaz vt dicebāt arri/ s etiā filius et spūssan-
ctus iure creatiōis et eminētie sunt dñs earz vt dicit Atha.
in simbolo ita dñs pater dñs filius dñs spūssanctus. ¶ Ista cō-
clusio probat p illud dictū Moysi gene. pri. in principio cre-
auit deus celum et terram. vbi nos dicimus deus littera he-
braica dicit heloim. Unde est sciendum q hoc nomen he-
loim est plale de hel. hoc nomen hel in hebraico idem ē qd
deus in latino, vbi moyses denotauit pluralitatem in deo nō

essentie. quoniam ipsemet Moyses dixit deuteronomis .viij. audi
israhel quia dominus deus tuus unus est. Videtur ergo quod de-
uotauit pluralitatem personarum. Et sic videtur quod omnes
tres persone creauerunt celum et terram et cum creare competit
eis ratione essentie diuine sequitur quod dominum creaturarum
competit filio et spiritui sancto iure creationis. et iure eminentie na-
ture sicut competit patri. ¶ Secundo probatur conclusio pra-
tiones Et primo sic. nam quicquid de se est principium producti-
uum in quocumque ponitur sine imperfectione si in aliquo non
habet terminum adequatum est principium productuum
et habens illud per illud principium potest producere sed in-
tellectus et voluntas sunt in deo unum principium producti-
uum de se creaturarum et sunt in omnibus personis sine im-
perfectione et nulla illarum habet terminum adequatum: quia nul-
la creatura potest esse terminus adequatus productionis in-
tellectus et voluntatis in deo. ergo in omnibus sunt prin-
cipium et unum principium productuum creaturarum et per conse-
quens omnes persone equaliter producunt creaturas. ¶ Se-
cundo sic. omnipotentia est respectu possibilium produci. sed
cum in omnibus personis sit eadem essentia: et similiter est
eadem omnipotentia et per consequens omnes tres persone
producunt possibilia produci sed mundus secundum veri-
tatem catholicam fuit quoddam possibile produci per creationem. ergo
omnes tres persone produxerunt mundum et per consequens
iure productionis quilibet persona est dominus mundi: et cum quilibet per-
sona ratione esse diuine sit eminentissima iure eminentie est similis
dominus mundi. ¶ Tertio probatur conclusio per determinationem eccle-
sie ut habetur de sum. trini. et fi. catho. cap. firmiter credimus
ubi dicitur quod unus est solus deus pater et filius et spiritus sanctus omni-
potes creator omnium visibilium et inuisibilium corporaliu et spiritaliu
hic proposita deteriat duo. Primum est quod omnes tres persone sunt unus
deus et sic omnes tres persone sunt per naturam eminentissime et sic quilibet
persona iure eminentie est dominus mundi. Secundum est quod omnes
tres persone creauerunt et produxerunt mundum et omnes
creaturas tam spirituales quam corporales: et sic quilibet persona iure
creationis est dominus mundi et omnium creaturarum. Dicit. n. Athanasius

ita dñs pater: dominus filius: dñs spūssanctus. vnde li
ita ē cōparatiuū eqlitatī sicut est sic/sicut et quēadmodum
et sic hic li ita dicit eqlitatē personarū in creādo ⁊ pducen-
do creaturas/hoc enī p3 per illud q̄ superius dixit Atha.
scilicet q̄ sicut erat oīpotēs p̄r erat oīpotens filius ⁊ oī-
potēs spūssanctus/ ⁊ hoc erat qz sicut pater erat deus/ ⁊ si-
militer filius erat deus et similiter spūssctūs erat deus. Ex
istis subiunxit q̄ sicut pater erat dñs creaturarū tā iure cre-
ationis/ q̄ iure emīētie nature ita filius erat dñs creaturā
et similiter spūssanctus eisdē iuribus. Hoc aut̄ dixit Atha.
contra Manicheum qui dixit q̄ sicut mundus superior est
factus a deo bono q̄ ita iste mundus inferior est factus a
deo malo: et sic dixit istum mundum esse malum: et om̄ia
que in eo sunt: et sic dixit deum malum esse dominum isti-
us mundi. Et similiter Athanasius dixit hoc contra Arria.
qui dicebāt q̄ solus pater erat dominus mūdi et creaturā
et non filius nec spūssanctus: ex eo vt dicebāt quia filius
et spūssanctus erāt creati et per p̄ns eis non compete-
bat creare creaturas. Dicebant enī q̄ solus pater creauit mū-
dum/ et sic soli patri compete-
bat dominium mundi. ¶ In-
stat̄ur contra istam conclusionem/ et contra dictum Atha-
na. ¶ Et primo probatur q̄ nulla persona diuina habeat
dominium supra istum mūdum et creaturas eius. ¶ Et p̄-
fic. nam Saluator n̄r Jo. xiiij. dixit loquēs de diabolo ve-
nit princeps mūdi huius: et per cōsequens si diabol⁹ ē p̄n-
ceps huius mundi/ deus non creauit illum nec ē dñs eius
¶ Secūdo sic. om̄e factus a deo est diligēdum/ s̄ hic mun-
dus non est diligendus vt dicitur prima Johan. capi. secū-
do. nolite diligere mundus nec ea que sunt in mundo/ et p̄-
p̄ns hic mundus non est a deo/ q̄ deus non est dñs eius.
¶ Tertio sic. nam deus est ab eterno/ ergo si deus causet
mūdū: mundus esset ab eterno: cōsequētia ista pbatur p̄
cōmētatozem octauo phisicoz vbi dicit q̄ deus est agens
non impeditus. ergo si aliqui creauit mūdum et antea non
erat mūdus de⁹ fuit mutatus ⁊ deteriat⁹ ad agēdū: s̄ hoc
est falsum: qz de⁹ non mutatur/ ergo de⁹ nō pduxit mūdū

in tpe. ¶ Scdo pbat. q dato q pñ sit dñs et creator creatū
rū/nō tñ filius nec spūscctūs. ¶ Et primo sic. nā Xps loqñs
d se ipo (vt habet Johā. xviij.) dixit Pilato regnū meū nō
ē de hoc mūdo q̄ videt q xps non erat dñs mūdi. z p pñs
videt q hic mūdus nō sit pduct⁹ ab illo/z si nō est pduct⁹
a filio nec a spūscctō. ¶ Scdo sic q accipit v̄tutē ab alio nō
hēt equalē v̄tutē cū illo: s̄ filius z spūscctūs hñt v̄tutē a p̄e
cū ab eo hēant eē q̄ nō hñt eq̄lē v̄tutē cū illo/z si nō hñt eq̄
lē v̄tutē cū p̄e nō potuerūt creare mūdū: cū hēant virtutē
finitā et creare requirit v̄tutem infinitā. ¶ Respondeo ad
ista. ¶ Et primo ad prima tria argumēta q̄ p̄bant deū nō
ēē creatorē huius mūdi q̄ argumēta sūt Aḡanichei hereti-
ci q̄ dixit q̄ iste mūdus erat malus z oīa q̄ in eo sunt/sunt
mala: z per pñs nō poterāt fieri a deo bono. ¶ Ad primū
dico q mūdus potest accipi q̄drupliciter. Uno° p vniuer-
sitate creatūz. Et sic accipit Johā. pmo vbi dñ q̄ mund⁹
p ipm factus est scilicet p filium. Et gene. primo vbi Aḡoi-
ses dicit q̄ deus creauit mūdum/et oīa q̄ in eo sunt: z sic
accipiendo mūdū tā mundus q̄ creature oēs sunt valde
bone. vt dicitur gene. pri. vidit deus cuncta que fecerat et
erant valde bona. Et sic errauit Aḡaniche⁹ et in eternum
perit. ¶ Scdo modo mundus accipit p statu nostre con-
uersatiōis s̄m q̄ habet ānexaz miseriā et sic accipit Jo-
hā. xvij. cuz dixit Ihesus discipulis hū in mundo sunt.
¶ Tertio accipit mūdus p vt habet annexaz culpam z sic
accipit pma Johā. ca. v. vbi dicit totus mundus in mali-
gno positus ē. ¶ Quarto° accipit mūd⁹ p mltitudine re p
boz. z sic accipit iohā. xvij. cuz dixit xps ego pro eis rogo
nō p mundo. Dico ad argumētū q̄ diabol⁹ dicit p̄iceps
mundi huius secūdu q̄ mūdus accipit p statu cōuersatio-
nis in peccato/quia peccatū non est a deo sed a diabolo/
non q̄ diabolus possit cogere hoīes ad peccandum sed qz
ipse primo peccauit et suadet hominibus peccare/et sic di-
citur princeps status peccati. et peccatores eum quasi p̄i-
cipem imitant. ¶ Ad secūdu dico. q̄ in dicto illo nolite di-
ligere mūdum. zc. accipitur mūdus p cōuersatiōe in pec-
catis: qui in quātūz talis nō est a deo nec ex hoc sequitur

quin om̃s create sint a deo: q̃ deformitas peccati non est
creata vt dicit Augu. i quodā sermōe martiri. ¶ Ad terciū
nego p̃nāz. q̃ cū de⁹ agat libere agit q̃ vult ⁊ p̃ q̃ vult.
Et ad illud q̃ dicit q̃ tūc eēt mutat⁹ nego q̃a de⁹ antiq̃ vo
litiōe potest nouū effectūz pducere/ sicut ⁊ ego volitione
mō hita ⁊ p̃tinuata possum velle comedere ad ānū si velle
meū eēt ita efficax ad hoc producēdū ista volitione antiq̃
pducere comestione Et ad illud q̃ dicit q̃ deus eēt tūc de
terminat⁹. dico q̃ pcedo q̃ de⁹ se determinauit pducere mū
dū/ tū illa deteriatio fuit ab eterno nō tū ad semp/ s̃ p̃ illo
nūc quo pduxit sicut et ego deterio mō pmedere ad ānūz
p̃ illo nūc solo. De hoc aut largi⁹ dixi in. viij. phi. ¶ Scō
respōdeo ad alia duo argumēta q̃ pbant q̃ licet p̃ sit dñs
creat̃az nō tū filius nec spūsc̃tūz. ¶ Ad p̃m dico q̃ dictū
xp̃i sic exponi debet (vt dicit Richar. li. ij. di. p̃i.) regnū me
um nō ē de hoc mūdo. i. nō suz rex eo mō quo de rege tu i
tēdis. s̃. hūdo in hoc mūdo possēsiōes t̃pales ⁊ honores ad
vanā gl̃ā/ et hoies mīstros ad expugnādū armis corpora
lib⁹ inimicos meos q̃si nō posses me vindicare sine illis. s̃
regno in hoc mūdo per oipotētiā quā in me nō aduertis.
¶ Ad scōm pcedo q̃ recipiēs virtutē ab alio non equat̃ ei
in virtute nec in pō si recipit virtutē distinctā a virtute dā
tis sed q̃ est eadez virt⁹ numero i recipiēte ⁊ dāte tūc nō
oz q̃ ita ē īfinita i recipiēte sic i dāte. Et hec d̃ isto ca. (i q̃tra
ctat quō q̃libz p̃sona in diuīs ē dñs creat̃az) octā sufficiāt.
**Et tamē nō tres domini: sed vnus ē
dñs. Q̃ sicut sigillatim vnāquāqz
personā deū ac dominū cōfiteri chri
stiana veritate cōpellimur: ita tres
deos ac dominos dicere: catholica
religione prohibemur.**

Postq̃ Atha. determinauit quō q̃libz p̃sona ē dñs creat̃az
iure creatiōis ⁊ eminētie nate. ne erroz aliq̃s in audiētūz

cordib⁹ oriret. s. q^d ne audientes putaret eē ples creatores
Cōsequēter deteriat q^d oēs t^s p^sone sūt vn⁹ dñs q^a nō t^s sūt
creatores s^c vn⁹ creator. ¶ Pro q^d sūt aliq^d notāda. Et p^{ri}o
ē notādū. q^d in ētib⁹ ē dare vnū ens simplr p^{ri}z f^m efficiē-
tiā z ineffectib⁹ q^d ē cā eēndi oīm rez. Hoc enī p^z p^z p^zhos
q^d ponūt vnā cāz simplr primā in ordine eēnali causaz: q^d ē
cā z nullo mō causata ex eo q^a in ordine eēntiali nō ē da-
re p^zcessuz in infinitū: s^c ē deueniēdū ad vnū primū. vt pro-
bat p^zhus secūdo metha. Et Auicen. septimo metha. hoc
etiā patet p^zrationē: quia certū est q^d aliquid est effectibi-
le/aut est a se/aut a nullo/aut ab aliquo alio. Non a se q^z
scdm Augusti. p^{ri}. de trini. nihil ē q^d se ipm gignat. Nec est
a nullo quia scdm p^zhm in scdo de anima. q^d nihil est/nul-
lius est causa ergo est ab alio: tunc querendum est de illo
a quo est. sicut prius/et cum non sit p^zcessus in infinituz in
causis efficientibus essentialiter ordinatis/nec etiā est cir-
culus scdm p^zhm primo posteriorum: z per consequens ē
deuenire ad aliquam vnā cām p^{ri}am que habeat naturaz
simpliciter ineffectibilem. ¶ Scdo est notanduz. q^d illa cau-
sa p^{ri}ma (que est scdm naturā simpliciter ineffectibilis) est
vna secundum naturā et q^ddditatez. ex eo quia talis est ne-
cesse esse et non potest non esse. Et scdm q^d probat Auice.
p^{ri}. metha. sue. ca. p^{ri}. nō possunt eē p^zla necesse esse. et per
cōsequens illud ens simpliciter primū est vnum secunduz
naturā et quiditatem. ¶ Tertio est notandum q^d sicut ē da-
re ens primum in entibus quod est simpliciter primum se-
cūdū efficiētiā/ita est dare aliqd ens simplr p^{ri}m f^m rōem
finis. p^z hoc q^z f^m p^zhm. ij. metha. q^z si eēt p^zcessus in infi-
nitum in finibus tolleret bonū ex eo quia bonum cōsistit i
ordine: sed p^zcessus in infinitū tollit ordinē z per p^zns tollit
bonum. sed ordo nō est sine p^{ri}ori z posteriori: z in p^zcessu
infinito nō ē p^{ri}o z posteri⁹: s^c ē dare aliquod ens p^{ri}mū sim-
pl^r f^m rōez finis. ¶ Quarto ē notādū q^d sic ē aliqd ens p^{ri}-
mū f^m efficiētiā z ineffectib⁹ z sic f^m rōez finis ita aliquod
ē ens simplr primū f^m eminētiā. hoc patet quia si aliqd ē
ens simpliciter primū secūdū efficientiam cuz illud non sit

efficientis vniuocum tale efficiens est equiuocum. sed tale
efficientis equuocum est eminentissimum. et p[ri]m[us] ē aliquod ens
simpliciter primū scōm eminentiā. ¶ Quinto ē notandū
q[uod] iste p[ri]mitates cōpetūt vni et eidez patet eniz hoc q[uod] cum
o[mn]e agēs agat p[ro]pter finem seq[ui]tur q[uod] primū efficiens agit
p[ro]pter vltimū finem. s[ed] nō agit p[ro]pter aliud a se sicut p[ro]p[ter]
finē/et per p[ri]m[us] primū efficiēs ē primus finis: q[uod] aut p[ri]m[us]
mū efficiēs sit eminentissimum patet ex precedēti notabili.
¶ Istis presuppositis pono istā cōclusionē q[uod] quib[us] sint tres
plone creantes et producētes mūduz nō tñ sunt tres crea-
tores/nec tres dñi sed vnus creator/et vnus dñs. vt dicit
Atha. in sim°. non tamen tres dñi sed vnus est dñs. ¶ Ista
cōclusio p[ro]batur et p[ri]mo per rōes. ¶ Et p[ri]mo sic. nā secūdū
Auicē. p[ri]mo sue metha. vnuz solum ē necesse esse absolute. q[uod]
o[mn]ia alia sunt ab eo producta productione q[uod] non cōpetit
nisi ei. consequētia patet q[uod] si creare nō competit nisi p[ri]o
efficienti illud est necesse esse et p[re]cise o[mn]ia alia producz.
¶ Scōdo sic. nā minor connexio est productoz adinuicem
et ad vnū primū q[uam] sit illoz q[uod] sunt ad finem: sed ista o[mn]ia
cōnectunt ad vnū finē/ q[uod] ad vnū primū p[ro]ducens: minor
est p[ro]b[ati]o. xij. metha. maior vero probatur. nā si est vnus fi-
nis primus est vnuz agens primum cuz actio sit p[ro]pter fi-
nem Etiam q[uod] causa agens ē hñs p[er]fectionez in ordine vni-
uersi: ideo ad connexiōem vniuersi facit q[uod] o[mn]ia respiciāt
vnum agēs. ¶ Tercio sic. vnde p[ro]p[ter] xij. metha. dicit q[uod] plu-
litas p[ri]ncipatuū non est bona. si p[re]s dñi eēnt a q[ui]bus vni-
uersuz hēret esse/esset plalitas p[ri]ncipatuū: quia vnus dñs
non esset sub alio/ergo non possunt esse plures dñi vniuer-
si/nec plures creatores. Unde p[ro]p[ter] in fine vij. metha.
loquens de principe totius vniuersitatis concludit q[uod] vn[us]
est princeps. ¶ Quarto sic. Unde Dionisius libro de diui-
nis nominibus capitulo sexto dicit q[uod] o[mn]is multitudo ab
vnitate trahit originē q[uod] tota mltitudo vniuersitatis reruz
vnum habent primū principiū tantum: illud aut primum ē
vnus deus. Et hoc est q[uod] dicit Plato in timeo. q[uod] mundus
est vnus quia iuxta vnuz exemplar formatus est. ¶ Scōdo

probatum conclusio per definitiōem ecclesie ut habet in sum. trinit.
et si. catho. ca. firmiter credimus ubi dicitur. quod pater et filius et spiritus sanctus
sunt substantiales et coequalis unus universorum principium creator
omnium visibilium et invisibilium. corporaliū et spiritaliū. quod sua omnipotentia
sua ab initio temporis utraque de nichilo condidit creaturam spiritualem
et corporalem. Unde dicit Athanasius. et tamen non tres domini sed unus est
dominus. Hoc autem dixit Athanasius. propter hoc quod ex superiori versu in quo
dixit quod pater erat dominus et filius erat dominus et spiritus sanctus erat dominus. po-
terat aliquis cogitare quod tres erant domini et tres creatores. ut istum
errorem excluderet subiunxit statim et tamen non tres domini sed unus
est dominus. Fundat istud dictum Athanasius. in hoc quod domini rex debe-
tur personis divinis ratione creationis et creare convenit eis ratione es-
sentie. et non ratione proprietatum personaliū. et quod eterna est una indi-
uisa in omnibus tribus personis. ideo omnes tres persone sunt unus
dominus. Et si dicatur quod si creare convenit personis ratione es-
sentie sequeretur quod creare diceretur de essentia. Ad hoc
dicit Petrus de aquila li. pri. di. v. quod licet creare conveniat
personis ratione essentie non tamen dicitur de essentia sed
solum de personis: ex eo quia actiones sunt suppositorum
et non nature secundum philosophum. Et quod omnes tres persone sint
unus dominus et unus creator et non tres domini nec tres creato-
res patet ex superius dictis scilicet quia patris et filii et spi-
ritus sancti una est essentia et sic ut in alio versu continetur
non sunt tres dii sed unus deus. Et si unus deus sunt unus
dominus et non tres domini. Confirmat istud dictum Atha-
nasius ultra in versu immediate sequenti dicens quia sicut
sigillatim unamquamque personam deum ac dominum con-
fiteri veritate christiana compellimur ita tres deos aut do-
minos dicere catholica religione prohibemur. Dicit enim
quod sigillatim unamquamque personam deum aut dominum compel-
limur veritate christiana confiteri. quia non solum de neces-
sitate obligamur corde credere ut saluemur sed etiam ore
confiteri: quia hec est veritas christiana secundum quod dicitur
prima ad corinthios. x. Corde enim creditur ad iusticiam
oris autem confessio fit ad salutem. Hoc dictum Pauli pa-
tet esse verum: per dictum saluatoris nostri Matthei x. qui

confitebitur me coram hominib⁹ / cōfitebor z ego eū corā
p̄re meo qui est in celis. ¶ Et si dicat qđ ore p̄fiteri est p̄ce-
ptū affirmatiuū: z p̄ceptū affirmatiuū nō obligat p̄ semp: z
per p̄ns cōfiteri ore vnāquāq; personā deū ac dñm nō cō-
pellimur de necessitate. ¶ Ad hoc est dicendū vt dicit sc̄tus
Thomas sc̄da sc̄de q̄. iij. ar. secundo. q̄ v̄erz est q̄ p̄ceptū de
cōfessioe fidei cū sit p̄ceptū affirmatiuū nō obligat p̄ semp
s̄ p̄ t̄pe deteriato q̄ v̄rgentē inducit necessitatē. s̄. qñ p̄ ob-
missione fidei hui⁹ cōfessiois obmitteret et subtraheretur
hono: debitus deo. vel etiam vtilitas p̄ximi impendenda
vt puta si aliquis interrogatus de fide taceret crederetur
ex hoc / vel q̄ non haberet fidem ipse tacens: v̄l q̄ fides nō
est vera. et ex hoc esset causa q̄ alij propter eius taciturni-
tatē auerterentur a fide In huiusmōi cāib⁹ cōfessio fidei ē
de necessitate salutis. Et sic intellexit Athana. Dicit vltra
ita tres deos aut dños dicere catholica religiōe phibemur
vult dicere / quia sicut cōfitemur vnāquāq; personāz eē
deum aut dñm: ita p̄ oppositū negamus tres esse deos aut
dños. et hoc catholica religiōe id est doctrina catholicorū.
¶ Quā doctrina catholicorū d̄r religio q̄ vere docet deū cole-
re. ¶ Instat p̄ istā cōclusionē. z cōtra dictū Athana. Et p̄-
batur q̄ si creare z dñmū vniuersi cōueniat trib⁹ p̄sōis q̄
nō ē tñ vn⁹ dñs vniuersi: nec tñ vn⁹ creator sed tres. Et
p̄mo sic. nam cum actio sit suppositi plūz suppositoꝝ nō
est vna actio: sed pater et filius et sp̄s sanctus sunt distincta
supposita ergo nō producūt creat̄as nec creat̄a vna actione
¶ Nec per p̄ns vnico p̄ncipio z sic nō pducūt creaturas inq̄
tū vnū sed inq̄tū distincti / z sic sunt tres dñi z non vn⁹ dñs
q̄ sunt tres creatores z non vn⁹ creator. ¶ Sc̄do sic. qui-
cunq; creant z producūt creaturas. sunt creantes z pducē-
tes: ergo si omnes p̄sone pducūt z creant creat̄as: oēs sūt
creantes z producētes: z si sunt creātes z pducētes: ergo
sunt creatores: z si sunt creatores non sunt vnus creator.
nec vn⁹ dñs. Et si dicatur q̄ non sequitur illud q̄ si p̄sōe
sunt plures creātes q̄ sint plures creatores: quia creans ē
participium et creator nomē verbale. Contra. nam partici-

pium et nomen verbale videntur idem significare. et per
consequens si participium numeratur secundum supposi-
ta: et similiter nomen verbale. ¶ Respondeo ad ista. Ad pri-
mum dico quod concedo quod plurimum suppositorum non potest
esse una actio si agunt principis distinctis accipiendo pri-
cipium pro principio quo. Si tamen agunt eodem principio quo
sicut est in proposito tunc talium suppositorum est una actio.
Unde ratio quare personis conuenit creare est essentia que
est una indiuisa in omnibus personis in quibus est una omni-
potentia et idem intellectus et voluntas que sunt unum prin-
cipium quo productionis rerum. ¶ Ad secundum concedo
quod persone sunt tres creantes: sed nego quod sint tres cre-
atores: quia licet creans numeretur ad numerationem sup-
positorum non tamen creator sic numeratur. Ratio est ista
quia creans est adiectiuum: et adiectiua quantum ad modum
significandi numerum habent a suis suppositis: substanti-
ua vero a se ipsis secundum formam significatam seu formam
sibi innatam. Et sic propter pluralitatem suppositorum pa-
ter et filius et spiritus sanctus sunt tres creantes: sed propter
unitatem entis que est ratio in personis creandi. et propter uni-
tatem omnipotentie significate per hoc nomen creator. et pro-
pter unitatem intellectus et voluntatis: que sunt in tribus qua
eterna et qua omnipotentia: et quo intellectu et qua volunta-
te persone creant omnes tres persone dicuntur unus creator. Et
ad illud quod dicitur quod participium et nomen verbale videntur idem
significare: dico quod licet idem videantur significare non tamen
omnibus modis significant idem quia nomen verbale cum sit substanti-
uum dicit principium actus per modum habitus et quod est: et
ut sic dicit independentiam ab altero. Participium vero
dicit actum ut est in fieri: et conuenit tempus. et sic dicit
dependentiam et ut dicit dependentiam non potest deter-
minare dependentiam alterius: nomen verbale cum dicat
independentiam potest determinare dependentiam. Et
sic stat quod tres persone sunt tres creantes sed non tres crea-
tores: sed unus creator. ¶ Et si dicatur contra istas responsio-
nes quod si omnes tres persone creant ut unum et sunt unus
e ij

creatoz. sequeretur q̄ vna persona non creat mediāte alia
sed hoc est falsum quia creature procedūt a filio mediante
spiritu sancto et a patre mediante filio et spiritu sancto et p̄
p̄ns nō procedūt ab eis vt ab vno nec p̄ vnū principii exi-
stens in eis. Ad hoc dicit Richardus. li. ij. di. j. q̄ licet crea-
te pcedūt a p̄re mediante filio et spūsctō et a filio mediante
spūsctō nihilomin⁹ pcedunt ab ip̄o p̄re immediate qz illa
mediatio nō excludit imediatiōez q̄ potest declarari aliq̄
liter a fili. Un̄ spūsctūs pcedit a p̄re et filio inq̄stū fili⁹ hēt
a p̄re pōz spiratiua⁹ et nihilomin⁹ pcedit a patre imediate
Un̄ non pcedit immediatius ab vno q̄ ab alio qz cum ab
eisdē pducatur p̄ vnā potentiā spiratiuā ab eisdem pce-
dit sic ab vno principio. Et hec de isto ca. (in quo tractatur
quō om̄s tres p̄sone sūt vn⁹ dñs vniuersi) dicta sufficiant.

Pater a nullo est. nō factus. nec cre-
creatus: nec genitus. *filij ap̄re solo ē nō fact⁹
creatus sed genit⁹*

Postq̄ Atha. deteriauit d̄ vnitatem eēne et distinctiōem p̄sona-
rū et de eq̄litate earū in oib⁹ p̄fectiōib⁹. Lōseq̄nter deter-
miat d̄ Arrianos et similiter cōtra alios grecos d̄ p̄ductio-
ne duarū p̄sonarū. Et ante q̄ determinaret quō fili⁹ et spūsctū-
ctus pcedūt: deteriat de p̄re quō ē a se et a nullo alio p̄ce-
dens. ¶ Pro quo sunt aliqua notāda. Et primo ē notādū
q̄ in deo (p̄ter eēnaz diuinaz q̄ nec gñat nec gñat: nec pro-
ducit nec pcedit: vt d̄r de sūma trini. et fi. catho. ca. damp-
namus.) oportet ponere vnā p̄sonā im̄pductaz et a se. de
qua dicit Athana. in sim. p̄r a nullo ē nō fact⁹ nec creat⁹ nec
genitus. ¶ Primo. n. dicit q̄ pater est a nullo vt ostēderet q̄
p̄r ē a se et nō ab alio: qz si eēt ab alio aut eēt factus: et hoc
nō qz q̄ fit ab alio ē effectus eius. et fit de materia aliq̄: q̄a
factio est p̄ductō rei de materia exteriori: aut esset ab alio
p̄ creationez: et hoc non: quia creatio est productio rei de
nihilō: aut est ab alio p̄ productionē aliquā et hoc non vt
dicit hic Athana. nec genit⁹. hic enī nec genitus: accipitur
pro im̄producto q̄cunq̄ productione. ¶ Secundo est no-
tandum. (vt dicit Petrus de aquila. li. p̄i. di. xxvij.) q̄ in-
genitum dicitur tripliciter. Vno modo prout dicit nega-

tionē infra generationē idest scōz q̄ negat vnū modū pdu
cēdi q̄ dicit generatio : et sic spūſctūs potest dici ingēit⁹
q̄a nō generat et isto mō nō intellexit Atha. Alio mō dici
tur ingēitū p̄vt dicit negationē productiōis in ratione ē
mini p̄ducti totaliter vt totalitas aspicit suppositū puta ī
cōicabilez subsistētiā : et sic essentia potest dici ingēita. q̄a
productum isto modo et supposituz et ingēitū sic accep=
tum vt dicit negationem productionis non est supposituz
nec isto modo intellexit Athanasius. Tercio modo accipi
tur ingēitum secūdum q̄ dicit negatiōem extra genera=
tionē infra q̄cunq̄ p̄ductionē de natura p̄ducētis siue sit
per assilatiōez siue nō. Et isto mō ingēituz cōueit soli p̄ri
q̄z isto⁹ ingēitū dicit suppositū siue p̄sonā / et significat caren
tiā ḡnatiōis geniti siue p̄ductiōis p̄ducti p̄p̄e sūpti. et no
tāter dico p̄ducti p̄p̄ie sūpti. q̄z productū accipitur triplr
¶ Uno⁹ large p̄ q̄libet p̄ducto. Alio⁹ coiter pro termino for=
mali siue p̄ forma hīta p̄ productōez. Tercio⁹ proprie pro
terio totali p̄ducto sic pōit p̄phus vñ. meth. vbi dicit q̄ so
lū p̄positum p̄ se ḡnat : et sic intellexit Athana. q̄n dixit lo=
quēs d̄ p̄re q̄ ē prima p̄sona in trinitate nec geitus. ¶ Ter=
cio est notandū q̄ non repugnat in deo cum vnitāte essen
tie stare p̄ductio ad intra p̄ actum intellectus seu memo
rie fecunde : hoc enī patet q̄z q̄ncunq̄ aliquid de sua rōe
est principiū productiuū illud in quocūq̄ est sine imp̄fecti
one et a se / si nō hēt terminū adequatū ē p̄ncipiū p̄ductim
tale enim principiū est memoria secunda patris / que me
morā fecunda est intellectus cum obiecto quod est eēna
nam memoria fecunda est principiū productiuum noticie
genite / et cū in deo sit memoria fecunda / in deo est princi
piū productiuū noticie infinite / et cum illa noticia nō sit
accidens sicut in nobis. quia in deo nullum potest esse ac
cidens oportet q̄ sit per se subsistens et sit p̄sona. ¶ Quar
to ē notandū (vt dicit sanctus Thomas in pri. p̄te. q. xxvij
ar. iij.) q̄ processio illa que est in diuinis que attēditur se=
cundum rationem intellectus seu memorie fecunde est se=
cunduz ratiōem silitudinis et cum sit scōm rōem similitu=
e. iij.

diuini habet rationem generationis cum omne generans generat sibi simile et sic productio noticie genite in diuinis dicitur generatio et noticia producta dicitur genita et filius cum producat per modum similitudinis de essentia patris gignentis. ¶ Quinto est notandum. quod ad hoc quod aliqua productio dicatur per modum nature tria requiruntur. Primo quod principium sit determinatum ad unum. Secundo quod sit assimilatiuum quia natura est vis insita rebus ex similibus filia per creationem. Tertio quod illud principium in sua operatione non requirat intellectionem dirigentem in operando sed illud ex se existit in operationem istam enim ita sit in memoria patris scilicet in memoria quam est in patre et sic noticia genita quam dicitur filius dicitur produci per modum nature. ¶ Sexto est notandum quod memoria in deo habet duos actus scilicet intelligere et dicere qui actus sunt eternaliter ordinati sicut sunt lucere et calefacere respectu corporis luminosi. Nam intelligere est prius et dicere seu gignere est posterior positate naturalis intelligencie et non positate durationis. Per primum non gignitur noticia sed per secundum. Nam primus communis est omnibus tribus personis et non secundus sed solus patri conuenit. Nam per primum actum intellectus diuinus intelligit se et lapidem et omnia alia et illa dicitur intellectio essentialis seu noticia essentialis: quam noticia non est genita: sed solum dicitur pullulare ex secunditate intellectus. ¶ Istis premissis pono istam conclusionem quod propter personam quam est in diuinis improducta (quam dicitur pater) est alia persona quam procedit per modum nature a patre per eternalem generationem ut dicit Athanasius in simbolo. filius autem a patre solo est non factus nec creatus sed genitus. ¶ Ista conclusio probatur. Et primo per rationem nam memoria secunda est principium productiuum naturaliter seu per modum nature sed noticia genita que dicitur filius producit per memoriam secundam patris / ergo producit a patre per modum nature. minor manifesta est ex eo quia filius in diuinis producit ut verbum: ut dicitur Johan. primo quod in principio erat verbum. et ut dicit Augustinus in sermone sancti Johan. baptiste x

bum est q̄ intra mentem concipimus. maior vero patet ex
hoc quia memoria patris ē determinatū principium ad
vnum / ⁊ est principium assimilatiuum et non requirit in
tellectionem intrinsecam dirigentem sicut facit voluntas
sed se ipsa exit immediate in intellectionem .et per conse
quens est principium productiuum per modum nature.
¶ Secundo probatur conclusio per dictum Augusti. libro
xj. de trinitate capitulo .xxiij. vbi dicit credimus et tene
mus ⁊ firmiter predicamus q̄ pater genuit verbum hoc
est sapientiam per quam facta sunt omnia vnigenitum fi
lium vnus vnum / bonus equaliter bonum / eternus coe
ternum. Ex quo dicto Augusti . patet conclusio scilicet q̄
filius per modum nature ē pduct⁹ a p̄re. ¶ Tercio pbat cō
clusio p̄ deteriorationē eccleie vt habet de sum. tri. ⁊ fi. catho.
ca. firmiter credim⁹. vbi dicit q̄ p̄r est a nullo filius a patre
solo absq̄ initio pariter ac fine semp pater generans fili⁹
nascēs. Hec em̄ vba sunt q̄ dixit Athanasius in sum : nā pri
mo dixit p̄r a nullo ē nec factus nec creatus nec genit⁹. Et
Et statim subiunxit filius a patre solo est non factus nec
creatus sed genitus . Hic athanasius ostendit primo q̄ fi
lius procedit a patre. Secundo quomodo procedit : et di
cit q̄ non factus nec creatus quia esse factum et esse crea
tuz creature conuenit / quia factio est productio rei de ma
teria exteriori . et creatio est productio rei de nihilo . fili
us autem non est creatura et sic non procedit a patre fac
tus nec creatus . Hoc autem dixit Athanasius contra ar
rianos qui dicebant filium esse puram creaturā : sed quo
modo procedit a patre dicit sed genitus : generatio enim
est productio de natura gignentis in similitudinem natu
re : et sic quia filius producit per modum nature habet
esse per generationē et dicitur genit⁹ cū pducatur per mo
dum similitudinis de essentia patris gignentis . ¶ Insta
tur cōtra istam cōclusionē / et cōtra dictum Athana. Et p
batur q̄ in deo non potest esse talis productio filij. Et pri
mo sic. nulluz pductuz est ex se necessariuz / s̄ quicquid est
e. iij

in eēna diuina est: ex se necessariū ergo nichil est ibi produ-
ctum. minor nota ē: maior vō pbat tripliciter. Primo sic nihil
est nccario ex se et ab alio. s. pductū si ē nccariū est nccariū
ab alio q̄ nō a se. Secūdo probat illa maior sic. omne produ-
ctū possibile fuit produci sed possibilitas repugnat necessi-
tati ergo nullū pductum ē nccariū. Tercio pbat illa ma-
ior sic. species includit gen⁹: s. gñatio ē spēs mutatiōis scōz
p̄h̄m in post p̄dicamēt⁹ q̄ nō est s̄n mutatiōe: sed in dō nlla
est mutatio q̄ nec gñatio. ¶ Secūdo p̄ncipalit⁹ sic. nā in dō nō
pōt eē alteratio ergo nec gñatio. añs patz de se: p̄na vō pro-
bat: nā veri⁹ d̄z negari in deo gñatio q̄ alteratio et loci mu-
tatio ex eo qz loci mutatio et alteratio requirūt p̄fecti⁹ sub-
iectū q̄ gñatio cū ille requirāt ens in actu et gñatio ens in
potētia s̄m p̄h̄m. ¶ Tercio sic productio nō ē sine depēdē-
tia. s. in diuinis nlla ē depēdentia ergo in diuinis nulla ē p-
ductio. maior enī pz qz alit⁹ nata eēt ex eā in pducēte et p-
ducto et nō p̄exigere⁹ in pducēte q̄ ē p̄ rōez pductōis. mi-
nor vō pbat qz depēdens ē imperfecti⁹ illo a q̄ dependet.
¶ Quarto sic. nā si t̄lis pductio eēt in diuinis. seq̄ret⁹ q̄ fi-
lius gñaret⁹ de s̄ba p̄ris: s. h̄nō ē v̄m. q̄ nō ē talis gñatio nec
productio in diuinis: p̄na ē nō d̄ se qz gñatio ē productio alic⁹
de s̄ba gignētis s. q̄ p̄ns sit falsū pbat. nā si fili⁹ in diuinis
est de s̄ba p̄ris: aut li de dicit distinctionē essentie. aut nō. si
dicit distinctionem essentie. ergo essentia est disticta in pa-
tre et in filio: q̄ est falsum. si autem non dicit distinctionem
essentie sequeretur q̄ sicut filius est de substantia patris q̄
ita pater esset de substantia filij q̄ est falsum. ¶ Quinto sic
nam si talis productio seu generatio esset in diuinis seque-
retur q̄ esset naturalis: sed in deo non potest esse aliqua p-
ductio naturalis cum omne quod est in deo sit supra om-
nem naturam ergo et cetera. ¶ Sexto sic. si talis productio
seu generatio eēt in diuinis esset necessaria. sed productio
talis necessaria non potest esse in deo: ex eo quia si eēt ne-
cessaria non esset voluntaria et si non esset voluntaria eēt
tristis: q̄ secundum p̄philosophum v. methaphisice omne
involuntarium triste. sed in diuinis nichil est triste: ergo ni-

chil est ibi inuoluntarium. ergo pater si generat filium ge-
nerat eum voluntate. ⁊ per consequens non necessitate qz
voluntas est libera: sed hoc est falsum qd aliquid sit in deo
quod non sit necessarium. ergo in deo non est talis produ-
ctio. ¶ Respondeo ad ista. Ad primū nego maiore scilicet
qd nullum productum est ex se necessarium q̄uis non sit a
se necesse esse sed ab alio. Unde filius est ex se necesse esse
formaliter sed a patre productiue est necessario esse cum
quo haberet eandem entitatem et necessitatem. Et sic si-
militer nego maiorem prime probationis maioris. Ad se-
cundam probationem illius maioris dico qd possibile acci-
pitur tripliciter. Unomodo dicitur possibile quod oppo-
nitur impossibili et isto modo possibile est deum eē. Secū-
do modo dicitur possibile prout diuiditur contra necessa-
rium et est contingens et istud possibile non cadit in deo.
Tertio modo dicitur possibile in relatiōe ad agens: et isto
modo omne producibile dicitur possibile Et sic dico qd pos-
sibile vt dicitur in relatione ad agens non repugnat neces-
sario ex se formaliter. Ad tertiam probationez dico. qd mu-
tatio duo dicit scilicet terminum productum et subiectum
mutabile: Primum dicit perfectionem. Secundus vero di-
cit imperfectionem. In creaturis generatio includit in se
mutationem q̄tum ad ista duo propter imperfectionem
eius. In deo autem generatio dicit primum quod dicit p-
fectionem et non secundum qd dicit imperfectionem. Et sic
dico qd in creaturis generatio est species mutationis non
tamen in deo. ¶ Ad secundum argumentum principale di-
co (vt dicit Scotus li. pri. di. ij.) qd mutationes alie a gene-
ratione ex ratione sua formali sunt imperfectiores genera-
tione: quia termini inducti sunt imperfectiores quam ter-
mini generationis tamen alie mutationes q̄tum ad illud
qd presupponunt non requirunt tantam imperfectionem ī
subiecto q̄tam requirit generatio: et hoc vt generatio est
mutatio quia generatio talis requirit subiectum in poten-
tia Alie autem mutationes requirunt subiectum in actu.
Ad propositum applicando dico qd generatio non trāssert

ad diuina secundum illud quod presupponit generatio puta subiectum
mutabile : sed transferre ad diuina inquantum est productio sub
ratione quam productio est alicuius termini substantialis qui ter
minus est perfectior quam termini aliarum mutationum ¶ Ad ter
tium nego maiorem quod non sequitur est ab alio quod dependet. Et cum pro
batur per independentiam concedo quod eadem independenter est natura
in producere et productum. Et cum dicitur quod non est preexistens nature
et cetera. nego priorem quod dependens sequitur entitatem formalem et quod in diuinis
est eadem entitas absoluta ideo nulla est dependens sed tamen est ibi per
existens originis quod pater habet essentiam a se et filius a patre. ¶ Ad quar
tum dico quod filium produci de substantia patris debet sic intelligi ut licet de non
dicat precise originem quod isto modo creature essent de substantia dei
nec quod dicat precise substantialitatem quod tunc pater esset de substantia filii : sed debet
intelligi per licet de deum originem et substantialitatem scilicet ut sit talis sen
sus filius est de substantia patris id est filius originatur a patre ut
substantialis ei. Et sic argumentum non procedit quia non sequi
tur propter hoc quod essentia sit distincta in eis : nec sequitur quod
pater sit de substantia filii. ¶ Ad quintum dico quod naturale distinguitur
Uno modo contra violentum. alio modo contra supra naturale.
tertio modo contra voluntarium. quarto modo contra artificiale. Et sic
dico quod generatio in diuinis non est naturalis secundo modo
ut naturale distinguitur contra supra naturale : ex eo quod est summe
supra naturalis. sed accipiendo alijs tribus modis productio
filii est naturalis quod non est violenta nec libera nec artificia
lis. Et licet filius dicatur ars patris non tamen producit per mo
dum artis nec proprie dicitur ars sed appropriate dicitur ars quia per
ipsum et mediante ipso pater omnia operatur : cum dicatur sa
pientia genita patris. Ideo dicitur 3o. primo. omnia per ipsum
facta sunt et sine ipso factum est nichil. et sic dico ad argumentum
quod licet illa productio sit super omnem naturam creatam non ta
men est supra naturam increatam : et simpliciter illimitata et sic debet na
turalis. ¶ Ad sextum dico quod productio filii est necessaria nec proprie
sequitur quod sit involuntaria. nec tamen sequitur quod si pater non genuit filium
involuntarie quod propterea sequitur quod genuit eum voluntate. multa
enim facimus que non involuntarie ymo facimus ea volentes : et tamen vo
luntas non est principium elicitiuum respectu illorum. Et sic dico (ut

dicat Sco. li. j. di. vij.) qd p̄r gignit filiū volēs non qd voluntas sit p̄ncipiū elicitivū filiū s̄ h̄ mo° qz p̄r in p̄o signo originis formalr intelligit / z tūc hēt etiā actū volēdi. In secūdo autē signo originis p̄r gignit filiū z vult illā gignitionē volitiōe hīta in p̄io signo originis. Et hec de isto ca. (in q̄ tractatur q̄modo fili⁹ procedit a p̄re) dicta sufficiant.

S̄p̄s s̄ct̄s a patre z filio: non fact⁹: nec creat⁹: nec genitus: s̄ procedens

Postq̄ Athana. deterioravit quō fili⁹ p̄cedit a p̄re per nat̄alem ḡnatiōez. Consequēter deteriorat quō s̄p̄s s̄ct̄s (qui est tertia p̄sona in trinitate) p̄cedit a p̄re z a filio. ¶ Pro q̄ sūt aliq̄ notanda. Et p̄io est notandū. qd sicut cum vnitāte essētie stat productio ad intra ī dō per actū memoriē fecundē / sic potest stare z stat alia productio ad intra per actū volūtatis fecundē. Hoc enī p̄z. ex eo qz quicūqz aliquid de sua ratiōe formali est p̄ncipiū productivū / illud in q̄cūqz est sine imperfectiōe si nō h̄z teriūz adēq̄tum est p̄ncipiū productivū: tale p̄ncipiū est volūtas fecunda / q̄ est volūtas h̄is obiectū amabile infinitū q̄ volūtas fecunda est p̄ncipiū productivum amoris infiniti / et est in deo. et p̄ p̄ns ī deo erit p̄ncipiū productivū amoris infiniti. Et cū in deo amor nō sit acc̄s sicut ī nob̄ / sequit̄ qd est amor per se subsistens / et sic videtur qd non repugnat in deo cum vnitāte essētie simul cū productione q̄ ē per actū memoriē fecundē stare aliā p̄ductionē p̄ actū volūtatis fecundē. ¶ Sc̄do est notandū qd ille due p̄ductiones q̄ sunt in diuinis nō sūt eiusdē rōis vt p̄z. qz vna ē per actū memoriē fecundē. per mōz nat̄e z similitudinis. Et alia p̄ actū volūtatis fecundē p̄ modū ī aliū tēdētis: qz fili⁹ p̄ducit̄ vt noticia seu verbum s̄p̄s s̄ct̄s vt amor. Et si dicat̄ qd p̄ncipiū productivum in dō respectu āb̄az p̄ductionū est eiusdē rōis. Et s̄l̄r terminus formalis earz est eiusdem rationis. vt p̄z qz eēna diuina est p̄ncipiū productivum z teriūz for̄alis earz. et p̄ p̄ns videt̄ qd ille p̄ductiones sint eiusdē rōis. Ad h̄ dicit̄ p̄e. de aq̄. li. j. di. ij. qd p̄ncipiū p̄ductivū illaz p̄ductiōz nō est eiusdē rōis for̄a-

lis p tãto qz in vna pductiõe e meõria fecũda vt includit
intellectũ et eẽnaz z in alia volũtas fecũda vt includit vo
lũtatẽ z eẽnaz z ista nõ sunt eiũdẽ rõis formalis . Et quã
uis terminus formalis ambaz pductionũ sit eadẽ eẽna non
tũ ppter hoc debẽt dici eiũdẽ ratiõis ex eo qã nõ eodem
mõ cõmunicat illis psonis per vnã pductiõe et per aliaz
sicut pz in motibus . naz idẽ termin⁹ ad quẽ potest acquiri
per motũ rectũ et per motũ circularẽ et tamen illi motus
sunt diuersaz rationũ propter modũ diuersuz procedendi
¶ Tertio est notandum qz principiũ producens quod ista
rum productionũ siue sit per actuz memorie fecunde siue
sit per actum voluntatis fecunde non est essentia diuina .
vt dicit Magister li. pzi. di. v. vt patet . per determinatiõe
ecclesie vt habet de sum. trini. z fi. catho. ca. dampnamus .
vbi dicit . Nos aut sacro approbante concilio credimus z
confitemur cuz Petro lõbardo . s. cuz Magro sententiaz
qz vna quidem res e q est incõprehensibilis z ineffabilis .
Et illa qdez res nec est gñans nec genita nec pcedens . oz
ergo qz pncipiũ / qd haruz pductionum sint persone diui
ne quaz psonarũ vna est producens et nõ producta . vt e
persona patris / qui (secundum qz dicit Augustinus) est pñ
cipium totius trinitatis . Et alia persona est producens et
producta / producens simul cum patre spiritum sanctum
producta tamen a patre . Et alia persona producta et nul
lo modo producens . ¶ Quarto est notãdum qz sicut me
moriam habet duos actus essentialiter ordinatos in deo q
sunt intelligere et dicere : vt dictum est in precedẽti capitu
lo : Ita voluntas in deo habet duos actus essentialiter or
dinatos qui sunt velle et spirare . Cille enim est pziõ act⁹
qz spirare pziõitate naturalis intelligentie : z non tamẽ du
ratiõe . p primuz actuz non producitur spũs sanctus s p pñ
Primus actus e cõis omibus tribus psonis : z dicitur act⁹
eẽnalis qui pullulat ex fecunditate voluntatis . Secundus
actus solum conuenit duabus psonis scilicet patri et filio .
¶ Istis p̃suppositis pono istã cõclusionẽ . qz (p̃ter personam
patris que est improducta : z p̃ter psonã filij que pducit

p actū memorie fecūde) ē i diuinis alia psona pducta a pa-
tre z a filio p actū vnlūtatī fecūde. vt dicit Atha. iu simbo-
lo spūſſctūs a p̄re z a filio nō fact⁹ nec creat⁹ nec genitus ſ
pcedēs. ¶ Iſta p̄ſio probat. Et p̄o probat. q̄ in diuinis ſit
pſona pducta p actū volūtatī fecūde. Et p̄o p̄ Auguſt.
¶ Un̄ Aug. xv. d̄ trini. dicit q̄ spūſſctūs erit 'quodā mō da-
tus ſ exire p mōm doni ē exire p actū volūtatī. ergo zc.
¶ Secūdo probat p ratiōem ſic. ſicut intellectus ſe hēt ad
gñatiōem filij. ita volūtas ad productionē spūſſancti. ſed
gñatio filij eſt p actum intellectus qz produciť vt verbum
ergo pductio spūſſcti eſt per actum volūtatī et pducit
vt amor vt dicit Augu. q̄ spūſſctūs amor eſt patris z filij.
¶ Tertio probatur. per determinatiōez eccleſie. vt habet
de ſūma. trini. et. ſi. catho. ca. firmiter credim⁹. vbi dicit q̄
filius a ſolo p̄re ē spūſſctūs pariter ab vtroqz abſqz initio
pariter ac fine pater ſemp gñans filius nāſcens et spūſſan-
ctus procedens. Et notanter dicit procedens qđ idem eſt
vt hic accipit q̄ alio modo q̄ natus vel genitus. pcedere
enim cōe eſt ad om̄es origines. Et qm̄ proceſſio spūſſan-
cti erat innoiata vocat̄ noie cōi et dicit̄ proceſſio: z ipe ſpi-
rituſſanctus dicit̄ procedens. q̄ proceſſio ad doctorib⁹ theo-
logis vocat̄ ſpiratio. q̄ eſt proceſſio per actuz volūtatī.
Et ideo spūſſctūs d̄r spūs z d̄r ſanctus. Dicit̄ enī spūs ex
eo (vt dicit ſctūs Tho. in p̄ri. p. q̄. xxvij. ar. iij. qz proceſſio
que attēditur ſecundum actionem volūtatī cum nō ſit
ſm̄ rōez ſilitudinis ē ſm̄ rōem impellentis et mouentis in
aliud: et ſic q̄ ſic pcedit nō pcedit vt genitū ſ pcedit vt
ſpiritus. Dicit̄ etiā ſctūs ex eo vt dicit Petrus d̄ tharātha
li. p̄ri. di. x. qz ſctitas eſt cōditio volūtatī z nō intellect⁹. z
ſic (qđ pcedit p actum rectuz volūtatī) ſanctum proprie
dicitur. ¶ Scđo pbat p̄cluſio q̄tuz ad illud q̄ dicit̄ in ea. ſ.
q̄ spūſſanctus pcedit a patre z a filio. Et primo ſic Unde
Apl⁹ ad gala. iij. dicit miſit deus spūz filij ſui i corda v̄ra
hic Paul⁹ oſtendit qđ spūſſctūs pcedit a p̄re inq̄tum di-
cit miſit deus. ſ. p̄r Etiam q̄ pcedit a filio inq̄tum dicit ſpiri-
tum filij ſui. ¶ Scđo probatur p ratiōem ſic. qñcunqz eſt

aliquod suppositū perfectū hñs pñcipiū pductim pfectū
aī qđ pductio ponat in eē pōt illā pductiōez pñcipiare/et
siē nccē esse nccio pñcipiat: s̄ fili⁹ ē huiusmōi qđ filius nccio
pducit sp̄m̄sc̄tūz. maior pz. mior vero probat qđ fili⁹ ē sup
positū pueniēs spiratiōi/ z hēt volūtātē pfectā hñtez obie
ctū diligibile p̄sens qđ ē pñcipiū pductiuū sp̄ūsc̄ti/ qđ sp̄ū
sc̄tūz produciť in tertio signo/ filio aut coīcat qđquid hēt i
sc̄do signo. et in illo hēt qđquid ē nccm pñcipio pductiuo:
z p pñs hēt pñcipiū qđ pducitur sp̄ūsc̄tūz ante qđ sp̄ūsc̄tūz
producat. z p pñs sp̄ūsc̄tūz procedit nō solū a p̄re s̄ etia
a filio/ Sctūs Tho. in p̄i. par. q. xxxvj. ar. ij. probat istam
ptē cōclusiōis sic/ qđ cum p̄sone distinguantur per relatio
nes originis si sp̄ūsc̄tūz nō procederet a filio sicut a p̄re
non distingueretur realiter ab eo qđ est falsum. Ad hoc di
cit Sco. et etia Landul. et p̄e. de aq̄la qđ ista ratio nō cō
cludit de necessitate ex eo qđ nō ē verū qđ dato qđ sp̄ūsc̄
tūz nō procederet a filio qđ propter hoc non distinguere
tur ab eo realiter. Un̄ licet mō p̄sone distinguātur p rela
tiones originis tñ si sic eēt qđ sp̄ūsc̄tūz non procederet a
filio non distinguerent̄ per relatiōes originis s̄ per relatio
nes dispatas. ¶ Tertio p̄batur qđ sp̄ūsc̄tūz pcedat a
p̄re z a filio per determinatiōez ecclie. et per decretalē p̄al
legatā sup̄ius in p̄cedētibz probationibz qđ p̄bant sp̄m̄
sc̄m̄ procedere p̄ actuz voluntatis. ibi papa dicit qđ sp̄ūsc̄
tūz pcedit p̄ter ab vtroq̄. ¶ Sc̄do p̄batur p̄ decretalem
fidei de sum. tri. et fi. catho. li. vj. vbi d̄r fidei ac deuota p
fessione fatemur qđ sp̄ūsc̄tūz a p̄re et filio non tanq̄ duo
bus pñcipijs s̄ tanq̄ ex vno pñcipio nō duabus spira
tionibz s̄ vnica spiratione pcedit. Et hoc est qđ dicit Atha.
sp̄ūsc̄tūz a patre z filio lhocaūt dixit qđ aliquos grecos
qđ dicebāt sp̄m̄sc̄m̄ a solo patre pcedere qđ est contra d̄ter
minatiōez ecclesie romane vt allegatū est Dicit vltra quō
pcedit ab eis z dicit non factus nec creat⁹. hoc aut dixit qđ
arria. qđ dicebāt filium z sp̄m̄sc̄m̄ eē puras creaturas. Dicit
etia nec genit⁹ sicut filius. s. p̄ actū mēozie fecūde. lhoc pa
ter qđ sp̄ūsc̄tūz est a patre et filio simul et nullus potest eē

filiius natus vel genitus duorum nisi patris et matris quod in divinis non est ponendum non est ergo a patre et filio natus vel genitus sed procedens. id est per actum voluntatis ut declaratum est superius. quia in divinis non sunt alii modi procedendi quam per intellectum et voluntatem / et ideo si spiritus sanctus procedit per alium modum quam per intellectum sequitur quod procedit per actum voluntatis. ¶ Instatur contra istam conclusionem et contra dictum Athanasii. Et primo probatur quod spiritus sanctus non procedat a patre et a filio. Et primo sic: nihil est ponendum circa articulos fidei quod non est expressum in euangelio. sed spiritus sanctus procedere a filio non est expressum in euangelio. ergo etc. ¶ Secundo sic. nam sicut est in ymagine creata / ita est in ymagine increata: sed in ymagine creata scilicet in nobis amor non procedit a verbo ergo similiter in deo amor non procedit a verbo / sed amor dicitur spiritus sanctus / verbum autem dicitur filius. ergo etc. ¶ Tertio sic. nam spiratio passiva est propria uni persone: ergo et spiratio / activa debet esse propria uni persone. antecedens notum est. consequentis vero probatur. quia quilibet istarum relationum est eque perfecta et eque incommunicabilis. ¶ Quarto sic. nihilominus simplex est a pluribus eque et immediate / quia aliter esset maior simplicitas in principiato quam in principio seu in principiante sed spiritus sanctus est omnino simplex. ergo non est a pluribus suppositis. ¶ Quinto sic. aut pater sufficienter spirat spiritum sanctum aut insufficienter. non est dicendum quod insufficienter. ergo sufficienter spirat. et sic non producit eum filius: quia dicit Iohannes primo philosophorum Frustra est fieri per plura quod potest fieri per pauciora. ergo. ¶ Sexto sic: non est minoris perfectionis in filio intellectus quam voluntas. sed per intellectum non producit verbum. ergo per voluntatem non producit spiritum sanctum. ¶ Septimo sic. Unde damascenus li. pri. dicit spiritum inquit sanctum ex patre dicimus. ex filio omnino non dicimus. videtur ergo secundum istud dictum Damasceni. quod spiritus sanctus solum procedit a patre et non a filio. ¶ Secundo probatur quod spiritus sanctus non procedit per actum voluntatis. Et primo sic. unus enim nature unicus est modus communicandi finem commentatorem

octauo phisicorū: si natura diuina cōicātur p actū intellect⁹ er-
go nō per actū voluntatis. ¶ Secūdo sic natura est vis insita
reb⁹ ex similib⁹ similia pcreās. s. spūssct⁹ est filius patri in
natura g. pducit per modū nature et nō p actū voluntatis.
¶ Tertio sic. nichil ē volūtū per actū voluntatis nisi preco-
gnitū. s. Augusti. xv. de tri. sed spūssct⁹ nō ē precogni-
tus p cognitiōe abstractiua: qz illa ē imperfecta nec intuiti-
ua: qz illa ē obiecti inquātū existēs ē sed spūssct⁹ nō exi-
stit ante q. pducatur. ¶ Quarto sic. nā pductio spūsscti ē
necēcia: s. si pducere p actū voluntatis ei⁹ productio nō eēt
necessaria. g. et c. maior nota ē. minor vō pbat: nā pductio
q. est p actū voluntatis est libera et ē ad opposita. s. talis nō
est necessaria ex eo: qz necessariū et liber ex oppōito disti-
guntur. ¶ Respondeo ad ista. Et pmo ad argumēta pma q.
pbat spūssctū nō pcedere a filio. ¶ Ad pmu nego maio-
rem. nā xpm descēdisse ad inferos est articulus fidei. et tñ ex-
presse nō habet in euāgelio. Tñ multa tradita sūt q. nō fu-
erūt expssa in euāgelio. v. p scripturā. vel p p̄suetudinē se-
cundū q. necessitas requirebat qñ noue hēses insurgebāt.
Etia pōt dici ad miores q. licet expresse nō habeat in euan-
gelio spūssctū pcedere a filio: habet tñ subintellecte. Tñ
Johan. xiiij. dicit q. dixit xps apostolis. paraclit⁹ aut spūss-
ct⁹ quē ego mittā vob a p̄e qui a p̄e procedit. Per
hoc enim q. dixit quē ego mittā vob a p̄e. ostēdit spūssctū
sanctū ab eo pcedere: qz missio est processio t̄p̄alis a per-
sona mittēte p̄supponēs p̄cessiōez eternā. ¶ Ad scdum di-
co q. nō valet similitudo in dō et in creaturis qz in creatu-
ris nō cōicātur vbo fecūditas voluntatis. in diuinis autem sic
¶ Ad terciū nego cōseq̄ntiā. qz natura diuina nō pōt haberi
in vna p̄sona plurib⁹ productionib⁹. tñ vna p̄sona pōt plu-
rib⁹ sup̄pōitis cōicare naturā. Et plures p̄sōe possunt p
vnā productionē cōicare naturā. Et ad illud q. dicit qd sicut
spiratio passiua conuenit. et c. Dico q. nō valet. qz spiratio
passiua est cōstitutiuā p̄sone et non spiratio actiua s. adue-
nit p̄sōis iā p̄cōstitutis. ¶ Ad qrtum nego maiore qñ
sup̄pōita pducētia pducūt vnico p̄ncipio et vna pductiōe

sicut ē in pposito in pductiōe spūscti qua p̄r et filius pdu-
cūt sp̄m̄sc̄m. Un̄ licet p̄r et fili⁹ sit duo nō t̄m̄ pducūt sp̄m̄sc̄m
vt duo s̄ vt vnū vt hētur i decretali p̄allegata li. vi. Un̄ l3.
dicāt duo spirātes nō t̄m̄ dicūtur duo spiratores et hoc ē qz
spirāt ip̄z sp̄m̄sc̄m nō inq̄tū duo s̄ inq̄tū vnū. ¶ Et si q̄rat
quō pōt eē cū sit due plone et q̄ spirēt inq̄tū vnū: Dico q̄
li inq̄tū reduplicat p̄ncipiū formale et q̄a eadē ē volūtas q̄
ē p̄ncipiū formale spūscti in p̄re et in filio ideo pducūt ip̄z i
q̄tū vnū vnica spiratiōe. ¶ Et si vltra q̄rat quō ḡ dicunt
p̄r et fili⁹ duo spirātes et nō dicunt duo spiratores. Dico q̄
spirās ē adiectiuū et spirator substantiuū. adiectia em̄ q̄tū
ad mōz significādi h̄nt numez a suis sup̄oitis. substantiua
x̄o a se ip̄is s̄m̄ formā signatā et ideo p̄pter pl̄alitatē suppo-
sitorū p̄r et fili⁹ dicunt duo spirātes: s̄ p̄pter vnitatem vis
spiratiue significate seu signate p̄ hoc nomē spirator q̄ vis
spiratiua ē vna p̄ncipiatio q̄ p̄r et filius p̄ncipiāt sp̄m̄sc̄m p̄r
et filius dicūtur vn⁹ spirator et vnū p̄ncipiū spūscti. Et sic
dico ad argumētū: Et etiā ad illd̄ dictū cōe scilicet q̄ cū ac-
tio sit suppositi pluriū suppositorū non est vna actio. Dico
q̄ hoc ē intelligēdū si qd̄ libet supposituz agat suo p̄ncipio
quo distincto a p̄ncipio quo alterius: ita q̄ plura suppo-
sita agant distinctis p̄ncipiis sed quando plura suppo-
sita agunt eodē p̄ncipio quo numerosicut est in p̄posito
tunc talium pluriū suppositorū est vna actio. ¶ Et si
queratur quare spirator est substantiuū et non spirans:
cum videantur dicere eandem rem. Ad hoc dicit Richar-
dus libro primo distinctione. xij. qd̄ nomē verbale dicit p̄n-
cipium actus per modū habitus et quietis et vt sic dicit in-
dependentiam ab altero. Participiū vero dicit actum vt
in fieri et consignificat tempus et sic significat dependenti-
am et vt dicit dependentiam non potest determinare de-
pendentiam alterius. Nomen vero verbale potest deter-
minare dependentiam alterius cum dicat independentiā.
¶ Ad quintum dico q̄ pater sufficienter producit spiritū-
sc̄m et t̄m̄ filius etiam producit sp̄m̄sc̄m: s̄ nō duab⁹ pdu-
ctiōib⁹. s̄ vna p̄ductiōe t̄m̄ et vnico p̄ncipio argumen-
f.

tū pcederet si p̄r et fili⁹ pducerēt spūm sc̄m duobus princi-
pijs ⁊ duab⁹ spiratiōib⁹. Nā eodē mō probare ē q̄ filius ⁊
spū sanctus nō producunt creaturas. ¶ Ad sextum dico
q̄ in filio nō est ita secūdus intellectus sicut volūtas. quia
intellectus vt cōmunicatur filio habet terminū adequatū
in patre pducendo filiū. ¶ Ad septimū dico q̄ damasce-
nius erat grecus ⁊ sic fuit de opinione grecoꝝ: q̄ dictus di-
xit damascenus añq̄ esset determinatū ab ecclesia roma-
na et anteq̄ factum esset decretale et sic negat hic damas-
cenus. ¶ Secūdo respōdeo ad alia argumēta que probāt
spūm sanctū non procedere per actū voluntatis. Et ad pri-
mū dico. q̄ non est incōueniēs eandē naturam cōmunica-
ri duabus productionib⁹ vt dixi in secundo phisicoꝝ et in
quarto metha. patet hoc a simili q̄ idem vbi acquirē per
motum rectum et per motū circularē secūdū 1^a 3^a. v. phis.
qui motus tantū distinguūtur q̄ nō sunt adinuicem cōpa-
rabiles secūdum 1^a 3^a m septimo phisicoꝝ. ¶ Ad secundum
dico. q̄ ex illa diffinitione habetur q̄ spū sanctus ex vi sue
productionis non est imago patris sicut filius. q̄ concedo
secundum Augustinū septimo de trinitate. Ad minores di-
co (vt dicit Richardus libro primo distinctione . xxviii.) q̄
spū sanctus procedit per modū amoris de cuius processio-
nis ratione non est similitudo nature ad illum a quo pce-
dit Filius autē procedit per modū nature de cuius proces-
sionis ratione est similitudo nature ad illū a quo procedit
quia generatio pfecta semp requirit similitudinē nature i
genito ad generantem/ideo sibi cōuenit proprie esse ima-
ginem/quia ex modo suo procedendi inq̄ntum talis sibi
conuenit q̄ sit ad exp̄ssam patris imaginem: ⁊ spū sancto
nō conuenit esse imaginem patris et filiū ex modo suo pce-
dendi licet eadem essentia sit in eo. ¶ Ad tertiū dico q̄ ali-
ud est amorē esse p̄cognitū/et aliud est obiectū esse p̄cog-
nitum dico enim q̄ ad actū amoris est nc̄e obiectū esse p̄-
cognitum: sed nō oportet ip̄az dilectionē esse p̄cognitaz
sic in proposito obiectus est p̄cognitū scilicet essentia di-
uina sed non oportet dilectionē scilicet spūm sanctum eē

precognitum. ¶ Ad quartum nego minorem Et ad pba-
tionē cōcedo q̄ pductio spūscti est libera. Et ad illud q̄ di-
ciť qđ volūtas ē ad opposita dico quod est verū respectu
productionis ad extra. non tamen respectu productionis
ad intra et sic est determinata ad vñm. Et ad illud quod
diciť qđ pductio libera nō ē necessaria/ nego istud qm̄ ip̄e
spūsctus libere z necessario pducit. q̄a necessariū et libe-
rū nō opponunt: s̄ bene necessariū z cōtingēs. ¶ Si aut̄ q̄
ratur quō possunt stare necessitas z libertas. Dicēdū est
vt dicit Radulphus q̄ volūtas pōt considerari tripliciter.
Primo fm̄ se et sic diciť libera et indifferēs. Secūdo respe-
ctu sbe in q̄ est/ et sic si ē in eēna diuina fūdamētaliter ē ne-
cessaria et si in eēna creata ē ptingēs. Tercio respectu ter-
mini producti/ nā si terminus ē infinnus z necessarius ip̄a
pductio erit necessaria/ z si terminus ē cōtingēs pducit con-
tingēter. Et sic dicit Scotus li. pri. di. x. q̄ ibi ē necessitas z
libertas q̄a sicut natura hēt suā ppriā necessitatē z suā cō-
tingētiā inq̄tū pōt deficere/ ita volūtas habet suāz neces-
sitatē z suā libertatē mō predicto. Nā necessitas naturalis
nō stat cū libertate/ necessitas vō volūtatis bene pōt sta-
re cū libertate. Et sic spūsctus licet pducatur necessario/ di-
citur tamē produci p modū libertatis q̄a pducitur per p̄n-
cipiū quod ex se est formaliter liberū ¶ Et si queratur que
necessitas est illa/ dico vt dicit Petrus de aquila. li. primo
di. x. q̄ non est necessitas coactionis: sed ē necessitas natu-
ralis determinationis: quia voluntas secunda per quāz p-
ducitur spiritussanctus est determinata ex se ad producen-
dum amorem sibi adequatum. Aliqui vero dicūt q̄ est ne-
cessitas requisite pfectionis: que ē quando aliquid ex ple-
nitudine perfectionis sue redundat in aliud. Et sic vt dicūt
illi certum est q̄ pater et filius producunt spiritūs sanctum
quia ex plenitudine perfectionis eorū redundat in illum.
¶ Et si q̄rat quō volūtas diuina est principium comunicā-
di naturā diuinam cum hoc non competat voluntati crea-
te coicare naturā creatam. Ad hoc dicit Sco. li. pri. di. x. q̄
voluntas est principium coicādi naturāz nō volūtas vnde vo-
luntas.

lūtas/ s̄ volūtas vnde infinita. q̄a infinitas ē p̄p̄i⁹ modus
volūtatis diuine sicut cuiuslibet alteri⁹ attributi. Et hec s̄
isto. ca. (in q̄ tractat̄ de p̄ductiōe spūsscti) dicta sufficient.

**Unus ergo pater non tres patres:
vnus filius non tres filiū: vnus spīri
tus sanctus non tres spīritus sancti.**

Postq̄ Atha. determinauit de p̄ductiōib⁹ p̄sonarū. Cōse
q̄nter determinat/ quō in diuinis nō possunt eē plures pa
tres/ nec plures filij/ nec plures spūsscti p̄ducti. ¶ Pro q̄
sunt aliq̄ notāda. Et p̄⁹ ē notādū q̄ cū p̄ductiōes q̄ sunt i
deo ad intra numerent̄ scōm numerū p̄cipiorū nō possūt
eē pauciores q̄ due: q̄a vna tātū p̄ductio in deo ad intra eē
nō potest. Hoc p̄z vt dicit Scotus li. p̄i. di. ij. quia plurali
tas p̄cipiorū q̄uis debeat reduci ad tantam paucitatem
ad q̄ntā reduci potest cum scōz p̄p̄m p̄mo p̄hīcoz p̄la
litas non sit ponēda sine necessitate: tamē p̄incipia p̄du
ctionū que sunt in deo ad intra nō possunt reduci ad vni
tatem propter oppositum siue diuersum modū p̄incipian
di: quia vnum inclinā libere: alteruz vero naturaliter/ nec
vnū potest reduci ad aliud quia tūc illud q̄ reduceret̄ eēt
imperfectum secundum totum genus suum. et sic sicut sūt
duo p̄ncipia productiua in deo habētia productiones ade
quatas que semper manent et sic oportet q̄ sint due pro
ductiones in deo. ¶ Secundo est notandum. q̄ sicut pro
ductiones que sunt in deo ad intra non possunt esse pauci
ores q̄ due: ita nec possunt esse plures q̄ due. Hoc enīz pa
tet: quia si possunt esse plures q̄ due vel essent diuersarū
rationum vel eiusdeꝝ rationis: non diuersarū rationum
ex eo quia p̄incipia formaliter sumpta nō sunt nisi duo di
uersarū rationum que sunt intellectus ⁊ voluntas Nec
possunt esse plures productiones q̄ due eiusdem rationis
hoc enīz patet p̄mo quia si in deo possent esse plures p̄
ductiones eiusdem rationis possent esse et infinite ex eo
quia quecunq̄ causa potest plura eiusdem rationis qua

ratione pōt plura eadē ratiōe et infinita / vt p3 de intellec-
tu nostro / s̄ si possunt eē infinite pductiōes eiusdē ratiōis
necessario sunt / q̄a ibi nō ē pō sine actu: sed hoc ē impossi-
bile in deo. Secūdo p3 cōstensiue q̄a qđ est de se hoc nō est
possibile in plura eiusdē ratiōis multiplicari / sed quelibet
haz duarū pductionū ē de se hoc: et per p̄ns non potest de
se multiplicari in plura. Tertio patet q̄a q̄libet haz pduc-
tionū est necesse esse / et secūdū Auicennaz primo sue me-
thaphisice. qđ est necesse esse nō potest multiplicari in plu-
ra eiusdē ratiōis. et per p̄ns ille due productiones q̄ sunt
in deo nō sunt eiusdem ratiōis: nec possunt esse plures q̄
ille due. ¶ Tertio ē notandum q̄ non omnes persone in di-
uinis que habēt potentiā generādi possunt generare nec
om̄es habentes potentiam spirandi possunt spirare. Hoc
enim patet. quia filius habet potentiā generandi et simili-
ter spiritussanctus: et tamen nec filius nec spiritussanctus
generant. et spiritussanctus habet potentiā spirādi et ta-
men per illam non spirat. Nam filius et spiritussanctus ha-
bent illud q̄ est principiū quo generādi et sic habent potē-
tiam generādi / et spiritussanctus habet illud qđ est princi-
piū quo spirādi et sic hēt potentiā spirandi. Nam princi-
piū quo generādi est ipsa memoria fecunda que non so-
lum est in patre / sed etiam in filio et in spiritu sancto. Prin-
cipiū quo spirandi est voluntas fecunda / que non solum ē
in patre et in filio sed etiam in spiritu sc̄to. ¶ Quarto ē no-
tandum ad declarationē precedentis notabilis. q̄ potētia
generandi accipitur dupliciter secūdū q̄ dicit Scotus li-
bro primo. di. vii. Uno modo fundamētaliter. et sic est qđ
absolutū et isto mō potētia generādi ē ip̄a memoria fecun-
da et isto mō sumpta ē in om̄ib⁹ psonis q̄ sic sumpta dicit
pfectionez simplr / et quicqđ pfectiōis ē in vna psona est in
om̄ibus. Sc̄do modo accipit pōa generādi formalr scilicet p
respectū ad psonā genitā: et isto mō pō gūandi sumpta est
qđ respectiuū. et isto mō solum ē in patre potētia gene-
randi. et nec ppter hoc aliqua pfectio deficit in filio ex eo
q̄ relatiōes (sc̄oz qđ dicit Scot⁹) nec dicunt de se pfectiōz
f. iij.

simplr nec iperfectionē. et eodē mō potest dici de potentia spirādi sp̄m sanctū qz absolute sūpta et fundamētalr est ipsa volūtas secunda que ē in oībus personis. Formaliter vero accipit cū respectu ad sp̄m sanctū. et sic est respectiua: et sic sumpta solū est in patre et in filio. ¶ Istis p̄suppositis pono istā cōclusionē q̄ in diuinis nō possūt esse plēs persone q̄ tres. vna iproducta q̄ dicit̄ pater. Alia producta per actū intellect⁹ q̄ dicit̄ fili⁹. Alia producta per actū volūtat̄is q̄ dicit̄ sp̄s sanctus vt dicit̄ athana. i. simbolo. vn⁹ ergo pater et nō tres patres. vnus filius et nō tres filij. vnus sp̄s sanctus et nō tres sp̄s sancti. ¶ Ista cōclusio probat̄. Et primo sic. nā in diuinis est tñ vna persona iproducta. et vna tñ producta per actū intellect⁹. et vna tñ persona producta per actū volūtat̄is. q̄ sūt ibi tñ tres persone et nō plēs. Cōsequētia pz de se. añs vō pbat̄ cōtuz ad singlas ei⁹ partes. Prima enī pars (q̄ in diuinis sit tñ vna psona nō pducta) pbat̄. Et p̄o sic. quicqd potest eē plurificatū in plib⁹ suppositis et nō determinat̄ ad certū numerū suppositoꝝ p aliud a se si potest eē plurificatū in plurib⁹ suppositis potest eē in infinitis: et si necesse est eē necessario est. sed tale suppositū est suppositū ingenuū. q̄ si sūt plēs psonae in diuinis nō pducte erūt infinite qd̄ est falsuz. ¶ Scdo sic. nulla pluralitas ē ponēda sine necessitate s̄m p̄m p̄o phisicoꝝ: s̄ hic nulla est necessitas ad ponendū plures psonas nō pductas. q̄ t̄c. ¶ Tertio sic. eadē natura nō videt̄ ex se imediatissime habere plures modos essendi. s̄ si essent plura supposita nō pducta in eadē natura tūc eadē natura imediatissime ex se haberet plēs modos eēndi. q̄ t̄c. ¶ Scdo vō pars scilicet. q̄ in diuinis est tñ vna psona pducta per actū intellect⁹ pbatur sic. intellect⁹ vt est memoria pfecta p aliquē actū suuz est pductiu⁹ terminū adequatū sed tale pductū in diuinis p memoriā pfectā est fili⁹. ergo filius est terminus adequatus tali pductioni. et si est termin⁹ adequatus est termin⁹ semp manēs illi pductioni et semp producit̄. sed si possēt eē plures filij sequerēt̄ q̄ fili⁹ pduct⁹ nō eēt terminus adequat⁹ et semp manens illi pductiōi

quod est falsum. Et per consequens in diuinis non possunt esse plu-
res persone producte per actum memorie perfecte. et sic non pos-
sunt esse plures filij. ¶ Secundo sic. nam si in diuinis possent esse
plures filij sequeretur quod filiatio ibi posset multiplicari sed hoc
est falsum. § 2c. quod autem consequens sit falsum probatur sic. nam si filia-
tio in diuinis posset multiplicari tunc posset multiplicari ad
aliquem certum numerum aut hoc esset ex ratione sua formali. et
hoc non quia qua ratione possent esse due filiationes pari ratione
et infinite. aut hoc esset ex parte principij puta memorie et
hoc non quia qua ratione posset in duos filios eadem ratio pos-
set in infinitos aut hoc esset ex aliqua alia pluralitate prio-
ri et hoc non quia nulla est prior. § 2c. ¶ Hic possunt fieri ra-
tiones que facte sunt de persona non producta. ¶ Tertia pars que
est quod in diuinis est tantum una persona producta per actum voluntatis
secunde probatur per easdem rationes factas de filio. quia sicut
concludunt quod non sunt plures filij ita possunt concludere quod non
possunt esse plures spiritus sancti. Pro tanto quia sicut filius est ter-
minus adequatus generationi et memorie secunde et semper
manens. Ita spiritus sanctus est terminus adequatus productioni
voluntatis secunde et semper manens. Et sicut filiatio non potest
multiplicari ita nec spiratio passiva potest multiplicari per
easdem rationes. Et sic patet quod non possunt esse plures que-
tres persone in diuinis. ¶ Sanctus Thomas probat istam conclu-
sionem in primo sententiarum di. viij. sic. quia cum forma non possit
multiplicari nisi per materias et in deo non ponitur ergo in
deo nec possunt esse plures filiationes nec plures filij. Hic in
hac ratione sanctus Thomas accipit quoddam falsum per fundamen-
to scilicet quod multiplicatio individuorum eiusdem rationis fiat
per materias: quod improbat Auicenna in secundo sue meth. ca. ultio
et comentator in secundo de anima. in cometis secundo et tertio. De
hoc autem in primo philosophorum satis large tractaui. Sunt etiam con-
tra sanctum Thomam iuxta hoc aliqui articuli condemnati
in vniuersitate parisiensi. Unus articulus dicit quod quia intelli-
gentie non habent materiam deus non potest facere plures an-
gelos eiusdem speciei quod est error. Alius articulus dicit. quod
deus non potest multiplicare individua sub una specie si-

de materia q̄ ē error. Ali⁹ articulus ē q̄ forma nō sustinet
distinctionē nisi p̄ materiā qđ ē error. Ihericus de gadauo p̄
bat istā conclusionē sic. q̄ fecunditas in p̄re ē totaliter exhausta
in p̄ductione filij. ⁊ p̄ p̄ns nec ip̄e p̄r pōt alios filios ḡnare
nec filius aliū filiū. Sco. n. li. p̄. di. ij. dicit q̄ nō ē bon⁹ mo
dus p̄bandi iste. ex eo q̄ qđ intelligit̄ p̄ exhaustiri seu p̄ li
totalr exhausta: vel q̄ āplius fecunditas nō manet sic dici
mus q̄ aqua exhausta nō manet in fōte: et isto mō falsum
ē q̄ fecunditas in p̄r sit exhausta in p̄ductione filij cū semper
maneant. Aut intelligit̄ q̄ nō manet ad aliaz p̄ductionem.
Et isto mō petit principiū. Quicqđ sit de istis opinionib⁹
cōclusio ē vera vt p̄z p̄ rationes prius factas. ¶ Scđo p̄bat
cōclusio p̄ determinatiōz ecclie vt habet̄ de sum. tri. ⁊ fide
catho. ca. damnant⁹ vbi dicit̄. Istos aut̄ sacro p̄silio appro
bate credim⁹ ⁊ cōfitemur q̄ vna qđcūq̄ res ē q̄ veraciter est
p̄r ⁊ filius ⁊ spūssct⁹: ⁊ solūmō ē trinitas. Et hoc ē qđ dicit
Athanasius vnus ergo pater ⁊ non tres patres vnus fili
us et non tres filij vnus spiritussanctus et non tres spirit
ussancti. Hic Athanasius ponit vnitatē cuiuslibet persōe
et remouet errorem eorū qui dixerunt q̄ in deo erāt plu
res patres ⁊ plures filij et plures spiritussancti. Dicit ergo
non tres patres id est non plures patres. ¶ Ponit hic Atha
nasius numerū determinatum pro indeterminato sicut ē
in illo dicto saluatoris nostri Mat. xviij. non dico tibi sep
ties tantū sed etiam septuagies septies. i. quotiens pecca
uerit. Ita hic cum dicit Athanasius non tres intelligit̄ non
plures. Et hoc dixit cōtra illos qui dicebant q̄ erant duo
patres. nā dicebant q̄ pater erat pater filij ⁊ filius erat pa
ter spūssct⁹: qđ patet esse falsum ex p̄dictis in p̄cedentibus
capitulis q̄ spūssanctus vt dicit August. non p̄cedit quō
natus sed quō datus vel donatus. dicit vltra non tres filij
id est non plēs filij vt de patre dictū ē. Et hoc dixit contra
eos qui dicebant q̄ in deo erant plures filij p̄ hoc q̄ filius
erat filius patris ⁊ spiritussanctus erat filius filij vel patris
⁊ filij. ¶ Per eandēz ratiōez ostendit̄ esse falsum. s. q̄ spūssan
ctus non p̄cedit quō natus vel genit⁹ s̄ quō datus vel do

nat⁹ vt dictū ē nō tres spūssācti id est nō plures spūsscti vt
de p^re dictū ē. Et h^o fuit dictū ē eos qⁱ dixerūt q^{uod} in deo erant
tres spūssācti. Per h^o q^{uod} q^{uod}libet persona dicebat spūssctū
¶ Instat cōtra istā cōclusionē. et ē dictū Athanasij. Et pro
bat q^{uod} in diuīs possūt eē plures filij p^rducti p^r actū memorie
et plures spūsscti p^rducti p^r actū volūtatis secūde. Et p^r
mo p^rbat q^{uod} possunt eē plures filij Et p^rio sic. nō min⁹ est
potēs de⁹ p^r q^{uod} hō / s^{ed} hō pōt plures filios g^{er}are q^{uod} d^e p^rat.
¶ Secūdo sic. pluralitas pluriū p^rfecto^r ē melior paucitate:
cu^m q^{uod} fili⁹ in diuīs sit p^rfectissim⁹ plalitas filio^r erit melior
vnitate ¶ Tertio sic. Un⁹ s^{ecundum} p^rimū q^{uod}arto metha. tūc vnūq^{uod}q^{ue}
p^rfectū ē q^{uod} pōt g^{er}are sibi sile. s^{ed} fili⁹ ē p^rfectissimus / q^{uod} potest
generare sibi simile et sic non solum in diuinis possunt esse
plures filij / sed etiam plures patres. ¶ Quarto sic. nam fi
lius est expressa imago p^ris ergo in oībus debet assimila
re patri que non repugnant distinctioni suiip^rius a patre:
sed filium generare alium filium non repugnat distictioni
qua distinctus est a patre ergo videtur q^{uod} filius potest ge
nerare alium filium. ¶ Quinto sic. pater spirat et generat
ergo videtur q^{uod} sicut dedit filio potentiam spirandi quod
ita dedit ei potentiam generandi. et p^rer consequens filius
potest generare: et si potest generat. quia frustra est poten
tia que non reducitur ad actum. Et philosoph⁹ tertio phi
sicozum dicit quod in perpetuis non differt esse a posse.
¶ Secundo probatur q^{uod} sunt plures spūssācti produ
cti per actuz volūtatis. Et p^rimo sic. voluntas infinita ha
bens obiectum amabile infinitum / est p^rincipiūz producti
uum amoris infiniti qui est spūssāctus: sed in p^rimo signo
originis pater anteq^{uam} producat filium habet voluntatem
infinitam habentem obiectum amabile infinitum: ergo in
illo signo producit amorem infinitum / sed talis amor pro
ductus est spūssāct⁹ et nō ē ille q^{uod} p^rducit a p^re et filio sile vt
p^r3. q^{uod}2. p^rducens nō ē posteri⁹ producēte. q^{uod} in diuīs sūt plu
res spūssācti producti. ¶ Secundo sic quicq^{uod} habet p^rinci
piū productiū si hēt illud sine imp^rfectiōe et si non impe
ditur potest producere p^r tale p^rincipiū: sed spūssāct⁹

cum habeat volūtatē fecundā cōicātā sibi a patre et filio
habet principiū spirandī spūm sanctū. ergo pōt producere
spūm sanctū: sed non se ipm / ergo alium. et per consequē
sunt plēs spūm sancti. ¶ Respōdeo ad ista. Et primo ad priā
argumēta q̄ pbāt plēs eē filios in diuīs et plures p̄es. Ad
primū concedo maiorez. Et ad minorez dico q̄ posse gene
rare non cadit sub omnipotētia vt dixi superius et sic argu
mentum non valet. Et si queratur causa quare homo po
test plures filios generare et non deus pater. Dico secun
dum Sco. qz gñatio hōis ē imperfecta et limitata. et sic nō
potest habere in vno filio terminū adequatū et semp stan
tem. et sic habet q̄ potest in plures filios. Gñatio autē q̄ est
in deo est p̄fectissima et semp stans et habet terminū ade
quatum et semp stantē / et sic nō potest in alios filios. ¶ Ad
s^m dico q̄ cōcedo q̄ plalitas perfectōz est melior paucita
te vbi plura bona sunt finita et limitata etiaqz si illa bōa pla
sunt possibilia. nō tamē pluralitas pluriū p̄fectōz est me
lior paucitate vbi illa bona sunt infinita seu illud bonum
est infinitū. Et sic dico ad minorez q̄ in diuinis non possunt
esse plures filij cū fili⁹ dei sit infinitus et infinitum bonū idō
non sunt meliores. ¶ Ad tertium dico q̄ illa p̄positio p̄bi.
debet intelligi in folis generalibus et corruptalibus vt pa
tet quia vt videmus multe sunt creature perfecte que nō
possunt generare sibi simile. vt patet de sole. ¶ Ad quartū
dico q̄ licet filius sit ymago patris non oportet q̄ assiletur
patri in posse gñare: et cuz dī q̄ nō repugnat distinctōi. zc.
Dico q̄ licet nō repugnet distinctōi qua filius distinctus
ē a p̄e repugnat tñ filio gñare cū nō habeat potētā gñan
di formalr sūptāz. s. vt est respectiua: repugnat etiaqz gñati
oni in p̄e cuz in eo habeat terminū adequatum et semper
stantem scilicet filiū. ¶ Ad quintū pcedo p̄mā cōsequenti
am sed tñ nego q̄ ppter hoc q̄ fili⁹ possit gñare. Et ad illū
q̄ dicit q̄ frustra est potentia. zc. dico q̄ illa p̄positio est
vera si potētia in nulla persona est reducibilis ad actum et
sic dico q̄ potentia gñandi q̄ est in filio non est frustra. q̄a

licet in filio non reducat ad actū reducitur tñ in pñe : et ad dictum pñi. dico q nō est ad ppositū. ex eo qz licz in filio sit potētia gñandi eo modo quo dictuz est non est tñ posse generare. Et si queratur causa quare in filio non est posse generare sicut in patre si in eo est potentia generandi. Ad hñ dicūt quidā et cōmuniter omnes antiqui q causa est qā in patre potentia gñandi est actiue/qua pater potest gñare. et in filio potentia gñandi est passiue tantum scilicet q potest gñari. Scotus vero et sui veri sequaces dicūt aliter et melius quia aliter potētia gñandi est in patre: et aliter in filio. nam in patre est tā fundamētaliter qz formaliter scilicet respectiue. et in filio est solū fundamētalit̃ scilicet pvt est memoria perfecta. et non formaliter put est cū respectu qz sic non cōicauit sibi eam pater cum in eo habeat terinuz a=dequatū ¶ Scōo respondeo ad argumenta q pbat q sunt plures spūs sancti. Ad primum pcedo maiore. et ad minores dico q licet in primo signo originis anteqz pater producat filiū sit volūtas. zc. non tñ pro illo signo pñ pducit amorem adequatū memoriē secunde ¶ Pro tanto quia vt superi⁹ dixi. s. q volūtas habet duplicem actū. s. velle q est actus essentialis et cōis tribus personis. z spirare qui est actus notionalis pueniēs solū patri et filio: et intellect⁹ habet duplicem actū vt dictum est supius. s. intelligere qd est actus eēntialis cōis tribus personis. et dicere seu gignere conueniens solum patri. Intelligere enim vt est actus eēntialis pcedit primū velle qd velle pcedit sōm actum intellectus qui est dicere. z dicere pcedit 1^m actuz voluntatis q est spirare. Et sic dico q primū velle pcedit gñatōez filiū z spirare seqē ipaz gñationē filiū. z sic nō pcedit argu^m. sē p. n. inter intellectū et volūtatē est ordo ppter duo. s. ppter pñtiāz obiecti qz voluntas nō hēt obiectū nisi p intellectū fiat pñs in rōe cogniti z ppter naturalē colligatiā potētiāz ¶ Ad 1^m dico q illa maior tenz qñ pncipium pductiuū nō hēt iā in alio terminū adeqtū z semp stātez sicut hērvolūtas fecūda in pñe z in filio. z sic lz sit in spūscō/ tñ spūscūs nō pōt pducere aliū spūscūz ppter hoc quia ipē ē terius adeqt⁹ spiratōis.

Etiam quia licet in eo sit principium spirandi fundamen-
ter non tamen est in eo formaliter et respective. Et hec de
isto capitulo dicta sufficiant.

**Et in hac trinitate nichil prius aut
posterius. nichil maius aut minus. sed tote-
tres persone coeternae sibi sunt et coequa-
les. Itaque per omnia sicut iam supra dictum
est: et trinitas in unitate et unitas in tri-
nitate veneranda sit. Qui vult ergo
saluus esse: ita de trinitate sentiat.**

Postquam Athanasius determinavit de productione personarum et de numero
earum. Consequenter determinat quod quousque una persona producat ab alia/
non tamen propter hoc habemus quod persona producat precedat duratione perso-
nam productam. Pro quod sunt aliqua non data et per se. est non dandum quod aliquid
potest dici per alio (quantum ad prius spectat) quadrupli. Primo. per pri-
oritate durationis. et de isto. loquitur philosophus in methaphysica. ubi dicit quod substantia
est prior accidente non solum natura sed etiam tempore. Secundo
modo per prioritate nature. Prioritas enim nature secundum philosophum in methaphysica. ca. i. est quoniam per potest esse sine posteriori et non econverso.
Secundum Scotum. li. pri. di. x. prioritas nature est presuppositio
huius ab hoc et hec est melior notificatio. Franciscus enim
in pri. distinctione xiiij. questione prima. dicit quod duplex
est prioritas nature. prima est quod est inter naturam et natura-
le scilicet inter substantiam et accidens seu materiam et for-
mam. et sic intelligitur dictum philosophi. Alia est inter for-
malitates et perfectiones in eadem natura et sic intellexit
Scotus. et hec est ratio in divinis quam in creaturis ut accepit phi-
losophus prioritatem nature excludit in predicamento re-
lationis ab illo modo ipsa relativa quia unum non preexi-
stet altero natura: quia relativa sunt simul naturae ut accipit

Phis ex eo qz vnū relatiuū nō pōt eē sine alio. Tertiō pō-
ritate s^m natālē intelligētiā / z hic accipit natālis intelligen-
tia (vt dic^t Sco. li. p^ri. di. ij. z Petr⁹ de aq^la. li. j. di. xij.) nō p-
actu rōis sⁱ iōtū vnū s^m suā rōez q^ditatuā ē p⁹ natū mani-
festare se intellectui q^d aliud. Quarto. pōritate origis: pō-
ritas enī origis (vt dic^t Sco. li. j. di. x.) ē a q^d q^ds / nā q^d est ab
alio ē posteri⁹ eo origine ¶ Scō ē nōndū (vt dicit Pe. de
aquila. li. j. di. xij.) q^d cū sūtate vni⁹ mōi pōt stare pōritas al-
teri⁹. Nā cū sūtate p^rmi mōi stat pōritas scōi mōi: vt p^rz de
subiecto z p^rp^ria passiōe. Et in diuinis p^rz in p^rfectōib⁹ attri-
butalib⁹. s. dⁱ itellctū z volūtate z cū sūtate scōi mōi z cū mōi
stat pōritas q^rti mōi. qz r^elatia sūt sūt natā z sūt nālī itelligen-
tia / z tū vnū p^rcedit aliō origie vt p^r filiū. ¶ Tertiō ē nōndū
q^d p^rm⁹ mod⁹ pōritat^r dic^t ip^rfectionez ex eo qz qū aliqd ē
p^ri⁹ alio s^m duratiōez / s^m ē t^rp^rale z potētiāle / z omē potēti-
ale includit ip^rfectionez. Scō s^m mod⁹ (vt accipit eū Phis)
sūt includit imp^rfectionez. ex eo qz q^d ē p^ri⁹ altero s^m natālē
exstētiā est alter^r in natā cū illo z s^m p^rcedit de nō eē ad eē /
s^m s^m q^d accipit illū modū Sco. nō dic^t ip^rfectionez vt dicit
Pe. de aq^l. li. j. di. xij. ex eo qz sic solū dicit p^rsuppōitiōz hui⁹
ab h⁹ z sic pōt stare cū idētitate natē: z pōt reperiri inter p^r-
fectiones simpl^r vt in deo. Terti⁹ aut⁹ mod⁹ nō includit imp^r-
fectionē vt p^rz. qz in dō repit^r inter p^rfectiones simpl^r puta in-
ter intellectū z volūtate ¶ Quart⁹ mod⁹ similiter non in-
cludit ip^rfectionez / qz reperit^r int^r persōas diuias ¶ Ist⁹ p^r-
suppōit^r pono istā p^rclusionē q^d nec inter personas diuinas
nec int^r emanatōes eaz. Nec inter essentiā z p^rsōas z p^r-
fectiones est pōritas duratōis ita q^d vna sit p^ror alia duratiōe
vt dicit Athana. in sim. z in hac trinitate nihil p^rius aut po-
sterius / nichil maius aut min⁹: sed tote tres p^rsone sibi co-
et^rne sūt z coeq^les. ¶ Istā p^rclusio p^rbat^r z p^rio per ratioes
Et p^rmo sic. nō ē ponendū in dō aliqd q^d dicit ip^rfectionē
sⁱ pōritas seu ordo duratōis dic^t ip^rfectionē. sⁱ zc. ¶ Scō
sic. nā si in diuis eēt p^rioritas duratōis h⁹ esset (vt dicebant
Arriani) inter p^rez z filiū: sⁱ inter p^rez z filiū nō est talis or-
do. sⁱ zc. maior manifesta ē. mior s^m p^rbat^r. qz agens ex se

sufficiēs/in nullo depēdens/pducēs p modū nate z fine
mutatiōe/hēt pductiōez sibi coeuā. s̄ tale agēs ē d̄s p̄ re-
spectu gñatōis filiū/ḡ h̄z illā coeuā:s̄ de⁹ p̄ ē etn⁹/ḡ et illa
gñatio ē etna. maior isti⁹ palogismi patet qz si agēs nō pōt
h̄re effectū sibi coeuū h̄ est. v̄l qz depēdens/v̄l qz insuffici-
ens/v̄l qz nō agit per mōz nature. v̄l qz agit per motū. oēs
iste circūstātie excludūt in illa maiori. etiā ad pbādū istaz
pclusiōez possūt adduci pbatōes q̄s adducit Augr̄ sentē-
li. j. di. ix. ¶ Scdo pbat pclusio p dca Aug. z Ambro. q̄ Ar-
ria. q̄ in sctētia sūt ista/q̄ fili⁹ gēit⁹ est a p̄re nō tñ p̄r añ fu-
it q̄ fili⁹:s̄ coetne sibi s̄ tres p̄sōe. etiā sic splendor q̄ gignit
ab igne si ignis eet etn⁹ splendor eet sibi coetn⁹. sic fili⁹ ē p̄r
coetn⁹ ¶ Tertio pbat pclu⁹ p defiatōz ecclie. vt hēt d̄ sum.
trini. z si. catho. ca. firmit̄ credim⁹. vbi d̄z q̄ vn⁹ est sol⁹ ver⁹
de⁹ etnus: p̄r z fili⁹ z sp̄sctūs. p̄r semp gñans/fili⁹ nascēs
sp̄sctūs pcedēs. h̄ic papa oñdit eternitatē triū psonarū
qz si p̄r semp ē gñans. fili⁹ semp ē nascens p̄r nō p̄cedit filiū
duratiōe t̄pis. Un̄ dic̄ Athana. z in hac trinitate nihil p̄us
aut posteri⁹/nihil maius aut min⁹:s̄ tote tres p̄sōe coeter-
ne/sibi sūt z coeq̄les. h̄oc aut̄ dixit Athana. p̄tra arrianos
q̄ dicebāt filiū z sp̄m̄ctū puras creaturas/ z posteriores
p̄re duratiōe t̄pis: Dic̄ enī Athana. z in hac trinitate nichil
p̄⁹ aut posteri⁹. i. nō est aliq̄s ordo duratōis seu t̄pis/nihil
mai⁹ aut min⁹: ita q̄ vna p̄sōa sit maior alia. s̄ tote tres per-
sone sibi coetne sūt. s̄ in duratiōe/ z coeq̄les scilicet in potē-
tia/ z in omnibus perfectiōibus. Fundat Athana. dictum
suum in h̄is que superi⁹ dixit in versibus precedentibus/
vt dicit in versu sequenti. Itavt per omnia sicut iam supra
dictum est: z quid est qđ supra dictum est dicit Athana. q̄
vnitas in trinitate et trinitas in vnitate veneranda sit scilz
corde z ore. Lorde enī credēda/ et ore cōfitenda et q̄ eter-
nus pater/eternus filius/eternus sp̄itus s̄ctus z cetera
Ex istis dictis Athana. fundat intentionem suam/q̄ si vni-
tas essentie in trinitate z trinitas in vnitate essentie est ve-
neranda z omnes persone sunt eterne/sequit̄ q̄ inter ip̄as
personas nichil ē prius aut posteri⁹ nichil maius scilicet in

perfectiōe alit minus sed sunt sibi coeternae et coequales
et hoc tam ex parte essentiae cum sit una indiuisa in omnibus
tribus personis. Et similiter ex parte relationum quia re-
latiua simul esse dicuntur. Ista enim sic credere corde et cō-
fiteri ore de summa trinitate necessariū est fidelibus ut sal-
uentur: quia aliter nullus potest saluari. Ut dicit Athanasius. Ul-
tra in alio versu. qui vult ergo saluus esse ita de trinitate
sentiat: quasi dicat quod nullus potest saluari nisi sic credat de
trinitate. Et ideo perierunt miseri Arriani heretici: qui sic
de trinitate credere noluerunt. ¶ Instatur contra istam con-
clusionem et contra dictū Athanasii. Et probatur quod in diuinis
est prioritas et per personas quod personae non sunt sibi coeternae et
coequales. Et primo sic. nam in diuinis intellectus est pri-
or voluntate quia voluntas presupponit intellectum: et in-
telligere est prius quam velle ut sunt actus essentiales. ergo ē
ibi aliquid prius et posterius et si est ibi prius et posterius
non sunt ibi omnia coeterna. ¶ Secundo sic. essentia diuina ē
prior omnibus personis et perfectionibus quae sunt in diui-
nis: ergo in diuinis est aliquid prius et posterius: et per con-
sequens personae non sunt coeternae cum essentia nec per-
fectiones. ¶ Tertio sic. ubi est dependētia ibi est ordo du-
rationis secundū prius et posteri⁹: sed in diuinis est dependē-
tia quia filius a patre dependet et spiritus sanctus a pa-
tre et a filio. ergo et cetera. maior nota est de se. minor vero pro-
batur. nam in omni ordine posterius dependet a priori. sed in-
ter patrem et filiū est ordo prioris et posterioris. ergo filius
dependet a patre. ¶ Quarto sic. nam ubi est idem esse et dura-
tio si esse habet principium et duratio habet principium. sed in
filio dei et in spiritu sancto est idem esse et duratio. et esse habet
principium puta quod fili⁹ est a patre et spiritus sanct⁹ a patre et filio.
ergo et duratio eorum habet principium. sed duratio quae habet
principium non est eterna. ergo generatio filij non est eter-
na nec productio spiritus sancti: et per personas sunt temporales. ¶ Quin-
to sic. generatio et corruptio sunt mutationes oppositae. sed
corruptioni nō cōcedit ēē. ergo ante gēnatiōem p̄cedit nō ēē
sed nullū tale ē eternū. igitur et cetera. ¶ Respondeo ad ista. Ad primū

dico q̄ p̄ter ordinē duratiōis est ordo nature: z naturalis i-
telligentie: z ordo originis. Et sic dico ad argumētūz. q̄ cō-
cedo q̄ intellect⁹ sit pri⁹ volūtatē p̄zitate nature non tñ
p̄zitate duratiōis. z pōt eē coeternitas inter intellectūz et
volūtatē / z cū h̄ intellectū eē p̄zē (p̄zitate naē) ip̄a volū-
lūtatē. Tñ (vt dicit Richard⁹ de sctō victore li. v. de tri. ca.
viij. z li. vi. ca. viij.) in diuīs pōt eē p̄zitas z ordo naē cum
vnitate essentie. Tñ dicit sic naē illa p̄cessio p̄z ē que
pōt s̄sistere in p̄sōaz dualitate scz in p̄re z filio q̄ illa q̄ nō
pōt eē sine personaz trinitate s̄ in hac p̄sonaz plalitate nī-
chil t̄pē. pri⁹ / nichil t̄pē posteri⁹. s̄ q̄ nō pōt eē pri⁹ t̄paliter
pōt esse pri⁹ naē z eo ip̄o posteri⁹ naē. Et si dicat cō-
tra istā respōsionē q̄ si in diuīs nō ē p̄zitas z ordo durati-
onis / nec tā p̄az debz eē p̄zitas naē: ex eo qz p̄zitas
naē dicit ip̄fectiōz. qz dicit plalitatē naēaz f̄m pri⁹ z poste-
ri⁹ / sicut ordo duratiōis dicit plalitatē p̄tū t̄pīs f̄m pri⁹ z po-
sterius. Ad h̄ dico q̄ ordo nature (vt accipit Sco. ordinem
nature li. j. di. x.) nō dicit imperfectionē. Et ad illud q̄ d̄r q̄
dicit plalitatē naturaz. zc. dico q̄ nō sēper dicit plalitatem
naēaz. z ad similitudinē dico q̄ nō est s̄le de p̄zitate dura-
tionis z de p̄zitate naē vt dicit p̄de. de aq. li. j. di. xij. qz
p̄zitas naē stat in vna natura simplici / z p̄zitas dura-
tionis nō stat in vna p̄te t̄pīs. Tñ in deo nō pōit ordo na-
ture vt accipit p̄hs. qz sic dicit ip̄fectiōez: s̄ pōit vt acci-
pit Sco. z h̄ amota oī ip̄fectiōe. ¶ Ad f̄m p̄cedo q̄ eēna sit
pri⁹ tā p̄sōis q̄ attributis z r̄latiōib⁹ / s̄ nego q̄ illa p̄zitas
sit p̄zitas duratiōis: s̄ ē p̄zitas naēalis intelligētie qm̄ illa
nata ē ex sua rōe pri⁹ teriare actū intelligēdi q̄ p̄sōe et q̄
attributa z r̄latiōes. ¶ Et si dicat cōtra istā respōsionem q̄
in deo est vnicus actus intelligendi simplicissim⁹ z per p̄ns
nō est ibi ordo pri⁹is z posteri⁹is naturalis intelligētie.
et sic si est aliquis ordo eēt ordo duratiōis. Ad hoc dico q̄
illa vnica intellectio simplicissima q̄ est in deo prius termi-
natur ad essentiā: scōo x̄o terminat̄ ad q̄ditates. Et ideo nō
valet qz licet act⁹ intelligēdi sit vnicus z simplex q̄ditatiue
tamen potest ibi eē p̄zitas terminatiue. Et si dicatur q̄

si terminatio est prioritas in actu intelligendi in deo seque-
retur quod intellectus diuinus intelligit essentiam primo et per tunc
non intelligit attributa seu relationes: et sic esset in potentia ad
intellectionem illarum perfectionum et relationum. Ad hoc dico quod li-
cet intellectus diuinus primo termine ad essentiam quam ad alia
non propter hoc est in potentia ad intellectionem illarum quod esse in
potentia dicit ordinem durationis solum est ibi ordo naturalis in-
tellectionis. ¶ Ad tertium nego minorem. Et ad probationem di-
co quod de ratione posterioris non est dependere. Dependencia
enim sequitur diuersam entitatem naturarum et ubi in producente et
producto est eadem entitas nature numero ibi est prioritas
siue dependencia posterioris a priori. ¶ Tunc philosophus diffinit prius
quinto methaphysice non diffinit ipsum per dependere sed per esse princi-
pio propinquo. Et si queratur que prioritas est illa qua pater
est prior filio. Dico quod prioritas originis que est ut dicit Sco-
tus a quo quod et similiter filius est prior spiritui sancto prioritate
originis. ¶ Ad quartum dico quod maior est verba ubi esse geniti
precedit non esse ita quod ante esse illius est non esse. quod tamen non conceditur
in proposito quod nullo modo in filio et in spiritu sancto est intelligendum
non esse ante esse. ¶ Ad quintum dico quod argumentum bene probat
de generatione sumpta sub ratione mutationis sed non de generatione sumpta
sub ratione productionis: nam in deo non ponitur generatio sub ratione mu-
tationis sed sub ratione productionis. Quod generatio accipitur
sub ratione productionis dictum est superius. Et hec de isto
capitulo (in quo tractatur de coeternitate personarum et pro-
ductione earum) dicta sufficiant.

**Sed necessariū est ad eternam salu-
tem: ut incarnationem quoque domi-
ni nostri iesu christi fideliter credat.**

Postquam Athanasius determinauit de articulis fidei ad trinita-
tem personarum: et unitatem essentie pertinentibus. Consequen-
ter determinat de articulis fidei ad humanitatem christi per-
tinentibus. Et facit Athanasius hic tria. primo in primover-
su per modum prohemii exhortatur nos ad habendum fi-

dem de xpo. Scdo psequitur in sequenti versu. ibi [est ergo fides recta]. Tertio pcludit in ultimo vsu. ibi [hec est fides catho.] Circa primu sunt aliqua notanda: et primo est notandu qd fuit possibile diuine potencie naturam humanam vniri deo seu alicui supposito diuino. hoc. n. patet p illud qd dicitur luce pmo. non erat impossibile apud deum omne vbu. Etia patet p illud qd dicitur ad ephesios. iiii. deus est qd potest facere superabundanter qm petimus aut intelligimus: s. homo potuit petere filium dei incarnari vt patet in prophetis videtur qd deus facere illam unionem potuit. Scdo est notandu qd quicquid quelibet persona poterat sibi vniri naturam humanam tunc congruentius facta est illa vnio in persona filij. Prima ratio fuit qd persona filij est persona media inter personas diuinas et sic sibi magis conueniebat esse mediatorem inter deum et hominem propter hoc qd incarnatio est ordinata ad effectum mediatoris. Scda ratio est qd sicut est filius patris in diuinis ita ei magis conueniebat vt esset filius matris in humanis ne esset confusio in proprietatibus. Et sic est dicendum qd non pater assumpsit naturam humanam nec spiritus sanctus: s. solum filius. vt dicit Jo. pmo et verbum caro factum est. Tertio est notandu. qd sicut fuit necessarium vniri naturam humanam filio dei ita fieri hominibus fuit necessarium propter duo. Primum est vt dicit Augustinus. in libro de natura et gratia. vt totum hominem in se beatificaret vt siue ingrederetur interius siue egrederetur exterius in creatore pascua inueniret: pascua interius in cognitione diuinitatis per intellectum. pascua exterius in visione carnis saluatoris oculis corporalibus. Ex isto dicto Augustini. inferunt. Alexan. de ales. in. iij. li. et Sco. et Ipe. de aquila li. iij. Scotus di. viij. Ipe. in di. ij. qd licet adam non peccasset qd adhuc filius dei fuisset incarnatus. Et pbant intentiones suas non solum in dicto Aug. p allegato sed etiam in quodam dicto Bernhar. super ca. iij. Ione prophete. super illud dictum Ione. propter me hec tempestas orta est. Dicit sic Bernhar. vidit Lucifer creaturam rationalem assumendam in unitate filij dei vidit et inuidit. Unde inuidia fuit causa casus dyaboli et mouens ipsum ad tentandum hominem vt per peccatum demeretur vni-

bilitatē ad deū. Scdm ppter qđ fuit necessaria homini-
bus vnio nature humane filio dei est vt hoīem lapsū re-
dimeret vt dicit Ansel. li. de cōceptu virginali vbi dicit. qđ
ideo fact⁹ est homo vt hoīes redimeret qđ nō poterat ho-
mo nisi de⁹. ⁊ hoc est qđ dicit apls ad gala. iij. qđ misit de⁹
filiū suū natū ex virgine factū sub lege vt oīs qui sub le-
ge essēt redimeret. ¶ Quarto est notandū. qđ pphete ante
multa tēpora aduētus xpī ⁊ vnionis nature humane filio
dei predixerūt ⁊ pphetauerūt illā vnionē esse fiendam. vt
patet p illud dictū Isaye septimo. qui dixit. Ecce virgo cō-
cipiet ⁊ pariet filiū ⁊ vocabit̃ nomē ei⁹ hemanuel. qđ inter-
pretatur nobiscū de⁹. hic dixit Isayas xpī esse deū et
hoīem. et in. ix. ca. dixit. Puer nat⁹ est nobis et filius dat⁹
est nobis: cuius imperium sup humer⁹ eius. et vocabitur
admirabilis piliarius de⁹ fortis pater futuri seculi. Scdo
per illud dictū pphete Baruth in ca. iij. vbi dixit. qui pre-
parauit terram ⁊ repleuit eam pecudibus et mittit iolez et
vadit hic est deus noster ⁊ nō estimabit̃ ali⁹ aduersus eū.
hic adinuenit oēm viam discipline et tradidit illam Jacob
puero suo: et israel dilecto suo ⁊ post hec in terris visus ē.
et cū hominibus cōuersatus est. Per multas alias pphe-
tias potest pbari vnionem nature hūane filio dei esse fiē-
dam. ¶ Istis aut̃ p̃suppositis pono istam conclusionem. qđ
fuit necessariū omnibus qui p̃cesserunt aduētū xpī. ⁊ est
necessariū omnibus qui sequūt̃ ipm aduentum christi.
credere incarnatōem dñi nrī ihu xpī ad salutem scilicet ad
saluationem eternam. vt dicit Athanasius in simbolo. sed
necessarium est ad eternam salutē vt incarnationē quoq;
domini nostri Ihesu christi fideliter credat. ¶ Ista conclu-
sio pbatur primo per rationes. Et primo sic nullus potest
venire ad gloriā nisi qui sperat venire: et nullus recte spe-
rat nisi credat puenire ad gloriā p merita: quia spes p̃ce-
dit ex gratia et meritis. sed non est credendum posse pue-
nire p merita ppria. quia illa nō sufficiunt: ⁊ p consequēs
est credendum qđ qui est venturus ad gloriā puenit per
merita alterius. sed talia merita non sunt nisi mediatoris.

ergo qui sperat saluari oportet q̄ habeat fidē de mediato
re. q̄ eius merita nō veniūt nisi in eos qui incorporantur
in eo p̄ fidē. Et p̄ consequēs tā illis qui p̄cesserunt eius ad
uentū q̄ illis qui secuti sunt ei⁹ aduentū necessarium fuit
et est credere ei⁹ incarnationē. ¶ Scōdo sic. nam xp̄s est ca
put toti⁹ ecclesie ergo nullus potest saluari nisi fiat mem
brum eius: sed membrū xp̄i nō potest fieri nisi credat i ipm
et p̄ consequēs sine fide sue incarnatiōis nullus potuit nec
potest saluari. ¶ Scōdo p̄batur cōclusio p̄ dictū August. ad
optatū. illa fides sana ē qua credim⁹ nullū hoīem siue ma
ioris siue minoris etatis liberari a cōtagine ⁊ obligatione
peccati qđ prima natiuitate p̄traxit nisi p̄ vnū hoīem me
diatores dei ⁊ hominis ihesum xp̄m cuius hominis eiusdē
q̄ dei fide: et illi sunt salui facti qui anteq̄ veniret in carne
crediderunt in carne venturū. ¶ Tertio p̄bat cōclusio p̄
determinationē ecclesie vt habet de sum. trini. ⁊ fi. catho. ca.
firmiter credim⁹. vbi d̄z firmiter credim⁹ ⁊ simpliciter cōfi
temur q̄ vnigenitus dei filius ihesus xp̄us a tota trinitate
cōiter est incarnatus ex maria semp̄ virgine opatiōe spūs
sancti conceptus. hoc est qđ dicit Athana. in simbolo. sed
necessariū est ad eternā salutē vt incarnationē quoq̄ dñi
nostri ihesu xp̄i fideliter credat. Unde hic Athanasī⁹ acci
pit incarnationē p̄ humanatione sicut enim caro aliquan
do accipitur pro tota hūanitate vel pro toto hoīe vt acce
pit beatus Johan. qñ dixit et verbum caro factum est. id
est verbū factū est homo i eo q̄ assūpsit hūanitatē quā sibi
in vnitae suppositi vniuit. Dicit vltra dñi nostri ihu xp̄i.
hoc aut dicit Athana. p̄pter hoc quia incarnatio licet ef
fectiue facta fuerit a tota trinitate tñ terminatiue fuit facta
in filio. p̄pter hoc vt ille q̄ erat fili⁹ in diuinis dei p̄ris esset
fili⁹ matris. ¶ Est sciēdū q̄ vnio illa hūane nate ad dei fi
lium nō in verbo sed in humana natura est fundata quia
in deo nichil potest de nouo fundari: et notanter dixit ibi
ihesu xp̄i ex eo quia saluator noster his duobus nominib⁹
nominabatur. hoc nomen ihesus sibi impositum est ab an
gelo vt habetur Luce primo q̄ idem est q̄ saluator. quod

quid em nomē verbo incarnato pprie cōueniebat p tātō
qm̄ si cut oīa p ipm̄ facta sunt. vt dīz Jo. p̄mo qz pater om̄
nia in sapiētia sua. i. per filiū suū fecit/ ita natura humana
p peccatū violata per verbū debuit reparari. Hoc nomen
xps grece/ hebreayce dicit̄ messias: z latine dicit̄ vnctus. qđ
quidē nomē est nomē propriū verbi in deitate simul et hu
manitate subsistens. Dicit. n. athana. quoqz/ ex eo qz quo
qz est cōiunctio copulatiua z copulat p̄cedētia cū sequē
tibus/ quasi dicat nō solū est necessariū ad eternā salutem
habere fidē de trinitate de qua dictū est/ sed etiā est neces
sariū habere fidē de incarnatiōe dñi nr̄i ihu xpi de qua di
cere pperam⁹. ¶ Instatur cōtra istā cōclusionē. z cōtra di
ctum Athana. Et probatur q non sit necessarium ad salu
tam habere fidez de incarnatione verbi. Et p̄mo sic. nam
in carnatio verbi seu vnio nature humane ad verbum nō
fuit possibilis nec potuit fieri. ergo habere fidez de illa nō
est necessarium. cōsequentia nota est/ qz de illo quod non
est/ nec fuit/ nec erit/ nec poterit esse/ non est necessariū ha
bere fidem. sed antecedens probatur multipliciter. Et p̄
mo: nam actus purus z infinitus non est alicui pponibilis
nec vnibilis/ sed verbum diuinum est actus purus z infini
tus. ergo zc. minor nota est. maior vero probatur. qz com
ponibile caret pfectione eius cum quo cōponitur: sed infi
nitum nō caret aliqua pfectiōe. q nec est alicui cōponibile
¶ Scđo p̄batur sic. plus distant natura creata z increata
q̄ contraria. sed cōtraria non possunt vniri vt dicit p̄phs
iij. metha. q̄ similiter natura creata et increata nō possunt
vniri. ¶ Tertio sic. incarnare est agere q̄ incarnari est pati
¶ verbū diuinuz nō pōt pati q̄ nō pōt incarnari. ¶ Quar
to sic. inter vnibilia debet esse pportio/ ¶ finiti ad infinitū
nulla est pportio/ ergo natura hūana q̄ est finita non po
test vniri verbo diuino qđ est infinitū. ¶ Quinto p̄batur
idem aīcedens sic. oīs dependētia terminatur ad aliquod
independens absolutum. sed verbum diuinum non est ab
solutū ergo nō potest terminare dependentiā hūane natu
re ad suppositum: et p p̄ns incarnatio verbi non fuit possi
s. iij.

bilis. et sic videtur habere fidem de ea non est necessarium ad salutem. ¶ Secundum principale probatur sic. scilicet quod non sit necessarium habere fidem de incarnatione verbi. Unde apostolus ad hebreos xi. dicit oportet accedere credere quod est. et quod remunerator est: si ergo apostolus determinat sufficienter illud quod erat fidei opportunum videtur quod hominibus sufficit credere. sed totum istud credi potest nihil credendo de humanitate christi: ergo videtur quod sufficit ad salutem sola fides de diuinitate. ¶ Tertio sic. fides que sufficienter dirigit ad sperandum et amandum sufficit ad salutem: sed fides qua quis credit deum creatorem et remuneratorem suum sufficienter dirigit ipsum ad sperandum et amandum: ergo fide humanitatis exclusae fides soli diuinitatis ad salutem sufficit. ¶ Quarto sic. nam multi in lege nature et in lege scripture salui facti sunt sine fide incarnationis christi. ergo videtur quod illa fides non sit necessaria nobis ad salutem. prima patet (ut dicit Augustinus ad optatum) quod illa fides que nos saluat saluos iustos antiquis faciebat. antecessores probatur quod pauci erant tam in lege nature quam in lege scripture qui crederent filium dei esse incarnatum. ¶ Respondeo ad ista. Ad primum nego antecessores. Et ad probationem dico quod verum est quod actus purus et infinitus non est alicui vnibilis seu componibilis ut dicit Petrus de aquila li. iij. di. pri. ut pars componitur vel vnitur toti quod caret aliqua perfectione: sed bene est vnibilis. id est. potens terminare dependentiam alterius ad ipsum. Doctor seraphicus Bonauentura in eadem di. dicit ad istud argumentum sic. quod si proprie accipiatur compositio in plus se habet unio quam compositio. Unio. nam dicitur commixtionem duorum in toto: siue vniantur ad constituendum tertium siue non. Compositio vero dicitur commixtionem aliquorum ita quod veniunt ad constitutionem tertij: et in omni tali compositione unum est materiale respectu alterius. Et ideo compositio semper importat imperfectionem in componentibus unio autem non. Et ideo non sequitur si verbum diuinum non potest alteri componi quod non possit propter hoc alteri vniri terminans eius dependentiam que terminatio est ratio suppositalis. ¶ Et si queratur quomodo intelligitur illud scilicet quod verbum vnitur nature humane terminans eius dependentiam. Dico (ut dicit Petrus de aquila ubi supra) quod incarnatio nihil aliud est nisi terminatio

dependētie nature hūane ad suppositū diuinū. Et sic inde
pendēs inq̄tuz independēs potest t̄minare dependentiaz
alteri⁹ ad ip̄m qđ natū est habere talē terminū. sed supposi-
tum diuinū est independēs / ⁊ dependentia nature huma-
ne est nata habere p̄sonā p̄ termino ⁊ nō naturā. ⁊ p̄ p̄s
p̄sona diuina independēs potest t̄minare dependentiā na-
ture ad ip̄m / ⁊ hec est incarnatio. Et sic verbū diuinū sustē-
tat naturā humanā assumptā sine informatōe qđ nō est sic
de subiecto respectu accidētis / qz subiectū t̄minat depen-
dentiā accidētis p̄ informatiōē. ⁊ in tali t̄minatiōe est imp-
fectio / qz informari ab accīte est imp̄fectiōis: licet sustēta-
re sit p̄fectio et sic verbū sustētat naturā humanā sine ifor-
matiōe. ¶ Ad scđam p̄bationē aīcedētis dico qđ nō est si-
mile de vnione p̄trarioz ⁊ de vnione nature create ⁊ icrea-
te / qz natura creata ⁊ increata formalr nō repugnāt ideo
possūt vniri. Cōtraria v̄o formalr repugnāt ideo nō pos-
sunt vniri. Nec valet illud qđ d̄r qđ pl⁹ distāt nat̄a creata et
increata q̄ p̄ria. Hoc nō valet qz pl⁹ distāt res diuersorum
genēz q̄ res eiisdē ⁊ tñ res diuersoz genēz possūt vniri.
Res aut̄ eiisdem generis non possunt vniri: sicut albedo
et nigredo. vt dixi. vj. phisicoz. ¶ Ad tertiam p̄bationē di-
cunt quidā qđ sicut dicit Priscianus quedā sunt verba que
in voce passiua significant actionez vt vniri. et quedā que
in voce actiua significant passionem vt video. et hoc mo-
do intelligendū est ī p̄posito cū d̄r verbum diuinum vniri
nature humane non qđ verbum diuinum aliqd patiatur.
sed verbum diuinum vniuit sibi naturam humanam. Alij
vero dicunt qđ nec vniri nec incarnari sunt pati: qz incarna-
re et incarnari se habent sicut amare et amari. s̄ amari nō
est pati ergo nec incarnari. ¶ Ad quartā p̄bationē illi⁹ aī-
cedētis dico qđ maior est vera si intelligatur de p̄portione
que attēditur in cōueniētia ordinis. si aut̄ intelligatur de
p̄portione que est cōmēsuriatio quātitatuz non est veruz
Nūc aut̄ inter deuz et creaturaz ratōalez est cōueniētia or-
dinis: cum creatura rationalis sit in potētia obediēciali ad
deū. ideo p̄ceditur qđ est p̄portio q̄ sufficit ad hāc vnionez.

Ad quintā p̄bationē dico q̄ dependētia potest ēminari
ad aliq̄d independēs dato q̄ illud nō sit absolutū. ⁊ sic est
in p̄posito q̄ suppositū ubi est independēs. **E**st sciēdū
q̄ hic accipit̄ esse independēs p̄ eē p̄ se q̄d habet supposi-
tū ⁊ esse dependēs p̄ esse q̄d habet illud q̄d sustētatur ab
alio. **A**d scōm p̄ncipale dico q̄ ap̄us ibi nō intēdit de-
terminare totū q̄d est ad salutēz necessariū s̄ illd sine quo
nō potest salu⁹ esse. dicit. n. q̄ hoc est oportunū s̄ nō dicit
q̄ hoc sit sufficiēs: tāgit aut̄ illa duo potissime q̄ necessaria
erāt om̄i statui nō tm̄ nature lapse s̄ etiā statui innocētie.
Ad tertiū dico q̄ falsum est q̄ fides creatoris ⁊ remune-
ratoris sufficiēter dirigat ad sperandū ⁊ amandū scōm sta-
tum nature lapse q̄ cū spes p̄cedat ex meritis si q̄s spera-
raret saluari ex meritis p̄p̄is sine meritis mediatoris nō
recte speraret: s̄ poti⁹ presumeret. ideo spes nō sufficiēter
dirigit p̄ fidē creatoris ⁊ remuneratoris. Similiter nec ca-
ritas q̄ nō tm̄ debem⁹ amare deū q̄ creator ⁊ remunera-
tor s̄ magis q̄ redēptor. **A**d quartū nego añcedens. Et
ad p̄bationē dico q̄ duplex est fides scilicet explicita ⁊ im-
plicita. si enī loq̄mur de fide explicita verū est q̄ multi fue-
runt ante aduentū xp̄i qui salui facti sunt sine tali fide. Si
aut̄ loquamur de implicita nō est verū. om̄s enī saluandi
expectauerūt redēptorē futurū. Et etiā in suis sacrificijs
⁊ oblationibus hoc p̄figurabāt in quib⁹ oībus signīfica-
batur xp̄s offerendus p̄ peccatis. Cū quodāmodo p̄fite-
bantur facto occulte q̄uis verbo nō p̄ferrēt manifeste. Et
hoc est q̄d dixit Augustin⁹ ad optatū. q̄ illa fides que nos
saluat: saluos antiquos iustos faciebat q̄ sicut nos credi-
mus in carne venisse ⁊ ita illi venturū: scilicet aliq̄ explici-
te ⁊ aliq̄ implicate q̄d est credere explicite vel iplicite dictū
est sup̄ius. Et hec de isto capitulo dicta sufficiant.

Est ergo fides recta vt credamus ⁊
confiteamur: quia dominus noster
iesus xp̄us dei fili⁹ deus ⁊ homo est.

Postq̃ Athana. deteriorauit quō erat necēariū ad salutē et-
nā credē incarnationē dei filij. Cōsequē defiat quō rōe illi
us ineffabilis vnionis idē christ⁹ est de⁹ ⁊ hō ita q̃ ē verus
dicē q̃ d̃s est homo ⁊ homo est d̃s. ¶ Pro quo sunt aliqua
notanda. Et p̃mo est notandū. (vt dicit doctor seraphicus
Bonauētura li. iij. di. vij.) q̃ qñ due nate sūt iūcte in vna p
sona seu in vno supposito necessario d̃ se inuicē p̃dicant̃: si
accipiant̃ cōcrete p̃pt̃ illā maximā q̃ d̃: q̃cūq̃ vni ⁊ eidem
sūt eadē inter se sūt eadē. p̃ quā etiā fundari habet x̃t⁹ silo
gismi expositorij q̃ p̃bat p̃b̃s in libro p̃orum. ea que dicū
tur de vno et eadem predicari de se inuicem. ¶ Secundo ē
notandum q̃ in propositione in qua ponitur hoc verbum
fieri aliquando li fieri tenetur secundo adiacens aliquādo
tertio adiacens. quando tenetur sc̃do adiacens tunc acci-
pit esse subiectum simpliciter. sicut homo accipit esse quan-
do vero tenetur tertio adiacens tunc non accipit esse sim-
pliciter sed esse tale specificum. ¶ Tertio est notandum q̃
doctores theologi li. iij. di. vij. dicunt q̃ propter illaz ineffa-
bilem vnionē verbi ad hūanā naturā deus factus ē homo
Que quidem locutio multipliciter est distinguēda. q̃ illd
participium fact⁹ de tertio adiacente aut ponit rem suam
super totum vel circa predicatum absolute/vel circa subie-
ctum incomparatione ad predicatum. si pōat rem suam. s.
ipsam factionem super totum/vera est locutio quia est sen-
sus. deus factus est homo id est factum est vt deus eēt ho-
mo: et hoc quidem factum fuit in opere incarnationis. Si
autem ponat rem suam circa predicatum tunc ē sensus d̃s
factus est homo id est deus est homo qui quide⁹ homo fa-
ctus est siue productus/et hoc quidem est verum. Si autē
ponat rem suam circa subiectum in comparatione ad pre-
dicatum sic sensus est. deus factus est homo id est de⁹ fecit
semetipsum hominem per humanitatis assumptionem. si-
cut homo facit semetipsum doct⁹ per doctrine acquisitio-
nem/⁊ iste sensus similiter est verus. Primus enim sensus
est verus et consuetus secundum sensuz cōmunez/ non ta-
men est verus secūdum locutionis virtutem/ ex eo q̃ hoc

participium quod est factus cum sit masculini generis et actiuus
et adiectiue tentum non potest ponere rem suam circa co-
pulatū: sed necesseario ponit quātū ad virtutē secundum quod circa subiectū
vel circa predicatū. Secundus autē sensus ē verus et hīc potest per ser-
monis virtutē et proprietatē ē tūc propter vsum communē. Quā cū dici-
mus quod deus factus est hō / nō volumus dicere quod deus sit homo qui
productus est: sed volumus exprimere ipsam incarnationē siue vni-
onē diuine nature ad humanā. Terti⁹ vō Iesus habet et secundus
cōe⁹ vsus et secundum locutōis proprietatē. Quarto ē notandū
quod hīc participiū fact⁹ de etio adiacēte tria importat. scilicet. a. antecessiōez
ex parte subiecti. et inceptiōez ex parte predicatoris et trāsmutōez ex parte
vtriusq;: quātū. n. ē ex vi secundum quod per eo quod factū ē implicat fieri In
proposito autē cū dicitur deus fact⁹ ē hō est reperiri antecessiōez ex
parte subiecti: et inceptiōē ex parte predicatoris. sed nō est reperire
trāsmutationem in supposito dei. Ideo hic hoc participium
factus cadit a propria significatiōe quātū ad tertiam cōdi-
tione⁹: nec importat trāsmutationem sed vniōem: nec signi-
ficatur quod filius dei sit suppositū trāsmutatōis cui⁹ dicitur
deus factus est homo: sed significatur quod est suppositum na-
ture facte et sibi vnite. Quinto est notandū. quod quicquid oēs
doctores cōcedāt istam propositiōēz homo est deus propter
illam ineffabilem vniōē verbi ad naturā humanā / nō ta-
men omnes concedunt istam homo factus ē deus. Et quāto
conceditur debet concedi sub illo sensu secundum quod hīc participiū
factus ponit rem suam circa totum scilicet sub isto sensu. scilicet.
homo factus est deus id est factum est vt homo esset deus
et hoc quidem verū est / non tamen debet concedi sub ali-
is duobus sensibus secundum quod hoc participium fact⁹ ponit
rem suā circa predicatū vel circa subiectū in ordine ad predicatū
Ex eo quod si determinat predicatum est Iesus: quod homo est deus
quod factus est. et hoc quidem est falsum. et si dicat circa subie-
ctum in ordine ad predicatum tunc est sensus: homo fact⁹
est deus id est qui prius erat homo factus est deus posteri⁹
et hoc quidem falsum est. quod esse hōiem nullo modo ante-
cedit in illo supposito esse deum: nec diuinum esse aliquate-
nus inchoatur. Istis presuppositis pono istam cōclusio

nem q̄ ratione illius ineffabilis vnionis verbi diuini et hu-
mane nature in vnitae supposito verbi diuini christus est
verus deus et verus homo. vt dicit Athana. in simbolo ē
ergo fides recta vt credamus ⁊ confiteamur quia domin⁹
noster Ihesus xps dei filius deus et homo est. ¶ Ista con-
clusio probatur ⁊ primo per ratioēs. Et primo sic. quādo-
cunq; sunt due nature in eodem supposito vna natura po-
test predicari de alia in concreto licet non in abstracto. vt
patet de albo et de musico. sed natura diuina et humana
vniuntur in eodem supposito filij ergo vna predicatur de
alia in concreto vt dicat deus est homo ⁊ homo est deus: s̄
hec non posset esse vera nisi xps in quo vniunt ille due na-
ture eēt de⁹ ⁊ homo. ergo ⁊c. Hec ratio sumitur a Damas.
li. iij. ca. xj. vbi dicit deus est hō et homo est deus propter
eaz q̄ est s̄m ypostasiz vnionē. Et notanter dixi in argu⁹ (in
concreto) qz in abstracto hec nō est bona p̄dicatio nec ve-
ra humanitas est deitas nec et econuerso. ¶ Secundo sic.
medium q̄ optime iungit extrema ad vtrūq; extremorū
p̄p̄at scōz habitudinē subiciendi et predicandi. si ḡ xps per-
fectus mediator ē inter deū ⁊ hōiez. ḡ de⁹ ⁊ hō tlem hnt hī-
tudinē respectu eiusdē s̄ q̄ tlem hnt hītudinē respectu eius-
dēz nccio d̄ se iuicē in p̄creto (⁊ d̄ illo respectu cui⁹ hnt illaz
hītudinē) p̄nt et p̄ p̄ns ē x̄m dicere q̄ de⁹ ē homo ⁊ q̄ xps
est d̄s ⁊ homo. Scōo p̄bat p̄clu⁹. p̄ dictā scōz: vñ aug. j. de
tri. dicit talis fuit ista assumptio vt deum faceret hōiez ⁊ ho-
minez faceret deū. Et Bernhardus ad Eugeniū tantaz in-
q̄t tam exp̄ssam vim vnionis in se p̄fert ea p̄sona q̄ deus
et homo vnus est xps vt si duo de se predices nō erres. Et
Dama. li. iij. ca. xj. dicit vt sup̄a allegatum est de⁹ inq̄t est
homo et homo est deus propter eam q̄ est scōm ypostasim
vnionem. ¶ Tertio p̄batur conclusio p̄ dictum Iohannis
in euāgelio. Io. p̄o et verbum caro factum est. dicit Aug.
exponens illud dictuz q̄ caro accipit̄ ibi p̄ hōie. ¶ Quar-
to p̄bat conclusio per dictum simboli q̄ cantatur in eccle-
sia vbi dicit̄ de xpo q̄ natus est de maria virgine et homo
factus est. si homo factus ē ergo est homo. et cū nō desinit

esse deum est deus / et per patris christus est deus et homo. ¶ Quinto
probat conclusio per deterioracionem ecclesie ut habet de sancta trinitate. et si. ca-
tho. ca. firmiter credimus ubi dicitur quod unigenitus dei filius ihesus christus
a tota trinitate coniter est incarnatus verus homo factus ex anima rati-
nali et humana carne propositus / una in duabus naturis personis. Et
habetur est quod dicit Athanasius. est ergo fides recta ut credamus et con-
fiteamur. Unde licet ergo non ponitur illative sed inchoative.
quod non precessit aliud unde inferri dicatur. Dicit enim quod fi-
des recta est id est vera: ut credamus et confiteamur scilicet
ut credamus corde / et confiteamur ore eo modo quo supe-
rius dictum est in secundo capitulo quod est super tertium usus
istius symboli. Et quid credere et confiteri debemus? dicit Atha-
nasius. quia dominus noster ihesus christus dei filius deus et ho-
mo est. Ponit ibi / quia / non quod stet causaliter sed coniuncti-
onaliter per quod. Et dicit postea dominus noster ihesus christus et ha-
ratione redemptionis quia christus redemit nos a pena et a pec-
cato et liberauit nos a diabolo: ut dicunt doctores theolo-
gi libro tertio distinctione decima nona. Et dicit ultra dei
filius deus et homo est in hoc enim articulo continentur om-
nes articuli ad humanitatem christi pertinentes. Ex hoc
enim quod christus dei filius deus et homo est procedimus ymo
necesse est credere quod dei filius fuit conceptus de spiritu san-
cto id est virtute spiritus sancti / et quod fuerit natus ex maria vir-
gine. et cetera. omnia ista conueniunt non ratione diuinitatis / sed
ratione humanitatis. ¶ Instatur contra istam conclusionem et
contra dictum Athanasii. Et probatur quod christus non dicatur deus
et homo. Et primo sic. nam si christus esset deus et homo se-
queretur quod deus esset factus homo. sed presequens est falsum
ergo et antecedens presequentia vero nota est de se. quod deus
ab eterno et ratione diuinitatis non est homo. quod consequens
sit falsum probatur. Et primo sic. nam si hec est vera deus
factus est homo sequitur ergo quod deus est factus. consequen-
tia probatur a simili: petrus factus est homo / ergo petrus est fa-
ctus. ¶ Secundo probatur quod presequens primum sit falsum. nam
illa propositio in qua ponitur hoc verbum sit non est vera
nisi subiectum seu res significata per subiectum mutetur, sed

in deo q̄ est subiectū seſſi res ſignificata p̄ subiectū nulla ca-
dit mutatio ergo ⁊c. ¶ Scđo p̄ncipaliter arguit ſic. nam ſi
chriſt⁹ eēt d̄s ⁊ hō ſeq̄rē q̄ de⁹ eēt homo: ſ̄ h̄ eſt falſū ergo
et antecedēs p̄ſequētia nota eſt. ſ̄ q̄ p̄ſequēs ſit falſuz p̄ba-
tur. Et p̄mo ſic. nā p̄ma diuidētia ent̄ ſūt maxie diuerſa. ſ̄
finitum ⁊ infinitum ſunt prima diuidētia entis ergo ſunt
maxime diuerſa. ſed maxime diuerſa non p̄dicant̄ de ſe in
uicem. cum ergo deus ſit infinitus et homo ſit finitus. nō ē
benedictum deus eſt homo. ¶ Secūdo ſic. maior eſt vni-
tas diuinarum perſonarum in eſſentia: q̄ nature diuine ⁊
humane in ſupposito xp̄i/ ſed p̄pter illā vnionem vna per-
ſona nō p̄dicat̄ de alia: vt ſi dicat̄ p̄r eſt fili⁹ vel econuerſo
ergo propter naturarum vnionem in xp̄o nō ē bene dictū
deus eſt homo et econuerſo ¶ Tertio ſic. nam cum dicitur
deus eſt homo aut iſta propoſitio eſt vera de per ſe aut p̄-
accidens. non de per ſe q̄ non dicit̄ de quolibet contento
ſub deo/ q̄ non de patre nec de ſp̄ſancto. nec etiam eſt ve-
ra de per accidēs/ quia nihil accidit deo: ergo nullo modo
eſt vera. ¶ Quarto ſic. magis cōueniunt ea que ſunt eiuf-
dem generis ⁊ vniuntur in vna perſona/ q̄ illa que ſunt di-
uerſorum generū ⁊ vniuntur in vna perſona: ſed anima et
corpus vniuntur in vno hoīe et ſunt in genere ſubſtātie. di-
uinitas ⁊ humanitas non ſunt eiufdem generis/ nec vniū-
t̄ in vnitate nature ſicut vniuntur anima et corpus: ſed ſolū
vniuntur in vnitate ſuppositi. ergo cum hec ſit falſa anima
eſt corpus et ecōuerſo. ergo et hec eſt falſa deus eſt homo
et homo eſt deus. ¶ Quinto ſic. nam cum dicitur deus eſt
homo/ aut homo predicat̄ de deo/ aut de petro: vniuoce:
aut equiuoce. ſi vniuoce ergo ſub eadē ratōe dicitur de dō
⁊ de petro qđ falſum eſt. ſi equiuoce ergo nō p̄tinet xp̄⁹ ho-
mo ad gen⁹ hominū: ex quo homo de ipſo et de alijs non
dicit̄ vniformiter. ¶ Sexto ſic. nam cum dicitur deus ē hō
aut homo predicatur de deo absolute aut relative. ſi abſo-
lute ergo dicitur de tribus perſonis: quia nomina abſolu-
ta dicūt̄ de tribus perſonis ſicut vult Auguſtī. ſi relative
omne relatiuū dicit̄ reſpectu alicuius: ergo homo dicitur

respectu alicuius: sed hoc est falsum ergo homo aliquo modo
non predicatur de deo. ¶ Respondeo ad ista. Ad primum nego quod
propositum sit falsum. et ad primam probationem nego propositum quod ibi illud pro
ticipium factum solum ponit rem suam supra subiectum cum non sit ibi pre
dicatum. scilicet supra deum cui non competit fieri simpliciter. Unde quan
do fieri est secundum adiacens subiectum accipit esse simpliciter quod non est
sic quando est tertium adiacens quod tunc subiectum accipit esse tale.
Et sic licet sit vera deus factus est homo secundum quod expositum est in
notabilibus: non tamen est vera deus est factum. Et ad similitudinem dico quod
non est bona quod hoc participium factus in creaturis propter antecedentium
subiecti duo dicitur. scilicet inceptionem et transmutationem. et in deo non
dicitur inceptionem nisi in ordine ad creaturam nec dicitur transmu
tationem sed dicitur unionem. et quando non ponitur illud quod unitur deo
hoc participium factum non potest dici de deo. ¶ Ad secundam vero
probationem dicunt quidam quod maior est vera in agente na
turali quod educit de potentia materie: non autem est vera in age
te supernaturali. Alij vero dicunt et melius. quod in factione occur
rit aliqua determinatio que vel est factio per informatio
nem seu per inherenciam vel per unionem que est relatio. acci
piendo autem factionem ut est per informationem vel per inherenci
am illa requirit mutationem. sed illa que est per unionem que est
relatio (sicut est in proposito) non arguit talem mutationem.
¶ Ad secundum principale concedo propositum et nego quod conse
quens sit falsum. Et ad primam probationem. concedo quod
prima diuidentia habent maiorem distantiam non tamen
habent maiorem repugnantiam. illa autem que formaliter non
repugnant possunt uniri in eodem supposito et unum deno
minare alterum et sic se habens deus et homo. ¶ Ad secundam
vero probationem dico quod non est simile de personis et essentia
et de diuersis naturis in eadem persona. quod persona dicit en
titatem inconicabilem: natura vero dicit entitatem conicabi
lem. ideo quando diuersae naturae sunt in eodem supposito pos
sunt in concreto de se dici. ¶ Ad terciam vero probationem
dicunt quidam quod accipiendo logice per se et per accidens quod ista
propositio deus est homo est propositio de per accidens quod pre
dicatum est extra intentionem subiecti et subiectus potest ex

stere non existente predicato. Alij vero dicunt q̄ neutro
modo illoꝝ ē accipiēdo pprie p se ⁊ per accīis. Per se inq̄
nō p̄dicat̄ cū nō sit eēntialis hītudo vni⁹ ad alterz: nec p ac-
cidēs p̄dicat̄ qz vñū nō est accīis alterius. sed sicut in xp̄o
est singlaris mod⁹ vnionis nature hūane ⁊ diuine: q̄ vnio
nec ē eēntialis nec accidētalis. ita cū dī dī ē hō / ibi ē singu-
laris modus p̄dicandi q̄ nec est p se nec p accīis: nec ē incō-
ueniens q̄ talis modus p̄dicandi sub predicta diuisione
non habeat p̄prehēdi. ¶ Ad quartaz p̄bationem dicunt q̄
dam q̄ nō est simile de anima ⁊ corpore et de duab⁹ nat̄is
quia aīa ⁊ caro significant p̄tes p̄stitutiuas in abstractiōe
de⁹ aut̄ / et homo non in abstractione sed in cōcretionē si-
gnificant: et hac de causa possunt de se inuicem dici quam-
uis in abstractione non de se inuicem p̄dicant̄ / hec enī ē
falsa deitas est hūanitas / sicut est falsa caro est anima: ista
tamē ē vera caro ē animata. Alij vero dicūt similiter q̄ nō
valet similitudo qz anima et caro concurrūt in vnitate ho-
minis tanq̄ partes cōstitutiuē et pars non p̄dicatur de al-
tera pte: essētia aut̄ diuina nō est in xp̄o tanq̄ pars. ¶ Ad
quintaz p̄bationez dico q̄ sicut homo nec p̄dicatur de p
se nec de p accidens pprie. ita nec vniuoce nec equiuoce p̄-
dicatur de deo ⁊ de petro: non equiuoce quia nō est diuer-
sa hominis significatio secundum q̄ dicitur de deo ⁊ de pe-
tro. Nec vniuoce quia licet homo retineat eandem signifi-
cationem tunc dicitur de deo ⁊ de petro: tamen alio mō cō-
paratur ad petrum ⁊ alio modo ad deum. ad petrum enī
comparatur p̄dicatione formali et essentiali. ad deum non
sic cōparatur sed comparatur in vnione persōali sed sicut il-
la vnio fuit singlaris ita est singlaris modus p̄dicandi
qui nec dicitur vniuoce nec equiuoce. ¶ Ad sextā probati-
onem dico vt dicit Petrus de aquila q̄ homo est p̄dica-
tum absolutū. Et ad illud q̄ dī q̄ si est p̄dicatū absolutū q̄
p̄dicat̄ de trib⁹ persōis / nego istud / et ad Aug. dico q̄ Au-
gustī. intellexit de p̄dicat̄ absolutis ad intra. homo autē
ē p̄dicatū absolutū ad extra. Et hec de isto capi. (in quo
tractat̄ quō xp̄s est de⁹ ⁊ homo) dicta sufficiant.

Deus est ex substantia patris ante
secula genitus: et homo est ex substā
tia matris in seculo nat⁹. Perfectus
deus perfectus homo ex anima rati
onali et humana carne subsistēs: E
qualis patri secundum diuinitatez:
minor patre secundum humanitatē.

Postq̃ Athana. determinauit quō xp̃s est de⁹ et homo. Lō
seqũr determinat de emanatōib⁹ ei⁹ a p̃re et a matre. quō vt
est de⁹ est a p̃re geit⁹ ex substantia p̃ris et eqlis p̃ri. Et quō
vt ē hō est de sba matris genit⁹ p̃sistens ex carne et aia rō
nali et sic vt est hō est minor patre. ¶ Pro quo sunt aliqua
notanda. Et p̃mo est notādum vt dicit Aug. de fide ad pe
trū q̃ xp̃s vt est d̃s et homo nat⁹ est ex p̃re et nat⁹ est ex ma
tre. Ex p̃re semp nascit⁹ et ex matre est nat⁹ semel. Natiui
tas enī q̃ ē ex matre est hūana vt dicit idē Aug. in s̃mone.
xj. sup̃ Johāne Altera ṽo q̃ est ex patre est diuina: natiuitas
enī q̃ est ex patre est p̃ quā efficimur. et altera q̃ ē ex matre
est p̃ quā reficimur. Prima est sine tempore. et altera in tē
pore. prima est sine matre et altera sine patre. De patre si
ne matre xp̃s nat⁹ est tantum de⁹. Sed deus et homo nat⁹
est de matre sine patre. Ambas enim natiuitates fatemur
esse admirabiles atq̃ inperceptibiles. sed illam que est de
patre sine matre fatemur esse magis admirabilem et in p̃
ceptibilem. Nullus enim explicare potest quomō ex ma
tre natus est: multominus enarrare possum⁹ quō ex patre
sine matre natus est. Nostra mēs deficit (vt dicit Gregori
us) lingua sileat et non tantū hominum s̃ etiam angeloz.
¶ Sc̃do est notandū q̃ penes vtrāq̃ natiuitatez xp̃us d̃s
fili⁹ naturalis ex eo q̃ vtrāq̃ natitas p̃sistit in p̃ductiōe si
milis ex simili secundum similitudinē et p̃uenientiā in nat̃a

Nam filiatio ē habitudo pducti naturalit̃ similis pducēti
 in nat̃a intellectuali ṽl sensitua. It̃a sc̃m nat̃itatē eternā
 gñatur filis p̃ri z gñat̃ ex s̃ba p̃ris. Sc̃m x̃o nat̃itatē t̃pālē
 gñat̃ filis matri z ex s̃ba matris. Per h̃ aut̃ q̃ d̃r q̃ filiatio
 ē hitudo pducti nat̃alit̃: intelligit̃ q̃ sp̃ūfectus non dicitur
 filius quia libere pducitur Et per hoc q̃ dicit̃ similis i nat̃a
 producēti/ dat̃ intelligi q̃ vermis non dicit̃ filius h̃ois vel
 equi ex cuius s̃ba generatur. Et per hoc quod additur in
 natura intellectuali vel sensitua datur intelligi q̃ pl̃ata nō
 dicitur filia pl̃ate. Sed cum nichil positum in ista diffinitōe
 respicit p̃rimo z per se supposita. sed naturam que p̃muni-
 catur in generatione passiua z in ch̃isto sunt due generati-
 ones passiue scilicet eterna et temporalis. Sequitur (vt di-
 cunt Scotus z petrus de aquilla li. iij. di. viij.) q̃ in ch̃isto
 sunt due filiationes reales vna per respectum ad patrem z
 alia per respectum ad matrem. ¶ Tercio est notandum q̃
 aliter x̃pus d̃r ex s̃ba patris vt ē deus z aliter ex s̃ba matris
 vt ē homo It̃a ex s̃bstantia m̃ris ē vt ex materia p̃supposi-
 ta ex q̃ formatum est ei⁹ corp⁹ sacratissimū opatione sp̃ūs
 sancti. Ex s̃ba x̃o p̃ris x̃ps de⁹ genit⁹ ē nō t̃m vt ex materia
 nec q̃si materia p̃supposita. Et rō ē vt dicit Sco. li. j. di. v. qz
 eēntia diuīa in gñatione eterna se h̃zvt terius fõralis. Et si
 dicãt q̃ t̃min⁹ fõralis gñatōis ē relatio ex eo qz relatio di-
 stigit z nō eēntia: z per p̃ns eēna ē materia ṽl q̃si materia
 qz ex duob⁹ nō fit vnū de per se nisi vnū sit act⁹ z reliquum
 potentia. Ad hoc est dicendū vt dicit p̃e. de aq̃. li. p̃ri. di. v.
 q̃ relatio ṽez est q̃ distinguit et determinat personam nō
 t̃m eēntiā z sic d̃r act⁹ personalis: non t̃m est act⁹ eēntie z
 sic nō est termin⁹ fõmalis gñatōis. Et ad illud quod dicit̃
 qd̃ ex duobus in actu. zc̃. Dicit idem p̃e. de aquila qd̃ est
 ṽez in p̃positis sc̃m p̃hm vij. metha. ca. vltimo. non t̃m te-
 net verum in simplicib⁹ sicut est p̃sona diuina in qua con-
 currunt eēntia et relatio fõmaliter distincta: q̃ nec est cō-
 posita nec quasi composita / imo est ita simplex sicut eēna
 ¶ Istis p̃suppositis pono istā p̃clusionem q̃ ch̃istus vt est
 deus est genit⁹ ex s̃bstantia seu ex eēntia patris. Et vt

est homo est genitus ex substantia matris. Ut dicit Athanasius in simbolo. deus est ex substantia patris ante secula genitus: et homo est ex substantia matris in seculo natus. **¶** Ista conclusio probatur. et primo quod christus ut est deus sit ex substantia patris. Et primo sic. Augustinus. n. xv. de trini. capi. xix. dixit quod filius caritatis eius nullus alius est quam deus de substantia eius est genitus. sed christus est filius caritatis patris ergo etc. **¶** Secundo sic Damas. eni li. i. ca. viij. dicit quod generatio est de substantia generantis. sed christus est genitus a patre vere ergo vere est ex substantia patris. **¶** Tercio sic. pater genuit filium et non ex nihilo: quia sic esset creatura ergo genuit eum ex aliquo et non ex aliquo alio quam de sua essentia ergo christus ut est genitus a patre est de substantia patris. **¶** Secundo probatur sic. quod christus ut est homo est ex substantia matris. Et primo sic. non nascitur homo ex homine nisi ex carne: sed christus ut est homo est natus et conceptus ex maria virgine ergo veraz ex ea traxit carnem et per consequens christus ut est homo est ex substantia virginis marie. **¶** Secundo sic. Anselmus li. de conceptu virginali ca. xvij. dixit quod deus pater disposuit dare virgini Marie filium suum eternaliter genitum ut esset naturaliter idem dei patris et Marie filius: sed ut est filius naturalis dei patris est ex substantia patris ergo ut est filius naturalis virginis est ex substantia matris. **¶** Tercio probatur conclusio quo ad ambas partes per determinationem ecclesie ut habetur de sum. tri. et fi. catho. ca. firmiter credimus ubi dicitur unigenitus dei filius ihesus christus ex Maria semper virgine spiritu sancto cooperante est conceptus verus homo est factus ex anima rationali et humana carne compositus. In illo enim quod dicitur unigenitus dei filius ihesus christus papa determinavit christum esse filium dei patris ex substantia patris. Et in illo quod sequitur ex maria semper virgine. etc. determinavit esse filium virginis Marie ex substantia eius: ut expresse dicit Athanasius in simbolo. christus deus est ex substantia patris ante secula genitus: et homo est ex substantia matris in seculo natus. In hoc. n. usu Athanasius manifestat duos articulos. Unus est de generatione christi eterna a patre. Et alius est de conceptione et natiuitate eius temporalis a matre. Primo. n. dicit quod christus est deus ex substantia patris. **¶** Pro quo

est sciendum qd li ex in hoc passu dicit duo scilicet origina-
tionē ⁊ p̄bilitatē vt sit talis sensus: xps vt est de⁹ ē ex sub-
stantia p̄ris id est chris⁹ originat⁹ a p̄re vt cōsubstantialis ei
Nō est intelligendū qd origine⁹ a substantia patris sed a pa-
tre. qz essentia nec ḡnat nec ḡnat⁹. Nec est intelligendum qd
christus vt ē dei filius de substantia patris habeat partē tm̄
essentie patris: sed est intelligendum qd habet totam essen-
tiam q̄ habet pater. Unde dicit sanctus Thom. li. p̄ri. di. v
q̄. ij. ar. p̄ri. Etiam in p̄ri. p. q̄. xli. ar. iij. qd pater minus indi-
uisibilis existens ḡnando filium non transmisit partem sui
sed totam substantiam cōicabilem ei remanente distinctiōe
solum p̄m originem vel p̄m p̄prietatem relatiuam. Et sequit⁹
vltra in dicto Athana. ante secula genitus id est ab eterno
Un̄ Athana. dixit añ sc̄a pro eternitate vt planius explica-
ret. dicit vltra Athana. qd est homo ex substantia matris sci-
licet a matre p̄parata ad illam generationem: que substan-
tia matris (vt dicit Anselmus) erant sanguines purissimi v̄
ginis Marie per purissimos sanguines intelligit Ansel.
vt dicit Bonauētū. li. iij. di. iij. in dubijs litteralibus humo-
rem qui proprius est ad corporis formationem ex quo ca-
ro xpi formata fuit. Ille aut̄ humor aliquando vocat⁹ caro
aliquando vocatur sanguis aliquādo semen: ⁊ hoc secūdū
diuersam cōparationem Sanguis enim d̄r in comparatio-
ne ad illud vnde processit. Caro in comparatione ad illud
q̄ ex ipsa fit. Semen vero dicit⁹ propter hoc quia semen ē
substantia corruptibilis median⁹ inter generans et genera-
tum quod est via ad compositum viuū generandum ex
quo fuit formatum corpus sanctissimum christi operatiōe
non solum spiritus sancti sed etiam totius sanctissime trini-
tatis vt habetur ex determinatione ecclesie vt habetur de
sum. trini. et fi. carho. ca. firmiter vbi dicitur qd vnigenitus
dei filius Ihesus christus a tota trinitate cōmuniter est in-
carnat⁹ ex Maria semper virgine spiritus sancto cooperan-
te cōceptus et in seculo natus id est in hoc mundo tēpora-
liter natus Unde xps dicitur natus in hoc seculo quando
fuit conceptus in ytero virginis: de qua natiuitate dicitur

Athanas. pri. qđ in ea natūm est de spiritu sancto est Etiam
dicitur natus in hoc seculo quando egressus est de utero
virginis et mundo se manifestavit in ciuitate Bethleem d
qua natiuitate dicitur Athanas. ii. et similiter Luc. ii. vt est ex
substantia patris genitus dicit ultra Athanas. est perfectus
deus. Ratio est ista nam gñans gñat sibi simile scilicet ho-
mo hominē leo leonez: pater enī est perfectus deus qđ dō
nō potest eē imperfectus et gñat filiū sibi simile ergo filius ē
perfectus deus sicut pater: quia sicut homo generat filiū ho-
minem ita deus pater generat filium deum: et sicut pater
est perfectus deus ita filius est perfectus deus: Ut autē est ex sub-
stantia patris genitus est perfectus homo: vt dicit Athanas. ultra. sci-
licet ex anima rationali et humana carne subsistens Nam
perfectio eēntialis hōis (f^m p^m secūdo de anima.) est ex
anima rationali et corpore. Dicit Athanas. subsistens id est
existēs qđ subsistētia in psona christi nō est ex anima et carne
sicut in ceteris hominibus in quibus est subsistētia que est
ratio suppositalis. qđ quilibet homo compositus ex corpo-
re et anima rationali est persona et suppositum in christo
non ē sic. quia natura assumpta a verbo non ē persona nec
suppositum: et sic non est subsistens qđ supposita ē in ver-
bo diuino Ideo in hoc loco Athanas. im. pprie accepit et di-
xit subsistens qđ nōiauit subsistētiam pro existentia. ¶ Con-
siderandum est qđ xp̄s in hoc ostendit vt est homo habere
veram carnem et veram animam rōnalez vt dicit Magi-
ster li. iij. di. xv. qđ assūpsit et habebat defectus naturales et
communes nature humane scilicet defectus pene sed non
culpe: nec omnes pene sed quos ei accipere expediebat et
sue dignitati nō derogabat. Dicit ultra Athanas. qđ xp̄s in-
q̄stum est genitus ex substantia patris est equalis patri se-
cundum diuinitatem vt superius pbatum est: sed inq̄stum
est homo ex substantia matris est minor patre secūdu hu-
manitatem. ¶ Instatur contra istam p̄clusionē. Et contra
dictum Athanas. Et pbat qđ christus nō ē deus genitus ex sub-
stantia patris aut li ex: dicit
distinctōez eēntie: aut nō si pmo mō g eēna ē distincta in pfe

et filio q̄ est falsus: si scđo mō sicut fili⁹ ex essentia p̄ris ita
pater est ex eēntia fili⁹. ¶ Scđo sic. Un̄ Anselm. li. de p̄ces-
sione spūs sancti ca. p̄ri. dicit nec nat̄a p̄mittit nec intellect⁹
capit existentes de aliq̄ eē illud de q̄ existit. s̄ xp̄s vt ē deus
est substātia p̄ris q̄ nō ē de s̄ba p̄ris. ¶ Scđo p̄bat cōtra cō-
clusionē q̄ xp̄s nō sit ex s̄ba v̄ginis Marię Et p̄mo sic. naz
si xp̄s vt ē hō eēt ex s̄ba v̄gis seq̄ret̄ qđ v̄go Maria eēt
mater dei. sed h̄ p̄ns ē falsus q̄ z añs. Cōsequētia nota ē ex
eo q̄ si xp̄s eēt genitus ex s̄ba v̄ginis: v̄go Maria eēt ma-
ter xp̄i z sic cū xp̄s sit de⁹ p̄ p̄ns v̄go Maria eēt mater dī
q̄ aut̄ p̄ns sit falsū p̄bat Et p̄rio sic. nā mat̄ ē p̄balis christo
p̄m hūanā nat̄az: q̄ nō ē dei genitrix. ¶ Scđo sic. p̄pt̄ assūp-
tionē enī hūane nature a filio deus p̄r nō dicit̄ hōis geitor̄
nec similiter v̄go maria dicēda est dei genitrix. ¶ Scđo sic.
nam si v̄go maria eēt realiter mater xp̄i sequeret̄ q̄ i xp̄o
essent due filiatiōes realiter distincte s̄ istud p̄ns est falsum
q̄ et añs. Cōsequētia nota est de se p̄ t̄ato q̄ vbi sūt duo fū-
damēta realia et duo termini reales ibi sunt due relatiōes
reales: sed si xp̄s ē fili⁹ v̄gis realiter in eo sunt duo fūda-
menta realia scilicet natura hūana z diuina z sūt duo t̄mi-
ni realiter distincti. s̄. pater z mater. q̄ aut̄ p̄ns si falsū probat̄
Et p̄mo sic. nā filiatio cōstituit filiū ergo vbi sūt due filia-
tiones sunt ibi duo filij: s̄ xp̄s nō est duo filij. zc. ¶ Secūdo
sic. naz sancti ponunt q̄ pater non est incarnatus. nec spūs
sanctus sed solus filius ne esset confusio in proprietatibus
sed si in xp̄o essent due filiatiōes reales non videtur vita-
ri confusio in proprietatibus ergo zc. ¶ Tertio sic. filiatio
enim est suppositi et non nature quia licet natura sit nata
non tamen conceditur filia sed in christo est vnū suppositū
ergo et vna filiatio tantum ¶ Quarto sic. si in christo eēnt
due filiatiōes reales vna ad p̄rem et alia ad matrem pari-
ratōe et in quolibet filio essent due relationes reales q̄ vi-
detur incōueniens ex eo q̄ tunc seq̄retur q̄ duo accidētia
eiusdem sp̄ei possunt esse in eodem subiecto q̄ est maxime
falsum. ¶ Respondeo ad ista Ad primum dico q̄ li ex non
semper dicit distinctionē respectu casus cui immediate adiū
h ij

gitur Et sic dico q̄ respectu substantie patris ⁊ filij nō dicit
distinctionem reales. Et ad illud q̄ dicitur q̄ tūc p̄r esset de
substantia filij ⁊ c. dico q̄ illa propositio ex hic accipitur cō
substācialiter ⁊ originaliter s̄c. dico aut̄ simul q̄ non dicit p̄
cise originem nec precise cōsbalitatē sed dicit vtrūq̄ sub h̄
sensu filius est ex substantia patris id est filius originatur a
patre p̄balis ei ⁊ sic per li ex denotatur origo filij a patre
et ipsum accepisse eandem essentiam quam habet pater. ⁊
sic non sequit̄ q̄ si filius dicat̄ esse ex substantia patris q̄ p̄
pter hoc pater dicatur ex substantia filij. ¶ Ad secundum
dico q̄ Anselmus in auctoritate preallegata loq̄tur secun
dum q̄ hec prepositio ex vel de accipitur originaliter tātū
volens dicere q̄ nec natura permittit nec intellectus capit
q̄ ille qui oritur ab aliquo sit ille a quo oritur. ¶ Secundo
Respondeo ad argumenta que probant christuz non esse
realiter filium virginis genitum ex substantia eius Ad pri
mum concedo consequentiam: ⁊ nego q̄ consequēs sit fal
sum. Et ad primaz probatiōez dico vt dicit Bonauentura
li. iij. di. iij. q̄ beata virgo dicitur mater dei: non propter h̄
q̄ genuerit christum secundum naturam diuinam sed pro
pter cōicatiōez ydiomatum ⁊ misterij incarnatōi s̄ exp̄ssio
nē. ¶ Quā illa rō non valet beata virgo non est mater dei s̄m
diuinam naturam q̄ nō est mater dei: cuz sit mater illius q̄
est deus ⁊ consubstācialis ei secundum hūanā naturā. Ad
secundam p̄bationem dico vt dicit Bonauentu. q̄ de⁹ pa
ter potest dici genitor hominis licet non consueuimus ita
vtri illo vocabulo q̄ illa appellatio nō sic facit ad exp̄ssio
pie fidei sicut illa q̄ appellam⁹ virginēz matrē dei ¶ Ad s̄m
pcedo p̄nam et nego q̄ p̄ns sit s̄m. ⁊ ad p̄nam p̄bationem
nego q̄ vbi sūt mltē filiatiōes q̄ ibi sint mlti filij nec vbi sūt
mltē p̄ritates q̄ ibi sint multi p̄res. q̄ p̄creta (vt dicit Sco.
⁊ etiā oēs veri sui seq̄ces) nō multiplicant̄ nisi multiplicata
tam forma q̄ supposita sicut etiam patet q̄ in christo po
nuntur due volūtates nō tñ d̄r q̄ xp̄s sit duo volētes ¶ Ad
scōam vero probationē dico q̄ si pater fuisset incarnat⁹ fu
isset confusio in p̄prietatibus q̄ idem fuisset pater ⁊ filius

tñ quīs in xpō ponātur due filiatiōes reales non sequit̃ p
pter hoc p̃fusio ī proprietatib⁹ qz idem est filius vtrac⁹ fi
liatione. ¶ Ad tertiā aut̃ p̃bationē dico vt dicit Scotus et
sui sequaces li. iij. di. viij. q̃ illa maior nō bene accipit̃ cum
dicitur q̃ filiatio est suppositi qz filiatio est habitudo pro
ducti naturaliter similis pducenti in natura intellectuali ṽ
sensitiua: z cū in christo sint due nature scilicet diuina z hu
mana licet nō sit nisi vnum suppositum sunt tamen ibi due
habitudines vna respectu patris cui christus est similis in
natura diuina. et alia respectu matris cui est similis in na
tura humana. Hoc enim patet nam si natura assumpta di
mitteretur a verbo statim esset persona et suppositum si
ne aliquo absoluto adueniēte et ille homo eēt ṽ filius vir
ginis matris et non per aliquam filiatiōem de nouo ad
uenientem ex eo quia nulla relatio realis potest alicui ad
uenire nisi per aduentum alicuius absoluti in aliquo extre
morum z per consequens in christo sunt due filiatiōes re
ales. ¶ Ad quartam p̃bationem dicunt quidam q̃ non
est simile de christo et de alijs filijs quia in christo sunt due
nature et due generationes passiue: in alijs autem filijs nō
est sic. Alij vero dicunt ad istam rationem q̃ non habent p
inconuenienti consequens positum quia in quolibet filio
est vna filiatio ad patrem et alia ad matrem q̃ patet quia
mortua matre alicuius remanente patre corrumpitur fili
atio que est ad matrem: ergo hec et illa non sunt vna filia
tio. Et ad illud q̃ dicitur q̃ tunc sequeretur q̃ plura accidē
tia eiusdem speciei essent in eodem Dico secundum q̃ di
cit Scot⁹ in questionibus metha. q̃ concedo q̃ plura acci
dentia eiusdem rationis relatiua possunt eē simul in eodē
subiecto: licet non absoluta nisi sint accidentia intensiona
lia Et p̃pter istud dictum non est intelligendum q̃ ille due
filiatiōes que sunt in xpō sint eiusdem rationis specificē
qz vt dicit Pet. de aqui. li. iij. di. viij. differunt plusq̃ gene
re nec est intelligendum q̃ relatio filij qua refertur ad pa
trem sit accidens Et hec de isto ca. (in quo tractatur de p
ductionibus xpī q̃tum ad vtrac⁹ naturā) dicta sufficiant.

Qui licet deus sit et homo non duo
tamē: sed vn' est xp̄s. Vn' autē non
cōuersione diuinitatis in carne: sed
assumptione humanitatis in deū.
Vnus omnino non confusione sub
stantie: sed vnitate persone. Nam si
cut anima rōnalis et caro vnus est
homo: ita de' et homo vn' ē christus.

Postq̄ Atha. deteriauit de emanatiōib' xp̄i ex p̄re et ma
tre et quō vt ē a p̄re ex s̄ba ei' est perfect' d̄s eq̄lis p̄fi scōm
diuinitatē. et vt est a matre ē p̄fect' et ver' hō minor patre
scōz hūan. iē. Cōseqūr determinat de veritate q̄stū ad vni
tatem p̄sone Et p̄mo p̄ ratiōem: et secūdo p̄ exemplum vt
patet in illo versu. nam sicut anima rationalis. zc. ¶ Pro q̄
sunt aliqua notanda et p̄mo est notādū q̄ inter personam
et suppositū et singulare est differentia q̄ se habent tanq̄
superius et inferius Cū p̄sona quattuor requirit p̄mo q̄ sit
singularis. secūdo p̄ se existens. tertio q̄ sit rationalis natē
quarto q̄ adhuc nō sit perfectiua seu cōicabilis nec p̄ ifor
mationē nec p̄ idētitatē sicut est cōicatio q̄ cōicatur natu
ra supposito. Et sic est dicendum q̄ tria supposita in diuinis
sunt p̄sone: et omnes angeli et omnes hoīes existentes in
actuali existentia p̄ se existentes. Anima vero sepata nō ē
p̄sona q̄ nō habet vltimāz cōditionē. nec natā hūana assū
pta a verba diuino est persona p̄pter hoc q̄ nō est p̄ se exi
stens cum sit assumpta a verbo diuino. Suppositum requi
rit tres cōditiōes sc̄z p̄mam secūdaz et q̄rtaz. Singulare ve
ro cum sc̄a illarūz cōditionū contentat. Nam ad esse sin
gularis sufficit q̄ habeat esse existens in actuali existentia
que existentia in aliquibus est cum subsistentia propria vt
est in suppositis que habent esse per se et in aliquibus est

cum subsistētia alterius scilicet quando supposita ē in alio
et sustentatur ab illo sicut existentia accidentiū. et subsistē
tia nature humane assumpte a verbo diuino. ¶ Secundo
est notandum q̄ verbum diuinum assumens naturam hu
manā nō assūpsit p̄sonā hūane nature. Hoc. n. p. 3. q. 2. p̄so
na vt dictū est in p̄cedenti notabili dicit q̄tuor. 2. nat̄a hūa
na assūpta a v̄bo diuino nō est p̄ se existēs cū sustentetur a
v̄bo. Unde circa istud errauit Entites nesciēs distinguere
inter p̄sonā 2. naturā p̄ eo q̄ vidit i x̄po eē duplicē naturā
intellexit in x̄po esse duplicē p̄sonam. Etiam circa istud er
rauit Hlescorius nesciēs similiter distinguere inter naturā
et personam: p̄ eo. n. q̄ vidit q̄ in x̄po non poterat esse nisi
vna p̄sona dixit q̄ in x̄po non erat nisi vna natura. Unde
sicut duo fuerunt errores in diuinis. s. Arrij et Sabellij p̄
eo q̄ nescierunt distinguere inter naturā 2. p̄sonas. sic duo
fuerunt errores circa incarnationē x̄pi videlicet Entitis et
Hlescorij. Catholica v̄o ecclia p̄ mediū istoz errorz p̄tran
sit dicēs in diuinitate plures esse p̄sonas 2. vnā naturā. et
in x̄po esse vnā p̄sonam 2. plures naturas. Et si dicat q̄ ad
dignitatez singularis rationalis nature spectat vt illud sin
gulare sit p̄sona. sed natura assumpta in x̄po est magis no
bilis q̄ si esset in aliquo alio hoīe q̄ si in alio non amitteret
rationem persone videtur q̄ in christo habeat eam potissi
me. Ad hoc est dicendum q̄ natura assumpta in christo eo
ipso est nobilioz quia in nobilioz supposito stabilitur. Un
de ordinatio ad dignius quāuis auferat rationem super
positionis non aufert dignitatis proprietatem. Unde da
to q̄ deus aliquem assumeret qui iam est persona ille desi
neret esse persona: et nihil tamē dignitatis amitteret: esset
enim persona secundum naturam assumptam quāuis nō
secundum naturam assumptam. ¶ Tertio est notandum
q̄ sicut est dicendum q̄ verbum diuinum assumens natu
ram humanam non assumpsit personam. ita est dicendum
q̄ non assumpsit hominem. Hoc enim patet: quia homo si
gnificat humanam naturam in concretionē ad supposituz
de quo supposito vere predicatur scdm quādam idemp=

titatē. vt dicēdo iste est homo. verbū autem assumēdi dīto
importat de sua ratiōe videlicet distīctionē assumētis ad
assumptū ⁊ iporat ordinē quēdaz respectu ei⁹ qđ naturā
liter antecedit ipam assumptionē. ⁊ respectu ei⁹ qđ sequit̃
Istā res assūpta naturaliter ipam assūptionē antecedit qđ
uis posset dici simul t̃p̃e. Cōiunctio x̃o et vnio assumētis
ad assumptū psequit̃ ipam assumptionē: ideo dupl̃r ē falsa
filius dei assūpsit hoīem. Primo ppter defectū distīctōis
qz hō p̃dicatur de filio dei. et qđ assumit nō predicat̃ de as
sumēte ppter distīctionē realē. Scđo ppter defectum ordi
nis qz pparatio hūanitat̃ ad psonā vel ypostasim psequi
tur ipam assumptionē ⁊ nō antecedit. res aut̃ assūpta an
cedit. Et si aut̃ dicať q̃ Augu. in expositiōe simboli. et An
sel. in li. de incarnatiōe dicūt exp̃sse q̃ fili⁹ dei assūpsit hoīez
Dicenduz est (vt dicit Bonauē. li. iij. di. v.) q̃ sancti illi ali
quādo loquūtur multū exp̃sse: et accipiūt hoīem in dictis
suis abstractiue p natā hūana que est pposita ex corpore
et aīa rationali et nō cōcretiue p re nature. Et si q̃rat̃ ex q̃
filius dei non assumpsit hoīem nec psonam. qđ q̃ assūpsit:
Est dicēduz q̃ assūpsit hūanitatez. ¶ Uñ est sciēduz q̃ no
men hūanitat̃ p̃suevit tripliciter accipi. Uno° p hūanita
tez p̃nt̃ intelligi principia cōstitutiuā hoīem Alio° p hūa
nitatez potest intelligi forma toti⁹ p̃is totuz ppositū. Ter
tio modo p hūanitatē potest intelligi propriet̃ consequē
quē ipm hoīem inquātuz est homo. Omnibus autē istis
modis dicendum et concedendū est filium dei assumpsisse
humanitatē. Si enī nomine hūanitat̃ intelligāt̃ur ipa
principia constituentia hoīem scilicet anima et caro absq̃
dubio est verum q̃ filius dei assumpsit humanitatez id est
animam et carnem. Etia⁹ si nomine humanitat̃ intelliga
tur forma totius adhuc habet veritatē q̃ filius dei assū
psit humanitatē id est formam humanam secundum il
lud q̃ dicit̃ ad philippēses secundo / humiliāuit semetip̃m
formam serui accipiens. Etiam si nomine hūanitat̃ intel
ligatur ipsa pp̃ia pp̃ietas cōsequens / adhuc habet veri
tatem q̃ filius dei assumpsit hūanam naturam quia nō so

lum nostram humanam naturam assumpsit sed etiam pro-
prietates consequentes sicut dicit Johannes Damascen⁹
Et si dicatur. q̄ non videt̄ istud dictū eē vex de scōo z t̄tio
modis accipiendo hūanitatē ex eo q̄ scōm q̄ dicit Dama-
scen⁹ qđ semel assūpsit nūq̄ dimisit: z t̄m in triduo sue mor-
tis nec erat forma toti⁹ nec erant proprietates. Ad h̄ ē di-
cendū vt dicit Bonentura li. iij. di. v. q̄ dictum Damasceni
est intelligendum quantum ad principia nature que prius
fuerūt assūpta scilicet aia et caro q̄tum vero ad coassump-
ta veritatē non habet sicut sunt illa que in secundo modo
et tertio dicuntur nūq̄ enim dimisit corpus et animam li-
cet alia deposuerit. Et si dicatur q̄ si in triduo non dimisit
corpus et animam ergo in triduo fuit homo. Dicendum ē
q̄ illud non sequitur ex eo quia principia hominis non fa-
ciunt hominem nisi inquātum ad inuicem vniuntur in vni-
tate persone q̄ tamen in triduo non erant sic: quia non e-
rant vnita. Et quia corpus et anima non erant vnita in
triduo: christus non habuit ipsam formam totius conse-
quentē ip̄am vnionē partiū nec pprietates nature hūane
Et si dicatur q̄ si sic esset q̄ in triduo verbum esset vnitum
corpori et anime separatis sequeretur q̄ esset vnitum du-
plici vnione. Ad hoc dicit Bonauētura libro tertio distin-
ctione vicesima prima q̄ vnio verbi ad naturam humanā
dicitur tribus modis. Vno modo dicitur vnio actio vniē-
tis. Et isto modo non est ibi nisi vnica vnio. quia vnica v-
nionē actiua vniuit sibi verbum carnem et animam. Alio
modo dicitur vnio passio vnibilis et isto modo similis non
est ibi nisi vnica vnio: quia nō fuit ibi nisi vnica passio/ qz
caro et anima non fuerunt vnita ipsi verbo in vnionis pri-
mordio vt diuisa sed vt p̄iuncta in vnā substantiāz et na-
turam. Tertio modo dicitur vnio relatio vnitorūz. et isto
modo est dicendum. q̄ cum relatio habeat plurificari ad
plurificationēz extremorūz/ et extremūz illius vnionis erat
humana natura constans ex corpore z anima que concur-
rebant in vnum secūdum actum et poterant esse distincta.
hic est q̄ q̄diu corp⁹ et anima fuerūt p̄iuncta vniebantur

verbo vnica vnione in actu / et duplici vnione in potētia. et
dū fuerūt separate aīa et caro vniebātur duabus vnioni-
bus in actu relatiuo q̄ prius erāt plures in potētia: qz rela-
tio ex parte carnis z aīe erat alia z alia quando erāt sepa-
rate. ¶ Quarto est notandū. q̄ ppter vnionē verbi diuini
seu nature diuine ad naturā humanā nō est intelligenduz
q̄ xps sit cōpositus ex illis / nec q̄ in xpo natura diuina et
hūana faciāt cōpositionē ex eo qz vbi est cōpositio ibi est
mutatio in vtroqz extremoruz et similiter impfectio sed in
xpo ex pte diuinitatis nulla fuit mutatio nec aliqua impfe-
ctio nec p pns in xpo est ppositio. Et si dicat q̄ damascen⁹
li. iij. dicit oppositū vbi dicit q̄ i dño ihu xpo duas naturas
cognoscimus vnā ypostasim ex vtrisqz compositam.
Ad hoc est dicendum vt dicit Bonauē. li. iij. di. vi. q̄ com-
positio dupliciter potest dici. Vno modo proprie dicitur
compositio aliquorū duorū habentium mutuam inclinatio-
nem ad constitutionem tertij: et hoc modo psona xpi non
potest dici composita. Alio modo dicitur cōpositio large
que est quedam positio vnus cum alio / que proprie dicit^r
vnio: et sic vnio verbi siue nature diuine et hūane isto mo-
do dicitur largo modo cōpositio: et sic Damasce. loquens
de xpo accepit largo mō z iproprie cōpositionem. ¶ Istis
presuppositis pono istam cōclusionem q̄ q̄uis in xpo sint
due nature. s. diuina et humana nō tamē xps est duo sup-
posita nec due psonae sed vnū supposituz et vna psona tm̄.
¶ Ut dicit Atha. in simbolo. Qui licet ds sit z homo nō duo
tamen sed vnus est xps. ¶ Ista pclusio pbatur et primo p
dicta sanctorū. Unde Damasce. in libro. iij. de diuina natā
dicit q̄ diuina natura humanaz sibi vniuit in vnā suam y-
postasim: nominat ibi ypostasim suppositum. Etiam hyla-
rius de trinita. ca. ix. dicit cum non sit aliud filius dei et ali-
ud filius hominis requiri oportet quis sit clarificatus. Ex
istis dictis videt^r q̄ nō est duo supposita. qz nō est aliud et
aliud nec per cōsequens aliud et aliud. ¶ Secundo proba-
tur conclusio per rationes. Et primo sic. Unde secundum
Boetiū in li. de vnitāte z vno. om̄e qd̄ est ideo est qz vnus

numero est: s̄ x̄ps est & necesse est esse vnū simplr z in actū
z per p̄ns nō duo. ¶ Scōo sic. indiuiduū cōstat ex pprieta-
tibus quaz collectionē impossibile est i altero reperiri s̄m
p̄porphi. in p̄dicabilib⁹: s̄ quicqd dicit̄ de filio dei dicit̄ de
filio hoīs et ecōuerso. & filius dei z fili⁹ hoīs in x̄po nō dif-
ferūt numero sicut duo indiuidua. Et p̄ p̄sequēs x̄ps non
potest dici duo indiuidua siue duo supposita licet i eo sint
due nature q̄z quelibet est indiuidua: nec p̄pter hoc dicit̄
x̄ps due nature. s̄ bene d̄r q̄ in eo sunt due nature. ¶ Ter-
tio p̄bat̄ p̄clusio p̄ determinationē ecclie vt habet̄ de sum.
trini. et fi. catho. ca. firmiter credim⁹. vbi d̄r q̄ vnigenitus
dei fili⁹ ihs x̄ps ex maria semp virgine ver⁹ homo fact⁹ ex
aia rōnali et hūana carne cōpositus vna i duab⁹ naturis
p̄sona viā uite manifesti⁹ demōstrauit. Et h̄ dicit Athana.
Qui licet supple x̄ps deus sit z homo scilicet propter vni-
onem diuine nature et humane: non duo tamen. id est. nō
est duo supposita nec due persone. hoc autem dixit contra
Entitem hereticum qui dicebat q̄ in x̄po erant due p̄sone
Et sequit̄ yltra in dicto Athana. sed vnus est x̄ps: est eniz
x̄ps vnus masculine et feminine s̄l̄r est vna p̄sona non tñ
est vna natura nec plures nature nisi intelligat̄ cōiunctim
et non diuisim sicut dicimus q̄ idem homo est corpus et
anima cōiunctim licet non diuisim. Deinde Athan. osten-
dit q̄ x̄pus est vnus et dicit q̄ non est vnus p̄ p̄uersionem
nature in naturam in versu sequēti in quo dicit Athana.
Vnus aut̄ nō conuersione diuinitatis in carne: sed assump-
ptione hūanitat̄ in deo. Vnus omnino nō p̄fusionē sub-
stantie sed vnitatē p̄sone. Dicit primo q̄ x̄ps est vnus nō
tñ per cōuersionē diuinitatis in carne. i. in hūanitatē sicut
alimētum efficitur vnum cum eo qd nutrit̄. Non eniz erat
hoc possibile ex eo qz deus est purus actus et omnino in-
transmutabilis sed est vnus per assumptionē hūanitat̄
in deum id est in diuinam personam scilicet vt esset vnum
in persona cum deitate. Per hoc enim factū est vt christus
qui est deus et homo esset vnus. id est. vna persona. Est
vnus omnino vt dicit yltra Athana. i. est omnino vna per

sona: nō tamen cōfusione substātie id est essentie/ sicut ele-
menta dicūtur esse vnū in mixto: scōm illos qui ponūt ele-
mēta eē formālī in mixto. s̄ vnus om̄ino vnitate p̄sone/ qz
in christo nō sunt due p̄sone sed vna p̄sona. Athanāstasius
declarat Athana. dictū suū p̄ exēplum in sequēti versu di-
cens. Itā sicut aīa ratiōalis z caro vnus est homo/ ita de⁹
z homo vnus est christus. quasi dicat qz sicut ex aīa ratiōa-
li z corpore in reliquis hoīb⁹ vnus est homo. i. vna ē ho-
minis p̄sona: ita de⁹ z homo vn⁹ est christ⁹. i. vna est dei z
hoīs p̄sona q̄ est christus. Et si dicat q̄ istud dictū Athan.
videt̄ p̄tradicare quarto notabili in quo fuit dictū q̄ chri-
stus nō erat cōpositus ex diuinitate z hūanitate. Hic atha-
na. videtur dicere q̄ qz dicit qz sicut aīa rationalis et caro
vn⁹ est homo: ita deus z hō vn⁹ est christus. s̄ sic est q̄ hō
est cōpositus ex carne z aīa rationali. s̄ et christus est cō-
positus ex deitate z hūanitate. Aliter enī esset falsa simili-
tudo. Ad hoc est dicendū q̄ nō est omnimoda similitudo
inter aīam z carnē/ z inter diuinitatē z humanitatē. nō enī
est similitudo q̄tuz ad extremoz cōpositionē/ s̄ q̄tum ad
hoc q̄ sicut aīa z caro cōcurrūt ad vnitatē p̄sone: sic etiam
diuinitas z hūanitas in xp̄o in vnitate p̄sone p̄currūt quā-
uis hoc fiat alio et alio modo: quia in nobis caro z anima
concurrunt ad vnitatem persone per compositionem que
est vnio partium ad constitutionem tertij: et in christo con-
currunt diuinitas et humanitas solum per vnionem. que
vnio est prior compositione vt dicit Petrus de aquila li-
bro primo distinctione. xxxiiij. et potest stare sine compo-
sitione cum omne prius potest esse sine posteriore. Unde
quadruplex dissimilitudo est inter corpus z animam in cō-
stitutione hominis z inter diuinitatem et humanitatez que
vniuntur in persona christi. Primo in hoc quia ex anima
et corpore resultat aliqua vna natura que prius non erat
et non est sic in xp̄o. Secundo modo in hoc q̄ ex vnione
anime et corporis in ceteris hominibus resultat persona.
que prius non erat quod non est sic in christo: quia illa p̄-
sona que prius erat ante vnionem est post vnionem. Ter-

tio in hoc quia nec corpus nec anima est natura completa
et in christo non est sic. Quarto in hoc quia nec corp⁹ nec
anima est aliquid subsistens. et in christo verbum est perso
na subsistens. Est autem similitudo de qua intellexit Atha
nasilus quam superius dixi. ¶ Instatur contra istam con
clusionem. et contra dictum Athanasij. Et probatur q^d xp̄s
sit duo supposita et due persone. et non vnum suppositum
nec vna persona tantum. Et primo sic. nam anima rationa
lis vnita carni facit personam sed verbum diuinum assūp
sit animam coniunctam carni. ergo assumpsit personam.
minor nota est. maior potest pbari p diffinitionez Boetij
qui diffiniens psonam dicit q^d psona est indiuidua substan
tia rationalis nature. Talis enī est natura assumpta a ver
bo vt dicit Damascē. q^d assumpsit naturā in athomo. ¶ Se
cūdo sic. nam psona non gignit nisi personaz. sed filius dei
assumpsit qd virgo genuit. q̄ sicut virgo erat psona videt^r
q^d deus ex ea psonaz et supposituz assumpsit. et sic patet q^d
in xp̄o sunt due psonae et duo supposita. hoc enim potest
probari per dicta Augustini et Iulianū. Unde Augustin⁹
ad Felicianū dixit aliud est filius dei et aliud filius homi
nis: sed qd est aliud et aliud est duo. ergo etc. Etiam Iulian
us in. ix. de trinitate dicit. christus homo Ihesus cum sit
aliud et aliud est duo. ergo etc. ¶ Tercio sic. xp̄s secundum
q^d deus est vnum vnitate increata secundum q^d homo est
vnum vnitate creata: si ergo vnitas creata et increata est
alia et alia ergo christus est duo. ¶ Quarto sic. vna na
tura in pluribus personis facit illas personas esse vnum.
sicut pater et filius et spiritus sanctus in trinitate sunt vnū
in essentia ergo pari ratione plures nature in vna psona
facient illam personam esse duo sed christus est vna per
sona in duab⁹ naturis ergo christus est duo. ¶ Respon
deo ad ista. Ad primū dico ad maiorem q^d illud est verum
quando anima et caro nō coniunguntur digniori sicut est
in nobis. Caro enim et anima hūanitatis xp̄i fuerunt con
iuncte verbo diuino. Et ad diffinitionez Boetij dico q^d est
insufficiens quia deficiūt sibi due particule. scilicet q^d talis

individa substantia sit per se subsistens et ulterius non sit perfecta et humanitas assumpta a verbo non est per se existens. Ad secundum concedo quod beata virgo genuit personam. scilicet filium dei non secundum divinam naturam sed secundum humanam. Et ad auctoritates Augustini et Iuliani dico quod ille predicationes sunt improprie et debent sic exponi. Christus est aliud et aliud id est alterius et alterius nature. et ex hoc non sequitur quod Christus sit duo supposita nec due persone. sed solum quod in Christo sunt plura. scilicet. plures nature. et ratione illarum naturarum sunt plura esse et non plura esse subsistentie sed plura esse existentie. quia cum unitate subsistentie in Christo stant duo esse existentie sicut stant due nature secundum Scotum et omnes eius veros sequaces. Quod patet quia esse est formalis terminus generationis secundum philosophum quinto physicorum. et in Christo est duplex generatio et per consequens duplex esse non esse subsistentie sed existentie. Etiam quia in Christo est verum esse verbi incarnati: et anima informando corpus dat sibi verum esse existentie quod esse existentie non est esse verbi divini. id est aliud. et per consequens sunt in eo plura esse existentie. Hoc enim patet quia cum relatio presupponat fundamentum et unio nature humane ad divinam sit relatio cuius fundamentum sit natura humana per consequens videtur quod natura humana habet proprium esse existentie aliud ab esse existentie divine nature. Patet etiam quia si deus dimitteret illam naturam assumptam ipsa non acquireret aliquod novum esse seu aliquam entitatem licet acquireret alium modum eandem quia sequeretur quod esset perfectior in seipsa quam in supposito divino. si natura sic divisa haberet novum esse ergo similiter existens in supposito divino habet proprium esse sed illud non est esse verbi incarnati: ergo est aliud: non aliud esse subsistentie sed esse existentie. Quidam arguunt contra istam responsionem et dicunt quod ista responsio non est bona nec est vera Et dicunt quod videtur contradicere conclusioni ex eo quia si in Christo sunt plura esse existentie in Christo essent plura esse subsistentie et sic Christus esset duo: quod est contra conclusionem et contra dictum Athana. Et probant primo sic. natura humana perfectius existit in supposito divino quam in supposito huma-

no: si natura humana est in supposito humano habet tamen unum esse
et non habet aliud esse ab esse suppositi. quod existens in supposito di-
uino non habet aliud esse ab esse suppositi diuini. ¶ Secundo sic. di-
uina persona sicut concipiat nature humane subsistentiam ita concipiat
existentiam: si persona diuina sic concipiat nature humane subsisten-
tiam quod non est ibi nisi unum esse subsistentie ergo similiter
non est ibi nisi unum esse existentie. ¶ Tertio sic. nam esse
non est sine ente quod ubi sunt plura esse ibi sunt plura entia: si christus
non est plura entia quia tunc esset unum per accidens ergo in christo non
sunt plura esse. ¶ Respondeo ad ista secundum Scotum et se-
cundum omnes eius veros sequaces Ad primum concedo quod
sicut natura humana existens in supposito proprio non ha-
bet aliud esse subsistentie ab esse subsistentie suppositi proprii ita eti-
am existens in supposito diuino non habet aliud esse subsi-
stentie ab esse subsistentie suppositi diuini: sed hoc non ob-
stante habet aliud esse existentie ab esse existentie verbi di-
uini incarnati. Etiam potest dici quod similitudo non valet quia
natura humana identificatur realiter cum supposito proprio
quod tamen non est sic cum supposito diuino. ¶ Ad secun-
dum nego maiorem quia non est simile de subsistentia et de
existentia quia subsistentia nature humane suppletur per sub-
sistentiam extrinsecam id est per suppositum diuinum quod
est independens sed existentia nature humane ibi non sup-
pletur sed quemadmodum ponitur ibi formaliter natura
humana ita ponitur ibi formaliter eius existentia. ¶ Ad ter-
cium nego consequentiam quia concretum non numera-
tur absque numeratione suppositi: sicut patet de homine ha-
bente duas scientias qui non dicitur duo scientes ita in pro-
posito non sequitur sunt duo esse ergo duo entia. Sicut di-
cimus quod in christo sunt due voluntates et tamen non seq-
uitur quod christus sit duo volentes. ¶ Ad tertium argumentum
principale factum contra conclusionem dico quod equiuocatur
ibi de esse unum quia si accipiatursse unum secundum quod
deus pro esse existentie concedo quod in christo sunt duo esse
et quod christus est unum unitate increata secundum quod deus:
et secundum quod homo id est secundum humanitatem est

unum unitate creata. Si autem accipiatur in argumen-
to esse unum secundum quod deus pro esse substantie non est
verum quod christus sit unum secundum quod deus unitate in-
creata / et unum secundum quod homo unitate creata quia
in christo est solum unum esse subsistentie quia ut dixi sub-
sistentia nature humane supletur per subsistentiam extrin-
secam verbi diuini. ¶ Ad quartum dico. quod non est simile quod natura
diuina sic est in pluribus personis quod de quolibet predicatur non solum in-
cretione sed in abstractione: Et ideo cum ipsa sit una necesse est il-
las tres ypostases esse unum scilicet in eentia tamen due nature ita con-
currunt in una personam christi quod natura humana non va-
let predicari in abstractione de persona christi sed soluz in
concretione. Ideo esse subsistentie non numeratur in christo
ad numerationem naturarum. Et hec de isto capi. dicta sufficiant.

Qui passus est pro salute nostra.

Postquam Athana. determinauit de unitate persone christi. Consequenter
determinat de alijs quibus articulis ad humanitatem pertinentibus. Et
primo determinat in hoc versu de tribus articulis. scilicet de passione eius
et de descensu eius ad inferos et de eius resurrectione De primo. scilicet de
passione christi sunt aliquam notanda ¶ Et primo est notandum quod sanctus quod di-
cit Anselmus in libro cur deus et homo: necesse fuit hominibus redi-
mi hoc enim probat Anselmus. sic. si non fuit necesse hominibus redi-
mi ergo fuit factus frustra: hoc enim patet quod homo creatus
est ad diligendum deum et fruendum ipso: aut ergo deus de-
ducet homines ad hunc finem aut non. si non / ergo frustra fuit
creatus. si sic / cum iam lapsus esset per peccatum necesse fu-
it ipsum redimi. ¶ Secundo est notandum secundum idem
Anselmum ibidem quod necesse fuit hominem redimi per satis-
factionem. hoc enim probat Anselmus. sic iniustus est omnis ho-
mo qui non reddit deo quod debet / sed nullus iniustus admittitur ad
beatitudinem ergo qui non reddit deo quod debet non salua-
bitur. sed homo non reddit deo quod debet nisi satisfaciendo
pro offensa / ergo debuit natura humana redimi per satisfa-
ctionem. ¶ Tertio est notandum. secundum quod dicit idem
Anselmus ibidem quod illa satisfactio non potuit fieri per pu-

rum hominem seu per puram creaturam. hoc enim Ansel.
probat sic. nullus satisfacit pro peccato hominis nisi reddat
deo aliquid maius omni eo pro quo homo non debuit pec-
care: sed pro omni eo quod esse potest homo non debuit
peccare ergo nullus satisfacit pro peccato hominis nisi red-
dat deo aliquid maius quod est et esse potest / sed nullus
purus homo nec pura creatura hoc potest reddere ergo
purus homo non potuit satisfacere pro peccato. Etiam hoc pa-
tet quia quod debuit satisfacere pro peccato hominis debuit restituere homi-
ni que per peccatum perdidit que sunt gratia et gloria: sed nul-
lus purus homo seu pura creatura potuit ista duo restitu-
ere homini ergo nulla creatura pura potuit satisfacere pro
peccato. **Quarto** est notandum secundum quod dicit idem
Anselm. ibidem quod fuit necessarium istam satisfactionem fi-
eri per christum qui est deus et homo hoc enim probat An-
sel. sic ille potuit satisfacere pro peccato hominis qui habet
in se aliquid maius omni eo quod est sub deo et qui spon-
te se offerret deo et qui potuit vincere diabolum per aspe-
ritates: sicut primus homo submisit se diabolo per persua-
siones. sed hec omnia fuerunt in christo quia nichil est aspe-
rius morte christi. et in christo est aliquid maius omni eo
quod est sub deo / qui etiam se sponte obtulit deo: ergo neces-
se fuit per mortem christi hominem redimi et diabolum pul-
cari. Et si dicatur quod non fuit de necessitate homines sic per christum
redimi secundum quod dicunt Augustinus. et Leo papa et Gregorius.
Unde Augustinus. ix. de trinitate. ca. iiii. dicit quod alius modus redi-
mendi homines quam per mortem christi deo non defuit. Leo enim
papa in sermone de ramis palmarum dicit quod omnipotentia
filii dei in qua est equalis patri potuisset liberare genus hu-
manum solo impio voluntatis sue. Gregorius in moralibus
dicit qui nos fecit existere ex nichilo ipse reuocare etiam
sine morte et passione sua potuit. Ad hoc est dicendum ut
dicit Petrus de aquila li. iiii. di. xix. quod necessitas est duplex
scilicet absoluta et ordinata. Si loquimur de necessitate ab-
soluta sic est dicendum quod non fuit necessarium genus hu-
manum redimi per passionem christi sicut patet per dicta san-
ctorum immediate allegata. Si autem loquimur de necessitate

ordinata que dicitur necessitas consequentie ex eo quia presupponit ordinationem diuinam. sic est dicendum quod necessarium fuit genus humanum redimi per mortem christi secundum quod dixit Anselmus. Et si quare quod ordinatio diuina fuit ista presupposita redeptione nature humane faciente per mortem christi. Dico ut dicit Petrus de aquila ubi supra quod deus ab eterno vidit ista quoniam In primo signo intellexit se tanquam summum bonum. in secundo signo intellexit omnes creaturas. in tertio signo aliquos homines predestinauit et circa aliquos habuit actum negatiuum. in quarto signo vidit homines casuros in adam. et in quinto signo prouidit de remedio eorum quomodo debebant redimi per passionem filii sui tanquam per meritum. ¶ Quinto est notandum quod passio christi fuit tantum satisfactoria et tantum toti sanctissime trinitati accepta quod per eam meruit christus omnibus quantum ad sufficientiam peccati remissionem / gratie infusionem / pene eterne liberationem: et pene temporalis diminutionem / diaboli potestatem / perculcationem / et ianue celestis aperitionem. Assignant quidam causam et rationem istam nam persona infinita potest sufficienter satisfacere pro infinitis habendo meritum infinitum: sed persona christi est infinita ergo potuit sufficienter satisfacere pro infinitis habendo meritum infinitum. Alij vero dicunt quod hec ratio non est sufficiens. ex eo quia presupponit falsum scilicet quod meritum christi fuerit infinitum. Et quod illud sit falsum probant sic. nulla forma est perfectior in agendo quam sit in essendo: quia agere nunquam excedit esse / sed esse in natura in qua christus merebatur est finitum ergo non habuit meritum infinitum. Etiam actiones mensurantur secundum rationes agendi: non secundum rationem agentis ergo illa operatio est finita que est a ratione agendi finita / sed meritum christi secundum naturam creatam est a ratione agendi finita et per consequens meritum non fuit infinitum. Declaratur hec ratio per exemplum. quia licet videre in christo esset a persona infinita non tamen erat infinitum quia erat a ratione agendi finita. Et si queratur quomodo ergo christus meruit omnibus omnia supradicta si meritum eius erat finitum. Dicunt isti

¶ ppter hoc quia omne creatum in tantum est bonum inquantum
est volitum a deo ideo tñ est meritum quantum acceptatur a deo
meritum aut xpi licet sit finitum acceptat tamen a deo tanquam in-
finitum ideo sufficit p infinitis extensue. Et sic meruit omnibus
supradicta quantum ad precium sufficientiam. ¶ Sexto est notandum quod
quod quis xps meruit omnibus supradicta quantum ad precium sufficien-
tiam non tñ omnibus meruit illa quantum ad efficientiam et efficaciam. Ra-
tio siue causa est ista quod agens non agit nisi in passum dispositum
quia secundum philosophum in .ij. de anima: actus actiuorum sunt
in paciente dispositi sed non omnes sunt dispositi ad ha-
bendam gratiam per quam fit remissio peccatorum mortali-
um: nec sunt dispositi ad habendam gloriam: ergo christus non
meruit ista omnibus quantum ad efficientiam. Et hoc ex-
presse dicit Augustinus li. iij. di. xx. christus sacerdos et preci-
um nostre reconciliationis qui se in ara crucis obtulit deo
patri pro omnibus quantum ad precium sufficientiam. sed pro
electis tantum quantum ad efficientiam quod predestinati tantum
salutem efficit. ¶ Istis presuppositis pono istam conclusio-
nem. quod xps ut nos redimeret a potestate diaboli et a pecca-
tis et a pena eterna debita nobis pro peccatis passus est
mortem crudelem. ut dicit Athanasius in sum. qui passus est
pro nostra salute. ¶ Ista conclusio probatur. Et primo quod
christus passus est mortem ut nos liberaret a potestate di-
aboli. Unde Iohannis duodecimo dicitur nunc iudicium
est mundi nunc princeps huius mundi eicietur foras. si ergo
diabolus foras per christum est eiectus: videtur quod a pote-
state eius per christum liberati sumus. Etiam apoca. xx. vidi
angelum descendente de celo et apprehendit draconem qui est diabo-
lus sed per istum angelum sicut sancti exponunt intelligitur christus
si ergo ab isto angelo diabolus est religatus in eius passio-
ne videtur quod amiserit super nos posse. ¶ Secundo pro-
batur conclusio quantum ad aliam partem scilicet quod christus
per suam mortem nos redemit a peccatis. Hoc patet per
illud quod dicitur ysaie liij. generationem eius quis enarra-
bit qui abscissus est de terra viventium omnes nos declina-
uimus unusquisque in viam suam et dominus posuit in eo iniqui-

tatem omniū nr̄m vulnerat⁹ ē pp̄ iniquitates nostras/ at-
trit⁹ est pp̄ scelera nr̄a: ⁊ liuore ei⁹ .i. sanguine ei⁹ asperso
sanati sum⁹. Ibi p̄sayas p̄phetizauit q̄ xp̄s erat passurus
turpissimā mortē vt nos redimeret a pct̄is. Etiā Apocali.
p̄mo d̄r q̄ xp̄s lauit nos a pct̄is nostris in sanguine suo. eti-
am ad hebre. ix. dicitur q̄ sanguis xp̄i qui per spiritum san-
ctum semetipsum obtulit immaculatum: emundabit cōsci-
entias nostras ab operibus mortuis. sed opa mortua sunt
peccata ergo per passionem xp̄i fuit emundatio a peccatis
Tertio probatur conclusio q̄tum ad altam partem scilicet
q̄ christus per suam mortem liberauit nos a pena et̄na
Unde dicit ambrosius saluari non possumus nisi vnigeni-
tus dei filius moreretur pro nobis debitoribus mortis. i.
pene eterne. Etiam prima Petri secundo dicitur. peccata
nostra pertulit in corpore suo super lignum. Istud dictum
exponit Magister libro tertio distinctione. xix. vbi dicit q̄
portare peccata nostra supra lignum est portare penā pec-
catorum nostrorum. Etiā zacharie nono dicitur de christo
tu autē in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos d̄ lacu
in q̄ nō erat aqua. s. refrigeriū. Etiam ad colo. ii. q̄ xp̄s est
delēs q̄ aduersū nos erat cirographū decreti qd̄ erat p̄riū
nob̄ h̄ cirographū d̄creti erat obligatio nr̄a ad penā et̄naz.
Quarto pbatur conclusio q̄tum ad omnes ptes p̄ det̄-
minationem ecclesie vt habetur de sum. trini. ⁊ fi. catho. ca-
pi. firmiter credim⁹ vbi dicit q̄ christus sc̄m diuinitatem
est immortalis ⁊ impassibilis: idem ipse secundum humani-
tatem factus est passibilis ⁊ mortalis qui etiam pro salute
humani generis in ligno crucis passus et mortuus est. Et
ideo dixit Athana. in symbo. qui passus est pro salute nr̄a.
Uñ sciendum est q̄ passio xp̄i fuit causa nostre salutis mlti-
pliciter p̄mo p̄ modum meriti. fuit enī data gratia xp̄o
homini non solum sicut singulari p̄sone sed sicut capiti to-
tus ecclesie. s. vt ab ipso redūdaret ad membra. ⁊ sic opera
eius erāt meritoria p̄ alijs. Sc̄do passio xp̄i fuit causa no-
stre salutis p̄ modū satisfactionis. fuit enim sufficiens imo
sup̄habundans recōpēsatio p̄ pct̄o. i. p̄ offensa primi ho-

minis et totius generis humani. Tercio passio christi fuit causa nostre salutis per modum sacrificii. nam in cruce christus oblatus est ut deum nobis pacificaret iuxta illud ad ephe. v. tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odorem suauitatis. Et ad Romanos v. ubi quod reconciliati sumus deo per mortem filii eius. Quarto passio christi fuit causa nostre salutis per modum redemptionis. quia ille dicitur redimere qui precio oblato liberat aliquem a seruitute. Christus autem oblato precio sue vite corporalis liberauit nos a seruitute peccati pene et diaboli. Quinto passio christi fuit causa nostre salutis per modum cause efficientis non principalis sed instrumentalis. Operabatur enim verbum diuinum per humanitatem quasi per instrumentum. **C**onstat contra istam conclusionem. Et contra dictum Athanasij. Et probatur quod christus non nos redemit per passionem suam ab omnibus illis et sic videtur quod non fuit causa nostre salutis. Et primo sic maxime enim crudelitatis est hominem iustissimum morti tradere pro quacunque causa. sed christus fuit iustissimus ergo crudelissimum fuit ex quacunque causa tradere ipsum morti. ergo talis modus satisfaciendi nullatenus debuit a deo acceptari: et si non debuit acceptari a deo: videtur quod per illam mortem non liberauit nos a diabolo nec a peccato nec a pena eterna. **S**ecundo sic. maxime peruersitatis est et iniusticie damnare innocentem ut absoluator nocens: sed nos omnes sicut oves errauimus ut dicitur ysaie. liij. et ipse christus peccatum non fecit: ut dicitur ibidem ergo videtur quod iniuste fecit deus pater si in eo posuit iniquitates omnium nostrum. **T**ercio sic. Unde ad ephe. vj. dicitur non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinem sed aduersus mundi rectores tenebrarum harum: ergo adhuc demones nos impugnant et huic mundo principantur: et per consequens non sumus liberati a potestate diaboli. **Q**uarto sic. adhuc sunt aliqua peccata per que diabolus detinet homines hic et in futuro abluenda supplicia: ergo si detinerentur propter alicuius peccati memoriam videtur quod per passionem christi non sunt deleta omnia peccata. **Q**uinto sic. christus per

passionem suam aut liberauit homines a pena eterna aut a pena temporalis. non a pena temporalis quia eisdem penis temporalibus subiaceamus nunc quibus subiacebant illi qui erant ante passionem. nec a pena eterna quia nullus qui erat in inferno dampnatus: fuit per passionem xpi liberatus et multi nunc vadunt ad infernum ergo videtur qd per passionem christi non sumus ab aliqua pena liberati. ¶ Respondeo ad ista. Ad primum dico. qd deus eum non tradidit infligendo mortem et precipiendo alijs qd ipsi eum traderent sed permittendo et voluntatem eius acceptando: et ideo nulla fuit in deo crudelitas. Unde dicit Anselmus in libro cur deus et homo Unde si dicatur illum pater tradidisse morti vel voluntate patris passus esse et aliud consimile intelligendum est non quia pater eum coegerit inuitum sed quia suscepit voluntatem eius.

¶ Ad secundum dico qd verum est si innocens dampnatur inuitus tamen si innocens velit se offerre et exponere pro salute nocentis nihil prohibet quin obligatio eius debeat acceptari. Et isto modo in proposito est intelligendum fuisse qd xps non coacte sed voluntarie pro salute nostra sustinuit passionem. ¶ Ad tertium dico qd ante passionem christi diabolus habebat duplicem potestatem vt dicit Bonauentura. li. iij. di. xix. Una erat qua attrahebat omnes ad se et etiam quoscumque essent iusti attrahebat eos ad limbum. Alia potestas erat qua impellebat homines ad malum. Prima potestas eius fuit per passionem christi totaliter amputata. ita qd nullum potest trahere ad infernum nisi illum qui moritur in peccato mortali. Nullum enim iustum potest ad limbum trahere. Secunda vero potestas fuit debilitata per passionem christi. ita qd quanuis nobis incumbat pugna non tamen elongatur a victoria nisi interueniat nostra negligentia. Secundum quod dicitur prima ad Corinthios decimo fidelis est deus qui non permittit nos tentari ultra qd possumus sed facit cum tentatione puentum. ¶ Ad quartum dico qd dupliciter est loquendum de effectu passionis christi scilicet aut quantum ad sufficientiam aut quantum ad efficaciam. Quantum ad sufficientiam se extendit ad omnes

Si vero quantū ad efficaciam sic se extendit solūmodo a reatu originalis peccati qđ p baptismū deletur. et actualis qđ per penitentiā deletur. illi enim per peccata actualia tenentur a dyabolo qui voluntarie se subiiciunt ei. ¶ Ad qñtum dico qđ quīs xp̄s p passionem suam non liberat a pena eterna eos qui sunt in malo obstinati tamē liberat eos qui volunt ad ipsum conuerti qñtum possunt. liberat etia ab aliquibus penis tēporalibus ad quas essemus obligati merito peccatorū nostrorū nisi interueniret passio ch̄isti. Et hec de isto capitulo (in quo tractatur quomodo xp̄us mortuus est p redēptione et salute nostra) dicta sufficiant.

Descendit ad inferos.

Postq̄ Athana. determinauit quomodo xp̄s nos redemit per passionē et mortē suā. Lōsequēter determinat quomō descendit eius sanctissima aīa coniuncta et vnita diuinitati ad inferos scilicet ad limbū vbi erant sancti patres vt eos iā redēptos p passionē suā liberaret et extraheret vt secum eos duceret in gl̄iam. ¶ Pro q̄ sunt aliqua notāda. Et p̄o ē notandū qđ infern⁹ dupl̄r accipit̄. Aliqñ infern⁹ accipit̄ p pena. aliqñ p loco pene. Etia descendere ad inferos d̄r dupliciter. Vno° aliquis pōt dici descendere ad inferos qz descendit ad penā. Alio° qz descendit ad locū pene. De xp̄o enī dicim⁹ qđ descendit ad inferos nō tñ ad penā qz hoc nō conueniebat ei: s̄ ad locū. s. ad illā partē inferni in qua erāt iusti q̄ detinebant̄ merito peccati p̄mi parētis: q̄ quidē pars cōsueuit limb⁹ appellari: ad illā inq̄ descendit nō cōpulsus necessitate s̄ sua volūtate et potestate. ¶ Scđo est notandū qđ causa q̄re xp̄s voluit descendere ad inferos fuit ad eripiēdum illos q̄ detinebātur illic cōpediti et quīs hoc posset facere nō descendendo voluit tñ ad eos descendere ppter duo. Primum est ppter consolationē victorū: nam maior fuit eis consolatio de p̄sentia ip̄ius anime Jhesu ch̄isti et maior fuit dignationis ostensio in hoc qđ ipse personaliter voluit descendere ad eos. Secundum est propter cōfusionē aduersariorū scilicet vt ip̄i demones confunderent̄ ex sua

presentia/et sicut vicerat eos in terra in natura assumpta
sic aia eius de eisdē triūpharet apud inferos ipsos vinctos
expoliādo. ¶ Tertio est notandū. q̄ de inferno nō libera-
uit om̄s aias existētes in eo. s̄ soluz liberauit aias electorū
suorū scilicet eorū qui erāt mēbra ipsius. Quāuis enim pas-
sio xp̄i oībus suffecerit: nō tamē influit nisi in ei⁹ mēbra/et
ideo soli p̄ passionē xp̄i salui facti sunt qui vel erāt ei⁹ mē-
bra qm̄ passus est vel futuri erant p̄ conuersionē ad ipsum
Quoniā ergo multi erant in inferno qui nec membra chri-
sti erāt/nec membra futuri erant/quia nō erāt in statu me-
rendi ideo non omnes xp̄s eripuit de inferno/sed tantum
eripuit electos qui eius membra erant et in eius fide salui
facti sunt et liberati a profundo inferni id est a loco dam-
natorum. Dicit enim Gregorius in quadam omelia infra
octauas pasche q̄ ante passionem christus dixit in resurre-
ctione sua dñs adimpleuit si exaltatus fuero a terra omnia
traham ad me: omnia enī trahit qui de electis suis apud
inferos nullum reliquit: omnia abstulit vtiq̄ electa. Et si
aūt dicatur q̄ etiam liberauit animas damnatorum qui
erant in profundo inferni: quod patet quia liberauit ani-
mā Job qui erat ibi vt ip̄emet dixit vt habetur Job. xviij.
in pfūdū inferni descēdit aia mea. Ad hoc est dicendum.
q̄ dictū Job intelligit de loco vbi erant anime scōrū patrū
q̄ est pfunditas inferni: qz in inferno est locus vbi est pena
damni et pena sensus: et iste est locus profundissimus/et
iste locus est damnatorum. Est alius locus qui deputatus
est his qui soluz sunt puniendi ad tempus pena damni et
pena sensus: et iste est purgatorius. Est alius qui depu-
tatus est his qui puniendi sunt perpetuo pena damni tantū
et iste est locus vbi sunt pueri qui mortui sunt ante annos
discretionis sine baptismo. Et de istis tribus locis non in-
tellexit Job. Est alius locus in inferno vbi erant sancti pa-
tres qui puniebantur solum pena damni ad tēpus. s. vsq̄
ad passionē xp̄i et de isto intellexit Job. ¶ Quarto est no-
tandū q̄ nō statim quo xp̄s descendit ad inferos aias scō-
rum patrū liberauit s̄ expectauit vsq̄ in diem tertiū. s. vsq̄

dū resurrexit vt dicit Augustin⁹ de fide ad petrū q̄ aīa xpī
die tertio reuertēte ab inferis idem deus scdm carnem qui
ī sepulchro latuit resurrexit. Et in decimo octauo libro de
ciui. ca. xiiij. dicit idem Augu. q̄ tādū debuit corpus xpī
in sepulchro recludi q̄diu eius aīa fuit in inferno cū sctis
patrib⁹ ⁊ hoc vt simul aīa eius educeret de inferno et cor-
pus de sepulchro. Et si dicatur q̄ oppositum videtur dici
luce vicesimo vbi dicit q̄ xp̄us dixit latroni hodie eris me
cum in paradiso. Ad hoc dicit August. q̄ in illo verbo no-
mine paradisi non intelligitur locus celi empirei: nec loc⁹
paradisi terrestis. s̄ ipsa clara et aperta dei visio quā ip̄e
latro x̄e habuit in inferno vbi erāt scti patres. Nam tunc
habuerunt omnes sancti patres p̄fectam visionē ⁊ p̄fectā
fruitionē de diuinitate q̄ cōiuncta erat anime xpī secūdu
quā aīa descēdit ad infernū. Quā dicit Damasc. si mortu⁹ est
xp̄s vt homo et sancta aīa ab eius corpore diuisa est diui-
nitas tamen inseparabilis ab vtroq̄ p̄mansit. cuz corpore
erat in cruce ⁊ cum anima in inferno. ¶ Istis presupposi-
tis pono istam conclusionem q̄ xp̄us secundum animam
vnitam diuinitati descēdit ad inferos vt sanctos patres li-
beraret id est animas sanctorū patrum qui erant ibi. Ut
dicit Athanasius descendit ad inferos. ¶ Ista conclusio p̄-
batur. Et primo sic. Unde dicit Damascenus ad inferna
anima deificata descendit vt quemadmodum his que in
terra sunt: ita et his que in inferno sunt: et in tenebris et in
vmbra mortis sedent superlucescat. ¶ Secundo sic. sicut
christus nos docuit per aduentum suum in carne: ita etiā
detentos in inferno liberauit per egressum suum a carne =
sed adueniendo in terris vt nos doceret nobiscum conuer-
satus est et vixit ergo moriēdo ad inferna descēdit. ¶ Ter-
tio probatur conclusio per determinationem ecclesie. vt
habetur de summa trinitate et fide catholica capitulo fir-
miter credimus. vbi postq̄ papa dixit q̄ christus pro salu-
te generis humani passus et mortuus subiunxit vltra. de-
scendit ad inferos. Hoc enim dictū est Athanasij. similiter
non secundum corpus sed secundum animam coniunctā

diuinitati. Corp⁹ enī remāsit in cruce ⁊ postea fuit ī sepul-
chro similr vnitū diuinitati. Ille enī descēsus nō ē de diui-
nitate sed de aīa xpī ex eo qz diuinitas est īmutabilis ⁊ est
vbīqz. Et si aliquādo de ea dicatur descēdere vel ascēdere
hoc est dictū impzopriū scdm qd dicit Alexāder de ales lib.
iij. in summa. i. per nouam operationē factam vel nouum
effectum factum. Et sic dicitur descēdisse in vtero virginis
quia ibi naturam humanam sibi vniuit.

¶ Instat cōtra istā pclusionē. Et pbat qd xpūs seu aīa xpī
nō descēdit ad inferos. Et pzo sic. vñ Aug. ad Dardanuz
Et etiam sup Genes. ad litteraz dixit. non facile in scrip-
turis nomē inferni in bono inueniūt. s. in xpō nihil malī at-
tribuenduz est qd videt qd nō descendit ad inferna. ¶ Secū-
do sic. optimo debet optim⁹ locus sed anima xpī erat op-
tima et infernus erat locus vilissimus. ergo nunqz videtur
fuisse pueniēs qd anima xpī descēderet ad inferna. ¶ Ter-
tio sic. maioris potestatis est liberare subditos de manu
aduersarij sola voluntate et virtute q̄ presentia corporali
ergo si christus iam triumphauerat in cruce de dyabolo/
videtur qd non oportebat ipsum ad infernum descendere
ad liberandum suos. ¶ Quarto sic. per mortem christi illi
qui prius descenderant ad infernum merebantur ascende-
re in celum ergo si idem non est causa oppositorum vide-
tur qd christus moriendo non descenderit ad inferos.

¶ Quinto sic. nam si christus descendit ad inferos descen-
dit ad liberandas animas detentas: in inferno vel ergo li-
berauit omnes animas ibi detentas: vel liberauit aliquas
et non omnes. nō est dicendum qd omnes liberauit: vt pa-
tet per illud quod dicitur isaye vltimo. de damnatis qd ver-
mis eorum non morietur et ignis eorum non extinguetur
Nec est dicendum qd aliquas liberauit ⁊ non omnes. quia
si sic. sequeretur qd christus non obtinuit plenam victoriam
sed semiplenam de dyabolo. Etiam qz in cruce p omnibus
passus est: ⁊ per cōsequēs si descēdit ad inferos omnes de-
buit liberare. ¶ Respōdeo ad ista. Ad primum dico ad il-
lud dictuz Augu. qd est vex qz ad infernū nullus descendit

preter solū xp̄m nisi ad penā damni vel ad penam lēsus:
ideo dici ip̄m nō de facili inueniri in bono qz hoc cōuenit
soli xp̄o. ¶ Ad sc̄m dico qz vex est de loco q̄ debet alicui
p remuneratiōe. xp̄s aut nō descēdit ad infernū tanq̄ ad
locū remuneratiōis sibi debitū: s̄ poti⁹ descēdit ad ip̄m frā
gendū z expoliandū. ¶ Ad tertiū dico. qz triūphare in pre
sentia licet nō sit ostensiuū tāte virtutis. tñ est ostensiuum
maioris dignatiōis. Xp̄s aut in liberatiōe n̄ra poti⁹ intēde
bat nob̄ ostēdere dignatiōis affectū q̄ virtutis imperium.
¶ Alebat enī qz haberem⁹ sp̄m dilectiōis z amoris q̄ sp̄m
seruitutis z timoris. ¶ Ad quartū dico qz est descēsus or
dinat⁹ ad ascensum z hoc modo descendit xp̄s: qz descen
dit vt faceret alios ascendere. Et iste descensus non est cō
trarius ascensui nec est ex causa contraria. Est alius descē
sus qui venit ex impotentia ascendendi z hic descensus re
pugnat ascensui et de isto descensu concedo qz xp̄s non de
scendit ad inferos sed bene primo modo. ¶ Ad quintum
dico qz concedo qz non liberauit christus omnes animas
detentas in inferno sed solū illas que erāt in limbo. Et ad
illud qd̄ dicitur qz tunc nō habuit plenā victoriam de dya
bo. o. dico qz falsum est: mali enim p peccatum quasi nichil
facti sunt et ad non esse tendunt. et ideo ip̄s defectus in
nihilum cōputatur. Et ip̄a i nullo minuit plenitudo victo
rie si ip̄i nō liberant̄: sicut i nullo est diminuta plenitudo ci
uitatis sup̄ne p absentia maloz. Et ad aliud qd̄ d̄r qz p oib̄
bus in cruce passus est zc. Dico qz vex est qz p oib̄s pas
sus est q̄tuz ad sufficientiaz sed solū p electis q̄tum ad ef
ficientiam. Et sic non liberauit existentes in pfundo loco
inferni nec puulos qui erant in limbo: ex eo quia ipsi ideo
non fuerunt liberati qz non erant in statu in quo essent ca
paces gratie xp̄i: nec merita xp̄i nō poterant eis suffraga
ri nec satisfactio eius pro peccato ade ad eos habebat ex
tendi. Ad illos enim se extendit qui membra eius efficiun
tur per fidem vel per aliquod sacramentum fidei. Unde si
cut puuli decedentes in originali carent in ppetuū beata
vita sic et illi qui iam in infernū descenderunt per peccatū

mortale. Et hec de isto capitulo (in quo tractatur de descē
su christi ad inferos) dicta sufficiant.

Tertia die resurrexit a mortuis

Postq̃ Athana. deteriauit de morte xpi z de descensu aie
ei⁹ ad inferos. Lōseq̃r deteriat de ei⁹ resurrectōe fctā ter
tia die post passionē. ¶ Pro q̃ sūt aliq̃ notāda Et p̃mo ē no
tandū. q̃ xps sicut mortu⁹ ē p̃ salute nra ita debuit resur
gere p̃pt̃ iustificationē nostraz. vt dicit̃ ad Roma. quarto
traditus est propter peccata nostra et resurrexit p̃pter iu
stificationē nostrā. Unde si non resurrexisset fides fidelīū
fuisset in eis deperdita. Crediderant enim eum esse homi
nem purum et non deum z hominem. Etiam debuit resur
gere propter iustificationem nostraz: quia erat opinio mul
torum antiquorum q̃ nulla erat resurrectio futura fienda.
et in hoc christus dedit nobis certitudinem d̃ nostra resur
rectione quia ipse prius resurrexit. ¶ Secūdo est notādū
q̃ non statim nec in eodem die debuit christus resurgere:
et hoc similiter propter fidei nostre confirmationem. Nam
si statim quando fuit mortuus vel in eodem die fuerat re
suscitat⁹ dixissent iudei eum non fuisse vere mortuum. z sic
in nobis fuerat perdita fides de eius morte pro salute no
stra. Et sicut nō debuit statim resurgere ita nec pueniebat
eius resurrectio differri vsq̃ ad generalem resurrectionē
omnium. Ratio est ista qz nostre fidei certitudo qua credi
mus nos resurrecturos fundata est supra veram resurre
ctionē xpi. ¶ Ad hoc aut̃ q̃ p̃stet nobis de veritate resurre
ctionis duo cōcurrunt. Primum est q̃ oportet q̃ constet d̃
veritate mortis. Secundū est q̃ oportet q̃ cōstet de veri
tate cōiunctōis iterate anime z carnis. Clert̃as mort⁹ xpi
nō constitisset nobis si christus statim resurrexisset s̃ potu
isset suspicari ipsum finxisse se mortuum. Clert̃as enim ite
rate coniunctionis anime z corporis non cōstitisset si xps
adhuc non resurrexisset imo potius posset quis desperare
q̃ spectare. ¶ Et si dicatur vt dicitur ad hebreos secundo.
q̃ debuit per omnia fratribus similari. et per consequens

vt eēt filiis nob debuit dilatare ei⁹ resurrectionē vsq; in diē
iudicij. Ad hoc est dicēdū vt dicit Alexand. de ales li. iij. q
illud dictū Pauli intelligit in hīs q erāt necessaria ad no=
strā redēptionē / z q pueniebāt sue dignitati: q aut differre=
tur sua resurrectio nō erat necessariū nostre redemptioni /
imo noceret nec etiā cōueniebat sue dignitati: qz sua cōdi=
tio nō ē filiis nostre cōditioni: qz sua ē a principio celesti vt
dicit prima ad corint. xv. quia non ritu humano: sed nutu
diuino conceptus est. Nostra vero conditio est de princi=
pio terreno: ideo non debuit diu stare sub terra sicut z nos
Et ideo Dauid. loquens de christo in psalmo. xv. dixit. nō
dabis sanctuz tuū videre corruptionē. ¶ Tertio est notan=
dum q christus distulit resurrectionem suam vsq; ad terti=
am diem et non amplius. qz p tēp⁹ illud vere poterat ma=
nifestare fuisse mortuū. requieuit igit (sicut dicit fides nra) p
triduū in sepulchro / non tñ p tres dies integros z ppletos
sed per vltimam partem diei vener / et per primam partes
dominici diei et per totam sabbati diē / ita q requietio illa
intelligenda est per triduū vt dicit Augustinus per sinech=
dochen. ¶ Quarto est notandum. q de hora qua christus
resurrexit inter doctores est controuersia. Nam quidā vi=
dentur dicere q resurrexit in media nocte: quidā xō q re=
surrexit in auroa. Ratio hui⁹ diuersitatis est p eo q cōsi=
derāt diuersimode in illa dilatiōe pgruētiā qstū ad nūeruz
horaz. Nam aliqui incipiūt cōputare tempus ab hora sexta
q crucifixus est christus et tenebre facte sunt sup vniuersā
terram: z isti protendunt tempus vsq; ad mediam noctem
inter diem sabbati z diem dominicum / et sic computant tri=
ginta et sex horas. quia tunc erat equinoctiuz vernale qñ
christus dñs passus est. Aliqui inceperunt computare a se=
ro in quo positus fuit in sepulchro: et protendunt tempus
vsq; ad diluculum dñici diei. z tam isti q illi eandē psiderāt
congruentiam tante dilationis. Ideo enim christus distu=
lit per triginta et sex horas vt in hoc significatur liberatio
et victoria perfecta. Ille enim numerus est ex senario
numero in se directo / qui quidem numerus est primus

numerus perfectissimus secundum arithmeticum. ut dicit sanctus Bonaventura.
li. iij. di. xxij. pro eo quod componitur ex duobus ternariis tanquam
ex partibus aliquotis quod numerus ternarius est primus numerus per-
fectus ut dicit idem doctor in di. ij. pri. li. pro eo quod est primus nu-
merus qui componitur directe ex omnibus partibus. scilicet ex parte
aliquota et ex parte non aliquota: que sunt unum et duo. et nu-
merus senarius componitur ex tribus his sumptis tanquam ex partibus
aliquotis directe. et ex duobus ter et ex uno multiplicato sex
vicibus tanquam ex partibus aliquotis. et sic est primus numerus per-
fectissimus: cum componatur non solum ex numero primo perfecto quod
est ternarius sed ex partibus ternarii tanquam ex partibus aliquotis
que sunt duo et unum. Est alia congruentia quia in triginta et
sex horis sunt due noctes et unus dies ita quod salva est ibi
proportio a simplici ad duplicem. ut dicit Augustinus in quo significatur
quod Christus una sua simplici morte abstulit duas nostras vetusta-
tes: que quidem intelliguntur per duas noctes. Et hanc rationem
assignat Augustinus et habet in glosa super illud luce. xxij. oportuit
pati Christum. Dicit glosa merito una die et duabus nocti-
bus in sepulchro iacuit: quod per lucem. id est gratiam sue mortis quam
tamen in carne erat tenebris nostre duplicis mortis que in carne
et anima erant opponit. ¶ Istis presuppositis pono istam con-
clusionem quod Christus tertia die a die mortis sue resurrexit. Ut
dicit Athanasius in simbolo. Postquam enim dixit quod passus est pro
salute nostra: subiunxit tertia die resurrexit a mortuis. Ista con-
clusio probatur. Et primo sic. Unde ut habetur Matthaei du-
odecimo dixit Christus sicut Ionas fuit tribus diebus et tribus no-
ctibus in ventre ceti sic filius hominis erit in corde terre. Et per
prius si tribus diebus fuit corpus Christi in sepulchro sequitur
quod die tertio resurrexit. ¶ Secundo sic. unde Iohannis secundo dicitur quod
Christus dixit soluite templum hoc et in tribus diebus excitabo il-
lud. Et subiungit euangelista quod hoc intellexit de templo corpo-
ris sui. ¶ Tertio probatur per communem ecclesie observantiam que
mortem eius in die veneris celebrat: et resurrectionem in die
tertia scilicet in die dominico. ¶ Quarto probatur conclusio per de-
terminationem ecclesie. ut habetur de summa trinitatis et filii et catho-
lica. firmiter credimus ubi dicitur quod postquam papa dixit quod descendit

ad inferos subiūxit resurrexit a mortuis descendit in aīa ⁊
resurrexit in carne. Et h̄ ē q̄ dixit Athana. q̄ t̄cia die resur-
rexit. ¶ Unde ē sciēdū vt d̄r p̄ma ad corinth. xv. xp̄s fuit p̄-
mus q̄ resurrexit ad vitā imortalē. Ip̄e enī fuit q̄ resurrexit
p̄mitie dormientiū. Causa est vt dicitur ibidē. Quoniam
q̄dez p̄ hōiez mors. s. p̄ Adā ⁊ p̄ hōiez resurrectio mortuo-
rum scilicet p̄ xp̄z. ¶ Instat p̄tra istā p̄clusionē ⁊ p̄ dictū atha-
nasij. Et p̄mo sic. Unde actū sc̄o d̄r de xp̄o. quē d̄s susci-
tauit a mortuis q̄ impossibile erat detinere eum si nō po-
tuit detineri: q̄ videt̄ q̄ statim resurrexit alioq̄n detent⁹ fuit.
¶ Sc̄o sic. op⁹ nostre redēptionis statim post mortē con-
summatum fuit q̄ gloriificatio corporis xp̄i iam non debuit
amplius differri. Et ita corpus christi non debuit in sepul-
chro per triduum relinqui. ¶ Tertio sic. si christus distulit
resurrectionem suā vsq̄ in diē tertiū: aut aīa xp̄i in illo tri-
duo appetebat vniri suo corpori: aut non. Si non appete-
bat: ergo non habuit naturam aliarum animarum. si vero
appetebat ergo retardabatur a cōtēplatione p̄fecta si corp⁹
eius nō reddebat̄ ei. s̄ hoc est incōueniēs: ergo videt̄ q̄ sta-
tim corp⁹ ei⁹ debuit suscitari. ¶ Respōdeo ad ista. Ad pri-
mum dico. q̄ detētio dicit violētiā xp̄s autē distulit resur-
gere ad tertiā diē nō p̄pter violētiā s̄ p̄pter merā volūtātē. ⁊
ideo non erat detentio sed rationalis expectatio. ¶ Ad se-
cundum dico q̄ licet opus nostre redemptionis esset consū-
matum non tamen innotuerat nobis: ad hoc autem q̄ no-
bis valeret necesse erat vt nobis innotesceret. Et ad hoc
q̄ nobis certitudinaliter innotesceret necesse erat resurre-
ctionem differri. ideo non absq̄ causa s̄ propter salutē no-
stram resurrectionem suam distulit in diē tertia. ¶ Ad ter-
tium dico. q̄ anima christi appetebat vniri corpori. Et ad
illud quod dicitur q̄ tunc retardabatur a contemplatione.
Dico q̄ non retardabatur propter hoc a contemplationis
perfectione: propter vnionem ipsius ad verbum et tantaz
plenitudinē gratie que in ip̄so erat vt nō solū sepata a cor-
pore verum etiam existens in corpore passibili non retar-
daretur a contemplatione diuina: non sic est in alijs anima

bus reperiri. Nec est mirandū si illa sanctissima anima inter omnes animas habuit priuilegium singulare. Et hec d' isto capitulo dicta sufficiant.

Ascendit ad celos sedet ad dexteraz dei patris omnipotentis.

Postq̃ athana. in versu precedēti deteriauit de tribus articulis scilicet de passiōe / et de descensu ad inferos / et de resurrectione xp̃i. Cōsequē in p̃nti x̃su determinat d' alijs duobus articulis. s. de ei⁹ ascēsiōe ad dexterā dei p̃ris: et de eius aduētū in fine mūdi ad iudicandū mūdū. ¶ Circa primū. s. de ascēsiōe xp̃i in celū sūt aliq̃ notāda. Et p̃mo est nōndū. q̃ ē differētia int̃ ascēsiōē et assūptōē et euolationē. Quoniam ascensio ē pp̃ia virtute ascendere et hoc fuit pp̃ium ch̃usto. Assumptio vero est ascendere virtute alterius assumētis: sicut fuit assumptio btē virginis Marię in celū q̃ ascendit virtute xp̃i assumētis q̃ fili⁹ specialiter obsequit matri. Eleuatio aut̃ est ascēdere in celū ministerio angelorum: sicut ē ascēsiō aiay beatay in celū. ¶ Sc̃do ē notāduz q̃ ianua paradisi fuit aperta tam per passiōē q̃ per resurrectionem q̃ per ascensionem ch̃isti. Sed aliter per ascensionem et aliter per resurrectionem et aliter per passiōē. Nam in morte ch̃isti statim fuit aperta q̃tum ad meritū Sed in resurrectione q̃tum ad egressum sc̃tōz patrum de limbo. In ascensione vero q̃tum ad ascensum in celū. Nam sicut ip̃e fuit qui descendit de celo p̃ carnis assumptionem ip̃e debuit esse primus qui erat ascensurus in celum primo et virtute propria: aliū virtute eius. ¶ Tertio ē notandum q̃ xp̃s non debuit statim post suam resurrectionem ascendere in celum sed per aliquos dies debuit ascensionem suam differre. Et hoc propter nostre fidei confirmationem vt per multa argumenta ostenderet se vere resuscitatum. Nam difficilius erat probare euidenter eius resurrectōē q̃ eius mortem. Quoniam mori assuetū est resurgere vero a mortuis est contra cursum siue preter concursum nature. Ideo maiora signa requirebantur que euidenter ostē

derent eum resuscitatus q̄ illa q̄ ostenderunt euz esse mortuū. Et ideo vt dicit b̄t̄s Luc. actuū p̄°. p̄buit seipsum viuū post passionē suā p̄ mlt̄a argumēta p̄ q̄draginta dies loquēs de regno dei. Sup̄ qd̄ dictū dicit Leo papa q̄draginari⁹ hodie diez expletus est numer⁹ ad vtilitatē nostre eruditiois imp̄sus vt dū a dño in h̄ spatio mora corporalis extēdit fides resurrectiois documētis necessarijs muniret̄.

¶ Istis presuppositis pono istam conclusionem q̄ sicut de-
cuit xpm̄ resurgere a mortuis/ ita debuit ascendere in celū
post resurrectionē et sedere ad dexteram dei patris. Et dī
cit Athanasī. in simbolo. ascendit in celum ⁊ sedet ad dex-
teram dei patris omnipotentis. Ista conclusio probatur.

Et primo probatur q̄ debuit xps̄ ascendere in celū ex pre-
sui. Nam locus debet p̄portionari locato sic scilicet q̄ qua-
le sit locatum talis sit locus: sed xps̄ post suam resurrectio-
nem (vt dicitur ad Rōmā. vj.) vitam immortalem et absq̄
miseria inchoauit et mundus iste est locus miserie et cor-
ruptionis: ergo christus post suam resurrectionem debuit
in celum ascēdere q̄ est locus delectationis ⁊ beatitudinis

Et ideo dixit ipse vt habet̄ Johan. xvj. exiui a patre et ve-
ni in mundum ⁊ iterum relinquo mundum et vado ad pa-
trem. Super quod dicit Augustinus exiuit a patre. q̄ de
patre est in mundum venit / quia in mundo suum corpus
assumptum ostendit. relinquit mundum corporali distensi-
one/ perrexit ad patrem hominis ascensione/ nec mundus
relinquit presentie gubernatione: quia in mundū venit exi-
ens a patre vt non deserēt patrem.

¶ Secundo probatur
conclusio ex patre sanctorum patrum. Unde quanuis ia-
nuā paradisi esset aperta quantum ad meritum: ⁊ s̄cti pa-
tres essent liberati a limbo/ tamen nullus potuit ascēdere
in celū nisi xps̄ ascēderet prius/ q̄ sicut xpus fuit resurgēs
p̄micie dormiētū/ ita debuit esse primus omnīuz in celum
ascendentū. Et per p̄sequēs vt anime sctōrum patrū in ce-
luz ascēderent debuit xps̄ ascendere in celū. Un̄ ad ephe.
iij. dicit̄ ascendens xps̄ in altum captiuam duxit captiuita-
tem. i. secū duxit sctōs p̄res q̄ p̄us erāt captiui

¶ Tertio p̄

batur celū ex pte aploꝝ et ex pte nostra. Ex parte aposto-
loꝝ ut apostolis mitteret spiritum sanctum ut dixit ipse
Ut habetur Johan. xvi. expedit vobis ut ego vadam q̄a
si non abiero paraclitus non veniet ad vos et si autē abie-
ro mittam eum ad vos. Ex parte vero nostra ut apud pa-
trem intercederet pro nob̄ ut dicitur p̄ma Johannis scōo/
aduocatum habemus apud dñm n̄m iesum xp̄m et ip̄e est
propitiatio pro peccatis nostris. Quarto probatur con-
clusio p̄ determinationē ecclesie. q̄ sicut debuit ita ascendit.
ut habetur de sum. trini. et fi. catho. ca. firmiter credim⁹ ubi
dicitur q̄ christus resurrexit a mortuis et ascendit in celū/
sed descendit in anima scilicet ad inferos. Et resurrexit in
carne ascenditq̄ pariter in vtroq̄. et hoc est qđ dicit Atha-
na. ascēdit ad celos sedet a dexterā dei patris om̄ipotētis
Pr̄io. n. dicit Athan. ascendit ppter hoc quia nō eleuabat̄
in virtute alterius sicut alij sancti eleuātur in celum sed vir-
tute propria ascendit. Et si dicatur ut dicitur actuum pri-
mo q̄ nubes suscepit euz. Ad hoc est dicēduz ut dicit Ale-
xander d̄ ales in sc̄cio. q̄ hoc fecit christus nō ut ministerio
nubis indigeret s̄ ut ostenderet apostolis q̄ ois creatura
erat parata obseq̄ creatori suo. Dicit vltra: Ad celos id est
super omnes celos ut dicitur ad ephē. iiii. Unde ascendit
christus vsq̄ ad conuexum sup̄emi celi. ut dicit Richard⁹
li. iij. di. xx. ita q̄ nichil de celis est sup̄a ipsum. Et hoc est
q̄ dicit David in ps. xviii. a summo celo egressio eius et oc-
cursus eius vsq̄ ad summū eius. Et dicit vltra Athanasi.
et sedet ad dexteram dei patris hic dextera accipit p̄ similitu-
dinem et nō p̄ proprietatez qz in deo patre nec est dextera
nec sinistra. Dextera enīz potioꝝ partem corporis habet
ita per similitudinez qui potioꝝ bonis alicuius fruitur
dicitur sedere ad eius dexteram. Et qz christo ratione hu-
manitatis cōuenit ex tempore et ratione diuinitatis ab et̄-
no q̄ fruatur potioꝝ bonis patris p̄ceter̄ beatis. ideo
dicitur sedere ad dexteram dei patris. Et hoc est q̄ dicitur
ad ephēse. primo benedictus deus et pater dñi nostri Jhe-
su christi qui suscitauit illum a mortuis et constituit euz ad

dexteram suam in celestibus super omnem principatum et
potestatem et virtutem et dominationem. Alio modo accipitur dex-
tera dei patris similitudinarie pro potestate iudiciaria quaz
deus pater dedit christo: ut idem christus dixit ut habetur
Math. ultimo. data est michi omnis potestas in celo et in ter-
ra. Et Johan. quinto ca. dicitur quod dixit christus pater non iudicat
quemquam sed omne iudicium dedit et filio. Alio modo accipitur
similitudinarie per participationem honoris dei quem honores
deus pater communicavit humanitati christi ratione unionis cum di-
uinitate. nam humanitas christi est adoranda adoratione latrie qua
adoratur deus ut dicunt theologi. li. iij. di. ix. non propter se ut dicit
Petr. de aq. in ea. di. 5. propter diuinitatem cui est unita: omni-
bus istis modis christus dicitur sedere ad dexteram dei patris ut dicit
Athan. Et si dicatur quod oppositum est illud quod dicit beatus Luc.
in actibus Apostolorum de beato Stephano. ut habetur actu-
um septimo ubi dicitur quod dixit beatus Stephanus ecce vi-
deo celos apertos et iherosolimam stantem a dextris virtutis dei
ergo si beatus Stephanus vidit christum stantem: videtur quod ipse non
sedet ad dexteram. Ad hoc est dicendum ut dicit Gregori.
sedere iudicantis est stare pugnantis vel adiuvantis. Ste-
phanus vero in laborum certamine positus stantem vidit
quem adiutorem habuit. sed hunc post ascensionem Mar-
cus sedere ascribit quia post assumptionis sue gloriam in fi-
ne iudicabit. Dicit ultra Athanasius omnipotens. Dicitur
pater omnipotens propter appropriationem: ex eo quia li-
cet omnes tres persone sint eque omnipotentes appropri-
atur patri omnipotentia propter hoc quia alie persone ab
eo recipiunt omnipotentiam et omnem perfectionem sicut filio appropri-
atur sapientia propter hoc quod est noticia producta a patre per intellectum: et
bonitas attribuitur spiritui sancto propter hoc quod est amor productus per volun-
tatem. Alii vero dicunt quod pater debet omnipotens per appropria-
tionem ne forte putetur ex antiquitate et senio esse debiliores fi-
lio et spiritu sancto. Instatur contra istam conclusionem
et contra dictum Athanasij. Et probatur quod christus non de-
buit post resurrectionem ascendere in celum sed debuit specta-
re usque in finem mundi. Et primo sic. Nam christus naturam humanam assu-

psit ppter salutē hominū / z p ascensionē nichil acq̄siuit nec
ex parte corporis cū h̄ret post resurrectionē iam glorificatus
nec ex parte anime cum ab instanti sue cōceptionis habe-
ret eā beatā in visiōe z fruitōe diuinitatis. s̄ magis fuerat
salutare hominibus stare cum eis vsq̄ ad consummationē
seculi: ergo non debuit post resurrectionem celū ascēdere.
¶ Secundo sic. Unde Math. ultimo dicit̄ q̄ dixit christus
ego vobiscum sum vsq̄ ad consummationē seculi. z per cō-
sequens vt adimpleret qd̄ nobis promisit nō debuit ascen-
dere in celum ante diem iuditij. ¶ Ad ista Rpondeo. Ad
primum dico q̄ concedo q̄ christus assumpsit hūanam na-
turam ppter salutē nature hūane. s. ppter salutē nr̄am. Et
ad illud q̄ d̄r q̄ in ascendēdo in celū nichil acq̄siuit. Dicit
sct̄s Tho. in vlti. pte q̄. viij. ar. p̄o. q̄ aliqd̄ de nouo christū
acq̄rere stat duplici v̄l q̄tū ad ea q̄ sūt ad decētiāz loci qd̄
est ad bñ esse gl̄ie: v̄l q̄tū ad ea q̄ sūt ad eēntiāz gl̄ie siue f̄m
corp⁹ siue f̄m aīam. isto° x̄ps celū ascendēs nichil acq̄siuit.
sed p̄mo modo sic. etiam fuit sibi quoddā nouūz gaudium
non q̄ tunc inciperet gaudere / sed habuit tunc nouū mo-
dum gaudendi qz tūc gauisus est de re impleta. Et ad illd̄
quod dicitur q̄ fuerat magis salutare stare cum hominib⁹
et cetera. Dico q̄ magis salutare fuit hominibus celū ascē-
dere q̄ stare p̄ presentia corporalez cū hominibus vsq̄ ad
diem iuditij et hoc propter tria. Primum est propter fidei
meritum z augmentū q̄ est de non visis. Scdm̄ est propter
spei subleuationem. Unde in hoc q̄ naturam suam huma-
nam in celo collocavit dedit nobis spem illuc pueniēdi vt
ipse dixit vt habet̄ Johā. xiiij. expedit vobis vt ego vadā
vado vobis parare locū vt vbi ego suz z vos sitis. Terciū
est ad dirigendum caritatis affectuz in celestia. Un̄ ad Lo-
locen. iij. dicit̄ que sursum sunt sapite non q̄ sūt super terraz
Et si dicatur contra illud q̄ dictū est in responsione. s. q̄ ac-
q̄siuit nouū modū gaudendi. zc. Cōtra si sic esset sequerē
q̄ statim post resurrectionē debuit ascendere. sed nō statim
ascendit. s̄ nichil acquisiuit. Consequentia patet ppter h̄
qz nulla anima beata est purior q̄ anima x̄pi. s̄ anime sctō

rum qui modo moriuntur statim euolant ut omnia que habiture sunt acquirant. et per consequens et xps statim post resurrectionem debuit ascendere si nouum modum gaudendi decreuit ei quando ascendit ut nichil quod habiturus erat sibi deficeret. Ad hoc dico quod consequentia illa non valet. Et ad probationem dico quod non est simile de xpo et de alijs animabus beatis quia causa quare anime beatorum statim euolant in celum est quia caput eorum est supra et nec est aliud ex parte ipsorum nec ex parte nostra quod eis debeat retardare: quod non fuit sic in xpo. quia ut dictum est superius ex parte nostra erit aliud propter quod debuit retardare eius ascensionem. scilicet propter iustificationem nostram ne in nobis deperderetur fides. Et etiam ut dicunt aliqui propter consolationem apostolorum: et sic non est simile. Ad secundum principale dico. quod promisit semper tenuit et tenebit ut dicit Augustinus super illud dictum xpi Joh. xvi. exiui a patre. et cetera. Dicit Augustinus. reliquit mundum corporali distensione. perrexit ad patrem hominis ascensione. nec mundum reliquit presentie gubernatione: quia in mundum venit exiens a patre ut non desereret patrem. Et hec de isto capitulo (in quo tractatur de ascensione xpi) dicta sufficiant.

Unde venturus est iudicare vivos et mortuos.

Postquam Athanasius determinauit de ascensione christi ad dexteram dei patris. Consequenter in eodem versu determinat de ultimo christi aduentu ad iudicandum mundum cum potestate magna et maiestate. Pro quibus sunt aliqua notanda. Et primo est notandum quod ad hoc ut omnibus clare manifestetur diuine iusticie perfectio ordinauit diuina providentia esse futurum vniuersale iudicium. Quod erit omnibus manifestum. In quo electi sui premij et reprobi sui supplicij recipient complementum. Tunc enim augebitur supplicium reproborum et gaudium electorum. Secundo est notandum quod propter tres causas diuina providentia ordinauit illud iudicium vniuersale. Prima. congruum est. n. finaliter separari omnes malos ab omnibus bonis. Non enim malus uiuit cum bono: sicut quod dicit Augustinus. nisi vel ut malus cor-

rigat vlt vt bon⁹ p eū exerceat. Sed istā separationē pgruū
est finalit⁹ fieri p gñalē sententiā zp pñs ē pgruū fieri p gñale
iudiciū. Scda causa ē ppter h qz in secretis iuditijs q fiunt
circa singulas personas licet sit iustitia nō tñ est oib⁹ ma-
nifesta: et sic est rationabile q de⁹ habeat aliqd iuditiū gñale
i q manifestet sententiā iustitialis q in iuditijs ptiaribus
Tertia causa ē ppter h q vnusq⁹q ascribat regno vlt car-
ceri tota multitudo nisi ad regnū debet aliqui teriari ad pos-
sidendū illud. et tota alia multitudo debet carceri vindica-
ri vt sit seqstratio duarū ciuitatū z familiarū vt dicit augu-
sed illud debet fieri p quādā sententiā gñalē ¶ Tercio est no-
tandū q iuditiū illud gñale exsecutiue fiet per xpm deū et
hōiem (licet auctoritative fiet a tota trinitate) qui non tan-
tum iudicabit in natā diuina f⁹ quā ē creator: s etia f⁹ hu-
manā f⁹ q ē redēptor. qz ad h iudicabit vt electi admittan-
tur ad regnum eternum ad qd nō sufficerēt dona creatōis
et reprobi ab illo regno imperpetuū excludant. quia nō re-
ceperunt efficaciam in hac vita beneficii redēptōis: s non
eodez modo iudicabit enim scōm naturam diuinam prin-
cipali auctoritate vel potestate ordinaria. secūdum vō hu-
manam naturam potestate delegata. ¶ Quarto est notan-
dum. ad maiorem declarationē precedētis notabilis q ad
hoc q iuditiū sit firmum duo concurrunt scilicet. auctori-
tas et potestas. Auctoritas enim in sententiādo. Et po-
testas in retribuendo premium secundum meritum. si alte-
rum istorum deficiat non est firmum iudiciū. Hec duo pñ-
cipaliter sunt in christo vt est deus: Nam in ipso est au-
toritas ad sententiandum quia dñs omnium est: et nos
omnes serui eius sumus. est etiam potestas ad retribuē-
dum quia potentissimus est: et non est qui contra eum se
valeat erigere vel eius sententiam irritare. Hec duo cōi-
cauit tota trinitas christo homini auctoritatem dando ei
dominiū sicut dicitur. actū tertio. dominū fecit deus Jhe-
sum potestatem etiam cunctam sibi subiciendo. vt dicitur.
Mathei vltimo. data est michi omnis potestas. Et ideo
ipse est qui constitutus est iudex viuorum et mortuorum

sicut dicitur actuū decimo. quoniam igitur iudiciaria potestas respicit illa duo iam dicta et illa sunt in deo per naturam et in christo homine per gratiam: ideo iudiciaria potestas est christi secundum diuinitatem per naturam: et secundum humanitatem collata per gratiam unde secundum utramque naturam habet auctoritatem. sed secundum diuinitatem principalem et naturalem et secundum humanitatem commissam.

¶ Quinto est notandum. quod cum potestas primaria iudicandi sit in deo et potestas commissa in christo homine latio sententie debet fieri a christo homine secundum humanitatem ex eo quod si fieret secundum potestatem primariam cum sancta nichil det non esset verus iudex secundum humanitatem: sed quoniam sancta operatur cum recipiat a prima ratio iudicandi residet penes utramque. sancta enim recipit a prima ideo latio sententie fiet a christo secundum humanitatem sed quod christus deus et homo est sententia eius non esset tanquam iudicis delegati sed tanquam principalis. et ideo ab illa sententia propter utramque potestatem eius nullus poterit appellare.

¶ Istis presuppositis pono istam conclusionem. quod in fine seculi veniet christus cum potestate magna iudicare omnes homines tam bonos quam malos. Ut dicit Athanasius in simbolo. Unde postquam Athanasius dixit quod christus ascendit in celum etc. Statim subiunxit in eodem versu. inde venturus est iudicare viuos et mortuos.

¶ Ista conclusio probatur per Augustinum xx. li. de ciuitate dei. ubi dicit tenet omnis ecclesia dei veri christus de celo esse venturum ad viuos et mortuos iudicandos.

¶ Secundo probatur per dictum christi Matthei. xxvi. ubi dicitur quod dixit amodo videbitis filium hominis venientem cum potestate magna et maiestate. et hoc idem dixit matthei. xv. ubi explicit ponit iudicium per eum fiendum.

¶ Tertio probatur ista conclusio per determinationem ecclesie ut habetur de summa trinitatis et filii catholice. ca. firmiter credimus ubi dicitur quod christus est venturus in fine seculi iudicaturus viuos et mortuos et redditurus singulis secundum opera sua tam reprobis quam electis. Dicit enim Athanasius primo. inde venturus est id est a summo celo et a suprema parte eius iudicare. Sicut dixit angelus discipulis christi. ut habetur actuū primo viri galilei quod statis aspicientes in celum hic Ihesus qui assumptus est a vobis in celum sic veniet. scilicet iudicare quemadmodum vidistis enim euntem in celum. Est enim venturus iudicare

dicare quantū ad premiū ⁊ ad penā ⁊ quantū ad corpora
et quantū ad aias. Dicit ultra Athana. viuos et mortuos
quidā exponūt istud sic. i. bonos ⁊ malos. nā p viuos intel
ligūtur q deputati erūt ad vitā eternā. Et p mortuos q de
putati erūt ad suppliciiū eternū. Alij xpo exponunt istud di
ctuz sic q p viuos intelligūtur illi q nondū mortui sunt sed
āte iudiciū tūc morietur qz illi raptim morient ⁊ statim re
surgēt. A morient. n. qz oib⁹ hoib⁹ statutū est mori vt habe
tur genes. iij. ⁊ sm qd dicit ad roma. vj. et cū statim resurgēt re
putabūt qsi sēp viuere ⁊ nō eē mortuos. ¶ Instat ptra istā
pdonez. Et pbat q xpus nō veniet iudicare hoies in fine
mūdi. Et p° sic. vnde Johā. xij. dicit q dixit xps nūc iudiciuz
est mūdi. ergo iudiciū nō est futurū qz mūdus nō debz iu
dicari bis. ¶ Scdo sic. Quā nā p° dicit nō iudicabit ds bis in
idipm sm aliā trāslationē: in nra est nō p surget duplex tri
bulatio. s nūc iudicat de⁹ de singlis opib⁹ hois: cū cuilibet
post mortē retribuit penā vel gloriā. s eos itez nō iudica
bit. ¶ Tertio sic. nā rei nō adducunt ad iudiciū nisi ad hoc
vt iudex certifice de causa. s oia certa sunt xpo: s nullum
est futurū iudiciū vniuersale fiendū p xpm. ¶ Respondeo
ad ista. Ad primū dico q sm qd exponit Augu. in omelia
lij. sup Johā. illud verbū intelligit de iudicio q fecit xpus
qū p suam mortē iuste liberauit de fuitute dyaboli genus
humanū q pbat p hoc q immediate post verbū predictum
subiungitur nūc princeps hui⁹ mūdi eicietur foras. ¶ Ad
secundū dico q non iudicabit deus bis in idipsum. quia iu
diciuz quo iudicat modo est cuiuslibet persone singularis
per se nec est oibus manifestum nec retribuit totum pre
mium nec totum supplicium qz punit animas ⁊ nō in cor
poribus et similiter pmiat de lege cōmuni. Illud aut iudi
cium erit oibus simul et oibus manifestum: et reddet cui
libet sui pmiū et sui supplicij complementū: et totuz cōposi
tum ex corpore et anima iudicabitur. Sic ergo patet q nō
iudicabit bis in idipsum qz penaz quā aiabus antea infixe
rat itez nō infliget s q de erat supaddet. ¶ Ad tertū dico
q maior ē falsa imo etiā in iudicio hūano iudice existente

certo de causavocant hoies ad iudiciũ vt assistẽtib⁹ ⁊ reís manifestet causa p q̄ sentẽtia ē pferẽda. Et hec de isto capi⁹. (in q̄ tractat quõ erit iudiciũ vniuersale fiendũ per ch̄i stum) dicta sufficiant.

**Ad cuius aduentum omnes homi-
nes resurgere habet cū corpib⁹ suis:
et redditurí sunt de factis pprijs ra-
tionem: ⁊ qui bona egerunt ibunt in
vitam eternam: qui vero mala in ig-
nem eternum.**

Postq̄ Atha. defiauit quõ xps in fine mudi ē ventur⁹ iu-
dicare bonos ⁊ malos. Lõsequir determinat quõ oēs hoies
hñt resurgẽ ⁊ se rep̄sentare in illo iudicio in p̄spectu xpi: et
sibi corā oib⁹ reddere rōez de oib⁹ q̄ fecerāt. ¶ Pro q̄ sūt
aliq̄ notāda. Et p̄mo ē notādũ. q̄ recta fides dicit corporũ
hoim resurrectionẽ futurā eẽ fiendā vt p̄z p̄ illud q̄ dicitur
Job xix. in nouissimo die de tra surrectur⁹ sũ. Et p̄ illud q̄
d̄r̄ Johā. xj. scio. n. q̄z resurget in resurrectione in nouissimo
die. Hoc enim exigit primo remuneratio diuine iusticie q̄
homini retribuit sicut et meruit: et cum anima meruit i cor-
pore debet remunerari in ipso et si demeruit debet puniri
in ipso. Secundo hoc exigit confirmatio glorie que omnẽ
appetitum anime complebit vel quietabit. anima enim ha-
bet appetitũ naturalez ad corp⁹ q̄ patet q̄z etiā nō vult se
parari a corpore etiam existente misero: sed cuz beatitudo
sit quies oim desiderioꝝ: sequit̄ q̄ ad hoc q̄ p̄fecte beatifi-
cet̄ q̄ ania redeat ad corpus. Tertio hoc exigit p̄fectio na-
ture que cōsistit in toto cōposito nō in altera eius pte ⁊ cū
p̄fectio glorie p̄supponit p̄fectionez nature est necesse to-
tuz hoim ⁊ nō tm̄ animaz glificari. ¶ Sc̄do est notandum
q̄ hec resurrectio futura erit omniũ hominũ tā bonozum
q̄ maloz. Hoc eniz patet p̄ illud q̄ dicitur Johan. quinto

veniet hora in qua omnes qui in monumētis sunt audiēt
vocē filij dei ⁊ q̄ audierit uiuēt. Etia patet p̄ illud qđ d̄r pri
ma ad corinth. xv. om̄s quidē resurgem⁹ ⁊ nō om̄s imuta
bimur. ¶ Tercio est notandū. qđ post resurrectionē statim
om̄s p̄sonaliter apparebūt in iudicio corā xp̄o vt p̄sciētie
singulorū in p̄sentia iudicis singulis pateāt: primo ad diui
ne iusticie manifestationē. Scđo vt vnusquisq; recipiat se
cū dū merita siue bonū siue malū vt dicit p̄ Paulus. Tercio
vt singlī iudicē quoad humanā naturā videāt ad p̄solatio
nē electorū ⁊ reproborū ampliorē afflictionē. Nam tūc tñ
reprobi affligent̄ aspectu iudicis. vt d̄r apoca. vi. qđ dicent
mōtib⁹ ⁊ petris cadite sup nos et abscondite nos a facie se
dētis sup thronū ⁊ ab ira agni. ¶ Quarto est notandū vt
dicit Augu. li. pri. de tri. ca. penultimo qđ boni ⁊ mali vide
būt iudicē ⁊ p̄culdubio cū mali nō poterūt videre nisi fm̄
formā qua fili⁹ hoīs est gloriā tñ ei⁹ nō videbūt nec oculo
corporali nec intellectuali nisi in quibusdā effectib⁹ de q̄
bus dolebūt ⁊ eā boni videbūt ⁊ quantū ad gloriā corpo
ris oculo corporali. et videbūt gl̄iam aīe ei⁹ oculo mētali
quo ⁊ diuinā eius naturā clare videbūt. ¶ Quinto est no
tandū. qđ cū om̄s fuerint in iudicio corā iudice iudex disce
ptabit cū illis vt dicit̄ Joelis quarto. que disceptatio non
tñ erit mentalis vt aliqui dixerunt sed etiā erit vocalis vt
dicit Richar. li. iiii. di. xlvij. ex eo qđ xp̄s qui iudicabit de⁹
est et homo: ⁊ ideo iudicabit modo diuino et hūano et ex
hoc erit mai⁹ gaudiū sensibile bonorū ⁊ maior dolor sen
sibilis reproborū. mētalis ⁊ vocalis etiā erit citatio oīm qđ
et mētali ter ad iudiciū vocabūtur. ⁊ vocalit̄ p̄ mysteriū an
gelorum. scđm illud qđ d̄r Matthei. xxiii. mittet angelos
suos et congregabit electos suos a quatuor ventis qđ fa
cient angeli cum tuba vt dicitur ibidem ⁊ exponit Aggr̄
li. iiii. di. xlvij. Etia mentalis ⁊ vocalis erit reproborum ac
cusatio. Accusabunt enī eos cōscientie eorū scđm quod
vt dicit Ap̄lus ad Roma. ij. et eorū iniquitas que erit om
nibus manifesta. Xp̄us x̄o accusabit eos vocaliter ⁊ dicet
eis vt d̄r. matthei. xxv. esuriui ⁊ non dedistis michi mādu

care rē. Et nec hoc erit cōtra formā recti iudiciū q̄ iudex p
ponet cōtra eos qz ipe pcedet ex officio suo. Etia testifica
tio erit mētalīs ⁊ vocalis/ita q̄ om̄s videbūt p̄scientiā cu
iuslibet ⁊ in p̄sciētīs p̄p̄iis testificabit̄ quilibet esse veruz
illud de q̄ p̄sciētia cuiuslibet reprobi accusabit ipm. Angeli
etia illi qui fuerūt custodes eoz specialr testificabūtur con
tra eos. Etia sentētia diffinitiva nō tm̄ mētaliter sed etiam
vocalit̄ p̄feret̄. vt videt̄ sonare dictum sacre scripture. vt
habet̄ matthei. xxv. vbi d̄r q̄ dicet xp̄s his q̄ erūt a dextris
venite. ¶ Sexto est notandū q̄ illa disceptatio ⁊ totū iudi
ciū fiet ī breui t̄p̄e. qz vt dīc̄ Richar. li. iij. di. xlvij. p̄babile
est q̄ nō tendet̄ p̄ horā multū p̄lixā: scdm̄ q̄ videt̄ Augu.
sentire li. xx. de ciuit. ca. xxvj. vbi d̄r q̄ iudex p̄vincet p̄sciē
tias reproboz sine vlla f̄monis p̄lixitate. Un̄ illa vocalis
disceptatio nō est cū quolibet singulari noīatim/nec de q̄
libet opere singulari: s̄ sicut saluator narrat in euangelio.
¶ Septimo est notandū q̄ ī illo iudicio erit de meritis ⁊ de
demeritis disceptatio: ⁊ p̄ meritis ⁊ demeritis retributio.
Quantum enim ad retributionē om̄s iudicabūtur/qz au
gebit̄ suppliciū maloz tā hoīm q̄ angeloz: et gaudium bo
noz tā hoīm q̄ angeloz: boni enī angeli q̄uis iā habeant
suā retributionē essentialē/tm̄ p̄ mysterio qd̄ nobis exhi
bēt recipiēt aliqd̄ accidētale gaudiū. Et mali angeli p̄ ma
lis que nobis p̄curabāt graue recipiēt suppliciū. Post re
surrectionē etia corporoz/reproboz hoīz augebit̄ suppliciū
et electoz augebit̄ premiū. q̄tuz v̄o ad discussionē nō om̄s
iudicabūtur/qz scdm̄ Grego. li. xxvj. moraliū vltra mediū
Et etia scdm̄ Aḡm li. iij. di. xlvij. ca. iij. Alij iudicabunt̄
⁊ p̄ibūt: vt illi q̄ aliqua bona habuerūt p̄mixta suis malis
s̄ mala finaliter ponderauerūt. Alij v̄o nō iudicabūtur et
peribūt vt illi q̄ mala fuerūt imp̄mixta bonis vt illi q̄ fun
damēto fidei caruerūt. Alij iudicabūtur ⁊ saluabūtur vt il
li q̄ bona fuerūt p̄mixta malis s̄ bona p̄p̄oderauerunt
et p̄eualuerunt. Alij non iudicabuntur et saluabuntur vt
illi quoz merita fuerunt ita p̄fecta q̄ nullis malis aut pa
cissimis fuerunt p̄mixta/vt viri perfecti/et etiam paruuli

purgati ab originali peccato / q̄ decesserūt ante vsuꝝ liberi
arbitrij / etiā sc̄ti āgeli. ¶ Istis presuppositis pono istā cō-
clusionē q̄ oēs hoīes tā boni q̄ mali resurgēt in corpib⁹.
pprijs et p̄ntabūtur in iudicio finali vt recipiāt sentētiā fi-
nalē s̄m eorū opa vt dicit Atha. in simbolo. ad cui⁹ aduētū
oīs hoīes habēt resurgere cū corporib⁹ suis: et reddituri
sūt de factis pprijs rationē. z q̄ bona egerūt ibūt in vitam
eternā / z q̄ vero mala in ignē eternū. ¶ Ista p̄clo pbat p̄o
p dictū xp̄i math. xxv. vbi d̄r cū venerit fili⁹ hoīs in maie-
state sua z oīs āgeli cū eo: tūc sedebit sup sedē maiestatis
sue z p̄gregabūtur āte eū oīs gētes z sepabit eos adinu-
icē. s. bonos a dextris z malos a sinistris: z tūc dicet his qui
a dextris erūt. venite b̄ndicti p̄ris mei p̄cipite regnū qđ vo-
bis paratū est a p̄stitutōe mūdi. Et his q̄ a sinistris erūt di-
cet ite maledicti in ignē eternū q̄ vob̄ parat⁹ est cū dyabo-
lo z āgelis ei⁹ a p̄stitutōe mūdi. ¶ Sc̄do pbat p̄clo p dictū
pauli vt habet. ij. ad corinth. v. vbi d̄r oīs nos manifesta-
ri oportet āte tribunal xp̄i: vt recipiat vnusquisq̄ p̄p̄a cor-
poris p̄ut gessit siue bonū siue malū. ¶ Tertio pbat p̄clo
p dictū grego. q̄ dixit sup matheū. xxv. in extremo iudiciū
die cū aptis celis z ministratib⁹ āgelis z xp̄s in sede maie-
statis sue apparuerit / oīs electi parit̄q̄ reprobi corā ip̄o
stabūt / vt iusti dei munere sine fine gaudeāt. Et iniusti in
p̄petuū gemāt de vltione supplicij. ¶ Quarto pbat p̄clo
p dictū Johelis ca. xx. vbi d̄r magn⁹ erit dies aduēt⁹ dñi
z terribilis valde / et q̄s sustinebit illū: p̄turbenē oīs habi-
tatores terre qz dies dñi est dies tenebrarū z caliginis dies
nubis z turbinis similis ei nō fuit a p̄cipio z post eū non
erit / ante faciē ei⁹ ignis vorans / z post eū exurēs flāma / z
nō est q̄ effugiat eū / viri in vj̄s suis gradiētur z nō declina-
būt a semitis suis. ¶ Quinto pbat p̄clo p̄ determinationē
ecc̄lie vt habet de sūma trini. et fi. catho. ca. firmit̄ credim⁹
vbi d̄r q̄ xp̄s est v̄etur⁹ in fine sc̄li iudicatur⁹ viuos z mor-
tuos z redditur⁹ singlis sc̄m opa sua: taz reprobis q̄ ele-
ctis / qui omnes cuz suis pprijs resurgent corporibus que
nunc gestant vt recipiant secundum opera sua siue bona

fuerint siue mala. illi cū dyabolo penam perpetuam: et isti
cū xp̄o gl̄iam sempiternā. Et hoc est qđ dicit Atha. ad cui⁹
aduentū oīns hoīes resurgere habēt cū corporib⁹ suis .i.
ī cui⁹ aduētū. s̄l. n. xp̄s veniet ad iudiciū: et nos resurgem⁹
ad vitā corporalē s̄ nō oīns ad vitā eternā resurgem⁹. qz
quidā resurgēt ad gloriā. et quidā ad penā eternā. Et oīns
vt dicit Atha. resurgēt cū corporib⁹ suis. s. cū corporibus
pprijs q̄ hic in mūdo habuerūt. Adultis enī nichil addeēt
ad supplementū debite quātitatis qz vt dicit Augu. xx. de
cui. ca. xv. vnusquisqz suā recipiet mensurā quā habuit si
senex ē mortu⁹ vel fuerat habitur⁹ si senex fuerat mortu⁹
Et ideo in paruulis adūcieēt aliqd de materia extranea ad
supplemētū debite quātitatis viri p̄fecti. Boni resurgēt cū
oībus q̄ habuerūt q̄ erāt ad decorē nature et nō cū supfluis
nat̄e nec cū deformitatib⁹ q̄s habuerūt in hac vitā. Mali
resurgēt cū oīb⁹ deformitatib⁹ q̄s habuerūt in hac vitā et
cū oīb⁹ defectib⁹. Dicit vltra Atha. et reddīturi sunt de fa
ctis pprijs rationē. Reddere aut̄ rationē de factis pprijs
nō est aliud q̄ p singulis bonis vel malis factis dare deo
p̄putū corā oībus p quib⁹ p̄miabūtur vel puniētur. Red
det enī de⁹ vnicuiqz scđm opa sua vt patet p illud qđ dicit
vltra Atha. Et q̄ bona egerūt ibunt in vitā eternā: q̄ vero
mala in ignē eternū. Dicit enī p̄mo et q̄ bona egerūt ibūt
in vitam eternam intelligendum est de illis qui in bono p̄
seuerauerunt vsqz in finem: vt dixit christus Matthei. x.
qz qui incipit bona agere si non p̄seuerat vsqz in finem nō
ibit in vitā eternā. Unde dicit xp̄s vt habet Lu. ix. nemo
mittens manum ad aratrū et aspiciēs retro aptus est reg
no dei. Dixit enim Athana. in vitā eternā id est in vitā
sine fine que vita est gloria celestis. et qui vero mala in ig
nem eternū id est in penā et suppliciu ignis q̄ nūqz finiet̄
sicut dictum est de vita eterna. Ille ignis vt dicunt p̄muni
ter doctores li. iiii. di. xliii. est eiusdem speciei cum isto ig
ne quē nos videm⁹. Et potest cruciare corpora dānatoꝝ
actiōe reali affligendo nō aut̄ consumendo. Animas vero
damnatorum et spūs malignos cruciat actione intentiona

li. Nam spūs patit̃ ab igne passione que est tristitia. inq̃tā
tum apprehendit ignem sub ratione discōuenientis. Et h̃
dupliciter primo vt detinens ipsum inuoluntarie. Secun-
do vt immutans obiectiue. ¶ Unde est sciendum. q̃ intel-
lectus spiritus siue angeli siue anime. primo determinatur
perpetuo ad intense p̃siderandū ignē sub ratione obiecti.
Secūdo apprehēdit istā determinationē ad talem cōside-
rationem. Tertio odit et istud odiū oritur ex affectione cō-
modi ei q̃ vult quodcunq; obiectuz pro vt sibi delectabile
fuerit cōsiderare nec hoc nec illud. Quarto seq̃tur appre-
hensio nō tantū nuda istius cōsiderationis s̃ etiā certa ap-
prehensio de euentu sepatōis intense et p̃petuo gl̃ie. Qui-
to ex hoc seq̃tur tristitia et sic patiunt̃ spūs passiōe q̃ est tri-
stitia: nō tñ patiunt̃ dolores vt aliq̃ dixerunt. ex eo qz talis
passio sequit̃ appetituz sensitiuū qui non est in spū. Et si q̃
ratur q̃ est dīa inter actionē realez et intentionalē. Dicendū
s̃^m Sco. et oēs ei⁹ seq̃ces q̃ qñ ignis agit actione reali agit
vniuoce et qñ agit actione intēctionali agit equoce immu-
tando potētiaz. actio realis pōt eē sine intentionali. vt qñ
ignis cōburit lignū et tūc nō causat dolore. Actio ṽo intē-
ctionalis que est p̃ imutationē potētie potest esse sine actio-
ne reali vt est in demonibus et in aiabus separatis dāna-
tis et tūc causat tristitiā et nō dolore sensibile. Aliquando
sunt simul iste due actiōes vt in aīalib⁹ brutis. et tunc cau-
sant dolore sensibile. Et aliquādo causant tristitiā et dolo-
rem simul vt in hoībus. et post diē iudiciū sic esse poterit in
damnatis. ¶ Et si dicatur quomō erit q̃ ignis in corpori-
bus dānatorum aget actione reali et non comburet et con-
summet ea: dicendum est quia ideo ignis non consummet
corpora dānatorū. qz deus nō coaget cū illo ad talem con-
sumptionē. ¶ Uñ est scienduz q̃ vt dicit Petr⁹ de aquila
li. iiii. di. xliii. q̃ causa secūda naturalis nō agit nisi prima
causa coagēte: sed in igne ponūtur inter alias due actiōes
quarū vna est ad calefactionē et incendiū et alia est ad cō-
sumptionē. deus aut̃ potest coagere ad primā esto q̃ non
coagit ad secundā et sic ille ignis inferni potest agere ad

incendium esto et q̄ non coagat ad consumptionem. Et si
dicatur etiam q̄ in demonibus et in animabus nō est sen-
sus qui possit immutari intentionaliter cum non habeant
organa sensuum. Dicendum est. (vt dicit Landulphus in
distinctione supradicta) q̄ licet in demonibus nō sit sensus
qui possit immutari intentionaliter est tamē aliquid equi-
pollens. Ex quo enim non repugnat potentiam spiritua-
lem immutari intentionaliter sicut potentia sensitua tam
demonēs quam anime dampnate possunt immutari secun-
dum aliquam potentiam spiritualem. ¶ Instatur contra
istam conclusionem. Et contra dictum Athanasij. Et pro-
batur q̄ non omnes homines resurgent nec omnes in cor-
pore et in anima venient ad iudicium. Et p̄mo sic. Unde
dixit David in psalmo primo non resurgunt impij in iudi-
cio. ergo non resurgent om̄s hoīes q̄ impij nō resurgent.
¶ Secūdo sic. aīa hūana nūq̄ fuisset sepata a corpore nisi p̄us
fuisset sepata a deo. exceptis aīa xp̄i et aīa b̄tē virginis er-
go a simili nō debēt aīe sepate reuniri corporib⁹ nisi prius
vniant̄ deo: sed aīe dampnatorū nūq̄ vniant̄ deo q̄ nec cor-
porib⁹ suis. ¶ Tertio sic. nā mors vt dicit Augu. xij. de tri-
nita. ca. xvj. debet homini p̄p̄t pctū originale. s̄ in puulis
decedētib⁹ cuz pctō originali semp manebit ip̄m originale
pctūz q̄z ip̄a mors. et p̄ p̄ns nō resurgēt oēs hoīes. ¶ Quar-
to sic. nam resurrectio erit p̄p̄t plenā retributiōez merito-
ruz sed paruuli taz purgati a peccato originali q̄ illi qui in
peccato originali moriuntur non meruerunt nec demeru-
erunt. ergo nec illi nec isti resurgent. ¶ Quinto sic. Unde
Dani. xij. dicitur multi d̄ hijs qui dormiūt in puluere eui-
gilabunt. ergo cum hoc nomen multi sit partituum si mul-
ti euigilabunt videtur quod non omnes et per consequēs
non omnes resurgent. ¶ Sexto sic: non debet participare
in premio quod prestat impedimentum merito sed corpus
prestat impedimentum merito vt patet per illud quod di-
citur ad Galathas quinto. caro concupiscit aduersus spiri-
tum. ergo non debet participare cuz anima in premio. par-
ticiparet autem si iterum vniretur anima ip̄si. ergo videtur

q̄ nec omnes boni resurgent. ¶ Respondeo ad ista. Ad p̄-
mum dico vt dicit Richardus li. iij. di. xliij. q̄ illud verbū
intelligitur vel de resurrectione sp̄uali finali in presenti iudi-
tio misericordie: vel intelligitur de resurrectione gloriosa
in qua resurgent iusti in iudicio et iste sensus est melior q̄
primus. ¶ Ad secundum dico q̄ non est simile quia si ani-
me non fuissent separate a deo puniri non deberent et ex
consequenti nec a suis corporibus separari cum ea natura-
liter appetant: anime autem reproborum suis corporibus
reunirentur non propter eorum consolationem sed sue dā-
nationis criminum. ¶ Ad tertium dico q̄ quous originale
peccatum sit causa mortis meritorie non tamen est causa
permansionis in morte corporali. ¶ Ad quartam dico q̄
quanuis in paruulis non sit actus merendi vel demeren-
di: in illis tamen in quibus remissum est peccatum origi-
nale gratia gratum faciens est radix merendi. In illis au-
tem in quibus non est remissum peccatum originale ra-
dix demerendi est habitualis concupiscentia. Et ideo re-
surgent tam isti quā illi. resurgent enim illi qui decesserunt
sine peccato originali vt plenam habeant beatitudinem q̄
tum ad corpus et animam. Alij vero qui in originali pecca-
to decesserunt resurgent propter istam causam. quia p̄ pec-
cato originali obligatur homo ad penam dampni. Pecca-
tus originale p̄trahit aīam p̄ sui vnionē cū carne infecta. et
ideo conueniens est vt anime paruulorū decedentiū in ori-
ginali carentiam visionis dei p̄petuo paciantur suis corpo-
ribus vnite: p̄ quorū contagionē incurrerūt obligatōez ad
talem penam. ¶ Ad quintum dico vt dicit August. li. xx. d̄
ciuitate q̄ multi in dicto danielis intelliguntur id est omnes
nam talis modus loquendi frequēter inuenitur in scriptu-
ra. Aliqui vero dicunt q̄ dictum danielis intelligitur de il-
lis qui resurgent ad gloriā optinendam: quoniā non om-
nes sic resurgent sed multi scilicet electi. reprobi vero resur-
gent ad mortem eternam: electi vero ad vitam eternam.
¶ Ad sextum dico q̄ in corpore nostro duo sunt scilicet na-
tura et viciōsitas corporis. Natura enim nō prestat impe-
dimentum merito. sed viciōsitas corporis. Et ideo in electis

non resurget viciōsitas corporis. sed natura. Et hec de isto capitulo (in q̄ tractatur quomodo omnes homines resurgent et resuscitati ibunt in iudiciū) dicta sufficiant.

Hec est fides catholica: quaz nisi q̄s qz fideliter firmiterqz crediderit saluus esse non poterit.

Postq̄ Athana. determinauit de articulis fidei quos fideles habent credere. Consequēter determinat illud q̄ in p̄ncipio p̄r modū p̄hemij dixit. Nam in p̄ncipio dixit q̄ ad salutem eternaz erat necessaria fides catholica. In isto versu dicit q̄ absq̄ dubio peribit ille qui nō crediderit ea q̄ in isto simbolo posita sūt: in quibus fides catholica. i. vniuersalis consistit. ¶ Pro quo sunt aliqua notanda. Et primo est notandum q̄ illud p̄prie et p̄ se p̄tinet ad obiectū fidei p̄ q̄ homo beatitudinem consequitur. Quia autem hominibus veniendi ad beatitudinem est misteriuꝝ incarnationis et passionis xp̄i. Ideo misteriuꝝ incarnationis aliquo modo oportuit omni tempore esse creditum apud omnes: tamen diuersimode vt in p̄ncipio huius symboli dixi i p̄ri^o capit. scilicet secundū diuersitatem temporū et personarum. Nam ante statum peccati homo scilicet adam habuit explicitam fidem vt dicit sanctus Thomas. in sc̄da sc̄de q̄. ii. arti. vii. de christi incarnatione sc̄dm q̄ ordinabatur ad cōsumationē glorie: non autē sc̄dz: q̄ ordinabatur ad liberationē a pctō p̄ passionē et resurrectionem qz homo non fuit p̄scis⁹ peccati futuri. Post pctū autem fuit explicitē creditū misteriuꝝ xp̄i nō solū q̄tū ad incarnationē s̄ etiā q̄tū ad passionē et resurrectionē q̄b⁹ hūanū gen⁹ a pctō z morte liberat. aliter. n. nō p̄figurassēt xp̄i passionē q̄busdā sacrificijs z añ lege et sub lege q̄z q̄dē sacrificioꝝ significatū seu signatū explicitē maiores p̄gnoscebāt. miores aut sub velamine illoꝝ sacrificioꝝ credētes ea diuinit⁹ eē disposita de xp̄o v̄tō q̄ sacrificia q̄ ad misteria xp̄i p̄tinebāt tāto difficili⁹ cognouerūt q̄to xp̄o p̄pinq̄iores fuerūt. post tēpus autē gr̄e reuela

te tam maiores q̄ minores tenentur habere fidem explici-
tam de misteriis christi et precipue q̄tum ad ea que in ec-
clesia solennizantur cōmuniter et publice proponuntur. vt
dixi in primo capitulo huius simboli. ¶ Secundo est notā-
dum. q̄ misterium christi explicite credi nō potest sine fide
trinitatis quia in misterio christi hec continentur q̄ filius
dei carnem assumpserit et q̄ per gratiam spiritus sancti mū-
dum renouauerit et q̄ de spiritu sancto conceptus fuerit.
Et ideo eodem modo quo misterium christi ante christum
fuit quoddam explicite creditum a maioribus. Et implici-
te et quasi obumbrate a minoribus ita et etiam misterium
trinitatis. Et ideo post tempus gratie diuulgate etiam te-
nentur omnes explicite credere misterium trinitatis vt sal-
ui fiant. et omnes qui renascuntur in christo hoc adipiscū-
tur per inuocationem trinitatis. Secundum illud quod di-
citur Math. ultimo. euntes docete omnes gentes baptizā-
tes eos in nomine patris et filij et spiritus sancti. ¶ Tertio ē
notandum vt dicit sanctus Thomas. secūda secunde que.
v. ar. iij. q̄ hereticus est qui discreditt unum articulum fidei
et si plures articulos discreditt magis est hereticus: et si om-
nes discreditt est infidelis. ¶ Quarto est notandum q̄ here-
ticus nec habitum fidei formate habet nec informis. Cui⁹
ratio est quia species cuiuslibet habitus rerum dependet
ex formali ratione obiecti qua sublata species habitus re-
manere potest. Formale autem obiectum fidei est veritas
prima secundum quod manifestatur in scripturis sacris et
doctrina ecclesie. Unde quicumq̄ non inheret sicut infal-
libili et diuine regule doctrine ecclesie que procedit ex ve-
ritate prima in scripturis sacris manifesta ille nō habet ha-
bitum fidei. sed ea que sunt fidei alio modo tenet q̄ per fi-
dem: sicut si aliquis teneat immediate aliquam conclusio-
nem non cognoscens medium illius demonstrationis: ma-
nifestum est q̄ non habet eius scientiam sed opinionem so-
lum: sic manifestum est q̄ ille qui inheret doctrine ecclesie
tanquā infallibili regule omnibus assentit que ecclesia do-
cet alioquin si de hīs que ecclesia docet que vult tenet et

q̄ vult nō tenet nō iā hēt eccl̄ie doct̄ie sic infallibilī regule/
s̄ p̄p̄evolūtati. et sic manifestū ē q̄ hētic⁹ q̄ p̄tinacit̄ discredat
vnū v̄l plures articulos fidei nō est parat⁹ sequi in oib⁹ do
ctrinam ecclesie: et talis hereticus circa vnū articulū fidē
non hēt de alijs articulis s̄ opinionē quādam secūdū p̄p̄riā
volūtātē. Et talis nō potest saluari sicut fuerūt Arianici
et Arriani et plures alij in diuersis erroribus circa articu
los fidei catholice positi. Et si q̄ratur q̄ si nō dissentit p̄tina
citer: Dicēdū est q̄ nō est heretic⁹ s̄ errās. ¶ Istis p̄suppo
sitis pono istā p̄clusionē q̄ necesse est oib⁹ vt saluētur tene
re fidē nō solū implicite s̄ etiā explicitē de misteriis xp̄i. s̄
incarnatiōe et de natiuitate et passiōe et de resurrectiōe et
ascēsiōe et de aduētū ad iudiciū: et etiā de misterio sc̄issime
trinitatis. vt dicit Athana. in simbo. hec est fides catholica
(s̄. quā sup̄ra p̄ totū simbolū dixim⁹) quā nisi q̄sq̄ fideliter
firmos crediderit salu⁹ eē nō poterit. Ista p̄clu⁹ p̄bat̄. Et
p̄mo de misteriis christi p̄ Augu. ad optatū q̄ dixit q̄ illa fi
des sana est qua credimus nullū hoīez siue maioris siue p̄
uile etatis liberari a cōtagione mortis et obligatione pec
cati nisi p̄ vnū mediatorē dei et hominū Īhm xp̄m. ¶ Se
cundo p̄bat̄ conclusio de misterio trinitatis. Nam illud te
net homo de necessitate explicitē credere sine cuius inuo
catiōe homo nō potest regnari. sed misterium trinitatis est
huiusmōi ergo et c. maior nota est. minor vero patet p̄ illud
q̄ dixit xp̄s apostolis vt habetur Math. ultimo. ite bapti
zantes om̄s gētes in nōie p̄ris et filij et spūs sancti. ¶ Tercio
p̄batur conclusio. tam quo ad misterium trinitatis q̄ q̄ ad
misterium xp̄i p̄ determinationē ecclesie. vt habet̄ d̄ sūma
trini. et si. catho. ca. firmiter credim⁹. vbi dicitur firmiter cre
dimus et simpliciter cōfitemur q̄ vnus est verus deus eter
nus immensus oīpotēs pater et filius et spūs sanct⁹ tres qui
dem p̄sone sed vna essentia simplex omnino. Et sequit̄ v̄l
tra q̄ vnigenit⁹ dei fili⁹ Īhs xp̄s a tota trinitate cōiter est
incarnatus ex maria semper virgine verus homo fact⁹ ex
anima rationali et hūana carne p̄positus qui p̄ salute hūa
ni generis in ligno crucis passus et mortu⁹ est et resurrexit

et ascēdit in celū ventūrus in fine scīi iudicaturus viuos et
mortuos / z redditurus singulis p^m opera sua. Et subdit vl
tra papa ibidem vna vero est fidelium vniuersalis ecclesia
extra quā nullus oīno saluatur q̄si dicat q̄ extra fidez quā
tenet vniuersalis ecclesia. s. de sūma tri. z de mīsterijs xpī nul
lus pōt saluari. Et h̄ est qđ dicit Athanasi. hec est fides ca
tholica. hic Athana. concludit q̄ in p̄ncipio p̄ modum pro
hemij p̄posuit. Et dicit primo. hec est fides catholica id est
hee supradicte sūt res p̄tinentes ad fidez catholicas. quaz
nisi quisq̄ fideliter firmiterq̄ crediderit salu⁹ eē nō poterit
Dicit notanter fideliter: id est nō aliter quā fidelīū ecclesia
credit tenet et seruat. Dicit vltra firmiter. i. indubie qz du
bius in fide infidelis est vt dicitur de hereticis capi. primo
Nam q̄ in p̄ncipio Athana. dixit integraz inuiolatamq̄
seruauerit / hic dicit firmiterq̄ crediderit. credere / seruare
tenere p̄ eodem in hoc symbo. habent^r seu accipiūtur. Dicit
vltra saluus esse nō poterit. id est nō poterit saluari seu cō
sequi vitam eternam. ¶ Instatur contra istam conclusio
nem et contra dictum Athana. Et p̄batur q̄ non sit de ne
cessitate credere explicite misteria christi / nec misteriu³ tri
nitatis. Et primo sic. nam nō tenemur nos explicite crede
re q̄ angeli ignorant: quia explicatio fidei sit per reuelatio
nem diuinam que prouenit ad homines mediantibus an
gelis / sed angeli misterium incarnationis ignorauerunt.
Unde querebāt angeli (vt habetur in psalmo xxiij.) q̄s est
iste rex glorie. Et ysaie. iij. q̄s est iste q̄ venit de edom. t̄c.
Et per consequēs nos nō tenemur explicite credere miste
rium incarnatiōis nec antiqui tenebantur. ¶ Scđo sic. cō
stat beatum Johan. baptistam de maioribus fuisse et pro
pinquissimuz xpō de quo dixit xp̄s Ath. xj. q̄ inter natos
mulierū null⁹ eo surrexit maior. sed beat⁹ Johan. baptista
nō videtur xpī misteriu³ incarnatiōis explicite cognouisse
cum a xpō quesiuert tu es qui venturus es an alium expe
ctamus vt habetur Ath. xj. ergo et nos qui sum⁹ inferio
res eo: de necessitate nō tenemur habere fidez explicitaz d
xpō. ¶ Tertio sic. multi gentiliū salutem adepti sunt per

mysterium angelorum ut dicit Dionysius de celesti hierarchia. capi. ix. sed gentiles non habuerunt fides de christo nec explicitas nec implicitas ut videtur quia nulla eis reuelatio facta est sed videtur quod credere explicitum mysterium christi non fuit. nec est hominibus necessarium ad salutem. ¶ Quarto sic. de mysterio trinitatis. Unde apostolus ad hebreos. xj. dicit credere oportet accedentem ad deum quia est inquirentibus se remunerator. sed hoc potest credi absque fide trinitatis. sed non oportet habere fidem explicitam de trinitate. ¶ Quinto sic. illud solum tenemur explicitum credere in deo quod est beatitudinis obiectum. sed obiectum beatitudinis est summa bonitas quam potest intelligi sine personarum distinctioe. et per personam non est necessarium credere explicitum trinitatem. ¶ Respondeo ad ista. Ad primum dico quod angelos non omnino latuit mysterium regni dei sicut dicit Augustinus. quanto super genesis ad litteram. quasdam tamen rationes huius mysterii perfectius cognouerunt christo reuelante. ¶ Ad secundum dico quod iohannes baptista non quasiuit de aduentu christi in carne quasi hoc ignoraret cum ipse expresse professus est dicens. ut habetur Ioh. p. ego vidi et testimonium perhibui quia hic est filius dei. Unde non dixit tu es qui venisti. sed tu es qui venturus es: querens de futuro. Similiter non est credendum quod ignorauerit eum ad passionem venturum. Ipse enim dixerat ut habetur Johan. p. ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi. prenuncians eius immolationem futuram. et tamen hoc alii prophete ante predixerunt. precipue Isayas. ut patet Isaye. liij. potest ergo dici ut dicit Gregorius quod inquisiuit ignorans an ad infernum esset in propria persona descensurus. Sciebat autem quod virtus passionis extendenda erat usque ad eos qui in limbo detinebantur secundum illud quod dicit zacharie ix. tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos de lacu in quo non erat aqua. Nec hoc tenebatur credere explicitum antequam esset impletum quod per semetipsum deberet descendere. Vel potest dici sicut dicit Crisostomus. quia non quesivit quia ipse ignoraret sed ut per christum satisficeret eius discipulis. Unde et christus ad discipulorum instructionem respondit ostendens signa operum ut dicit Mat. xj. ¶ Ad tertiam dico quod multis gentiliis facta fuit reuelatio de christo ut patet

p ea que predixerūt. Nam Job. xix. dixit scio q̄ redēptor
meus uiuit. Sibilla etiam prenūciauit quedam de xp̄o ut
dicit Augu. Inuenitur etiaꝫ in hystorijs romanoꝝ q̄ t̄p̄e
Cōstantini Augusti. ⁊ helene matris eius inuentū est q̄d-
dam sepulchrū in quo iacebat homo aureā laminā habēs
in pectore in qua scriptū erat Christus nascetur ex virgi-
ne et credo in eū o sol sub helene ⁊ constantini tēporibus
iterū me uidebis. Si qui tamē saluati fuerunt quib⁹ reue-
latio nō fuit facta nō fuerūt saluati absq̄ fide mediatoris
quia et si nō habuerūt fidē explicitā habuerūt tamē fideꝫ
implicitā in diuina p̄uidentia credētes deū esse liberatōrē
hominū sc̄dm modos sibi placitos et sc̄dm q̄ aliquib⁹ vir-
tutem cognoscentibus ip̄e reuelasset. ¶ Ad quartum dico
q̄ illa duo explicitē credere de deo omni t̄p̄e etiā quo ad
om̄s necessariū fuit nō t̄n̄ est sufficiens omni t̄p̄e quo ad
om̄s q̄ nō in t̄p̄e gratie reuelate in quo om̄s hoīes tenen-
tur credere misterij trinitatis. ¶ Ad quintū dico q̄ sūma
bonitas dei sc̄dm modum quo nūc intelligit̄ p̄fecte potest
intelligi absq̄ trinitate p̄sonarū sed sc̄dm q̄ intelligitur in
seipso prout uidetur a beatis nō potest intelligi sine trini-
tate personarū. Et hec de isto capitulo (in quo tractatur q̄-
modo fides misterioꝝ xp̄i et misterij trinitatis est necessa-
ria: ⁊ de toto psalmo quicūq̄ vult in quo tractatur de ar-
ticulis fidei tā ad diuinitatē et distinctionē ⁊ perfectionē
earum q̄ ad xp̄m homines pertinentibus) dicta sufficiant.
Ad honorem dei et utilitatem illorum qui ad facultatem
theologicam et cognitionem diuinorum insudare volūt
ut per ea que hic scripta sunt diuina misteria contemplā-
tes eternam beatitudinem consequantur.

¶ Tractatus super psalmum Quicūq̄ vult per reserē-
dum in xp̄o Seraphici ordinis fratrem Petruꝫ de Castro
uol in sacra pagina magistrum compilatus. Rursus Tho-
lose reuissus diligenter fideliterq̄ examinatus: Pāpione
impressus finit.

¶ Sequitur Tabula seu presentis tractatus capitulorum
intimationes ut exinde queritantes ad suum propositum
materiam quamvis suis in locis et facilius inueniant et ex-
pedicius.

¶ In Primo De veritate fidei quo ad effectum ipsius
ibi. Quicumque vult saluus esse ante omnia opus est. 2c.
De fide quantum ad illa que creduntur ibi. Fides autem ca-
tholica hec est. 2c.
De distinctione personarum. ibi. Alia est enim persona pa-
tris alia filij. 2c.
De unitate essentie diuine. ibi. Sed patris et filij. 2c.
De perfectionibus attributalibus diuinarum personarum
ibi. Qualis pater talis filius. 2c.
Quomodo nulla persona est creata in diuinis. ibi. Incre-
atus pater / increatus filius. 2c.
De immensitate perfectionum diuinarum. ibi. Immensus
pater immensus filius. 2c.
De eternitate trium personarum. ibi. Eternus pater. 2c.
De omnipotentia trium personarum. ibi. Similiter omni-
potens pater omnipotens filius. 2c.
De esse personarum et unitate ipsarum in esse diuine essen-
tie. ibi. Ita deus pater. 2c.
Quomodo quelibet persona est dominus creaturarum. ibi.
Ita dominus pater. 2c.
Quomodo omnes tres persone sunt vnus dominus vni-
uersi. ibi. Et tamen non. 2c.
Quomodo pater est a se / et quomodo fili⁹ ē genit⁹ a pa-
tre. ibi. Pater a nullo est factus. 2c.
De productione spiritus sancti. ibi. Spiritus sanctus a pa-
tre et filio. 2c.
Quomodo in diuinis non possunt esse plures patres / nec
plures filij / nec plures spiritus sancti. ibi. Vnus ergo pater
non tres patres. 2c.
De coeternitate personarum et productionum earum. ibi.
Et in hac trinitate. 2c.

¶ Sequuntur nunc capitula secunde partis huius tractatus
In quibus de articulis fidei quatuor ad humanitatem christi tractatur

¶ In primo capitulo huius secunde partis tractatur quomodo
fuit necessarium omnibus qui precesserunt aduentum
christi et qui sequuntur credere incarnationem christi ad habendum
vitam eternam. ibi. Sed necessarium est. etc.

Quomodo christus est deus et homo. ibi. Est ergo fides. etc.

De productionibus christi quantum ad utramque naturam. ibi.

Deus est ex substantia patris. etc.

De unitate persone christi. ibi. Qui licet deus. etc.

Quomodo christus mortuus est pro redemptione nostra
ibi. Qui passus est. etc.

De descensu christi ad inferos. ibi. Descendit ad inferos. etc.

De resurrectione christi. ibi. Tertia die.

De ascensione christi. ibi. Ascendit.

Quomodo erit iudicium vniuersale fiendum per christum
ibi. Unde venturus est. etc.

Quomodo omnes homines resurgent et resuscitati ibunt
ad iudicium. ibi. Ad cuius aduentum.

Quomodo fides inferiorum christi et misterium trinitatis
est necessaria. ibi. Hec est fides catholica.

